

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**RAJOJA TURVALLISUUDELLE VAI TURVALLISUUTTA RAJOILLE?
RAJATURVALLISUUS OSANA KOKONAISTURVALLISUUTTA**

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Oskari Korhonen

Sotatieteiden maisterikurssi 10
Rajavartiolaitoksen koulutusohjelma

Maaliskuu 2022

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 10	Linja Rajavartiolaitoksen koulutusohjelma
Tekijä Yliluutnantti Oskari Korhonen	
Opinnäytetyön nimi Rajoja turvallisuudelle vai turvallisuutta rajoille? Rajaturvallisuus osana kokonaisturvallisuutta	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Maaliskuu 2022	Tekstisivuja 135 Liitesivuja 0
TIIVISTELMÄ <p>Tutkielma tarkastelee rajaturvallisuuden jäsentymistä osaksi kokonaisturvallisuutta. Tämän selvittämiseksi tutkielmassa hahmotetaan Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuutta sekä kartoitetaan 2020-luvun rajaturvallisuuden tilaa. Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden sekä 2020-luvun rajaturvallisuuden luonteen selvittämisestä johdetaan edelleen käsitys nykyaikaisen rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymisestä. Kuvattuun tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin vastataan analysoimalla 2010-luvun keskeistä rajaturvallisuusaineistoa.</p> <p>Tutkielman empiirinen aineisto muodostuu sen ajalliselle tarkastelujaksolle jäsenyvistä kansallisista rajaturvallisuusstrategioista, ylikansallisista rajaturvallisuusasiakirjoista sekä kokonaisturvallisuuden kontekstiin laadituista rajaturvallisuuskirjoituksista. Tutkielman monivaiheisessa analyysiosiossa aineistoa tarkastellaan laadullisen sisällönanalyysin sekä tulkitsevan diskurssianalyysin keinoin. Tutkielman teoreettisen viitekehyksen muodostavia turvallisuustutkimuksen teorioita, kriittistä sosiaalista konstruktivismia ja Pariisin koulukunnan turvallistamisteoriaa, hyödynnetään analyysin eri vaiheissa tapahtuvassa aineiston tulkitsevassa tarkastelussa teoriasidonnaisen tutkimusotteen mukaisesti.</p> <p>Laadullisen sisällönanalyysin avulla rajaturvallisuusaineistosta paikallistetaan ilmentymiä Rajavartiolaitoksen eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen osallistumisesta. Kyseisiä ilmauksia tiivistämällä, sekä edelleen vaiheittain luokitellen, teemoitellen ja tyypitellen tulkitsemalla, muodostetaan käsitys Rajavartiolaitoksen osallistumisesta ja toimijuudesta kokonaisturvallisuuden tuottamisessa. Tiivistettyyn aineistoon kohdistettavalla tulkitsevalla diskurssianalyysillä paikallistetaan rajaturvallisuuden ymmärtämiseen sekä sen käytännön kehittämiseen linkittyviä lausumia. Näitä aineistosta hahmotettavia rajaturvallisuusdiskursseja ja -käytäntöjä yhdistelevästi tulkitsemalla, sekä edelleen niissä havaittavia muutoksia erittelemällä ja arvioimalla, jäsennetään laajemmassa rajaturvallisuuden luonteessa tapahtuneita muutoksia.</p> <p>Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuutta voidaan kuvata toiminnoiltaan (sisäinen-, ulkoinen- ja rajaturvallisuus) monialaisena sekä vaikuttavuudeltaan (kansallinen, ylikansallinen ja kansainvälinen) monitasoisena, joskin samanaikaisesti sisäisesti osin jännitteisenä toimijuuskokonaisuutena. Vastaavasti myös 2020-luvun vaihteen rajaturvallisuus näyttäytyy toiminnoiltaan ja vaikuttavuudeltaan moniulotteisena, luonteeltaan teknologisoituvana ja tietoistuvana sekä toimintatavoiltaan vahvasti yhteistyöperustaisuuden kautta viestittävä, erilaisten rajat ylittävien virtausten hallintaan ja kontrollointiin kohdistuvana sekä turvallisuutta raja-alueille ja turvallisuusrajoille tuottavana, verkostomaisena kansallis-ylikansallisena turvallisuushankkeena.</p> <p>Osana kokonaisturvallisuutta rajaturvallisuus ilmeneekin niin perinteisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuksien alueilla, kuin myös niiden välisillä uudemmilla rajapinnoilla, vaikuttaen kansallisella, ylikansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä realisoituen erilaisten, niin kovien kuin myös pehmeiden, rajaturvallisuustoimien kautta. Rajaturvallisuus, sekä sitä Suomessa päävastuullisesti toteuttava Rajavartiolaitos, osallistuu laaja-alaisesti kokonaisturvallisuuden tuottamiseen ja osana sitä eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, ilmentäen itseään erityisesti sisäisen turvallisuuden, kansainvälisen ja EU-toiminnan sekä puolustuskyvyn elintärkeiden toimintojen alueilla.</p>	
AVAINSANAT: Turvallisuus, rajaturvallisuus, kokonaisturvallisuus, Rajavartiolaitos, turvallisuustoimija, turvallisuustoimijuus, turvallisuusdiskurssi, turvallisuuskäytäntö, turvallistaminen, turvallisuustutkimus	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	1
1.1	JOHDATUS, TUTKIMUSTARVE JA AIEMPI TUTKIMUS	2
1.2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ, -ONGELMA JA -KYSYMYKSET	5
1.3	TIETEENFILOSOFIA, TEOREETTINEN VIITEKEHYS JA TUTKIMUSMENETELMÄT	6
1.4	NÄKÖKULMA, RAJAUKSET, KESKEISET MÄÄRITELMÄT JA KÄSITTEET	7
1.5	TUTKIELMAN KULKU	9
2	KOKONAISTURVALLISUUDESTA JA YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAMISESTA.....	11
2.1	KOKONAISTURVALLISUUS – TAVOITETILASTA JA YHTEISTOIMINTAMALLISTA KANSALLISEN TURVALLISUUDEN VIITEKEHYKSEKSI?	11
2.2	KOKONAISTURVALLISUUS OSANA TURVALLISUUSPOLITIikkaa JA TURVALLISUUSHALLINTOA	16
2.3	YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAMINEN KOKONAISTURVALLISUUDEN OPERATIONALISOINTINA	19
3	RAJATURVALLISUUTTA SUOMALAISITTAIN JA EUROOPPALAISITTAIN.....	28
3.1	RAJATURVALLISUUS RAJAVARTIOLAITOKSEN TOIMINNAN TAVOITETILANA	28
3.2	EUROOPAN YHDENNETTY RAJATURVALLISUUS RAJAVARTIOLAITOKSEN SEKÄ FRONTEXIN TURVALLISUUSHALLINNOSSA.....	34
3.3	RAJAVARTIOLAITOKSEN TURVALLISUUSTOIMIJUUDEN MUODOSTUMISESTA	38
4	TEORiat TURVALLISUUKSIEN JA TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN TARKASTELUSSA ...	44
4.1	TIETEENFILOSOFISTEN TAUSTAOLETUSTEN TUNNISTAMISESTA JA TIETEENTEOREETTISIIN TRADITIOIHIN ASEMOINNISTA LÄHTÖKOHTIA TEORIOIDEN TARKASTELUUN	45
4.2	SOSIAALINEN KONSTRUKTIVISMI TURVALLISUUDEN YMMÄRTÄMISEN METATEORIANA	52
4.3	TURVALLISTAMISTEORIA TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN JA TURVALLISUUKSIEN TARKASTELUSSA	57
4.4	YHDISTELMÄNÄ TEORIOISTA: KRITINEN SOSIAALINEN KONSTRUKTIVISMI SEKÄ PARIISIN KOULUKUNNAN TURVALLISTAMISTEORIA RAJATURVALLISUUDEN TARKASTELUSSA	63
4.5	TEORIASIDONNAINEN TUTKIMUSOTE TEORIOIDEN JA AINEISTON YHDISTÄJÄNÄ SEKÄ ANALYYSIN OHJAAJANA	66
5	MENETELMÄT TUTKIMUSAINESTON ANALYSOINNIN TYÖVÄLINEINÄ.....	68
5.1	LAADULLINEN SISÄLLÖNANALYYSI LAAJEMMAN TEKSTIAINEISTON KÄSITTELYSSÄ	68
5.2	DISKURSSIANALYYSI TURVALLISUUSDISKURSSIEN HAHOttAMISESSA JA TURVALLISUUSKÄYTÄNTÖJEN PAIKALLISTAMISESSA.....	71
5.3	MENETELMIEN SOVELTAMISESTA TUTKIMUSASETELMAN MUODOSTAMISEEN.....	80
5.4	KOHTI AINEISTON ANALYYSIA: RAJATURVALLISUUSSTRATEGIAT, -ASIAKIRJAT JA -KIRJOITUKSET TOIMIJUUKSIEN MUODOSTAJINA JA TURVALLISUUKSIEN KEHITTÄJINÄ?	83
6	ANALYYSI: RAJAVARTIOLAITOKSEN TURVALLISUUSTOIMIJUUDEN MUODOSTUMISESTA JA RAJATURVALLISUUDEN MUUTOKSESTA.....	87
6.1	RAJAVARTIOLAITOS YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAJANA	87
6.1.1	JOHTAMINEN.....	88
6.1.2	KANSAINVÄLINEN JA EU-TOIMINTA	89
6.1.3	PUOLUSTUSKYKY.....	90

6.1.4	<i>SISÄINEN TURVALLISUUS</i>	91
6.1.5	<i>TALOUS, INFRASTRUKTUURI JA HUOLTOVARMUUS</i>	92
6.1.6	<i>VÄESTÖN TOIMINTAKYKY JA PALVELUT</i>	93
6.1.7	<i>HENKINEN KRIISINKESTÄVYYS</i>	94
6.1.8	<i>RAJAVARTIOLAITOS YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAJANA</i>	94
6.2	RAJATURVALLISUUSDISKURSSIT JA -KÄYTÄNNÖT RAJATURVALLISUUDEN MUODOSTAJINA, KEHYSTÄJINÄ JA KEHITTÄJINÄ	97
6.2.1	<i>RAJATURVALLISUUSDISKURSSEISTA</i>	98
6.2.2	<i>RAJATURVALLISUUSKÄYTÄNNÖISTÄ</i>	100
6.2.3	<i>MUUNTUVAT DISKURSSIT JA KEHITTYVÄT KÄYTÄNNÖT RAJATURVALLISUUDEN AJUREINA</i>	102
7	SYNTEESI JA YHTEENVETO: RAJAVARTIOLAITOS JA RAJATURVALLISUUS OSANA KOKONAISTURVALLISUUTTA	103
7.1	RAJAVARTIOLAITOS YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAJANA JA KOKONAISTURVALLISUUSTOIMIJANA?	103
7.2	KEHITTYVÄ RAJATURVALLISUUS MUUTOKSESSA?.....	109
7.3	RAJATURVALLISUUS OSANA KOKONAISTURVALLISUUTTA?.....	117
8	PÄÄTÄNTÄ: JOHTOPÄÄTÖKSET, REFLEKTIO JA POHDINTA	121
8.1	JOHTOPÄÄTÖKSET	121
8.2	TUTKIELMAN VALIDITEETISTA JA RELIABILITEETISTA SEKÄ TUTKIJAN REFLEKTIOSTA.....	123
8.3	JATKOTUTKIMUSAIHEET JA POHDINTA.....	133
	LÄHTEET	1

KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO

KUVAT

KUVA 1: TUTKIELMAN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	64
KUVA 2: TUTKIELMAN TUTKIMUSASETELMA	80

TAULUKOT

TAULUKKO 1: RAJAVARTIOLAITOS YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAJANA?	95
TAULUKKO 2: MUUNTUVAT DISKURSSIT JA KEHITTYVÄT KÄYTÄNNÖT RAJATURVALLISUUDEN AJUREINA?.....	102

RAJOJA TURVALLISUDELLE VAI TURVALLISUUTTA RAJOILLE? RAJATURVALLISUUS OSANA KOKONAISTURVALLISUUTTA

1 JOHDANTO

”Mihin suuntaan Rajavartiolaitos marssii tästä eteenpäin?

Turvallisuusympäristön kehitys vaikuttaa tähän merkittävästi. Ennustaminen on tunnetusti vaikeaa, mutta viime vuosina koettua helpompiin aikoihin ei ole viisasta tuudittautua.

Olkoon se yhtenä lähtökohtanamme.”¹

Turvallisuus on ihmisten, yhteiskuntien ja valtioiden perustarve; usein myös niiden toimintaa voidaan selittää joko turvallisuuden tavoittelun tai turvattomuuden kokemisen kautta². Turvallisuuden kaikenkattava määrittely yksittäisenä ilmiönä, konseptina tai käsitteenä ei ole kuitenkaan helppoa. Turvallisuus on ilmiönä ajan ja vallitsevien olosuhteiden myötä muuntuva moniulotteinen ja -merkityksinen käsitekonstruktio; se elää ja kehittyy vallitsevassa yhteiskunnallisessa, poliittisessa ja kulttuurisessa vuorovaikutuksessa³. Myös erilaiset turvallisuusuhkat ja turvallisuuskäsitteet ovat aina sosiaalisesti rakennettuja ja täten arvolatautuneita määritelmiä⁴.

Turvallisuuden, sekä siihen liitettyjen ideoiden, merkitysten ja konstruktioiden, ymmärtävä tarkastelu ja tutkiminen on kuitenkin merkityksellistä ja tärkeää: Esimerkiksi suomalaisessa kontekstissa se, miten yhteiskunnassa viime kädessä ymmärretään turvallisuus, määrittää

¹ Laitinen, Ilkka, kenraaliluutnantti: Marssi jatkuu! *Rajamme vartijat 3/2018, 2018*, s. 3.

² Limnell, Jarno; Klaus Majewski & Mirva Salminen: *Kyberturvallisuus*. Docendo Oy, Jyväskylä 2014, s. 13.

³ Laitinen, Kari & Aki-Mauri Huhtinen: *Kansallinen turvallisuus murroksessa*. Docendo Oy, Jyväskylä 2021, s. 61–62.

⁴ Perheentupa, Christian: Konstruktivismi, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 97–99.

keskeisesti myös niitä käytännön keinoja ja politiikkatoimia, joilla kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuudesta muodostuva laajempi kansallinen turvallisuus pyritään takaamaan.

1.1 Johdatus, tutkimustarve ja aiempi tutkimus

Vuosikymmenen vaihtuessa turvallisuus ja turvattomuus, sekä niistä käytävä yhteiskunnallinen keskustelu, ovat nousseet uudella tavalla osaksi jokaisen arkea ja elämää. COVID-19 -pandemiasta johtuen kokonaisturvallisuus on noussut ajankohtaiseksi teemaksi kansalliseen turvallisuusdiskurssiin: Varautumisen, huoltovarmuuden ja valmiussuunnittelun kaltaiset teemat ovat hallinneet viime vuosien yhteiskunnallista keskustelua. Erilaiset turvallisuustoimijat kamppailevat edelleen COVID-19:n aiheuttaman yhteiskunnan laajamittaisen häiriötilanteen hallitsemiseksi. Pandemiasta liittyvän tiedonkulun turvaaminen, siitä luotettavan tilannekuvan muodostaminen sekä edelleen niistä kansalaisille oikea-aikaisesti viestiminen ovat nousseet, niin onnistumistensa kuin myös epäonnistumistensa kautta, toteutettavan turvallisuustoiminnan keskiöön. Viimeisimpänä myös perinteisesti ulkoisen turvallisuuden alalle jäsenyivät sotilaalliset uhkat ja niitä kehystävä geopolitiikka, Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen ja sota-toimien myötä, ovat viimeistään nyt nousseet takaisin kansalaisten tietoisuuteen. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen sekä kansalaisten kriisinsietokyvyn vahvistaminen ovat tehneet voimakkaan paluun kansallisen turvallisuuspuheen ja -puhunnan areenoille.⁵

Kokonaisturvallisuuden ohella myös rajaturvallisuus ja Rajavartiolaitos ovat nousseet uudella tavalla esille osana kansallista turvallisuustoimijakuntaa. COVID-19:n rajojen yli leviävien vaikutusten hallitsemiseksi ja rajoittamiseksi käynnistetystä laajamittaisesta ja pitkäkestoisesta sisärajavaltvontaoperaatiosta johtuen myös rajaturvallisuus siihen liittyvine toimintoineen on linkittynyt uudella tavalla osaksi kokonaisturvallisuuden kenttää ja jäsentynyt osaksi monen kansalaisen jokapäiväistä arkea: Itärajan rajanylityspaikkojen merkittävästi vähentynyt rajanylitysliikenne, etelän ja lännen lentokentillä ja satamissa samanaikaisesti laajassa mittakaavassa hallittava ulko- ja sisärajaliikenne, Länsi-Lapin raja-alueiden valvonnan ja tarkastustoiminnan palauttaminen sekä Uudenmaan maakunnan eristämiseen osallistuminen ovat kaikki rajaturvallisuuden kytkeytyviä poikkeavia ilmiöitä ja tapahtumia, joita ei tässä mittakaavassa ole aiemmin jouduttu Rajavartiolaitoksen tai muiden turvallisuustoimijoiden toimesta kohtaamaan ja hallitsemaan. Edelleen niillä kaikilla on ollut myös merkittäviä vaikutuksia tavallisten kansalaisten elämään sekä siinä ilmeneviin turvallisuuden ja turvattomuuden tuntemuksiin.

⁵ Korhonen, Oskari: *Kohti yhteistä turvallisuutta? Kokonaisturvallisuus Suomen turvallisuuspolitiikan ja turvallisuuskäsityksen laajentajana*. Valtiotieteellinen pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto, Turku 2020, s. 1.

Niin kokonaisturvallisuuden kuin myös rajaturvallisuuden voidaan nähdä olleen viime vuosien aikana kasvavien muutosvoimien kohteina: Vuoden 2014 Krimin miehityksestä käynnistynyt Itämeren alueen turvallisuustilanteen heikkeneminen, nykyaikaisten turvallisuusuhkien kasvava kompleksisuus ja kiihtyvä yhteen kietoutuminen sekä COVID-19 -pandemia laaja-alaisena ja pitkäkestoisena yhteiskunnan häiriötilanteena ovat kaikki osaltaan nostaneet kokonaisturvallisuutta esille suomalaisessa turvallisuuskeskustelussa, samalla kuitenkin luoden sille myös kasvavia ja kumuloituvia kehitysvaatumuksia. Vuoden 2015 Eurooppaan kohdistunut siirtolaisilmiö sekä vuonna 2020 COVID-19:n vuoksi käynnistetty sisärajalvontaoperaatio ovat puolestaan sekä rajaturvallisuuteen että Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen systeemitasolla vaikuttaneita ja edelleen muutospaineita luoneita ilmiöitä. Viime vuosiemme poikkeukselliset turvallisuustapahtumat, joista viimeisimpänä ja vakavimpana voidaan esiin nostaa Venäjän Ukrainaan kohdistama sotilaallinen hyökkäys, toimivatkin eräänlaisina katalyytteina eri turvallisuusiemme uudelleen käsittämisen, ymmärtämisen ja turvallistamisen tarpeille. Edelleen niin siirtolaisilmiöllä, laajamittaisella ja pitkäkestoisella sisärajalvonnalla kuin myös Venäjän Ukrainaan kohdistamilla sotatoimilla voidaan olettaa olevan sekä suoria että välillisiä vaikutuksia niin Rajavartiolaitoksen toiminnan ja turvallisuustoimijuuden kehittymiseen kuin myös laajempaan tapamme käsittää ja ymmärtää rajaturvallisuutta.

Vaihtuvan vuosikymmenen rajaturvallisuus sekä sitä turvaava ja ylläpitävä Rajavartiolaitos eivät ole enää vuosikymmenen takaisessa tilassaan. Niinpä myös rajaturvallisuuden ja Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden tarkasteleminen on sekä tarpeellista että merkittävää: niin rajaturvallisuus kuin myös sitä ylläpitävä ja tuottava Rajavartiolaitos ovat läpikäyneet viime vuosien aikana kaksi erillistä kansallisen turvallisuuden häiriötilannetta, joiden hallitsemiseen tähtäävillä rajaturvallisuustoimilla on ollut, laajemman yhteiskunnallisen kokonaisturvallisuuden ylläpitämiseen tähtäävien vaikutustensa ohella, oheisvaikutuksia myös rajaturvallisuuteen sekä Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen itsessään. Rajaturvallisuuteen ja Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen pureutuva ymmärtävä, mutta samanaikaisesti myös analyttisesti kriittinen tarkastelu voisi lisäksi kertoa sekä paljastaa meille jotain kokonaan uutta ja mielenkiintoista turvallisuusrajojen nykytilanteesta ja rajaturvallisuuden tulevaisuudesta. Samojen viimeaikaisten turvallisuusilmiöiden ja -tapahtumien vaikutuksen alaisena olemisestaan johtuen kotimainen kokonaisturvallisuus tarjoaa mielekkään laajemman viitekehyksen rajaturvallisuuteen ja Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen kohdistuvalle tarkastelulle.

Ajankohtaisuudestaan ja merkittävydestään huolimatta kokonaisturvallisuutta ja rajaturvallisuutta ei ole kuitenkaan niiden muuttuvan luonteen sekä keskinäisen dynamiikan ja vuorovaikutuksen osalta aiemmin tarkasteltu. Myöskään Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuutta

osana kokonaisturvallisuuden kehittyvää kenttää ja verkostoa ei ole aiemmin tutkittu. Tutkielman tavoitteena onkin tuoda lisäarvoa kokonaisturvallisuutta ja rajaturvallisuutta yhdistävään keskusteluun: miten viime vuosien turvallisuustapahtumien aikaansaamien muutosvoimien valossa rajaturvallisuus ja Rajavartiolaitos jäsentyvät nykyään osaksi kokonaisturvallisuutta?

Tutkielmassa tarkastellaan kotimaista kokonaisturvallisuutta operationalisoivaa turvallisuustoimijoiden yhteistoimintamallia: mitä kokonaisturvallisuudella 2020-luvun alussa tarkoitetaan, miten kokonaisturvallisuus näyttäytyy osana turvallisuuspolitiikkaa ja miten kokonaisturvallisuuden operationalisointi, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen, jäsentyy suomalaisen turvallisuushallinnon kentässä? Edelleen tutkielmassa pureudutaan erityisesti rajaturvallisuuden kokonaisuuteen: mitä rajaturvallisuudella tarkoitetaan, miten se jäsentyy osaksi Rajavartiolaitoksen toimintaa sekä miten se keskustelee ja vuorovaikuttaa eurooppalaisen yhdenmisen rajaturvallisuuden kanssa? Tutkielman tavoitteena on jäsentää ja selvittää rajaturvallisuuden asemaa ja Rajavartiolaitoksen toimijuutta osana kokonaisturvallisuutta: *Minkälainen on Rajavartiolaitoksen toimijuus kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijana? Minkälaista on 2020-luvun rajaturvallisuus? Miten rajaturvallisuus jäsentyy osaksi kokonaisturvallisuutta?*

Tutkimusaiheeseen liittyvän aiemman tutkimuksen osalta rajaturvallisuutta ja Rajavartiolaitoksen roolia turvallisuustoimijana on tutkittu aiemmin kohtalaisen paljon. Rajaturvallisuuden käsitteen osalta voidaan nostaa esille esimerkiksi Heiskanen⁶ Lapin Yliopistossa vuonna 2013 julkaissama rajaturvallisuuden käsitettä tarkasteleva väitöskirja. Edelleen esiin voidaan nostaa Janzonin⁷ vuonna 2014 valmistunut rajaturvallisuuskulttuuria Suomessa ja Euroopassa tarkasteleva ja arvioiva väitöstutkimus. Rajaturvallisuuden olemusta ovat lisäksi diplomitoissään arvioineet Riissanen⁸, Kurvinen⁹ ja Turunen¹⁰. Alemman tason tutkielmista voidaan nostaa esille Lahtisen¹¹, Lemisen¹² sekä Castrénin¹³ pro gradu -tutkielmat.

⁶ Heiskanen, Markus: *Rajakeisarin uudet (v)aatteet. Käsiteanalyysi rajaturvallisuudesta*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi 2013.

⁷ Janzon, Max: *Realizing border security culture in Finland (and Europe)*. Unigrafia, Helsinki 2014.

⁸ Riissanen, Urpo: *Rajaturvallisuus - ilmiö, strategia ja turvallistaminen*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2009.

⁹ Kurvinen, Janne: *Euroopan unionin rajaturvallisuus – raja turvallisuutena vai turvallisuus rajana?* Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2011.

¹⁰ Turunen, Jorma: *Rajaturvallisuuden haasteet Euroopan unionissa 2020-luvulla*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2011.

¹¹ Lahtinen, Jouni: *Rajaturvallisuus 2020*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2008.

¹² Leminen, Mikko: *Turvallisuusalan viranomaisyhteistyön tiivistäminen*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2009.

¹³ Castrén, Joonas: *Eurooppalaisen raja- ja merivartioston rajaturvallisuustoiminnot uhkakuvien rajapinnoilla*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

Ajankohtaisuudestaan huolimatta 2010-luvun taitteessa yhteiskunnalliseen ja poliittiseen keskusteluun nousutta kokonaisturvallisuutta on tutkittu edelleen verrattain vähän. Ehkä merkittävimpänä ja tuoreimpana kokonaisturvallisuutta käsittelevänä tutkimuksena voidaan pitää Brandersin¹⁴ Tampereen yliopistossa vuonna 2016 julkaistua kokonaisturvallisuuden poliittista kelpoisuutta ja hallinnollista toteutettavuutta käsittelevää väitöskirjaa. Edelleen esiin voidaan nostaa Kivelän¹⁵ vuoden 2016 häiriötilanteiden hallintaa sekä Valtosen¹⁶ vuoden 2010 turvallisuustoimijoiden yhteistyötä käsittelevät väitöstutkimukset. Lisäksi kokonaisturvallisuutta ja sen moninaista turvallisuustoimijakuntaa sivuavat Kivenjuuren¹⁷ tutkielma sekä Piiran¹⁸ ja Hirven¹⁹ diplomityöt. Alemman tutkimustason osalta kokonaisturvallisuutta ovat puolestaan tarkastelleet tutkielmissaan Ahokas²⁰ ja Korhonen²¹.

1.2 Tutkimustehtävä, -ongelma ja -kysymykset

Tutkielman tavoitteena ja tehtävänä on jäsentää 2020-luvun rajaturvallisuuden ilmentymistä ja sitä Suomessa toteuttavan Rajavartiolaitoksen toimijuutta osana kokonaisturvallisuutta. Asetettu ja kuvattu tutkimusongelma jäsentyy edelleen tutkielman päätutkimuskysymykseksi ja alatutkimuskysymyksiksi:

Tutkielman päätutkimuskysymyksenä on: *Miten rajaturvallisuus jäsentyy osaksi kokonaisturvallisuutta?*

Tutkielman pääkysymykseen, sekä välillisesti tutkielman tutkimusongelmaan, vastataan seuraavien määritettyjen tutkielman alatutkimuskysymysten avulla:

1. *Minkälainen on Rajavartiolaitoksen toimijuus kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijana?*

2. *Minkälaista on 2020-luvun vaihteen rajaturvallisuus?*

¹⁴ Branders, Minna: *Kokonainen Turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Tampereen yliopisto, Tampere 2016.

¹⁵ Kivelä, Juhani: *Hiljainen hälytys : yhteiskunnan häiriötilanteiden hallinnan tila vuosina 2012-2014*. Unigrafia, Helsinki 2016.

¹⁶ Valtonen, Vesa: *Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta*. Julkaisusarja 1, n:o 3. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2010.

¹⁷ Kivenjuuri, Tomi: *Vaikuttavuuden arviointi viranomaisyhteistyön suunnittelu- ja valmisteluprosessissa*. Esiupseerikurssin tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2010.

¹⁸ Piira, Sami: *Kansallisen huoltovarmuuden resilienssiys kokonaisturvallisuuden kentällä*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2015.

¹⁹ Hirvi, Mikko: *Alueiden poikkihallinnollisen tilannekäsityksen muodostaminen*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017.

²⁰ Ahokas, Jussi: *Suomalaisen kokonaisturvallisuuden turvallistaminen kylmän sodan jälkeen*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

²¹ Korhonen (2020).

Ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen vastataan selvittämällä Rajavartiolaitoksen osallistuminen kokonaisturvallisuuden tuottamiseen. Tässä tutkielmassa kokonaisturvallisuuden tuottaminen ja operationalisointi ymmärretään yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisena. Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden selvittämiseksi tutkielmassa siis tarkastellaan Rajavartiolaitoksen osallistumista eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen. Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, *miten Rajavartiolaitos osallistuu kokonaisturvallisuuden tuottamista ilmentävien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen 2020-luvulle tultaessa?*

Toiseen alatutkimuskysymykseen vastataan rajaturvallisuuden kehittymiseen vaikuttavien ja sitä ohjaavien osatekijöiden, rajaturvallisuusdiskurssien ja rajaturvallisuuskäytäntöjen, paikallistamisella sekä edelleen niissä hahmotettavien mahdollisten muutosten ja kehityskulkujen arvioimisella. Toisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, *minkälaisilla turvallisuusdiskursseilla ja -käytännöillä rajaturvallisuutta on pyritty muodostamaan, kehystämään ja kehittämään vuosina 2015-2020?*

Tutkielman päätutkimuskysymykseen, sekä välillisesti myös tutkielman tutkimusongelmaan, vastataan tutkielman kahden alatutkimuskysymyksen tuloksia yhdistelemällä, sekä edelleen niitä synteetisomaisesti tulkitsemalla: *Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden sekä 2020-luvun rajaturvallisuuden luonteen hahmottamisesta voidaan edelleen johtaa ja tulkita rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentyminen.*

1.3 Tieteenfilosofia, teoreettinen viitekehys ja tutkimusmenetelmät

Tieteenfilosofiansa osata tutkielma asemoituu post-positivistiseen ja relativistiseen ontologiaan sekä reflektivistiseen epistemologiaan. Kuvattu tutkielman tieteenfilosofinen positioituminen ohjaa tutkimusta edelleen osaksi ymmärtävää tieteenteoreettista traditiota ja sen kriittistä tutkimuksellista näkökulmaa.

Teoreettisen taustansa ja viitekehyksensä, sekä niiden edelleen tutkimusaiheen tarkasteluun tuomien näkökulmiensa ja rajaustensa, osalta tutkielma rakentuu ja nojaa kahteen turvallisuustutkimuksen teoriaperinteeseen: kriittiseen sosiaaliseen konstruktivismiin, jota hyödynnetään tutkielmassa sen metateorian turvallisuuuden yleistason ymmärtävässä tarkastelussa sekä Pariisin koulukunnan turvallisusteoriana, jonka avulla tutkielma arvioi, erittelee ja jäsentää rajaturvallisuuden ja kokonaisturvallisuuden välistä dynamiikkaa sekä niihin liittyvää Rajavartiolaitoksen turvallisuuustoimijuutta.

Tutkielman teoreettinen apparaatti ja menetelmälliset työkalut liitetään toisiinsa teoriasidonnaista tutkimusotetta hyödyntämällä. Tutkielmassa operationalisoitava teoriasidonnainen tutkimusote myös kehystää ja ohjaa tutkielman monivaiheista analyysiprosessia, jossa käytettävänä tutkimusaineiston analyysimenetelminä toimivat laadullinen sisällönanalyysi sekä tulkitseva diskurssianalyysi.

1.4 Näkökulma, rajaukset, keskeiset määritelmät ja käsitteet

Tutkielmassa toteutettavan tarkastelun ajallinen rajaus jäsenyyttä pääasiassa vuosien 2015-2020 väliselle ajanjaksolle. Kuvattu ajallinen rajaus toteutuu erityisesti tutkielman primääriaineiston monivaiheisen analyysiprosessin yhteydessä. Tutkielman ajallisen rajauksen ulkopuolista aineistoa ja materiaalia hyödynnetään tutkielman taustoittavien osioiden käsittelyssä sekä teoreettis-metodologisen apparatin muodostamisessa.

Tutkielmalle keskeisiä käsitteitä on kuvattu ja määritetty alla. Keskeisinä käsitteinä ja määritelmänä voidaan nimetä: *turvallisuus*, *rajaturvallisuus*, *kokonaisturvallisuus*, *turvallistaminen*, *turvallisuustoimija*, *turvallisuustoimijuus*, *turvallisuusdiskurssi* ja *turvallisuuskäytäntö*.

Turvallisuus on tila, jossa uhkat ja riskit ovat hallittavissa. Turvallisuudella voidaan tarkoittaa myös toimintaa tai toimintojen kokonaisuutta, jolla pyritään siihen, että uhkat ja riskit ovat hallinnassa, tai tunnetta siitä, että uhkat ja riskit ovat hallinnassa.²²

Rajaturvallisuus on tila, jossa on minimoitu valtakunnanrajan ja Euroopan unionin ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhkat sekä tehty rajanylityksestä mahdollisimman turvallista.²³

Kokonaisturvallisuus on tila, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu. Kokonaisturvallisuuden hallintaan eli yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseen kuuluvat uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen.²⁴

Turvallistaminen on prosessi, jossa normaaleja poliittisia ongelmia ja haasteita siirretään toteutettavan poikkeavan turvallisuuspuheen avulla osaksi turvallisuusagendaa erityisiksi turvallisuusuhkiksi. Onnistuessaan turvallistaminen mahdollistaa poliittisille päättäjille erilaisten, normaaleista olosuhteista ja toimivaltuuksista poikkeavien, poikkeustilojen ja -menettelyjen

²² Sanastokeskus TSK: *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2017, s. 16.

²³ Ibid. s. 24.

²⁴ Ibid. s. 16.

käyttöönnoton muodostettuihin turvallisuusuhkiin vastaamiseksi, jos turvallistamisen kohde-
 yleisö toteutetun turvallistamistoimen hyväksyy. Turvallistamisteorian eri näkökulmien mu-
 kaan turvallistaminen voidaan ymmärtää joko erityisen ja poikkeuksellisen turvallisuuspuheak-
 tin kautta tapahtuvana yksittäisenä tapahtumana (Kööpenhaminan koulukunta) tai jokapäiväi-
 senä toimintana ja prosessina, johon erilaiset turvallisuusammattilaiset ja -instituutiot vaikutta-
 vat ja osallistuvat (Pariisin koulukunta).²⁵

Turvallisuustoimija on turvallisuustoimintaan osallistuva taho. Turvallisuustoimijoita voivat
 olla yksilöt ja yhteisöt.²⁶ Kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä turvallisuustoimijoita voi-
 daan paikallistaa niin valtionhallinnon, viranomaisten, elinkeinoelämän, maakuntien ja kuntien,
 yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä järjestöjen, yhteisöjen ja kansalaisten parista²⁷.

Turvallisuustoimijuus on turvallisuuskontekstiin linkitetty ihmisen, yhteisön tai organisaation
 kyky ja mahdollisuus tarkoitukselliseen, itsenäiseen toimintaan tai siitä pitäytymiseen. Turval-
 lisuustoimijoihin liittyvää turvallisuustoimijuutta voidaan ymmärtää turvallisuuden tavoitte-
 luun ja tuottamiseen liittyvistä materiaalisista toiminnoista ja käytännöistä sekä edelleen niitä
 kehystävistä ideationaalisisista kulttuureista, merkityksistä, diskursseista, arvoista sekä viralli-
 sista ja epävirallisista normeista muodostuvana kokonaisuutena.²⁸

Turvallisuuskurssi on turvallisuuskontekstiin viety tietyn aiheen tai alan ympärille muodos-
 tunut kielellisten ja muiden vuorovaikutustapojen kokonaisuus. Edelleen turvallisuuskurssi
 voidaan ymmärtää turvallisuustoimijoiden viitekehyksessä sosiaalista toimintaa ja merkitysten
 muodostumista määrittävänä käytänteiden järjestelmänä.²⁹

Turvallisuuskäytäntö on turvallisuuskontekstiin viety ja toimivaksi todettu järjestelmällisyy-
 teen pyrkivä toimintatapa. Edelleen turvallisuuskäytäntönä voidaan ymmärtää jonkin idean tai
 doktriinin sovellus tosielämään, siis kuinka, miten ja millä tavoin esimerkiksi turvallisuustoi-
 mija tavoittelee ja toteuttaa turvallisuuden saavuttamiseen tähtäävää toimintaansa.³⁰

²⁵ Buzan, Barry; Ole Wæver & Jaap de Wilde: *Security. A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Boulder-London 1998, s. 23–27.

²⁶ Sanastokeskus TSK (2017), s. 74.

²⁷ Turvallisuuskomitea: *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2017, s. 7–8.

²⁸ Tieteen termipankki: Kasvatustieteet: Toimijuus. *Tieteen kansallinen termipankki (TTP)*, Helsinki 2016c. [<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:toimijuus>], luettu 3.9.2021.

²⁹ Tieteen termipankki: Ihmistieteet: Diskurssi. *Tieteen kansallinen termipankki (TTP)*, Helsinki 2016b. [<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ihmistieteet:diskurssi>], luettu 3.9.2021.

³⁰ Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy: Käytäntö. *Kielitoimiston sanakirja*, Helsinki 2020. [<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/käytäntö>], luettu 3.9.2021.

1.5 Tutkielman kulku

Johdantoluvussa esitettiin johdatus tutkimusaiheeseen, osoitettiin tutkimusaiheesta esiin nouseva tutkimustarve sekä kuvattiin keskeisin tutkimusaiheeseen liittyvä aiempi tutkimus. Edellä mainitun perusteella muodostettiin laadittavan tutkielman tutkimustehtävä ja tutkimusongelma sekä johdettiin niistä tarvittavat pää- ja alatutkimuskysymykset. Lisäksi luvussa tarkasteltiin lyhyesti tutkielman tieteenfilosofisia, teoreettisia ja menetelmällisiä lähtökohtia. Johdantoluvun lopussa eriteltiin tutkielman keskeiset määritelmät ja käsitteet sekä kuvataan tutkielman kulku.

Tutkielman toisessa ja kolmannessa luvussa toteutetaan taustoittava tarkastelu kokonaisturvallisuuden ja rajaturvallisuuden kokonaisuuksiin. Luvussa kaksi toteutettava taustoittava tarkastelu kohdistuu kotimaisen turvallisuuden yhteistoimintamallin, kokonaisturvallisuuden, muodostamaan turvallisuusapparaattiin. Luvussa tarkastellaan kokonaisturvallisuutta kansallisen turvallisuuden yhteistoimintamallina, havainnoidaan kokonaisturvallisuuden vaikutuksia osana turvallisuuspolitiikkaa sekä arvioidaan kokonaisturvallisuuden käytettävyyttä turvallisuustoimijoiden ja niiden muodostaman laajemman turvallisuushallinnon tasalla. Luku päättyy kokonaisturvallisuuden operationalisointiin, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, kohdistuvaan tarkasteluun.

Luvussa kolme tarkastellaan ja taustoitetaan rajaturvallisuutta suomalaisittain ja eurooppalaisittain. Edelleen luvussa tarkastellaan rajaturvallisuuden ilmiötä ja konstruktiota Rajavartiolaitoksen toiminnan päämääränä ja tavoitetilana. Lisäksi luvussa hahmotetaan kansallisen rajaturvallisuuden ja eurooppalaisen yhdennetyn rajaturvallisuuden välistä dynamiikkaa osana Frontex – EBCG -turvallisuushallintoa. Luvun lopussa hahmotetaan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden muodostumista ja ominaispiirteitä. Tutkimusaihetta taustoittavilla luvuilla luodaan riittävä tiedollinen pohja ja teoreettinen lähtökohta tutkielman kuudennessa ja seitsemännessä luvussa toteutettaville, rajaturvallisuutta osana kokonaisturvallisuutta jäsentäville, analyysille ja synteisille. Tutkimusaihetta taustoittavat luvut siis myös osaltaan muodostavat, rakentavat ja vahventavat tutkielman teoreettista viitekehystä tutkielmassa myöhemmin toteutettavaa empiiristä analyysia varten.

Tutkielman teoria- ja menetelmäpohjaa käsittelevissä luvuissa neljä ja viisi esitellään perusteellisemmin tutkielman teoreettinen viitekehys sekä tutkielmassa käytettävät tutkimusmenetelmät. Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu sen metateorianä käytettävästä kriittisestä sosialisesta konstruktivismista sekä Pariisiin koulukunnan turvallistamisteoriasta. Tutkimusmenetelmien osalta tutkielmassa hyödynnetään laadullista sisällönanalyysia ja tulkitsevaa diskurssi-analyysia. Käytettävät teoriat ja menetelmät linkitetään toisiinsa teoriasidonnaisen tutkimusotteen periaatteita hyödyntäen.

Tutkielman kuudennessa analyysiluvussa esitellään ja analysoidaan Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden hahmottamiseen sekä rajaturvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen paikallistamiseen liittyvä keskeisin tutkimusaineisto. Tutkielman seitsemännessä synteesiluvussa alistetaan analyysivaiheen tutkimushavainnot tutkielman teoreettisista näkökulmista toteutettavalle tarkastelulle sekä edelleen niistä tehtäville tulkinnoille. Luvun tarkoituksena on tutkielman monivaiheisen analyysiprosessin tulosten sekä teoreettisen viitekehyksen näkökulmien kautta toteutettavan tulkinnan yhdistelmänä muodostaa tutkijalle ymmärrys rajaturvallisuudesta osana kokonaisturvallisuutta.

Johtopäätöksiä ja pohdintaa käsittelevässä kahdeksannessa luvussa esitetään tutkielman tarkastelun perusteella muodostettavat johtopäätökset, niistä johdettava pohdinta sekä mahdolliset tutkimusprosessin aikana esiin nousseet jatkotutkimusaiheet. Lisäksi luvussa tarkastellaan tutkimusetiikkaa ja tutkielman luotettavuutta, eli sen validiteettia ja reliabiliteettia, tutkijan reflektion kautta arvioimalla.

2 KOKONAISTURVALLISUUDESTA JA YHTEISKUNNAN ELINTÄRKEIDEN TOIMINTOJEN TURVAAMISESTA

Luvussa toteutettava taustoittava tarkastelu kohdistuu kotimaisen turvallisuuden yhteistoimintamallin, kokonaisturvallisuuden, muodostamaan turvallisuusapparaattiin. Luku alkaa kokonaisturvallisuuden taustan ja syntyprosessin tarkastelulla sekä kokonaisturvallisuuden mahdollisten tulevaisuudennäkymien arvioinnilla. Luvussa toteutettava tarkastelu jatkuu kokonaisturvallisuuden vaikutusten arvioinnilla niin turvallisuuspolitiikan, turvallisuushallinnon kuin myös turvallisuustoimijoiden osalta. Taustoitulusuvussa toteutettava katsaus päättyy kokonaisturvallisuuden tuottamisen operationalisointiin, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, kohdistuvaan yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. Kokonaisturvallisuutta teoreettisesti tarkastelevalla tutkielman ensimmäisellä taustoitulusuvulla luodaan riittävä tiedollinen perusta tutkielman kuudennessa ja seitsemännessä luvussa toteutettaville, rajaturvallisuutta osana kokonaisturvallisuutta jäsentäville, empiiriselle analyysille ja synteessille. Edelleen luvussa toteutettavan teoreettisen tarkastelun osana muodostetaan analyysirunko tutkielman analyysiprosessissa toteutettavalle laadulliselle sisällönanalyysille.

2.1 Kokonaisturvallisuus – tavoitetilasta ja yhteistoimintamallista kansallisen turvallisuuden viitekehikseksi?

Suomalaisen kokonaisturvallisuuden voidaan katsoa olevan lähtöisin usean suomalaisen turvallisuuteen liittyvän käsitteen ja mallin, kuten laajan turvallisuuskäsityksen (*comprehensive security*) ja kokonaismaanpuolustuksen (*comprehensive defence*) sekä niihin liittyvän varautumisen ja huoltovarmuuden yhdistämispyrkimyksistä 2010-luvun taitteessa.³¹ Suomalaisesta kokonaisturvallisuudesta voidaan lisäksi tunnistaa, laajemmasta kansainvälisestä turvallisuustutkimuksellisesta näkökulmasta tarkasteltuna, piirteitä niin perinteisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden uhkien torjunnasta kuin myös niiden ominaisuuksia yhdistävien uudempien hybriduhkien hallinnasta sekä niiden, yhteiskunnan kokonaisvaltaisen resilienssin vahventamisen kautta tapahtuvasta, vaikutusten sietämisestä³².

Suomalaisella kokonaisturvallisuudella (*concept for comprehensive security*) tarkoitetaan tilaa, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu³³.

³¹ Branders (2016), s. 117–124; Korhonen (2020), s. 39 mukaan.

³² Aaltola, Mika; Andris Sprūds, & Elizabete Vizgunova: Concluding Remarks : Differences and Similarities, Sub-regional Approaches and Prospects of Societal Security in the Baltic Sea region, *Societal Security in the Baltic Sea region: Expertise Mapping and Raising Policy Relevance*. Mika Aaltola; Boris Kuznetsov, Andris Sprūds, & Elizabete Vizgunova (eds.). Latvian Institute of International Affairs, Riga 2018, s. 249.

³³ Sanastokeskus TSK (2017), s. 16.

Valtioneuvoston kokonaisturvallisuutta koskevassa vuoden 2012 periaatepäätöksessä kokonaisturvallisuus määritellään edelleen ”tavoitetilaksi, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa”³⁴. Kokonaisturvallisuuden määritelmä on kuitenkin kehittynyt vuosien saatossa; erityisesti turvallisuuden tavoitetilasta enemmänkin turvallisuustoimijoiden yhteistoimintamallin suuntaan: Viimeisimpänä esimerkkinä kokonaisturvallisuuden terminologian kehittymisestä voidaan pitää kokonaisturvallisuutta laaja-alaisesti hyödyntävässä ja tulkitsevassa Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa esitettyä päivitettyä kokonaisturvallisuuden määritelmää. Vuonna 2017 julkaistun Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan kokonaisturvallisuus on ”kehittynyt ensisijaisesti yhteistoimintamalliksi, jossa toimijat jakavat ja analysoivat turvallisuutta koskevaa tietoa sekä suunnittelevat, harjoittelevat ja toimivat yhdessä. Yhteistoimintamalli kattaa kaikki relevantit toimijat kansalaisesta viranomaiseen.”³⁵

Kokonaisturvallisuuden määritelmä onkin kehittynyt koko 2010-luvun ajan ja sen käytön vaikiintuminen on vielä edelleenkin käynnissä³⁶. Esimerkiksi Turvallisuuskomitean mukaan ”kokonaisturvallisuus on suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä”³⁷. Vastaavasti Kokonaisturvallisuuden sanaston mukaan kokonaisturvallisuuden hallintaan eli ”yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseen kuuluvat uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen”³⁸. Monitulkintaisuudesta huolimatta kokonaisturvallisuudessa on siis pohjimmiltaan kyse turvallisuuden holistisesta ymmärtämistavasta niin käsitteen etymologiaan kuin myös sen kautta tapahtuvaan turvallisuuden käytännön tuottamiseen ja eri turvallisuustoimijoiden toimintaan liittyen³⁹.

Nykyaikaisen kokonaisturvallisuuden muodostumisprosessi käynnistyi vuonna 2010 valmistuneesta niin sanotun Hallbergin komitean laatimasta ”Varautuminen ja kokonaisturvallisuus” -komiteamietinnöstä⁴⁰. Komitean tehtävänä oli laatia kokonaisvaltainen selvitys suomalaisen yhteiskunnan varautumisesta. Pohjana Hallbergin komitean työlle toimi vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, joka edellytti arvioitavaksi silloisen

³⁴ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta*. Valtioneuvosto, Helsinki 2012 s. 7.

³⁵ Turvallisuuskomitea (2017).

³⁶ Korhonen (2020), s. 39.

³⁷ Turvallisuuskomitea: *Kokonaisturvallisuus*. Turvallisuuskomitea, Helsinki. [<https://turvallisuuskomitea.fi/kokonaisturvallisuus/>], luettu 23.8.2021.

³⁸ Sanastokeskus TSK (2017), s. 16.

³⁹ Valtonen, Vesa & Minna Branders: Tracing the Finnish Comprehensive Security Model, *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence*. Sebastian Larson & Mark Rhinard (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 92–93.

⁴⁰ Valtioneuvoston kanslia: *Varautuminen ja kokonaisturvallisuus. Komiteamietintö*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 21/2010. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2010.

kokonaisuusmaahanpuolustuksen mallin, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian sekä sisäisen turvallisuuden ohjelman keskittyen erityisesti niissä kuvattaviin varautumisen järjestelyihin, johtosuhteisiin, vastuisiin ja toimeenpanoon.⁴¹ Edelleen kokonaisturvallisuudelle ominaisia ilmentymiä voidaan paikallistaa jo vuosien 2003⁴² ja 2006⁴³ Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen strategioista. Tulee kuitenkin huomioida, että nytemmin kokonaisturvallisuuden hallinnalle ominaisia varautumisen, häiriötilanteiden hallinnan, tiedon ja tilannekuvan saatavuuden sekä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen teemoja jäsennettiin vielä tuolloin terminologisesti vahvasti kokonaisuusmaahanpuolustuksen käsitteen kautta.

Hallbergin komiteamietinnön lopputuloksena todettiin, että Suomen varautumisjärjestelyt eivät itsessään kaipaa suuria uudistuksia. Toimintaympäristön ja uhkakuvien komplisoituessa turvallisuustoiminnan lähtökohtana tulee kuitenkin kasvavissa määrin olla laaja turvallisuusajattelu, kokonaisturvallisuus sekä koko yhteiskunnan voimavarojen hyödyntäminen. Mietinnön mukaan erityisesti laajempaa yhteiskunnallista varautumista tarkastellessa on otettava huomioon elinkeinoelämän vahvistunut rooli ja kansalaisjärjestöjen merkitys. Samoin tarvitaan eri turvallisuustoimijoiden välisen yhteistoiminnan tiivistämistä valtion sekä alue- ja kuntatason hallintouudistuksia jatkettaessa. Edelleen, mietinnön mukaan, aiempi Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea (TPAK) tulee nimetä Turvallisuuskomiteaksi (TK) ja että sitä tulee vahvistaa laajapohjaisemmaksi jäsenkuntansa osalta.⁴⁴

Hallbergin komitean mietinnön valmistumisen jälkeen seuraavana merkittävänä vaiheena kokonaisturvallisuuden kehittämisessä voidaan pitää vuonna 2012 voimaan astunutta valtioneuvoston periaatepäätöstä kokonaisturvallisuudesta⁴⁵. Hallbergin komiteamietinnön johtopäätösten pohjalta muodostettu valtioneuvoston periaatepäätös määritteli kokonaisturvallisuuden käsitteen ja siihen liittyvän muun keskeisen termistön virallisesti sekä täsmensi hallinnonalojen vastuita kokonaisturvallisuuden osa-alueista. Edelleen periaatepäätös määritteli ja selkiytti kokonaisturvallisuuden hallinnan järjestelyjä ja vastuita etenkin valtioneuvostotasolla.⁴⁶

⁴¹ Valtioneuvoston kanslia: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2009, s. 82; Korhonen (2020), s. 40 mukaan.

⁴² Puolustusministeriö: *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 27.11.2003*. Puolustusministeriö, Helsinki 2003.

⁴³ Puolustusministeriö: *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 23.11.2006*. Puolustusministeriö, Helsinki 2006.

⁴⁴ Valtioneuvoston kanslia (2010), s. 9–10; Korhonen (2020), s. 40–41 mukaan.

⁴⁵ Valtioneuvosto (2012).

⁴⁶ Valtioneuvoston viestintäosasto: *Periaatepäätös selkiyttää kokonaisturvallisuuden järjestelyjä ja vastuita*. Valtioneuvosto, Helsinki 2012. [https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/periaatepaatos-selkiytaa-kokonaisturvallisuuden-jarjestelyja-ja-vastuita], luettu 23.8.2021 & Korhonen (2020), s. 41.

Vuoden 2012 periaatepäätös virallisti myös Turvallisuuskomitean aseman ja tehtävät kokonaisturvallisuuteen liittyvän ennakoivan varautumisen pysyvänä yhteistoimintaelimenä. Turvallisuuskomitean tehtäväksi säädettiin valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden avustaminen kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa sekä edelleen eri hallinnonalojen varautumisen yhteensovittamisessa⁴⁷. Tarkemmin turvallisuuskomitean roolista säädettiin vuonna 2013 hyväksytyssä valtioneuvoston asetuksessa, jossa selvennettiin komitean roolia, tehtäviä, kokoonpanoa sekä sen toiminnan yleistä järjestämistä⁴⁸.

Myös Turvallisuuskomitean ohjaava rooli ja hallinnollinen asema on vakiintunut osaksi suomalaisen turvallisuustoiminnan kenttää. Nykyään Turvallisuuskomitea onkin kehittynyt kokonaisturvallisuuteen liittyvän ennakoivan varautumistoiminnan pysyväksi ja laajapohjaiseksi yhteistoimintaelimeksi. Turvallisuuskomitea toimii tarvittaessa yhteiskunnan eri häiriötilanteiden asiantuntijaelimenä ja avustaa valtioneuvostoa kokonaisturvallisuuden hallintaan tähtäävässä varautumisessa sekä eri hallinnonalojen varautumisen yhteensovittamisessa. Lisäksi turvallisuuskomitea seuraa yhteiskunnan turvallisuusstrategian toimeenpanoa, turvallisuusympäristön kehitystä ja hallinnonalojen varautumista.⁴⁹

Kansainvälisen turvallisuustutkimuksen näkökulmasta tarkasteltuna suomalaisesta kokonaisturvallisuusajattelusta voidaan tunnistaa selkeitä yhtymäkohtia myös laajempaan pohjoismaalaiseen turvallisuusajatteluun. Vahva konsensus yhteiskuntaa haastavista vakavimmista turvallisuusuhkista ja yhteinen tarve kyseisten uhkien yhdessä torjumiselle, jaettu näkemys valtion, yhteiskunnan ja inhimillisen turvallisuuden tasojen ja rajojen hämärtymisestä sekä verrattain yhtäläiset kokonaisvaltaisesta maanpuolustuksesta sekä yhteiskunnan hyvinvoinnista ja varautumisesta muodostuvat kansalliset turvallisuuskertomukset kytkevät sekä Aaltola et al. että Larssonin ja Rhinardin mukaan myös suomalaisen kokonaisturvallisuusajattelun osaksi jaettua ja laajempaa yhteispohjoismaista yhteiskunnallisen turvallisuuden ymmärtämistapaa.⁵⁰

Suomalainen yhteiskunnallinen turvallisuus sekä siitä johdettavissa oleva kokonaisturvallisuusajattelumme yhdistävätkin itseensä toisaalta jaetun vahvan pohjoismaisen identiteetin ja arvopohjan sekä toisaalta Suomelle erityisen geopolittisten realiteettien ja sijainnin ymmärtämisen herkkyyden. Esimerkiksi Aaltolan ja Juntusen mukaan Suomen yhteiskunnallisesta

⁴⁷ Valtioneuvosto (2012), s. 5–6; Korhonen (2020), s. 41 mukaan.

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus Turvallisuuskomiteasta 77/2013.

⁴⁹ Ibid. & Korhonen (2020), s. 46.

⁵⁰ Aaltola et al. (2018), s. 252 & Larsson, Sebastian & Mark Rhinard: Introduction. Comparing and conceptualizing Nordic societal security, *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence*. Sebastian Larson & Mark Rhinard (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 7–13.

kokonaisturvallisuudesta on tunnistettavissa turvallisuuden monitasoinen dynamiikka, jossa valtiojohtoinen ylhäältä alas toimintatapa yhdistyy alhaalta ylös muodostuvan legitiimiyden välttämättömyyteen ja jossa kansallisen resilienssin luonne on aina ollut osa sisäisten ja ulkoisten turvallisuusuhkien sekä niiden kokonais(valtaisen)turvallisuuden avulla hallinnan kohtaamista.⁵¹

Mitä kokonaisturvallisuudella, sekä edelleen sen operationalisoinnin kautta turvattavilla yhteiskunnan elintärkeillä toiminnoilla, lopulta kuitenkin suojataan? Mikä on kokonaisturvallisuuden niin sanottu kova ydin, sen avulla suojeltava primääriarvo? Viime aikoina kotimaisen turvallisuustutkimuksen kentästä on noussut esille uudehkoja näkemyksiä kokonaisturvallisuuden vahvemmassa linkittämisestä kansallisen turvallisuuden käsitteeseen: tavoitetilan ja yhteistoimintamallin ohella kokonaisturvallisuutta on asemoitu myös eräänlaiseksi viitekehyykseksi Suomen kansallisen turvallisuuden suojaamiselle⁵². Tässä kokonaisturvallisuuden uudemmassa tulkintatavassa kokonaisturvallisuutta jäsennetään edelleen osin turvallisuustoimijoiden yhteistoimintamallina, jonka operationalisoinnilla turvataan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot sekä edelleen vähennetään niihin kohdistuvia haavoittuvuuksia. Uudempana piirteenä kyseisessä tulkintatavassa on sen sijaan kansallisen turvallisuuden sijoittaminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen keskiöön, siis kokonaisturvallisuuden timantin kovaksi, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kautta suojattavaksi ytimeksi.⁵³

Historiallisesti tarkasteltuna kansallisen turvallisuuden käsitteen ydin löytyy valtion ja yhteiskunnan olemassaolon ja toimintakyvyn turvaamisesta sekä edelleen niiden kyvystä tuottaa turvallisuutta kansalaisille. Edelleen myös valtion alueellisen koskemattomuuden turvaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kykyjen voidaan katsoa kuuluvan olennaisesti kansallisen turvallisuuden keskeisiin osa-alueisiin. Kansallisen turvallisuuden käsite ja kysymykset eivät kuitenkaan ole vain korkeimman valtakunnanpolitiikan haasteita tai vain jonkin yksittäisen turvallisuustoimijan yksityisomaisuutta: kansallista turvallisuutta tulisi-kin ymmärtää enemmänkin valtion, kansakunnan, yhteiskunnan ja kansalaisten yhteisenä taivote- ja tahtotilana, josta huolehtimalla myös muut yhteiskunnalliset toiminnot sekä

⁵¹ Aaltola, Mika & Tapio Juntunen: Nordic Model Meets Resilience – Finnish Strategy for Societal Security, *Societal Security in the Baltic Sea region: Expertise Mapping and Raising Policy Relevance*. Mika Aaltola; Boris Kuznetsov, Andris Sprūds, & Elizabete Vizgunova (eds.). Latvian Institute of International Affairs, Riga 2018, s. 26.

⁵² Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunta: *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi*. Harriet Lonka, Kari Laitinen, Anssi Keinänen, Susanna Wähä, Aki-Mauri Huhtinen & Jyri Paasonen (eds.). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:28. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2020, s. 36–38.

⁵³ Ibid. s. 37.

kansalaisten hyvinvointi ja oikeudet voivat kukoistaa.⁵⁴ Historiallisesta merkittävydestään ja painoarvostaan huolimatta, niin kansainvälisesti kuin myös kansallisesti tarkasteltuna, kansallisen turvallisuuden käsite ja edelleen sen operationalisointi ovat kuitenkin jääneet ainakin osin vieraiksi ja keskeneräisiksi laajemmassa suomalaisessa turvallisuusdiskurssissa⁵⁵.

Kansallisessa turvallisuuskeskustelussa asemaltaan vakiintunutta kokonaisturvallisuutta voidaan sen sijaan pitää systeemisenä ja dynaamisena ilmiönä, joka pitää sisällään myös selkeitä kansallisen turvallisuuden intressejä: kokonaisturvallisuuden voidaan siis tulkita olevan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen tähtäävän yhteistoimintamallin lisäksi myös Suomen kansallista turvallisuutta tukeva toiminto, joka sekä määrittää että luo erityisiä edellytyksiä kansallisen turvallisuuden suojaamiselle ja ylläpidolle⁵⁶. Tässä kokonaisturvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden uudehkossa yhteenliittymässä kokonaisturvallisuuden operationalisoinnilla siis suojataan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, joiden turvaamisen yhdistelmänä edelleen muodostuu, laajemman yhteiskunnallisen resilienssin vahventamana, eräänlainen suoja kokonaisturvallisuuden ytimeksi asemoitavalle Suomen kansalliselle turvallisuudelle.

Vaikka kansallisesta turvallisuudesta ei suomalaisessa turvallisuuskeskustelussa ole juurikaan aiemmin puhuttu, voisi kyseinen muutos olla kokonaisturvallisuuden edelleen kehittämiseksi varsin luonnollinen kehityskulku ja askel kohti tulevaa: ehkäpä, turvallisuuden tavoitetilan ja turvallisuustoimijoiden yhteistoimintamallin ohella ja jälkeen, seuraava kokonaisturvallisuuden evoluutiomuoto onkin Suomen kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja turvaaminen. Kokonaisturvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden ilmiöpohjainen uudelleenmäärittely ja yli hallintorajojen yhteen liittäminen voisi omata myös merkittävää hyötypotentiaalia; niin turvallisuuskäsitteitä koskevan kehittyvän ymmärryksen kuin myös eri turvallisuustoimijoiden ja -prosessien näkökulmista tarkasteltuna⁵⁷.

2.2 Kokonaisturvallisuus osana turvallisuuspolitiikkaa ja turvallisuushallintoa

2010-luvun loppuun tultaessa kokonaisturvallisuus on jäsentynyt osaksi suomalaista turvallisuuskeskustelua ja -kulttuuria. Kokonaisturvallisuus on vakiinnuttanut paikkansa myös Suomen ylimmissä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan linjapapereissa. Viitteitä kokonaisturvallisuuden diskursiivisesta hyödyntämisestä sekä edelleen osaksi valtakunnanpolitiikkaa juurruttamisesta on havaittavissa kaikissa vuosien 2016-2017 selontekokierroksen

⁵⁴ Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunta (2020), s. 64–69.

⁵⁵ Ibid. s. 64.

⁵⁶ Ibid. s. 36.

⁵⁷ Ibid.

hallinnonaloittain eriytetyissä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa⁵⁸, sisäisen turvallisuuden selonteossa⁵⁹ sekä puolustuselonteossa⁶⁰.

Kokonaisturvallisuus näyttää säilyttäneen asemansa myös hallituskausien sekä vaihtuvien puoluepoliittisten kokoonpanojen ylitse: Esimerkiksi uusimman, vuonna 2020 julkaistun, Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon mukaan ”yhteinen varautuminen, suunnittelu, harjoittelu ja toimeenpano toteutetaan kokonaisturvallisuuden periaatteen mukaisesti, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan laajassa yhteistyössä”⁶¹. Edelleen uusimman vuoden 2021 Valtioneuvoston sisäistä turvallisuutta koskevan selonteon toteamana erilaisiin ”laajoihin uhkatilanteisiin varaudutaan suomalaisen kokonaisturvallisuuden yhteistointamallin mukaisesti viranomaisten, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin yhteistyönä”⁶². Vastaavasti myös uusimman puolustuselonteon mukaan ”Suomen sotilaallinen puolustus ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa”⁶³. Lisäksi puolustuselonteossa todetaan, että nykyaikaiseen uhkakehykseen lukeutuvan ”laaja-alaisen vaikuttamisen keinoihin vastaaminen edellyttää kokonaisturvallisuusmallin ja viranomaisyhteistyön kehittämistä”⁶⁴.

Valtakunnanpolitiikan ohella kokonaisturvallisuus on sisällytetty vahvasti myös osaksi käytännön turvallisuus- ja varautumistoimintaa: esimerkiksi viimeisimmän Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden toimintaperiaatteella, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä”⁶⁵. Turvallisuusstrategian ollessa keskeisin yhteiskunnan monitasoisen varautumisen periaatteita ohjaava periaatepäätös, voidaan kokonaisturvallisuuden nähdä vakiintuneen myös käytännön turvallisuus- ja varautumistoimia ohjaavan hallinnollisen ohjauksen ja säätelyn keskiöön⁶⁶. Kokonaisturvallisuus on siis vakiinnuttanut paikkansa niin turvallisuushallinnon kuin myös sen eri turvallisuustoimijoiden kentässä.

⁵⁸ Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2016.

⁵⁹ Sisäministeriö: *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta*. Sisäministeriön julkaisu 8/2016. Sisäministeriö, Helsinki 2016.

⁶⁰ Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustuselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2017.

⁶¹ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:30. Valtioneuvosto, Helsinki 2020, s. 33.

⁶² Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48. Valtioneuvosto, Helsinki 2021a, s. 34.

⁶³ Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston puolustuselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78. Valtioneuvosto, Helsinki 2021b, s. 16.

⁶⁴ Valtioneuvosto (2021b), s. 19.

⁶⁵ Turvallisuuskomitea (2017), s. 5.

⁶⁶ Korhonen (2020), s. 46.

Kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin mukaista turvallisuuden hallintaa toteutetaan yhteiskunnassa jatkuvasti. Se kattaa ajallisesti niin normaaliolojen, erilaisten häiriötilanteiden kuin myös poikkeusolojen turvallisuushkiin vastaamisen. Laajaan turvallisuuskäsitykseen pohjautuva kokonaisturvallisuuden hallinta kattaa lisäksi toiminnoittain tarkasteltuna niin enakoivan varautumisen, häiriö- ja kriisitilanteiden johtamisen kuin myös edelleen niistä toipumisen ja palautumisen. Kokonaisturvallisuutta koskeva valtioneuvoston periaatepäätös määrittää myös kokonaisturvallisuuden keskeisimmät periaatteet ja teemat.⁶⁷

Kokonaisturvallisuus on siis yhteiskunnan eri tasoilla tapahtuvaa työtä yksilön omasta turvallisuudesta aina valtion johtamiseen saakka. Kokonaisturvallisuuden alkuperäisenä tavoitteena kuvattiin valtion itsenäisyyden, väestön elinmahdollisuuksien ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen sekä niihin kohdistuvien uhkien hallitseminen viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Viime vuosina kokonaisturvallisuutta on kehitetty, määritelmän sisällöllisen ja terminologisen uudistamisen ohella, myös turvallisuuden hallintamallina enemmänkin niin horisontaalisesti kuin myös vertikaalisesti laajentuneiden turvallisuustoimijoiden yhteistoimintamallin suuntaan, jonka tavoitteena on laadukkaamman arjen turvallisuuden tuottaminen sekä yksittäisille kansalaisille että laajemmalle yhteiskunnalle.⁶⁸ Viimeisimpänä olemme nähneet viitteitä myös kokonaisturvallisuuden kehittämisestä kohti suomalaista kansallisen turvallisuuden mallia.

Suomen laajempaan yhteiskunnalliseen turvallisuuteen nojaavassa kokonaisturvallisuusajattelussa korostuvat ja yhdistyvätkin sekä kovat ulkoiseen turvallisuuteen nojaavat kokonaisuun puolustukselliset teemat että pehmeämmät sisäiseen turvallisuuteen viittaavat yhteiskunnallisen resilienssin piirteet. Aaltolan ja Juntusen mukaan yhteiskunnalliseen turvallisuuteen pohjautuvassa suomalaisessa turvallisuusajattelussa, sekä täten myös eri turvallisuustoimijoiden kokonaisturvallisuustoiminnassa, yhdistyvät samanaikaisesti sekä ylhäältä alaspäin suuntautuvat vahvat kansallisen turvallisuuden mallit ja rakenteet, jotka keskittyvät elintärkeiden toimintojen ja infrastruktuurin suojaamiseen, että alhaalta ylöspäin muodostuva ymmärrys, jossa eri yhteiskunnalliset toimijat verkostoineen rakentavat ja kehittävät resilienssiin liittyviä valmiuksiaan, joilla tuetaan ja vahvistetaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuutta.⁶⁹

⁶⁷ Valtioneuvosto (2012), s. 6; Korhonen (2020), s. 42 mukaan.

⁶⁸ Kielelenniva, Jani: Johdanto. *Turvallinen Suomi 2018. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Turvallisuuskomitea (ed.), Helsinki: Turvallisuuskomitea, Helsinki 2018, s. 14.

⁶⁹ Aaltola & Juntunen (2018), s. 27.

2.3 Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen kokonaisturvallisuuden operationalisointina

Kokonaisturvallisuuden käsitteellisen määrittämisen, sitä koskevien vastuiden jakamisen sekä näihin liittyvän normihierarkian selkiyttämisen lisäksi vuoden 2012 periaatepäätös nostaa keskeisimmiksi kokonaisturvallisuuteen liittyviksi teemoiksi varautumistoiminnan, häiriötilanteiden hallinnan sekä tiedon saatavuuden ja tilannekuvan. Edelleen näitä kokonaisturvallisuuden osa-alueita yhdistäväksi laajemmaksi yleistemäksi voidaan nimetä periaatepäätöksen mukaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen sekä kansalaisten kriisinsietokyvyn vahvistaminen.⁷⁰ Vastaavasti turvallisuustoimien koordinointi ja yhteistyö, turvallisuusajattelun yleinen ilmiöpohjaisuus, laillisuusperiaate ja siinä toimivaltaisen viranomaisen häiriötilanteiden johtamisen ensisijaisuus sekä erityisesti varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvät ennakoitiprosessit muodostavat nykyaikaisen kokonaisturvallisuutta koskevan ymmärryksen, sekä sitä edelleen käytännössä ilmentävän turvallisuustoiminnan, kulmakivet⁷¹.

Kokonaisturvallisuuden hallintaan lukeutuvat ennakoiva varautumistoiminta, häiriötilanteiden hallinta sekä tiedonkulun, tilannekuvan ja viestinnän varmistaminen tähtäävät kaikki kokonaisturvallisuuden tavoitetilan saavuttamiseen. Ehkä keskeisimpänä kokonaisturvallisuuden tavoitetilana voidaan kuitenkin tunnistaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen.⁷² Yhteiskunnan elintärkeiksi toiminnoiksi mielletään erilaiset poikkihallinnolliset välttämättömät toimintokokonaisuudet, jotka ovat yhteiskunnan toimivuuden kannalta oleellisia ja joiden on oltava turvattuna kaikissa tilanteissa.⁷³ Yhteiskunnan elintärkeiksi toiminnoiksi luetaan johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys⁷⁴. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista voidaankin siis pitää kokonaisturvallisuuden tavoitetilana sekä edelleen käänteisesti myös kokonaisturvallisuuden käytännön operationalisointina: turvaamalla yhteiskunnan elintärkeät toiminnot me samalla tuotamme kokonaisturvallisuutta, niin valtion, yhteiskunnan kuin myös kansalaisten tarpeisiin.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot jäsenyivät edelleen useiksi strategisiksi tehtäviksi, joille on asetettu omat vastuuministeriönsä niiden

⁷⁰ Valtioneuvosto (2012), s. 3.

⁷¹ Valtonen & Branders (2021), s. 94–96.

⁷² Valtioneuvosto (2012), s. 18 & Kielelenniva (2018), s. 12.

⁷³ Turvallisuuskomitea (2017), s. 6 & Sanastokeskus TSK (2017), s. 17. Katso myös Turvallisuuskomitea: *Turvallinen Suomi 2018. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2018.

⁷⁴ Turvallisuuskomitea (2017), s. 14–24.

ylläpito- ja kehittämisvastuiden määrittämiseksi⁷⁵. Eri vastuuministeriöiden, turvallisuustoimijoiden sekä laajemmin kansalaisyhteiskunnan toteuttamaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista voidaankin pitää keskeisenä ennakoedellytyksenä myös valtion itsenäisyyden ja väestön elinmahdollisuuksien turvaamiselle, siis muille kokonaisturvallisuuden tavoite-tilan ja edelleen sen tuottamien osatekijöiden toteutumiselle.⁷⁶ Kokonaisturvallisuuden operationalisoinnin yksityiskohtaisemman tarkastelun mahdollistamiseksi voidaankin huomio kiinnittää esimerkiksi yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, sekä niiden turvaamiseen liittyvien strategisten tehtävien, arviointiin Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa⁷⁷ sekä edelleen sen teemoja varautumisen, valmiuden ja riskianalyysin näkökulmasta yksityiskohtaisemmin käsittelevää Kansallista riskiarviota⁷⁸ ristiin tarkastelemalla ja vertailemalla. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin, niiden alle jäsenyviin hallinnonala- ja turvallisuustoimijakohtaisiin strategiisiin tehtäviin sekä edelleen näihin vaikuttaviin häiriötilanteisiin ja turvallisuusuhkiin seuraavassa kohdistettavalla tarkastelulla muodostetaan lisäksi tarvittava esiyymmärrys ja analyysirunko myöhemmin tutkielmassa toteutettavaa laadullista sisällönanalyysia varten.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”johtaminen on elintärkeä toiminto, joka luo pohjan muiden toimintojen turvaamiselle. Johtamiskyky on kyettävä turvaamaan kaikissa tilanteissa ja kaikilla toimintatasoilla. Tehokas häiriötilanteiden hallinta edellyttää tiivistä yhteistyötä johtamisen, tilannekuvan ja viestinnän välillä.”⁷⁹ Elintärkeiden toimintojen turvaamisen johtaminen edellyttääkin häiriötilanteen hallintaan osallistuvien turvallisuustoimijoiden tiivistä yhteistoimintaa. Häiriötilanteen hallinnan johtovastuu on toimivaltaisella viranomaisella, jota muut toimijat tukevat yhteistyöjärjestelyjen ja lainsäädännön mukaisesti. Kompleksisten häiriötilanteiden hallinta edellyttää siihen osallistuvilta turvallisuustoimijoilta oikea-aikaista ja joustavaa reagointia: toimintojen yhteensovittaminen ja koordinointi, toimijoiden välinen tiedonkulun turvaaminen sekä edelleen häiriötilanteisiin liittyvä luotettava ja oikea-aikainen viestintä nousevat menestyksekkään häiriötilanteiden hallinnan johtamisen keskiöön.⁸⁰

Esimerkkeinä johtamisen elintärkeään toimintoon vaikuttavista välittömistä ja vakavista turvallisuusuhkista ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa sotilaallisen voiman käyttö⁸¹. Välillisesti, mutta vaikutuksiltaan edelleen vakavasti, elintärkeään toimintoon vaikuttavista uhkista voidaan

⁷⁵ Turvallisuuskomitea (2017), s. 14–24 & 29–92.

⁷⁶ Korhonen (2020), s. 43.

⁷⁷ Turvallisuuskomitea (2017).

⁷⁸ Sisäministeriö: *Kansallinen riskiarvio 2018*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5. Sisäministeriö, Helsinki 2019.

⁷⁹ Turvallisuuskomitea (2017), s. 15.

⁸⁰ Ibid. s. 15–16.

⁸¹ Sisäministeriö (2019), s. 29–31.

tunnistaa puolestaan poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus⁸². Sisällöllisesti johtamisen elintärkeän toimintoon kuuluu kaikkiaan kolme strategista tehtävää, jotka jäsenyvät edelleen Valtioneuvoston kanslian (jäljempänä VNK) sekä kolmannen strategisen tehtävän tapauksessa myös kaikkien muiden ministeriöiden hallinnonalojen vastuulle⁸³.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”kansainvälinen toiminta ulottuu kaikille suomalaisen yhteiskunnan tasoille ja aloille. Kansainvälisen yhteistyön mahdollistaminen ja osallistuminen kriisien ennaltaehkäisyyn on kiinteä osa yhteiskunnan muiden elintärkeiden toimintojen turvaamista. EU-turvallisuusyhteistyö on kiinteä osa hallinnonalojen turvallisuussuunnittelua.”⁸⁴ Eri tasoilla (esimerkiksi valtiotaso, julkishallinto, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset) operoivat kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijat osallistuvat kansainväliseen yhteistoimintaan omissa kehyksissään. Erityisesti kansainväliseen pelastus- ja avustustoimintaan liittyen korostuu myös julkishallinnon tiivis yhteistyö järjestötason kanssa. Kansainvälisesti toimivien järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön voidaan katsoa palvelevan myös kansallisen varautumisen kehittämisen kokonaisuutta.⁸⁵

Esimerkkeinä kansainvälisen ja EU-toiminnan elintärkeään toimintoon vaikuttavista välittömistä ja vakavista turvallisuusuhkista ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa sotilaallisen voiman käyttö⁸⁶. Sisällöllisesti kansainvälistä ja EU-toimintaa koskeva elintärkeä toiminto muodostuu viidestä strategisesta tehtävästä, jotka jäsenyvät edelleen VNK:n sekä myös kaikkien muiden ministeriöiden hallinnonalojen vastuulle niiden tiettyjen toimialojen osalta. Kansainvälisen ja EU-toiminnan elintärkeän toiminnon osalta keskeinen toimijuus voidaan osoittaa ulkoministeriön hallinonalalta.⁸⁷

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus turvataan ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristöön suhteutettua puolustuskykyä. Suomen puolustuskyvyn kehittämisen ja ylläpidon ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnyksellinen sotilaallisen voiman käytölle Suomea vastaan ja sotilaallisella voimankäytöllä uhkaamiselle. Tarvittaessa Suomeen kohdistuvat sotilaalliset uhat torjutaan sotilaallisia voimakeinoja käyttäen.”⁸⁸ Elintärkeiden toimintojen sotilaallisen osa-alueen käsittävä puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä, yhteiskunnan

⁸² Sisäministeriö (2019), s. 27–29.

⁸³ Turvallisuuskomitea (2017), s. 30–32.

⁸⁴ Ibid. s. 17.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Sisäministeriö (2019), s. 29–31.

⁸⁷ Turvallisuuskomitea (2017), s. 33–37.

⁸⁸ Ibid. s. 18.

varautumisesta, kansallisesta viranomais- ja kansainvälisestä puolustusyhteistyötä sekä kyvystä antaa ja vastaanottaa sotilaallista apua. Myös puolustuskyvyn perustana olevan maanpuolustustahdon merkitys korostuu niin yhteiskunnan kriisinsietokykyä vahvistavana kuin myös puolustusjärjestelmää rakentavana osatekijänä.⁸⁹

Normaalioloissa puolustuskyvyn käytöllä varmistetaan Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen. Poikkeusoloissa puolustuskyvyn käytöllä torjutaan alueloukkaukset ja sotilaalliset hyökkäykset.⁹⁰ Esimerkkeinä puolustuskyvyn elintärkeään toimintoon kohdistuvista välittömistä ja vakavista turvallisuusuhkista ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa sotilaallisen voiman käyttö⁹¹. Sisällöllisesti puolustuskyvyn elintärkeään toimintoon kuuluva ainoa strateginen tehtävä, Suomen sotilaallinen puolustaminen, voidaan paikallistaa puolustusministeriön hallinnonalalta. Strategisessa tehtävässä mainitun mukaisesti Puolustusvoimien ohella myös Rajavartiolaitos osallistuu Suomen puolustamiseen.⁹²

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”sisäisen turvallisuuden ylläpitämisellä ennaltaehkäistään ja torjutaan Suomeen ja sen väestöön kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia ja ympäristövahinkoja tai muita vastaavia häiriöitä ja uhkia sekä hallitaan niiden seuraukset. Tiivis yhteistyö muiden kansallisten ja kansainvälisten viranomaisten, Euroopan unionin ja muiden toimijoiden välillä kaikilla hallinnon tasoilla tukee tätä työtä.”⁹³ Sisäisen turvallisuuden takaamisella ja ylläpitämisellä vahvistetaan kansalaisten turvallisuudentunnetta ja luottamusta viranomaisiin: yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä keskeisen infrastruktuurin suojaaminen, rajaturvallisuuden ylläpitäminen ja maahanmuuton hallinta, tavaraliikenteen ja toimitusketjujen turvaaminen, pelastus- ja meripelastustoimi sekä ympäristö- ja kemikaalivahinkojen torjuntakyky, väestön suojaaminen kriisitilanteissa, hätäkeskuspalveluiden tarjoaminen sekä erilaisiin biologisiin, kemiallisiin ja säteilystä johtuviin uhkiin varautuminen ovat kaikki sisäisen turvallisuuden elintärkeän toiminnon alle jäsenyviä kokonaisuuksia.⁹⁴ Sisäisen turvallisuuden elintärkeä toiminto turvataan niin julkishallinnon, viranomaisten kuin myös elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten toimenpitein.

Esimerkkeinä sisäisen turvallisuuden elintärkeään toimintoon vaikuttavista välittömistä ja vakavista turvallisuusuhkista ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa sotilaallisen voiman käyttö,

⁸⁹ Turvallisuuskomitea (2017), s. 18.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Sisäministeriö (2019), s. 29–31.

⁹² Turvallisuuskomitea (2017), s. 38.

⁹³ Ibid. s. 19.

⁹⁴ Ibid. s. 19–20.

laajamittainen maahantulo, yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen isku, isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä sekä viestintäverkkojen ja -palveluiden vakavat häiriöt.⁹⁵ Sisällöllisesti sisäisen turvallisuuden elintärkeä toiminto muodostuu 15 strategisesta tehtävästä. Keskeisimpänä vastuuministeriönä voidaan tunnistaa sisäministeriö (jäljempänä SM), mutta osiin sisäisen turvallisuuden toiminnon strategisista tehtävistä osallistuvat myös lähes kaikki muut ministeriöt omien hallinnonalojensa vastuiden puitteissa.⁹⁶

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden turvaamisella järjestetään elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi tarvittava rahoitus ja muut resurssit. Elintärkeille toiminnoille välttämättömät kotimainen ja kansainvälinen infrastruktuuri, organisaatiot, rakenteet ja prosessit turvataan.”⁹⁷ Elintärkeään toimintoon kuuluvien rahoitusjärjestelmän vakauden ja julkistalouden kestävyuden takaaminen rakentavat omalta osaltaan yhteiskunnan vakautta ja täten kansalaisten turvallisuutta. Niiden turvaamisen edellytyksenä voidaan nähdä edelleen olevan myös välttämättömien tieto- ja viestintäjärjestelmien, digipalveluiden sekä kriittisen tietomassan turvaaminen niin julkisen hallinnon kuin yhteisöjen toimenpitein. Myös yhteiskunnan vakauteen keskeisesti liittyvien logistiikkaketjujen varmistaminen, kriittisen energia-, elintarvike- ja vesihuollon järjestelyjen turvaaminen sekä kotimaiset huoltovarmuus- ja varautumiskysymykset liittyvät keskeisesti kyseisen elintärkeän toiminnon käytännön turvaamisen osa-alueisiin.⁹⁸

Esimerkkeinä talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden elintärkeään toimintoon kohdistuvista välittömistä ja vakavista turvallisuusuhkista ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus, sotilaallisen voiman käyttö, rahoitusjärjestelmän häiriö, sähkön saannin suurhäiriö, polttoaineiden saannin vakavat häiriöt, viestintäverkkojen ja -palveluiden vakavat häiriöt, logistiikan häiriöt sekä vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla.⁹⁹ Välillisesti, mutta vaikutuksiltaan edelleen vakavasti, elintärkeään toimintoon vaikuttavista uhkista voidaan puolestaan tunnistaa merellinen monialaonnettomuus¹⁰⁰. Sisällöllisesti talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden elintärkeä toiminto jäsentyy edelleen 23 strategiseksi tehtäväksi. Kyseisen elintärkeän toiminnon keskeisin toimijuus voidaan paikallistaa työ- ja elinkeinoministeriöstä, mutta myös lähes kaikki muut ministeriöt

⁹⁵ Sisäministeriö (2019), s. 29–31, 32–34, 35–37, 37–38 & 48–50.

⁹⁶ Turvallisuuskomitea (2017), s. 19–20.

⁹⁷ Ibid. s. 20.

⁹⁸ Ibid. s. 20–21.

⁹⁹ Sisäministeriö (2019), s. 27–29, 29–31, 40–42, 43–45, 45–47, 48–50, 51–53 & 66–69.

¹⁰⁰ Ibid. s. 64–66.

osallistuvat elintärkeän toiminnon strategisten tehtävien toteuttamiseen hallinnonalojensa vastuiden mukaisesti.¹⁰¹

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”väestön toimintakyky ja hyvinvointi turvataan ylläpitämällä keskeiset peruspalvelut. Niillä edistetään väestön itsenäistä selviytymistä kaikissa tilanteissa.”¹⁰² Kansalaisten turvallisuuden tunne rakentuu lopulta verrattain arkisista asioista sekä niissä ilmeneviin avun tarpeisiin vastaamisesta: sosiaali- ja terveystalouden turvaaminen, keskeisten koulutuspalveluiden häiriöttömän jatkumisen varmistaminen sekä riittävä sosiaaliturva ovat kaikki yhteiskunnan ja kansalaisten turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden joukossa. Kansalaisten luottamus sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluiden jatkuvuuteen on keskiössä niin kriisitilanteissa kuin myös niihin varautumisessa.¹⁰³

Esimerkkeinä väestön toimintakyvyn ja palveluiden elintärkeään toimintoon vaikuttavista välittömistä ja vakavista turvallisuusuhkista ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa sotilaallisen voiman käyttö, sähkön saannin suurhäiriö, viestintäverkkojen ja -palveluiden vakavat häiriöt, logistiikan häiriöt sekä vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla.¹⁰⁴ Välillisesti, mutta vaikutuksiltaan edelleen vakavasti, elintärkeään toimintoon vaikuttavista uhkista voidaan puolestaan tunnistaa laajamittainen maahantulo¹⁰⁵. Sisällöllisesti väestön toimintakyvyn ja palveluiden elintärkeä toiminto muodostuu edelleen kolmeksi strategiseksi tehtäväksi. Elintärkeän toiminnon turvaamiseen liittyvät vastuut voidaan tunnistaa selkeimmin sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön sekä oikeusministeriön hallinnonaloilta.¹⁰⁶

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan ”henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan sekä kansakunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttamat henkiset paineet ja selviytyä niiden vaikutuksilta. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista.”¹⁰⁷ Henkistä kriisinkestävyyttä voidaan kuvata myös väestön kollektiivisena tahtona toimia valtiollisen itsenäisyyden, väestön elinmahdollisuuksien ja turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa.¹⁰⁸

Henkisen kriisinkestävyuden elintärkeä toiminto luo perustan myös muiden elintärkeiden toimintojen turvaamisessa onnistumiselle; sen luominen ja ylläpitäminen on hallinnonalat

¹⁰¹ Turvallisuuskomitea (2017), s. 57–80.

¹⁰² Ibid. s. 22.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Sisäministeriö (2019), s. 29–31, 43–45, 48–50, 51–53 & 66–69.

¹⁰⁵ Ibid. s. 32–34.

¹⁰⁶ Turvallisuuskomitea (2017), s. 81–85.

¹⁰⁷ Ibid. s. 22.

¹⁰⁸ Ibid.

läpileikkaavaa ja pitkäjänteistä työtä. Kansalaisten luottamus niin viranomaistoimintaan, yhteiskuntaan kuin myös toisiinsa, sivistyksen peruspalveluista, koulutuksesta ja kulttuurista huolehtiminen, tasaisesti jakautunut hyvinvointi, terveys ja toimintakyky sekä osana niitä syrjäytymisen ehkäisy ja eriarvoisuuskehityksen torjuminen, vakauttavat kaikki yhteiskunnallisia oloja sekä tätä kautta tukevat myös laajempaa henkisen kriisinkestävyuden muodostumista ja ylläpitoa. Myös pitkäjänteisesti toteutettavalla kansalaisiin kohdistettavalla (viranomais)viestinnällä, sekä median merkittävällä roolilla sen mahdollistajana, voidaan nähdä olevan keskeisiä vaikutuksia henkisen kriisinkestävyuden systemaattisessa vahvistamisessa.¹⁰⁹

Perusta henkiselle kriisinkestävyydelle luodaan normaaliolojen aikaisella pitkäjänteisellä turvallisuustoiminnalla. Tasa-arvoinen, turvallinen ja demokraattinen yhteiskunta, sen toimiva yhteiskuntajärjestelmä sekä normaalioloissa toteutettavat varautumisjärjestelyt luovat kaikki pohjaa myös häiriötilanteiden sietämiselle ja niistä toipumiselle. Häiriötilanteiden aikaisessa henkisessä kriisinkestävyudessa korostuvat puolestaan eri toimijoiden väliset selkeät vastuut ja saumaton yhteistyö. Edelleen häiriötilanteissa keskiöön nousevat arjen rakenteiden ylläpitäminen sekä kansalaisten perustarpeiden täyttymisen varmistaminen. Häiriötilanteen jälkeen henkisessä kriisinkestävyudessa korostuvat häiriötilanteesta toipumista edesauttavat toimenpiteet, joiden suunnittelu tulisikin aloittaa ja toteuttaa eri toimijoiden tiiviissä yhteistyössä jo niin normaaliolojen kuin myös kohdattavien häiriötilanteiden aikana.¹¹⁰ Vahva, sekä systemaattisesti edelleen vahvistettava ja ylläpidettävä, yhteiskunnan ja kansalaisten henkinen kriisinkestävyys edesauttaa ja tehostaa myös muiden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa onnistumista.

Esimerkkeinä henkiseen kriisinkestävyteen kohdistuvista välittömistä ja vakavista turvallisuushenkistä ja häiriötilanteista voidaan tunnistaa sotilaallisen voiman käyttö, yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen isku, isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä, rahoitusjärjestelmän häiriö sekä vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla.¹¹¹ Välillisesti, mutta vaikutuksiltaan edelleen vakavasti, elintärkeään toimintoon vaikuttavista uhkista voidaan puolestaan tunnistaa poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus, julkisen talouden häiriö sekä informaatiovaikuttaminen, jonka voidaan nähdä välillisesti, henkistä kriisinkestävyyttä edelleen heikentämällä, vaikuttavan myös kaikkien muiden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen onnistumiseen.¹¹² Sisällöllisesti henkisen kriisinkestävyuden elintärkeä toiminto jäsentyy edelleen seitsemäksi

¹⁰⁹ Turvallisuuskomitea (2017), s. 22–23.

¹¹⁰ Ibid. s. 24.

¹¹¹ Sisäministeriö (2019), s. 29–31, 35–37, 37–38, 40–42 & 66–69.

¹¹² Ibid. s. 27–29, 38–40 & 23–27.

strategiseksi tehtäväksi. Kyseisen elintärkeän toiminnon keskeisin toimijuus voidaan paikallistaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta, mutta sen strategiaan tehtäviin osallistuvat myös kaikki muut ministeriöt sekä niitä alemmat hallinnonalat, virastot ja järjestöt omista kenttissään.¹¹³

Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan siis turvata monin tavoin ja usean eri vastuuministeriön ja turvallisuustoimijan toimenpitein. Turvallisuushallinnon ja turvallisuustoimijoiden operatiivisen toiminnan lisäksi yhtenä keskeisenä kaikkien elintärkeiden toimintojen turvaamistoimenpiteistä voidaan pitää kansalaisten, sekä tätä kautta laajemman yhteiskunnan, kriisinsietokyvyn vahvistamista. Kriisinsietokyvylle, eli resilienssille, ominaisen perusajatuksen mukaisesti turvallisuutta uhkaavat tilanteet syntyvät ja muodostuvat erilaisten toimintojen ja tapahtumakulkujen odottamattomista yhdistelmistä, eivät niinkään ennakoitavissa olevista toimintavirheistä tai häiriöistä, joita voitaisiin pelkästään suunnittelun ja varautumisen keinoin hallita. Turvallisuuden hallinta edellyttää myös siihen tähtäävien toimintatapojen joustamista vallitsevan tilanteen ja olosuhteiden vaatimalla tavalla.¹¹⁴ Resilienssiajattelun keskeisimmät ominaispiirteet, eri häiriötilanteiden vaikutusten sietäminen, niiden aikana kriittisten toimintokokonaisuuksien ylläpitäminen ja niistä palautuminen sekä edelleen kriisien kohtaamisesta ja häiriötilanteiden hallinnasta käynnistyvä adaptiivinen oppimisprosessi, ovat tunnistettavissa niin yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen, kokonaisturvallisuuden tuottamisen kuin myös laajemman yhteiskunnallisen- ja kansallisen turvallisuuden takaamisen ytimistä¹¹⁵.

Kokonaisturvallisuuden hallinnollisen tavoitetilan ja sen operationalisoidun tuottamisen voidaan siis katsoa muodostuvan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta. Kokonaisturvallisuuden tuottamiseen vaikuttaa kuitenkin, joko sitä heikentävällä tai vahvistavalla tavalla, myös valtion, yhteiskunnan ja kansalaisten kriisinsietokyky ja sen kokonaisvaltaisessa vahvistamisessa onnistuminen. Kokonaisturvallisuuden kontekstissa tätä kansallista resilienssiä voidaankin pitää eräänlaisena liimana, joka yhdistää toisiinsa niin yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, kuin myös niiden turvaamisesta muodostuvan kokonaisturvallisuuden. Esimerkiksi Aaltolan ja Juntusen mukaan juuri resilienssin merkityksen voidaan nähdä korostuneen kansallisen-, yhteiskunnallisen- ja kokonaisturvallisuuden tematiikkaa yhdistävänä muuttujana ja ohjaavana tekijänä suomalaisessa turvallisuuskeskustelussa viimeisen vuosikymmenen aikana¹¹⁶.

¹¹³ Turvallisuuskomitea (2017), s. 86–92.

¹¹⁴ Sanastokeskus TSK (2017), s. 17, Korhonen (2020), s. 43 mukaan.

¹¹⁵ Hyvönen, Ari-Elmeri & Tapio Juntunen: From “spiritual defence” to robust resilience in the Finnish comprehensive security model, *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence*. Sebastian Larson & Mark Rhinard (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 154–156 & 159–161.

¹¹⁶ Aaltola & Juntunen (2018), s. 26.

Suomalaisen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin vahvuutena onkin, että se kattaa kaikki yhteiskunnan tasot ja tahot: valtionhallinnon, viranomaisten, elinkeinoelämän, maakuntien ja kuntien lisäksi myös yliopistot ja tutkimuslaitokset, järjestöt, yhteisöt ja yksilöt muodostavat erityisen kokonaisturvallisuuden verkoston, jossa tietoa voidaan jakaa, yhteisiä tavoitteita voidaan asettaa ja yhteistyöhön voidaan sitoutua joustavasti. Nykyiselle kokonaisturvallisuusajattelulle ominaisen ajattelumallin mukaan turvallisuustoimijoita ovatkin kaikki johdettuun tai sitä kiinteästi tukevaan turvallisuustoimintaan osallistuvat tahot: myös yksittäisillä kansalaisilla on tärkeä rooli omatoimisessa varautumisessa ja tätä kautta välillisesti myös laajemman yhteiskunnan kriisinsietokyvyn vahvistamisessa.¹¹⁷

¹¹⁷ Korhonen (2020), s. 49.

3 RAJATURVALLISUUTTA SUOMALAISITTAIN JA EUROOPPALAISITTAIN

Luku tarkastelee rajaturvallisuutta suomalaisittain ja eurooppalaisittain taustoittavalla otteella. Edelleen luvussa tarkastellaan kansallisen rajaturvallisuuden ylläpitämisen toimintokokonaisuutta Rajavartiolaitoksen toiminnan tavoitetilana. Lisäksi luvussa hahmotetaan kansallista rajaturvallisuutta osana Euroopan yhdenmukaista rajaturvallisuutta (*Integrated Border Management, IBM/European Integrated Border Management, EIBM*) Euroopan raja- ja merivartiosto Frontexin turvallisuushallinnossa. Luvun lopussa hahmotetaan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden muodostumista ja ominaispiirteitä. Rajaturvallisuutta teoreettisesti tarkastelevalla tutkielman toisella taustoitusluvulla luodaan riittävä tiedollinen perusta tutkielman kuudennessa ja seitsemännessä luvussa toteutettaville rajaturvallisuutta osana kokonaisturvallisuutta jäsentävälle empiiriselle tarkastelulle, analyysille ja synteeseille.

3.1 Rajaturvallisuus Rajavartiolaitoksen toiminnan tavoitetilana

Suomessa rajaturvallisuus määritetään tavoitetilana, ”jossa on minimoitu valtakunnanrajan ja Euroopan unionin ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhkat sekä tehty rajanylityksestä mahdollisimman turvallista”¹¹⁸. Kansallisessa kontekstissa rajaturvallisuutta voidaan edelleen operationalisoida rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, jolla tarkoitetaan niitä ”kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus”¹¹⁹.

Suomessa rajaturvallisuuden ylläpitämisen käytännön toteuttaminen on säädetty pääasiallisesti SM:n alaisen Rajavartiolaitoksen vastuulle. Rajavartiolaitoksen ohella kuitenkin myös esimerkiksi poliisi ja Tulli osallistuvat Suomessa rajaturvallisuuden ylläpitämiseen. Rajavartiolaitoksen toimintaa ohjaavan Rajavartiolaitoslain mukaan ”Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Rajavartiolaitos vastaa yhteistyöstä Euroopan raja- ja merivartiostoviraston kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.”¹²⁰

¹¹⁸ Sanastokeskus TSK (2017), s. 24.

¹¹⁹ Rajavartiolaitoslaki 578/2005, 2 §.

¹²⁰ Ibid. 3 §.

Rajaturvallisuuden ylläpitämiseen tähtäävän päätehtävänsä ohella ”Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen.”¹²¹ Lisäksi Rajavartiolaitos on Suomen johdettava meripelastusviranomaisen, joka vastaa meripelastustoimen kansallisesta järjestämisestä¹²² sekä huolehtii pelastustoiminnasta Suomen aluevesillä aavalla selällä ja talousvyöhykkeellä tapahtuneissa alusöljy- ja aluskemikaalivahingoissa yhteensovittaen niiden torjuntatoimiin liittyvää varautumistoimintaa¹²³. Rajavartiolaitoksen toiminnan, sekä tätä kautta rajaturvallisuuden konstruktion ja rajaturvallisuuden ylläpidon toimintokokonaisuuden, voidaankin nähdä muodostuvan laaja-alaiseksi ja monitahoiseksi kokonaisuudeksi.

Rajavartiolaitoksen lakisäätteiset velvoitteet jäsenyivät edelleen sen omissa strategiapapereissa erityisiksi Rajavartiolaitoksen toiminnan päämääriksi. Viimeisimmässä, vuonna 2017 julkaisussa Rajavartiolaitoksen strategia 2027:ssä¹²⁴ kyseiset strategiset päämäärät kuvataan rajaturvallisuutena, turvallisuutena merialueella sekä alueellisena koskemattomuutena ja puolustusvalmiutena.¹²⁵ Strategiassa kuvatut toiminnan päämäärät jäsenyivät edelleen viideksi strategiseksi linjaukseksi¹²⁶, joita toimeenpannaan yhteensä 31 strategisen toimenpiteen¹²⁷ suorittamisen kautta.

Toiminnallisesti tarkasteluna rajaturvallisuus ja sen ylläpitäminen sekä edelleen rajaturvallisuuden, merialueen turvallisuuden sekä alueellisen koskemattomuuden ja puolustusvalmiuden toteuttaminen ja turvaaminen ovat Rajavartiolaitoksen sisällä edelleen jäsenyneet seitsemäksi

¹²¹ Rajavartiolaki (2005), 3 §.

¹²² Meripelastuslaki 1145/2001, 3 §.

¹²³ Pelastuslaki 379/2011, 27 a & 34 §.

¹²⁴ Rajavartiolaitos: *Rajavartiolaitoksen strategia 2027*. Rajavartiolaitos, Helsinki 2017.

¹²⁵ Ibid. s. 4.

¹²⁶ Strategisina linjauksina kuvataan: 1) vahvistetaan itärajan valvontaa ja kykyä torjua turvallisuusuhkia ulkoraajoilla, 2) varmistetaan kyky turvallisuustehtäviin merialueilla, 3) kehitetään Rajavartiolaitoksen valmiutta toimia kaikissa turvallisuustilanteissa, 4) edistetään EU:n rajaturvallisuutta ja merellistä turvallisuutta sekä 5) sisäiset toiminnot ja kumppanuudet mahdollistavat tehokkaan toiminnan. Ibid. s. 6–7.

¹²⁷ Ibid. s. 8–11.

päättehtäväksi, joita ovat: *rajavalvonta*¹²⁸, *rajatarkastus*¹²⁹, *rikostorjunta*¹³⁰, *meripelastus*¹³¹, *ympäristövahinkojen torjunta*¹³², *kansainvälinen yhteistyö*¹³³ sekä *maanpuolustus ja asevelvollisten kouluttaminen*¹³⁴. Näiden ydintoimintojensa toteuttamiseksi ”Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavalvonnan suorittamiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua”¹³⁵.

Suomalainen rajaturvallisuus ei ole muodostunut tyhjiössä, vaan sen voidaan nähdä olevan niin historiallisten tapahtumien kuin myös erilaisten jaettujen kulttuuristen arvojen, merkitysten ja normien kyllästävä. Historiallisesti tarkasteltuna Suomen rajaturvallisuuden ja sitä

¹²⁸ Suomen valtakunnanrajoilla toteutettavalla ”rajojen valvonnalla ylläpidetään rajajärjestystä ja rajaturvallisuutta, tarkoituksena ehkäistä ja selvittää luvattomia rajanylityksiä. Valvonta kohdistetaan etenkin Schengen-alueen ulkorajalle, jotta voitaisiin estää sen ylittäminen luvatta rajanylityspaikkojen välisellä alueella.” Rajavartiolaitos: *Rajojen valvonta*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/rajavalvonta>], luettu 6.9.2021.

¹²⁹ ”Rajavartiolaitos vastaa rajatarkastuksista rajanylityspaikoilla. Rajatarkastuksilla tarkoitetaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi suoritettavia rajanylityksen tai sen aikomuksen perusteella toteutettavia henkilön sekä hänen tavaroidensa ja kulkuneuvonsa tarkastamista ja henkilöiden kuulemista. Rajatarkastus toimitetaan rajanylityspaikalla, tai liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi tai muusta perustellusta syystä julkiseen liikenteeseen käytettävässä kulkuneuvossa ja muussa paikassa.” Rajavartiolaitos: *Rajatarkastukset*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/rajatarkastukset>], luettu 6.9.2021.

¹³⁰ ”Rikostorjuntamme päämääränä on paljastaa, ennaltaehkäistä ja tutkia Rajavartiolaitoksen toiminnan seurauksena ilmi tulevia laittomaan maahantuloon liittyviä rikoksia. Vakavimpina rajat ylittävän rikollisuuden muotoina voimme pitää esimerkiksi ihmissalakuljetusta ja -kauppaa sekä laittoman maahantulon järjestämistä.” Lisäksi ”tehtävämme on paljastaa, ehkäistä ennalta ja tutkia merellä tapahtuvat rikokset ja rikkomukset vesiliikenneläin, merilain ja merenkulun ympäristönsuojelulain mukaan.” Rajavartiolaitos: *Rikostorjunta*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/rikostorjunta>], luettu 6.9.2021.

¹³¹ ”Meripelastus on ihmishenkien pelastamista ja turvaamista hätä- ja vaaratilanteissa merialueella. Meripelastukseen sisältyy monenlaisia tehtäviä, kuten merihätään joutuneiden ihmisten pelastamista, onnettomuuksien ennaltaehkäisyä, kadonneiden etsintää, lääkärikonsultaatiota ja meripelastuksen sairaankuljetuksia meri- ja saaristoalueilta. Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomaisena Suomessa.” Rajavartiolaitos: *Meripelastus*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/meripelastus>], luettu 6.9.2021.

¹³² ”Ympäristövahinkojen torjunta merialueilla on toimintaa, jossa mereen päässeen öljyn tai kemikaalin leviämistä rajoitetaan, ja sitä kerätään talteen. Ympäristövahingon voi aiheuttaa laivasta tai veneestä vuotanut polttoaine, esimerkiksi karilleajon seurauksena. Suurimmat vahingot ovat kuitenkin seurausta öljyä kuljettaneita säiliöaluksia kohdanneista onnettomuuksista. Rajavartiolaitos on vuodesta 2019 alkaen vastannut ympäristövahinkojen torjunnasta avomerellä.” Rajavartiolaitos: *Ympäristövahinkojen torjunta merialueella*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/ymparistovahinkojen-torjunta>], luettu 6.9.2021.

¹³³ ”Kansainvälinen yhteistoiminta on Suomen rajaturvallisuuden kannalta tärkeää. Kahden- ja monenvälisiä yhteyksiä pidetään yllä niin EU-jäsenvaltioihin kuin kolmansiiin maihin. Rajavartiolaitos osallistuu valikoituihin kansainvälisiin rajaturvallisuushankkeisiin ja kriisinhallintaoperaatioihin sekä ylläpitää ja kehittää ulkomailla toimivaa yhdyshenkilöverkostoa. Rajavartiolaitos on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa, joka koostuu jäsenvaltioiden rajavalvonnasta ja palautustoiminnasta vastaavista kansallisista viranomaisista sekä Euroopan raja- ja merivartiostosta Frontexistä.” Rajavartiolaitos: *Kansainvälinen yhteistyö*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/kansainvalinen-yhteistyö>], luettu 6.9.2021.

¹³⁴ ”Valtakunnan puolustaminen on aina ollut Rajavartiolaitokselle merkittävä tehtävä, joka hoidetaan yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa. Rajavalvonta eli partiointi maastorajalla ja merialueella on samalla alueellisen koskemattomuuden valvontaa. Rajavartiolaitos myös kouluttaa asevelvollisia.” Rajavartiolaitos: *Maanpuolustus ja varusmiespalvelus*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/maanpuolustus-ja-varusmiespalvelus>], luettu 6.9.2021.

¹³⁵ Rajavartiolaki (2005), 4 §. Edelleen Rajavartiolaitos toimii ”merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa tarkoitettulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi, virka-avun antamiseksi taikka tuen antamiseksi toiselle suomalaiselle viranomaiselle.”

ylläpitävän Rajavartiolaitoksen strategisesta ympäristöstä voidaan esimerkiksi Janzonin mukaan tunnistaa kaksi systeemitason tapahtumaa: Neuvostoliiton hajoaminen sekä toisaalta sitä seurannut Suomen jäsenyys EU:ssa¹³⁶. Kolmantena, erityisesti kansallisen tason rajaturvallisuuden kehitykseen vaikuttaneena muutoskulkuna voidaan pitää pidemmälle aikajänteelle jäsentynyttä Rajavartiolaitoksen Suomen keskeisimmäksi rajaturvallisuuden turvallisuustoimijaksi asemoitumista, esimerkiksi vuodesta 1990 käynnistyneen rajatarkastusvastuun poliisilta Rajavartiolaitokselle siirtymisen myötä.¹³⁷

Rajaturvallisuuden toiminnallisten ulottuvuuksien kehityksen ohella myös ontologiset käsitykset rajoista ja rajaturvallisuudesta ovat Janzonin mukaan muuttuneet ja edelleen jatkuvassa muutoksessa¹³⁸. Myös esimerkiksi Heiskanen mukaan rajat ovat muuttuneet luonteeltaan valtiosuvereniteetin äärimmäisistä linnakkeista huokoisemmiksi, läpinäkyvimmiksi ja vaikeimmin havaittavimmiksi turvallisuuskonstellaatioiksi, jotka siirtyvät ja vaikuttavat niiden vielä fyysiseen ulottuvuuteen sidottuja maantieteellisiä rajaviivoja ylittävien ihmisvirtojen mukana¹³⁹.

Janzonin tutkimushavaintojen perusteella rajaturvallisuus on nykyään erityinen turvallisuus-hanke, johon kuuluu rajat ylittävän liikkumisen hallinta, kontrollointi ja valvonta, mutta toisaalta samanaikaisesti myös sen sujuvoittamisen ja turvallisuuden takaaminen: rajaturvallisuuden toteuttamisessa pannaan täytätöön henkilöiden rajojen yli liikkumista koskevat säännöt, taataan sujuva laillinen rajanylitysliikenne sekä toisaalta samanaikaisesti myös estetään ja rajoitetaan yleiseen etuun, sisäiseen turvallisuuteen sekä Suomen kansainvälisiin suhteisiin kohdistuvia turvallisuusuhkia. Janzonin mukaan nykyaikaisen rajaturvallisuuden paradigma juur- tuukin eri turvallisuusrajojen viitekehykseen ja ammentaa niillä käynnissä olevasta uudelleen- rajaamisen, siis turvallisuusrajojen ja niillä tehtävien rajaturvallisuustoimien uusilla tavoilla kä- sittämisen, ilmiöstä.¹⁴⁰

Janzonin näkemyksen mukaan nykyaikaisen rajaturvallisuuden paradigma muodostuu eri toi- minnallis-analyttisillä turvallisuusrajoilla (*vartioidut-, talous-, konsuli- sekä analyttiset ra- jat*) ilmenevistä osatekijöistä sekä edelleen niillä tavattavista tilanteista hahmottuvasta

¹³⁶ Janzon (2014), s. 44.

¹³⁷ Ibid. s. 46.

¹³⁸ Ibid. s. 69.

¹³⁹ Heiskanen (2013), s. 706.

¹⁴⁰ Janzon (2014), s. 69.

laajemmasta turvallisuusrajojen kehyksestä¹⁴¹. Janzonin tutkimushavaintojen mukaan eri turvallisuusrajojen kokonaisvaltaisesti ymmärtämisestä kumpuava nykyaikainen rajaturvallisuusparadigma viittaaakin kokonaan uudenaikaiseen globaaliin rajaturvallisuuden hallintaan, joka perustuu erilaisten innovatiivisten valvontateknologioiden ja älykkäiden tietojärjestelmien hyödyntämiseen, ennakointi-, haavoittuvuusarviointi- ja riskianalyysimenetelmien operationalisointiin sekä edelleen niiden yhdistelmänä muodostuvaan rajaturvallisuuden teknologia- ja informaatiopohjaiseen, useilla, luonteeltaan joustavilla sekä myös fyysisiin paikkoihin sitomattomilla turvallisuusrajoilla toteuttamiseen¹⁴².

Myös Heiskasen mukaan rajoissa ja rajakäytänteissä on tapahtunut laajoja muutoksia maantieteellisten ja fyysisten rajojen vartioinnista kohti tilan, alueen ja ajan yhä laajempaa hallintaa. Eri rajoilla toteutettavan valvonnan painopiste on siirtynyt fyysisen rajan staattisesta vartiointista sen ylittävien erilaisten liikennemuotojen hallintaan. Rajat ovat myös itsessään irronneet perinteisistä maantieteellisistä, alueeseen sidotuista lähtökohdistaan sekä kiinnittyneet kasvavissa määrin rajojen ylitse liikkuviin ihmisten, tavaroiden sekä informaation muodostamiin virtoihin.¹⁴³ Nykyaikainen kokonaisvaltainen rajaturvallisuusparadigma korostaakin myös Janzonin havaintojen perusteella rajaturvallisuustoimijoiden uusia ja innovatiivisia rooleja, toimijuuksia ja käytäntöjä osana niin kansallisen kuin myös ylikansallisen rajaturvallisuuden tuottamista.¹⁴⁴

Suomen kansallista näkemystä rajaturvallisuudesta, sekä sitä ilmentäviä kansallisia rajaturvallisuuskäytäntöjä, on viety aktiivisesti osaksi myös laajempaa Euroopan yhdennettyä rajaturvallisuutta. Koska *Euroopan unionin jäsenvaltioiden operatiivisesta ulkorajayhteistyöstä huolehtivan viraston* (nykyään *Euroopan raja- ja merivartiovirasto [EBCG]*; jäljempänä *Frontex*) ensimmäisenä pääjohtajana toimi suomalainen rajaupseeri, ovat Frontexin rakenteet ja

¹⁴¹ Rajaturvallisuuden paradigman turvallisuusrajojen osatekijöistä vartioitujen rajojen (*guarded borders*) tehtävänä on Janzonin mukaan sisäisen turvallisuuden alueelle jäsenyksen rajavalvonnan (rajojen valvonta rajanylityspaikkojen välillä ja rajatarkastukset rajanylityspaikoilla sekä rajat ylittävän rikollisuuden estämisen ja torjunta) toimeenpaneminen. Suomen tapauksessa vartioitujen rajat takaavat myös ulkoisen turvallisuuden takaamiseen luokituvan alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen. Vartioitujen rajojen kanssa läheisessä yhteistyössä vaikuttavat talousrajat (*economic borders*) tavoittelevat samanaikaisesti turvallisen ja kontrolloidun rajanylityksen ja sujuvan rajat ylittävän liikenteen mahdollistamista: talousrajojen liittyessä läheisesti erilaisiin talous- ja budjettikysymyksiin, voidaan niistä tunnistaa ja niiden nähdä korostavan tehokkaan rajaturvallisuuden hallinnan ohella samanaikaisesti myös sujuvan rajaliikenteen mahdollistavia innovatiivisia rajaturvallisuuden teknologisoitumiseen ja automatisointiin tähtääviä teknisiä ratkaisuja sekä niillä saavutettavia etuja. Analyttiset rajat (*analytic borders*) muodostavat kattavan älykkään rajaturvallisuusverkoston erilaisten tietojärjestelmien käyttöönotolla, ennakointi- ja analyysimenetelmien operationalisoinnilla sekä tieto- ja informaatiopohjaisen rajavalvonnan edistämällä. Konsulirajat (*consular borders*) puolestaan torjuvat fyysisten rajojen ulkopuolisia uhkia sekä ylläpitävät operatiivisia yhteyksiä ja yhdyshenkilöitä keskeisissä kolmansissa maissa. Janzon (2014), s. 61–70.

¹⁴² Ibid. 69–70.

¹⁴³ Heiskanen (2013), s. 707–708.

¹⁴⁴ Janzon (2014), s. 69–70.

toimintatavat Janzonin mukaan edelleen verrattain yhteensopivia Suomen kansallisen rajaturvallisuusjärjestelmän kanssa. Myös esimerkiksi Heiskasen mukaan Suomi on koko EU:n jäsenyytensä ajan toiminut aktiivisesti yhteisen eurooppalaisen rajavalvonnan kehittämiseksi; Suomea voidaan pitää jopa eräänlaisena ”eurooppalaisen rajaturvallisuuden suurvaltana”¹⁴⁵. Vastaavasti myös Lindblom ja Castrén ovat nostaneet havainnoissaan esille Suomen merkittävyyden Euroopan yhdenntyn rajaturvallisuuden kehittämisessä¹⁴⁶.

Suomalaisen rajaturvallisuuden vahvasta kansallinen-ylikansallinen -dynamiikasta johtuen, kommunikoidessaan ja toteuttaessaan kansallista rajaturvallisuutta suomalaiset rajaturvallisuustoimijat samanaikaisesti edistävät ja edelleen kehittävät laajempaa Euroopan rajaturvallisuutta sen yhdenntyn rajaturvallisuuden mallin kansallisen operationalisoinnin avulla. Janzon toteaaakin, että Rajavartiolaitos Suomen keskeisimpänä rajaturvallisuustoimijana pystyy samalla vastavuoroisesti vaikuttamaan sekä jäsenvaltioiden väliseen operatiiviseen rajaturvallisuusyhteistyöhön että sitä ilmentäviin parhaisiin rajakäytäntöihin myös Suomen ulkopuolisilla Schengen-alueen ulkorajoilla.¹⁴⁷

Nykyään Suomi varmistaakin Janzonin mukaan eri turvallisuusrajoillaan kansallisen rajaturvallisuutensa ohella myös Euroopan yhdenntyn rajaturvallisuuden. Lisäksi Suomi osallistuu aktiivisesti Frontexin järjestämiin yhteisiin rajaturvallisuusoperaatioihin ympäri Euroopan ja Schengen-alueen ulkorajoja.¹⁴⁸ Vuosikymmenten kuluessa Suomen rajaturvallisuus, sekä sen ylläpitämisestä vastaava Rajavartiolaitos, ovatkin kehittyneet kylmän sodan aikakauden pääsääntöisesti ulkoisen turvallisuuden ylläpitämisen toimijuudestaan tunnistetuksi ja tunnustetuksi eurooppalaiseksi sisäisen turvallisuuden toimijaksi. Tämä kansallisen rajaturvallisuuden turvallisuusidentiteetin muutos selittyy Heiskasen ja Janzonin mukaan osittain sillä, että Suomen rajaturvallisuus sekä sitä ylläpitävä Rajavartiolaitos ovat onnistuneet vakauttamaan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimijuutensa sekä sitä ohjaavan sotilaallisen hallintojärjestelmänsä välisen suhteen.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Heiskanen (2013), s. 723.

¹⁴⁶ Lindblom, Sari & Joonas Castrén: Implementation of European Union security strategies in the context of Integrated Border Management, *Remapping Security on Europe's Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 96–97.

¹⁴⁷ Janzon (2014), s. 214–215.

¹⁴⁸ Ibid. s. 43.

¹⁴⁹ Heiskanen (2013), s. 724–726 & Janzon (2014), s. 154.

3.2 Euroopan yhdenmety rajaturvallisuus Rajavartiolaitoksen sekä Frontexin turvallisuushallinnossa

Euroopan yhdenmety rajaturvallisuus (*IBM/EIBM*) voidaan mieltää kompleksisena, ylikansalliseen ja yhteiseurooppalaiseen rajaturvallisuuteen liittyvänä toimintokokonaisuutena, jonka tavoitteena on varmistaa turvalliset ja hyvin toimivat ulkorajat, joilla edelleen suojataan vapauden, turvallisuuden ja oikeuden eurooppalaista aluetta¹⁵⁰. Toiminnallisesti tarkasteltuna Euroopan yhdenmety rajaturvallisuus voidaan edelleen määrittää ”kansalliseksi ja kansainväliseksi koordinoinniksi ja yhteistyöksi kaikkien rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja rajat ylittävän kaupankäynnin helpottamiseen osallistuvien asiaankuuluvien viranomaisten ja virastojen välillä, jotta EU:n ulkorajoilla saadaan aikaan tehokas, toimiva ja yhdenmety rajaturvallisuus, joka auttaa saavuttamaan laajemman yhteiseurooppalaisen tavoitteen avoimista mutta samanaikaisesti hyvin valvotuista ja turvallisista rajoista”¹⁵¹. Euroopan yhdenmety rajaturvallisuuden ytimessä on Euroopan raja- ja merivartiovirasto Frontex¹⁵², jonka tehtävänä on ylläpitää ja kehittää eurooppalaista rajaturvallisuutta siten, että sitä koskeva käytännön rajaturvallisuustoimintojen toimeenpanoa koskeva vastuu on jaettuna ylikansallisen viraston ja rajaturvallisuudesta vastaavien jäsenmaiden kansallisten viranomaisten välillä.¹⁵³

Euroopan yhdenmety rajaturvallisuuden toimintokokonaisuuden käytännön toteuttaminen tapahtuu sen 11 strategisen osatekijän kautta. Näitä osatekijöitä ovat tiivistettynä *rajavalvonta* (sisältäen rajojen valvonnan, rajatarkastukset sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan ja havaitsemiseen liittyvät toimenpiteet ulkorajoilla), *merialueen etsintä- ja pelastusoperaatiot* (tilanteissa, joita saattaa syntyä merirajojen valvontaoperaatioiden aikana), *riskien ja uhkien analysointi, tietojenvaihto ja yhteistyö* eri toimijoiden (kansalliset viranomaiset, jäsenvaltiot, Frontex ja muut EU-toimielimet, naapurivaltiot sekä muut kolmannet maat) välillä, *Schengen-alueella toteutettavat tekniset ja operatiiviset toimenpiteet* (rajavalvonta, laittoman maahanmuuton hallinta sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjunta), *kolmansien maiden kansalaisten*

¹⁵⁰ Frontex: *Our Mission*. Frontex, Warsaw 2021. [<https://frontex.europa.eu/about-frontex/our-mission/>], luettu 7.9.2021.

¹⁵¹ European Commission: *Migration and Home Affairs. European integrated border management*. European Commission, Brussel. [https://ec.europa.eu/home-affairs/content/european-integrated-border-management_en], luettu 7.9.2021 & Frontex: *Technical and Operational Strategy for European Integrated Border Management*. European Border and Coast Guard Agency (Frontex), Warsaw 2019, s. 20.

¹⁵² ”Frontex on vuonna 2004 perustettu Euroopan raja- ja merivartiovirasto, jonka tehtävänä on auttaa EU:n jäsenvaltioita ja Schengen-yhteistyöhön osallistuvia maita suojelemaan ulkorajoja EU:n vapaan liikkuvuuden alueella... Vuonna 2016 virastoa laajennettiin ja alettiin kehittää Euroopan raja- ja merivartiovirastoksi. Silloin sen tehtävää laajennettiin muuttoliikkeen valvonnasta rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja lisättiin sen vastuuta rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa... Myös merialueen etsintä- ja pelastuspalvelut kuuluvat sen toimeksiantoon virallisesti aina, kun niihin liittyviä tilanteita tapahtuu merirajojen valvonnassa.” Frontex: *Mikä Frontex on?* Frontex, Varsova 2021. [<https://frontex.europa.eu/fi/meista/mika-frontex-on-/>], luettu 7.9.2021.

¹⁵³ Frontex (2019), s. 19.

palauttaminen, uusimman teknologian (mukaan lukien laajat tietojärjestelmät ja jaetut tietokannat) *käyttäminen*, erilaisten *laadunvalvonta- ja arviointimekanismien toimeenpaneminen* sekä eri *yhteisvastuumekanismien*, erityisesti unionin rahoitusvälineiden, *hyödyntäminen*.¹⁵⁴

Kyseiset Euroopan yhdenntyn rajaturvallisuuden strategiset osatekijät kehystetään edelleen kolmella laaja-alaisella osatekijällä; *perusoikeuksilla, koulutuksella ja tutkimuksella* sekä *innovoinnilla*, joiden kokonaisvaltaisen kehittämisen synteessä muodostuu edelleen Euroopan yhdenntetty rajaturvallisuus ja sen hallinnointi.¹⁵⁵ Kuvattuja osatekijöitä voidaan edelleen pitää Euroopan yhdenntyn rajaturvallisuuden operationalisointina, siis tietyssä mielessä erityisinä eurooppalaisina rajaturvallisuustoimintoina. Edelleen Euroopan yhdenntettyyn rajaturvallisuuteen liittyy keskeisesti sen erityisen neliportaisen maahan pääsyn valvontamallin¹⁵⁶ (*the four-tier-access control model*) hyödyntämisen kautta tapahtuva Euroopan yhdenntyn rajaturvallisuuden käytännön operationalisointi ja toteutuminen.

Frontexilla voidaan tunnistaa olevan merkittävä rooli myös niin sanottujen eurooppalaisten rannikkovartiostotoimintojen (*European Coast Guard Functions, ECGF*) toteuttamisessa. Frontexin lisäksi rannikkovartiostotoimintojen toteuttamisessa jäsenmaiden eri kansallisia viranomaisia tukevat Euroopan kalastuksenvalvontavirasto (*The European Fisheries Control Agency, EFCA*) sekä Euroopan meriturvallisuusvirasto (*European Maritime Safety Agency, EMSA*).¹⁵⁷ Eurooppalaisista rannikkovartiostotoiminnoista Frontexin turvallisuustoimijuutta voidaan tunnistaa esimerkiksi *merialueiden rajavalvonnan, meripelastuksen, meriturvallisuuden* (sisältäen *Maritime Safety & Security*), *kalastuksenvalvonnan, merellisen tulli- ja lainvalvonnan* sekä *meriympäristönsuojelun* toimintokokonaisuuksista¹⁵⁸.

¹⁵⁴ Frontex (2019), s. 14 & Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1896, annettu 13 päivänä marraskuuta 2019, *eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta sekä asetusten (EU) N:o 1052/2013 ja (EU) 2016/1624 kumoamisesta*, 3 artikla.

¹⁵⁵ Frontex (2019), s. 14.

¹⁵⁶ Neliportaisen valvontamallin *ensimmäisellä portaalla* tarkoitetaan erilaisia kolmansissa maissa, erityisesti laitoman muuttoliikkeen alkuperä- ja kauttakulkumaat, toteutettavia ennakoivia toimenpiteitä, pitäen sisällään muun muassa tiedonvaihto- ja konsulitoiminnot, jotka liittyvät sekä viisumeihin että viisumivirkailijoiden koulutukseen ja joiden tarkoituksena on puuttua laittomaan siirtolaisuuteen sen lähteillä. Mallin *toinen porras* pitää sisällään Schengen-alueen naapureina olevien kolmansien maiden kanssa toteutettavat toimenpiteet, muun muassa yhteistyön rajavalvonnasta vastaavien viranomaisten kanssa erilaisten vakioitujen mekanismien ja tietojen jakamisen avulla. *Kolmas porras* käsittää erilaiset jäsenmaiden ulkorajoillaan toteuttamat rajavalvontatoimenpiteet, muun muassa rajatarkastukset, rajojen valvonnan sekä rajat ylittävän rikollisuuden havaitsemisen riskianalyysin perusteella. Valvontamallin viimeinen *neljäs porras* sisältää Schengen-alueen sisäpuolella toteutettavat toimenpiteet, pitäen sisällään esimerkiksi täydentävät poliisitarkastukset, poliisiyhteistyön ja riskianalyysit, joiden tavoitteena on estää ja puuttua laittomaan siirtolaisuuteen, sekä palauttamisen. Ibid.

¹⁵⁷ Frontex: *European Cooperation on Coast Guard Functions*. Frontex, Warsaw 2021. [<https://frontex.europa.eu/we-support/european-cooperation-on-coast-guard-functions/>], luettu 7.9.2021.

¹⁵⁸ Frontex: *The role of Frontex in European Coast Guard Functions*. Frontex, Warsaw 2018, s. 1–9.

Frontexin osallistuessa päävastuullaan olevien rajaturvallisuustoimintojensa ohella myös eurooppalaisten rannikkovartiostotoimintojen toteuttamiseen, voidaan sen toiminnan tavoitteena olevan Euroopan yhdenmätyn rajaturvallisuuden hallinnan ja ylläpitämisen kokonaisuudesta tunnistaa myös rannikkovartiostotoimintaan liittyviä osa-alueita. Täten myös laajempi eurooppalainen rajaturvallisuus pitää sisällään piirteitä ja osa-alueita myös rannikkovartiostotoiminnasta. Vastaava havainto voidaan tehdä myös Suomen kansallista rajaturvallisuusjärjestelmää (rajaturvallisuus sisäisen turvallisuuden alaan lukeutuvien, turvallisuusrajojen hallintaan tähtäävän rajavartiostotoiminnan, merialueen turvallisuutta vahventavan merivartiostotoiminnan sekä, Euroopan yhdenmätystä rajaturvallisuudesta poiketen, Suomen tapauksessa myös ulkoisen turvallisuuden (alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius) osa-alueiden operationalisointina) koskevaa ymmärrystä tarkasteltaessa.

Nykyaikainen Euroopan yhdenmätty rajaturvallisuus sen hallintastrategioineen ja rajaturvallisuusjärjestelmineen muodostuu siis useista osatekijöistä niin rajaturvallisuustoimintojen osa-alueiden kuin myös rannikkovartiostotoimintojen piirteiden eräänlaisena synteeseinä: Strategisista ja laaja-alaisista osatekijöistä muodostuvien rajaturvallisuustoimintojen toteuttamisesta koostuva Euroopan yhdenmätty rajaturvallisuus, siinä ilmenevät ja täydentävät eurooppalaiset rannikkovartiostotoiminnot sekä edelleen käytännön rajaturvallisuustoimia ohjaava neliportainen maahan pääsyn valvontamalli ovat kaikki osatekijöidensä summana muodostuvan Euroopan yhdenmätyn rajaturvallisuuden rakennusaineiksia. Edelleen Euroopan yhdenmättyyn rajaturvallisuuteen liittyvät olennaisesti myös sitä käytännössä toteuttavat rajaturvallisuustoimijat, niin ylikansallisen Frontexin kuin myös eri jäsenmaiden kansallisten viranomaisten tapauksissa.

Euroopan yhdenmätty rajaturvallisuus ei ole kuitenkaan pelkästään staattinen turvallisuusapparaatti, vaan sitä pyritään myös aktiivisesti edelleen kehittämään. Eurooppalaisen rajaturvallisuuden koordinoiminnin päävastuu on Frontexilla, mutta kehitystyössä onnistuminen edellyttää niin panostuksia kuin myös tahtotilaa eri jäsenmaiden turvallisuusviranomaisilta ja poliitikoilta. Eurooppalaisen yhdenmätyn rajaturvallisuuden kehittämiseksi Frontex on määrittänyt sille kolme erityistä strategista tavoitetta: Ensimmäiseksi Euroopan yhdenmätyn rajaturvallisuuden kehittämistavoitteeksi on asetettu ulkorajojen haavoittuvuuden vähentäminen kokonaisvaltaisen tilannetietoisuuden perusteella¹⁵⁹. Toiseksi tavoitteeksi on nimetty turvalliset, varmat ja

¹⁵⁹ Ensimmäisen strategisen tavoitteensa saavuttamiseksi ”Frontex tuottaa luotettavan ja kokonaisvaltaisen tilannekuvan, jotta voidaan paremmin estää haastavat tilanteet ulkorajoilla, pyrkimällä ennakoimaan ja ehkäisemään tilanteet ennen niiden tapahtumista. Tämä saadaan aikaan jakamalla tietoa, jolloin voidaan hyödyntää varhaisvaroituksia ja käytettävissä olevaa tiedustelutietoa ja vähentää siten ulkorajoilla alttiutta haastaville tilanteille.” Frontex (2019), s. 27 & 30–43.

moitteettomasti toimivat EU:n ulkorajat¹⁶⁰. Kolmantena tavoitteena kuvataan Eurooppalaisen raja- ja merivartioston valmiuksien ylläpitäminen¹⁶¹. Kuvattujen Euroopan yhdenmukaisen rajaturvallisuuden kehittämistavoitteiden saavuttaminen edellyttääkin monialaisia toimia niin kansallisen kuin myös EU-tason osalta¹⁶².

EU:n ulkorajojen tehokas hallinta on strategisesti tärkeää unionille ja Schengen-alueen toimimiselle. Moitteettomasti toimivilla ulkorajoilla on keskeinen arvo myös EU:n sisä- ja ulkopolitiikassa.¹⁶³ Euroopan yhdenmukaisen rajaturvallisuuden, sekä edelleen Schengen alueen yhteisillä ulkorajoilla toteutettavien rajaturvallisuustoimien, yhtenäinen ja yhdenmukaistettu täytäntöönpano, mukaan lukien eri tasojen turvallisuustoimijoiden kansallinen, ylikansallinen ja kansainvälinen yhteistyö, ovatkin keskiössä ulkorajojen ylityksen tehokkaassa hallinnassa, muuttoliikkeen haasteisiin vastaamisessa ja EU:n turvallisuuden parantamisessa.¹⁶⁴

Vaikka aiemmassa turvallisuustutkimuksessa eurooppalaista rajaturvallisuutta on kuvattu teräväreunaisena Euroopan linnoituksena, on uudempi rajaturvallisuustutkimus nostanut tarkasteluun näkemyksiä myös Euroopan rajojen kasvavasta kompleksisuudesta ja hajautetummasta luonteesta.¹⁶⁵ Varsinaisilla ulkorajoilla tapahtuvien rajaturvallisuustoimien lisäksi rajat ylittänyt henkilöliikennettä valvotaan nykyään myös erilaisten ulkorajojen sisäpuolisten mekanismien, kuten henkilökorttien, hotelli- ja työrekisterien, tulli- ja valmisteveroja koskevan lainsäädännön, terveystodistusten, sosiaaliturvatietojen sekä erilaisten jaettujen ylikansallisten tietokantojen kautta. Esimerkiksi Waltersin mukaan EU:n rajoja ei tulekaan enää pitää pelkästään terävänä viivana jäsenvaltioiden maantieteellisten alueiden ulkoreunalla, vaan "hajautetummin ja verkottuneina toimivina valvonta-aparaatteina".¹⁶⁶

Myös esimerkiksi Bigon mukaan eurooppalaiset rajaturvallisuustoiminnot ovat luonteeltaan verkottuneita ja sijainneiltaan aiempaa hajautetumpia. Bigo toteaaakin, että rajaturvallisuuteen liittyviä toimenpiteitä ja tarkastuksia ei enää välttämättä suoriteta järjestelmällisesti ja

¹⁶⁰ Toisen strategisen tavoitteen toteutumiseksi "Frontex seuraa jatkuvasti rajoja ja pystyy käynnistämään oikea-aikaisen, asianmukaisen ja riittävän reagoinnin, jos ulkorajoilla ilmenee haastavia tilanteita, operatiivisten toimien perusteellisen suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin ansiosta." Frontex (2019), s. 27 & 44–59.

¹⁶¹ Kolmannen tavoitteensa saavuttamiseksi "Frontex pitää yllä Euroopan yhdenmukaisesti rajaturvallisuutta koskevia tarvittavia voimavaroja, jotka ovat tärkeitä nykyisille tarpeille, riittävän sietokykyisiä, jotta niitä voidaan muokata sen mukaan, mikä tulevaisuudessa voi olla tarpeen, ja riittävän vankkoja vastatoimiin, jotta voidaan tarjota kokonaisvaltainen tilannekuva, valvoa rajoja ja reagoida ajoissa, kun haastavia tilanteita ilmenee." Ibid. s. 27 & 60–86.

¹⁶² Ibid. s. 28.

¹⁶³ Ibid. s. 16.

¹⁶⁴ Ibid. s. 13.

¹⁶⁵ Peoples, Columba & Nick Vaughan-Williams (eds.): *Critical Security Studies. An Introduction. 2nd Edition*. Routledge, London 2015, s. 177.

¹⁶⁶ Walters, William: Mapping Schengenland: Denaturalising the Border. *Environment and Planning D: Society and Space Vol 20(5), 2002*, s. 573; Peoples & Vaughan-Williams (2015), s. 178 mukaan.

systemaattisesti vain ja ainoastaan fyysisillä maantieteellisillä rajoilla, vaan ne voidaan ulottaa alueen sisäpuolelle, rajavyöhykkeelle tai jopa alueen ulkopuolelle kolmansien maiden rajaturvallisuustoimijoiden kanssa toteutettavien viranomaisyhteistyömekanismien kautta toimeenpantaviksi.¹⁶⁷ Myös Bigo korostaa ajattelussaan laajempaa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhteen kietoutumisen ja turvallisuusuhkien komplisoitumisen ilmentymiä EU:n rajaturvallisuuspolitiikan ja -toimintojen yhteydessä.

Rajaturvallisuustoimien ja -käytäntöjen maantieteellisiltä rajoilta leviämisen ohella myös rajaturvallisuustoimintojen laajempi perusluonne on kehittynyt kasvavissa määrin kohti rajaturvallisuuden käsitteellistämistä erilaisten riskienhallinnan ja tietojohtamisen teemojen kautta: 2000-luvun rajaturvallisuustoimijat ovat kehittäneet kokonaan uudentyyppisiä, toisaalta teknokraattiseen hallintaan sekä toisaalta älykkääseen ennakointiin perustuvia, ennaltaehkäisevien rajojen muotoja, jotka arvioivat ja kategorisoivat matkustajista muodostuvia rajat ylittäviä liikennevirtoja erityisten ennalta määritettyjen riskiluokkien mukaan jo ennen heidän kotimaistaan matkalle lähtemistään.¹⁶⁸

Yhteenvedon voidaan todeta, että nykyaikainen rajaturvallisuustutkimus näkee rajat ja raja-alueet luonteeltaan monipuolistuvina ja entistä kompleksisempina, rajaturvallisuuskäytännöt varsinaisilta fyysisiltä maantieteellisiltä rajoilta entistä kauemmaksi, hajautetummiksi ja ulkoistetummiksi siirätettyinä sekä rajaturvallisuustoiminnot kohteenaan olevien ihmisten, palveluiden, tavaroiden ja informaation kanssa vastaavilla tavoilla liikkuvina.¹⁶⁹ Nykyaikaisen rajaturvallisuuden ja turvallisuusrajojen tavoitteena onkin kasvavissa määrin samanaikaisesti maksimoida ja sujuvoittaa luvallisen rajanylitysliikenteen virtaukset sekä samalla toimia eräänlaisena laittoman ja luvattoman liikenteen suodattimena.

3.3 Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden muodostumisesta

Nykyaikaisessa turvallisuusarkkitehtuurissa erilaisten turvallisuustoimijoiden voidaan nähdä toimivan niin kansallisten kuin institutionaalisten rajojen yläpuolella, ympäri ja lävitse, koska vallitseva komplisoituva uhkakäsitys sekä turvallisuusuhkien kiihtyvästi yhteen kietoutuva luonne eivät enää mahdollista turvallisuusuhkia koskevien aiempien sisäinen/ulkoisen -dikotomioiden sekä kansallinen/kansainvälinen -kategorisointien tehokasta hyödyntämistä¹⁷⁰. Niin

¹⁶⁷ Bigo, Didier: When Two Become One : Internal and External Securitisations in Europe, *International Relations Theory and the Politics of European Integration*, Morton Kelstrup & Michael C. Williams (eds.), Routledge, London 2000, s. 185.

¹⁶⁸ Peoples & Vaughan-Williams (2015), s. 177.

¹⁶⁹ Ibid. s. 180.

¹⁷⁰ Salter, Mark B.: The practice turn. Introduction, *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction*. Mark B. Salter & Can E. Mutlu (eds.), Routledge, Oxon 2013b, s 90.

vallitsevan uhkakäsityksen muutos kuin myös siihen vastaavien viranomaistoimien kehittymisen ovat johtaneet muutosvaikutuksiin myös turvallisuustoimijoiden toimijuuksissa, siis niissä jaetuissa tavoissa, joiden kautta he omia turvallisuustoimiaan jäsentävät ja suorittavat.

Yleisellä tasolla toimijuuksien voidaan katsoa olevan lähtöisin erilaisista kulttuurisista merkityksistä. Poststrukturalistisen näkemyksen mukaisesti kulttuurien sekä niitä ilmentävien jaettujen identiteettien on toisaalta oltava artikuloitavissa diskursiivisesti, jotta niillä olisi poliittinen ja analyttinen olemus, ja toisaalta niiden on oltava samanaikaisesti riippuvaisia poliittisista käytännöistä ollakseen ontologisesti ja epistemologisesti merkittäviä¹⁷¹. Kulttuurien sekä niitä ilmentävien identiteettien voidaankin nähdä muodostuvan toisaalta diskurssien ja toisaalta käytäntöjen molemmiin suuntaisen vuorovaikutuksen perusteella. Jaettua kulttuurista identiteettiä käytännön tasolla ilmentävän toimijuuden voidaan niin ikään nähdä muodostuvan erilaisten diskurssien ja käytäntöjen yhdistelmänä.

Edelleen voidaan tunnistaa myös vahva dynaaminen vuorovaikutus kulttuureita, identiteettejä sekä toimijuuksia määrittävien diskurssien ja käytäntöjen välillä: muodostettavat diskurssit toisaalta ohjaavat ja raamittavat toteutettavia käytäntöjä, jotka samanaikaisesti toteutuessaan määrittävät niitä kehystävien diskurssien edelleen kehittymistä. Esimerkiksi Heikan ja Neumannin mukaan laajempi kulttuuri, sekä tämän kautta myös eri toimijuuksiin ja ideaaleihin liittyvän ymmärryksen kehittyminen, voidaan hahmottaa diskurssien ja käytäntöjen välisenä dynaamisena ja pragmaattisena vuorovaikutuksena¹⁷². Edelleen, Källmanin mukaan, eksplisiittisesti tai implisiittisesti julkilausuttavat diskurssit joko mahdollistavat tai pakottavat toimeenpantavia käytäntöjä, jotka edelleen tulkitsevat ja kontekstualisoivat sekä luovat mahdollisia muutospaineita vallitseville diskursseille. Erilaisia diskursseja ja käytäntöjä voidaan siis pitää perusluonteeltaan yhtäläisesti konstitutiivisina.¹⁷³

Turvallisuuskontekstiin vietyä tämä tarkoittaa, että eri turvallisuustoimijoiden toimijuutta voidaan hahmottaa erilaisia niiden kentissä ja viitekehyksissä ilmeneviä, sekä edelleen niiden toiminnalle olennaisia, diskursseja ja käytäntöjä tarkastelemalla. Siis esimerkiksi Rajavartiolaituksen tapauksessa erilaiset viestittävät rajaturvallisuuskurssit sekä toimeenpantavat

¹⁷¹ Hansen, Lene: *Security as Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War*. Routledge, Oxon 2006, s. 23–24.

¹⁷² Neumann, Iver B. & Heikka, Henriikki: *Grand Strategy, Strategic Culture, Practice - the social roots of Nordic defence, Cooperation and Conflict Vol. (40)1, 2005*, s. 10.

¹⁷³ Källman, Simon: *Hybridiuhat ja Suomen puolustuksen uskottavuus*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019, s. 24 & 35–37. Källman tunnistaa edelleen myös retoriikan roolin ja vaikutuksen kolmantena strategisen kulttuurin muutoksen komponenttina sekä niin diskursseja kuin käytäntöjä ohjaavana ja niihin vaikuttavana voimana: Källmanin mukaan Strategiseen (turvallisuus)kulttuuriin liittyvä retoriikka perustelee ja legitimoit toimeenpantavia käytäntöjä sekä samanaikaisesti myös vahvistaa ja muokkaa niitä määrittäviä diskursseja.

rajaturvallisuuskäytännöt vaikuttavat olennaisesti niiden synteessinä muodostuvan rajaturvallisuutta koskevan ymmärryksen, sekä sitä käytännössä ilmentävän rajaturvallisuustoimijuuden, luonteeseen, jota edelleen kehystää erityinen laajempi suomalainen rajaturvallisuuskulttuuri.

Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden hahmottaminen edellyttää diskurssien ja käytäntöjen paikallistamisen ohella niiden taustalla vaikuttavan jaettua rajaturvallisuusidentiteettiä ilmentävän kansallisen rajaturvallisuuskulttuurin tunnistamista. Rajaturvallisuuskulttuurina voidaan, Janzonin mukaan, ymmärtää erilaisia jaettuja ideoita, perinteitä, tapoja ja käytäntöjä, jotka tuottavat turvallisuutta rajoille.¹⁷⁴ Janzonin tutkimustulosten mukaan Suomen rajaturvallisuuskulttuuri muodostuu vakuuttavaan rajastrategiaan pohjautuvista itärajaamisesta, sosiaalisesta rajaamisesta ja alueellistetusta rajaamisesta. Rajaturvallisuuskulttuurin osatekijöistä itärajaaminen liittyy Janzonin mukaan Suomen ja Venäjän väliseen kahdenväliseen rajaturvallisuusyhteistyöhön, sosiaalinen rajaaminen Frontex-kaltaiseen yhdenmukaiseen ylikansalliseen rajaturvallisuuteen ja alueellistettu rajaaminen kansalliseen (sekä kasvavissa määrin myös ylikansalliseen ja jopa kansainväliseen) eri turvallisuustoimijoiden väliseen verkostoituneeseen yhteistyöpohjaiseen rajaturvallisuuteen¹⁷⁵. Vastaavasti myös Heiskanen tunnistaa Venäjän erityisaseman sekä eurooppalaisen ylikansallisen rajaturvallisuuden merkityksen Rajavartiolaitoksen toimijuuden, sekä edelleen siitä diskurssien kautta viestimisen ja sen käytäntöjen avulla toteuttamisen, osatekijöinä¹⁷⁶.

Kansallinen rajaturvallisuuskulttuuri toimii siis eräänlaisena laajempuna kankaana siinä ilmeväälle Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuudelle. Turvallisuustoimijuuden maaleina ja väreinä toimivat puolestaan erilaiset rajaturvallisuusdiskurssit, joilla tavoiteltavaa rajaturvallisuutta viestitään sekä rajaturvallisuuskäytännöt, joiden suorittamisen kautta rajaturvallisuutta edelleen toteutetaan. Suomen rajaturvallisuuskulttuuri, sekä sitä Janzonin havaintojen mukaan ilmentävät ja konstruoivat eri rajaamiset kehystävät, määrittävät ja ohjaavat edelleen myös kansallisen rajaturvallisuuden keskeisimmän turvallisuustoimijan, Rajavartiolaitoksen, toimintaa¹⁷⁷. Kun rajaturvallisuuden kulttuuriseen luonteeseen yhdistetään sen toiminnallinen ulottuvuus, voidaan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden nähdä muodostuvan rajaturvallisuuskulttuurin realisaation ja sen edelleen osaksi rajaturvallisuustoimintaa operationalisoinnin, siis Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien eri rajaturvallisuuskäytäntöjen kautta suorittamisen sekä edelleen niistä rajaturvallisuusdiskurssien kautta viestimisen, yhdistelmänä.

¹⁷⁴ Janzon (2014), s. 188.

¹⁷⁵ Ibid. s. 8 & 220–221.

¹⁷⁶ Heiskanen (2013), s. 542–568.

¹⁷⁷ Janzon (2014), s. 220–221.

Rajaturvallisuuden yhteydessä toimeenpantavat erilaiset sosiaaliset rajakäytännöt vahvistavat Jazonin mukaan raja-alueen hallitsevat merkitykset ja siten rajaturvallisuuden sosiaalisen rakentumisen. Rajaturvallisuus muodostaa siis oman erillisen rajaturvallisuuskontekstinsa (kulttuuri), eri turvallisuustoimijoiden käyttämän rajaturvallisuuskielen (diskurssit) sekä edelleen turvallisuusrajoilla toteutettavat erityiset rajaturvallisuustoimet (käytännöt). Tämä käsitys merkitsee tarvetta analysoida näitä erityisiä rajaturvallisuuden diskursseja, merkityksiä, malleja ja käytäntöjä, jotka johtavat luonteensa rajaturvallisuuteen liittyvistä jaetuista identiteeteistä, olettuksista ja yhteisestä tiedosta, siis rajaturvallisuuskulttuurista, ja jotka edelleen muodostavat, tuottavat ja kehittävät kansallista (ja eurooppalaista) rajaturvallisuutta Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden realisaation kautta.¹⁷⁸

Suomen kansallisen rajaturvallisuuskulttuurin, sekä edelleen sitä käytännössä ilmentävän Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden, voidaankin nähdä muodostuvan rajaturvallisuuteen liittyvien puheen ja toiminnan, rajaturvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen, yhdistelmänä. Edelleen rajaturvallisuudesta voidaan tunnistaa Källmanin kuvaama dynamiikka diskurssien ja käytäntöjen väliltä: julkilausuttuna diskurssit joko mahdollistavat tai pakottavat toimeenpantavia käytäntöjä, jotka edelleen tulkitsevat ja kontekstualisoivat sekä luovat mahdollisia muutospaineita vallitseville diskursseille¹⁷⁹. Myös siis rajaturvallisuusdiskursseja ja -käytäntöjä voidaan pitää luonteeltaan yhtäläisesti konstitutiivisina, ja siten tasavertoisesti rajaturvallisuustoimijuuden muodostumiseen ja rajaturvallisuusymmärryksen kehittymiseen vaikuttavina osatekijöinä.

Suomalaiset sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden kansalliset muotoilut ovat herkkiä sekä sotilaalliseen maanpuolustukseen että rajaturvallisuuskysymyksiin vastaamisessaan. Myös rajaturvallisuuden itsessään puhtaasti vain joko ulkoiseen tai sisäiseen turvallisuuteen asemoiminen on kansallisesti tarkasteltuna osin ongelmallista. Esimerkiksi Janzonin mukaan rajaturvallisuus ei ole ensisijainen väline ulkoisen turvallisuuden tavoittelussa ja toteuttamisessa; rajaturvallisuuden ja osana sitä ylläpidettävien ja hallittavien turvallisuusrajojen ensisijaisina tavoitteina on varmistaa rajaturvallisuuden ylläpitäminen sekä osin tätä kautta myös tuottaa mahdollisuus ja kehys laajemman sisäisen turvallisuuden toteutumiselle.¹⁸⁰

Kuitenkin suomalaisessa rajaturvallisuudessa on, laajemmista historiallisista, kulttuurisista ja maantieteellisistä erityispiirteistä johtuen, havaittavissa esimerkiksi Heiskasen mukaan myös vahvasti ulkoisen turvallisuuden ulottuvuuden alueelle jäsenyvä sotilaallisen turvallisuuden

¹⁷⁸ Janzon (2014), s. 83.

¹⁷⁹ Källman (2019), s. 35–37.

¹⁸⁰ Janzon (2014), s. 134.

painotus¹⁸¹. Eri institutionaalisiin turvallisuusrajoihin ja maantieteellisiin rajaviivoihin kohdistuvan jaetun ymmärryksen perusteella rajaturvallisuus, ja sitä Suomessa ensisijaisesti toteuttava Rajavartiolaitos, luovat Heiskanen ja Janzonin havaintojen mukaan erityisen yhteyden perinteisesti toisistaan erillään ja eriytettyinä pidettyjen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välille¹⁸².

Vaikka sisäistä ja ulkoista turvallisuutta käsitellään Janzonin mukaan Euroopassa tyypillisesti niiden kaksoiskäsitteellistämisen, sekä täten toisistaan eriyttämisen ja erottamisen avulla, Suomessa tämä turvallisuusulottuvuuksien kaksoiskäsitteellisyys liitetään vahvasti myös kolmanteen, rajaturvallisuuden ulottuvuuteen: Suomalaisena ajatuksena on ylläpitää integroitu ja moniulotteinen turvallisuus eri raja-alueilla toisaalta turvaamalla, valvomalla ja kontrolloimalla sekä äärimmäisessä tapauksessa myös puolustamalla kyseisiä rajoja. Suomalaista rajojen turvaamistapaa sekä sitä, miten rajaturvallisuus edelleen niillä pannaan täytäntöön, leimaa siis eri turvallisuusulottuvuuksien rajoilla ilmentymisen vahva dualismi ja yhteen kietoutuminen, jotka vaikuttavat Janzonin ja Heiskanen havaintojen mukaan sekä rajaturvallisuuden ideologiseen kontekstiin että rajaturvallisuustoimintojen käytännön ulottuvuuteen.¹⁸³ Suomalainen rajaturvallisuus muodostaa sisäisen ja ulkoisen, sekä kasvavissa määrin myös kansallisen, ylikansallisen ja kansainvälisen, turvallisuuden tematiikkaa itseensä yhdistävän instituution, jolle on ominaista turvallisuuden ymmärtämisen kokonaisvaltaisuus¹⁸⁴.

Sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuden ohella rajaturvallisuus linkittyy Janzonin mukaan myös vahvasti osaksi laajempaa kokonaisturvallisuutta: Nykyaikaisten turvallisuusrajojen ympäristö ja siinä kohdattavat tilanteet ovat usein jo perusluonteeltaan kompleksisia ja monimutkaisia. Täten myös niihin vastaaminen ja niiden ympäristössä toimiminen edellyttää kasvavissa määrin kokonaisvaltaisia turvallisuuden ymmärtämisen muotoja, joiden on oltava luonteeltaan soveltuvia ja yhteensopivia niin eri raja-alueiden ympäristöön kuin myös niillä rajaturvallisuutta ilmentävien eri turvallisuusrajojen tilanteisiin.¹⁸⁵ Suomen rajaturvallisuus on siten, kansallisen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhdistelmän sekä laajemman, Euroopan yhteisen ja yhdennetyn, ylikansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden osaulottuvuuksien lisäksi, olennainen osa myös spesifimpää yhteiskunnallista kokonaisturvallisuutta.

Nykyaikaisen turvallisuusymmärryksen mukaan Suomen rajaturvallisuus sijaitsee siis sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä, mutta ei välttämättä rajoitu kumpaankaan niistä.

¹⁸¹ Heiskanen (2013), s. 301–302.

¹⁸² Janzon (2014), s. 132 & Heiskanen (2013), s. 211–212.

¹⁸³ Janzon (2014), s. 134–135

¹⁸⁴ Ibid. s. 133.

¹⁸⁵ Ibid. s. 135.

Rajaturvallisuus tuottaa osaltaan myös valtiollista vakautta, ja täten sillä on merkitystä myös kansallisen sekä ylikansallisen turvallisuuden kannalta.¹⁸⁶ Tässä mielessä rajaturvallisuus on Janzonin mukaan myös laajemman kansainvälisen turvallisuuden keskiössä. Suomessa rajaturvallisuus on lisäksi osa laajempaa yhteiskunnallista turvallisuutta, jolloin rajaturvallisuutemme on, perusluonteeltaan maantieteellisille rajoille asemoituvan ja rajautuvan turvallisuuden ohella, myös yhteistä turvallisuutta, siis osa yhteiskunnallista kokonaisturvallisuuttamme.¹⁸⁷

Ei siis ole yllättävää, että suomalainen käsitys rajaturvallisuudesta haastaa perinteisten, sisäisen ja ulkoisen sekä kansallisen ja kansainvälisen, turvallisuuden dikotomisten kategorisointien rajoja. Luvussa toteutetun rajaturvallisuuteen kohdistetun tarkastelun yhteenvetona voidaan todeta, että rajaturvallisuus on sen paikallisine, (raja)alueellisine, kansallisine, ylikansallisine sekä kansainvälisine osaulottuvuuksineen hämmästyttävän monimuotoinen ja monimutkainen turvallisuuden konstruktio. Edelleen rajaturvallisuuden voidaan todeta jäsentyvän laaja-alaisesti eri turvallisuusulottuvuuksien ja -tasojen alueille: EU:ssa rajaturvallisuus näyttäytyy vahvemmin osana sisäistä turvallisuutta, kun taas Suomessa sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ulottuvuudet sijaitsevat molemmat kansallisella rajaturvallisuusalueellamme. Vastaavasti kansallinen rajaturvallisuutemme on nykyään myös erottamaton osa eurooppalaista ylikansallista ja kansainvälistä turvallisuutta.¹⁸⁸ Lisäksi rajaturvallisuudestamme on tunnistettavissa selkeitä yhtymäkohtia niin yhteiskunnalliseen-, kansalliseen- kuin myös kokonaisturvallisuuteemme.

Luvussa toteutetun tarkastelun synteessinä kuvattu rajaturvallisuuden kokonaisvaltainen ymmärtämistapa muodostaakin hyvän käsityksen siitä, miten luonteeltaan yhteen kietoutuvat sisäinen ja ulkoinen sekä kansallinen, ylikansallinen ja kansainvälinen turvallisuus vuorovaikuttavat, yhdistyvät ja lopulta realisoituvat rajaturvallisuuden kautta muodostaen, ainakin suomalaisen turvallisuusympäristön kontekstissa, laajemman, syvemmän ja kokonaisvaltaisemman tavan jäsentää, käsittää ja ymmärtää myös kokonaisturvallisuutta.

¹⁸⁶ Janzon (2014), s. 50 & Heiskanen (2013), s. 209–212 & 711–712.

¹⁸⁷ Janzon (2014), s. 50.

¹⁸⁸ Ibid. s. 51.

4 TEORIAT TURVALLISUUKSIEN JA TURVALLISUUSTOIMIJOIDEN TARKASTELUSSA

Luku muodostaa tutkielman teoreettisen apparaatin. Luvussa toteutettava tarkastelu alkaa tutkielman taustalla vaikuttavien tieteenfilosofisten painotusten tunnistamisella sekä niistä johtuvan tutkielman ja tutkijan aseoitumisen erittelyllä. Luvun painopiste on tutkielmassa käytettyjen teorioiden, kriittisen sosiaalisen konstruktivismin ja Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian, esittelemisessä sekä edelleen niiden osaksi tutkielman teoreettista viitekehystä johtamisessa. Edelleen luvussa selvitetään tutkielman teoreettisen viitekehysten näkökulmien tutkimusaiheen tarkasteluun soveltaminen. Luku päättyy tutkielmassa hyödynnettävän teoriasidonnaisen tutkimusotteen esittelyyn, sekä sen tutkielman teorioita ja menetelmiä yhdistävän roolin kuvaamiseen.

Tutkimuksessa, sekä tieteellisessä ajattelussa yleisemminkin, on tärkeää erottaa toisistaan teoria ja teoreettinen viitekehys, niiden keskeisesti erilaisine tutkimuksellisine rooleineen. Vahvasti yksinkertaistettuna voidaan todeta, että yksittäisiä teorioita käytetään usein selittämään, ennustamaan, ymmärtämään tai kritisoimaan tiettyjä ilmiöitä tai sosiaalisia rakenteita. Yksittäinen teoria ei kuitenkaan koskaan itsessään ennusta tai selitä niitä ilmiöitä, joita se jäsentää; se enemmänkin toimii perustana erilaisten empiiristen tapausten vertailemiselle sekä edelleen niistä tutkimuksellisten hypoteesien luomiselle. Teorioiden todelliseen maailmaan soveltaminen edellyttää aina niiden elementtien ja osatekijöiden kontekstisidonnaista määrittelyä, eikä yksittäisestä teoriasta voida suoraan johtaa sosiaalista maailmaa ja todellisuutta koskevia johtopäätöksiä kyseisten teoreettiseen määrittämiseen ja kehystämiseen liittyvien välivaiheiden puuttuessa. Yksittäisiä teorioita voidaan siis soveltaa usealla, välillä toisistaan poikkeavalla tai jopa päinvastaisella, eri tavalla ja erilaisissa tilanteissa vallitsevasta kontekstista riippuen.¹⁸⁹

Teoreettiset viitekehukset ovat puolestaan tyypillisesti erityisiä, yksittäisille tutkimuksille tai tutkimustöille rakennettuja ja spesifioituja konstruktioita. Viitekehukset voivat sisältää

¹⁸⁹ Vuori, Juha: *Constructivism and Securitization Studies, Routledge Handbook of Security Studies. Second edition.* Myriam Dunn Cavelty & Thierry Balzacq (eds.), Routledge, Oxon 2017, s. 69–70. Myös esimerkiksi Sipilä ja Koivula ovat pohtineet teorian moninaisia rooleja osana tieteellistä tutkimusta. Heidän mukaansa tutkimuksen yhtenä tavoitteena tulee olla yhtäältä joko uuden teorian luominen tai olemassa olevan teorian kritisointi. Toisaalta teoria usein myös toimii tutkimuksen lähtökohtana tarjoten sille käsitteitä ja merkitysjärjestelmiä sekä edelleen määrittäen niiden välisiä vuorovaikutussuhteita. Edelleen teorian ovat Sipilän ja Koivulan mukaan myös eräänlaisia tieteellisen tutkimuksen institutionaalisia kiintopisteitä: ne toisaalta asemoivat yksittäistä tutkimusta ja sen tutkijaa suhteessa muihin teoriakoulukuntiin sekä toisaalta, tutkimuksen sisällä, avaavat ja mahdollistavat tiettyjä metodologisia ovia samalla poissulkien toisten ovien ja ratkaisujen käytön. Tarkemmin teorian moninaisista rooleista suomalaisessa strategian tutkimuksessa esimerkiksi Sipilä Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan. 2. uudistettu painos.* Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 2: Tutkimusselesteita No 52, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014, s. 13–14.

elementtejä useista teorioista ja käsitteellisistä malleista, joita yhdessä ja yhdistelmänä käytetään laadittavana olevan tutkimustyön tutkimustavoitteiden, -ongelmien ja -kysymysten käsittelemiseen. Teoreettisia viitekehyksiä ei yleensä ole helposti valmiina saatavilla tutkimuskirjallisuudesta, vaan ne on muodostettava ja koottava aina erikseen laadittavana olevan tutkimustyön raamien ja tutkimusprosessin vaatimusten mukaisesti.¹⁹⁰ Tutkielmassa hyödynnettävien teoreettisten näkökulmien muodostaman viitekehyksen esittelyn ohella onkin ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota myös sen rakennuspalikoina oleviin teorioihin sekä edelleen niiden taustalla ja ympärillä vaikuttaviin laajempiin kysymyksiin tutkimukselliseen näkökulmaan, tieteenteoreettiseen traditioon sekä tieteenfilosofisiin painotuksiin asemoitumisesta.

4.1 Tieteenfilosofisten taustaoletusten tunnistamisesta ja tieteenteoreettisiin traditioihin asemoinnista lähtökohtia teorioiden tarkasteluun

Pelkkä mekaaninen teorioiden sekä niistä muodostetun teoreettisen viitekehyksen esittely voi kuitenkin jättää tutkielman teoreettisen apparaatin osin ontoksi ja vaillinaiseksi. Esimerkiksi Kerttusen mukaan ilman tutkimukseen liittyvien ja sen teoreettisten valintojen taustalla vaikuttavien tieteenfilosofisten oletusten ymmärtämistä tutkimuksen teoreettinen aseointi voi olla summittaista ja edelleen merkityksellisen tarkastelun siinä tekeminen haastavaa.¹⁹¹ Teorioiden sekä niistä johdetun viitekehyksen ohella tarkastelu kannattaakin kohdentaa myös tehtyjen valintojen taustalla vaikuttavien tutkijan tieteenfilosofisten painotusten tunnistamiseen sekä edelleen niiden kautta muodostuvaan tutkimuksen tieteenteoreettisiin traditioihin asemoimiseen. Tieteenfilosofialtaan tutkielman tarkastelu jäsentyy osaksi post-positivistista ja relativistista ontologiaa sekä edelleen reflektivististä epistemologiaa. Tieteenfilosofisten taustaoletuksiensa sekä teoreettisten valintojensa johdattelemana tutkielma asemoituu tarkemmin osaksi ymmärättävää¹⁹² tieteenteoreettista traditiota sekä kriittistä¹⁹³ tutkimuksellista näkökulmaa.

Ontologialla tarkoitetaan, ja sen ytimessä on, filosofinen kysymys olemisesta sekä todellisuuden olemuksen luonteesta¹⁹⁴. Ontologiansa osalta tutkielma asemoi itsensä post-positivistiseen

¹⁹⁰ Vuori (2017), s. 70.

¹⁹¹ Kerttunen, Mika: Sotilasstrategia: Sotilasstrategian tutkimuksen perusteista, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 49.

¹⁹² Sipilä & Koivula (2014), s. 17–18.

¹⁹³ Kerttusen mukaan tutkimuksellisen kriittisyys ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita kielteistä erimielisyyttä, vaan on pikemminkin analyttinen, kysyvä ja kyseenalaistava suhtautumistapa. Edelleen Kerttunen toteaa, että tutkijan ja tutkimuksen myönteinen tai kielteinen suhtautuminen voivat molemmat olla seurausta kriittisestä ajattelusta. Kriittisellä tutkimuksellisella näkökulmalla voidaankin nähdä olevan vahvoja yhtymäkohtia juuri ymmärättävän tieteenteoreettisen tradition tutkimussuuntaukselle. Kerttunen (2013), s. 39 & 52–53.

¹⁹⁴ Siis ymmärretäänkö ympäröivän ja vallitsevan todellisuuden olevan olemassa ihmisen tajunnasta riippumatta (realistis-monistinen ontologia) vai onko todellisuus enemmänkin subjektiivisten näkemysten mukaisesti tajunnasta riippuvaista (pluralistis-subjektivistinen ontologia). Ibid. s. 47–48.

relativismiin. Post-positivistisen ja relativistisen ontologian kuvaaminen toteutetaan seuraavassa käsitteen dekonstruktion, sen osatekijöinä olevien post-positivismin ja relativismin erittelyn sekä tätä seuraavan terminologis-merkityksellisen rekonstruktion avulla.

Perinteisemmän strategiantutkimuksen valtavirtasuuntausta edustava positivistinen ontologia kulminoituu tieteellisen objektiivisuuden ideaalin vaalimiseen sekä todellisuuden yhtenäisenä ja tutkijasta riippumattomana käsittämiseen¹⁹⁵. Edelleen positivistinen ontologia korostaa tutkijasubjektin ja tutkimuskohdeobjektin toisistaan erottamista¹⁹⁶ sekä tarkkojen, tyypillisesti luonnontieteellisessä tutkimuksessa hyödynnettävien, tutkimuskohdetta mittaavien analyysimenetelmien merkityksellisyyttä relevantin tieteellisen tiedon tuottamisessa¹⁹⁷. Etuliitteensä mukaisesti post-positivistinen¹⁹⁸ ontologia puolestaan määräytyy positivistisen ontologian tietynasteisena antiteesinä: todellisuutta ja sitä tarkastelevaa tiedettä ei pidetä neutraalina tai arvovapaana, tutkijan ja tutkimuskohteen välinen vuorovaikutus hyväksytään ja tunnustetaan sekä todellisuutta pidetään objektiivisuuden ja subjektin ulkopuolisuuden sijaan luonteeltaan konstitutiivisena ja tarkastelijansa kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa olevana.

Myös ontologisen relativismin mukaisessa ajattelussa oleva on riippuvaista havaitisijasta ja havainnoista¹⁹⁹. Relativistiselle ontologialle onkin ominaista näkemys todellisuuden sekä siitä tehtävien totuusväittämien suhteellisuudesta ja kontekstuaalisuudesta: voimme tarkastella samaa todellisuutta usealla eri tavalla, voimme olla samasta todellisuuden olevaisuudesta montaa eri mieltä, voimme luokitella ja puhua todellisuudesta usealla eri tavalla, eikä mistään näistä voida erottaa ”parempaa” tai ”oikeampaa” näkemystä, koska ne ovat kaikki omalla tavallaan

¹⁹⁵ Blombergs, Fred: Realismi ja strategian tutkimus, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 20.

¹⁹⁶ Kerttunen toteaaakin positivistisen tieteenfilosofian ilmenevän tyypillisesti erilaisiin luonnontieteeseen tukeutuvien tieteenalojen ja tutkimussuuntausten sisällä. Yhteiskuntatieteissä positivistiseen tieteenfilosofiaan ovat tyypillisesti asemoineet itsensä erilaiset realismin teoriakoulukunnat, joiden selitysvaiva nojaa vahvasti positivistisille luonnontieteille tyypillisten yksinkertaistettujen mallinnusten, toistuvien lainalaisuuksien sekä yleistettävien kausaalisuhteiden paikallistamiseen kansainvälisestä poliittisesta järjestelmästä. Kerttunen (2013), s. 49.

¹⁹⁷ Jyväskylän yliopisto: Positivismi. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015b. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntauokset/positivismi>], luettu 15.3.2021.

¹⁹⁸ Kirjaimellisesti positivismin jälkeinen. Tarkemmin positivismin ja postpositivismin taustoista, etymologiasta ja eroista esimerkiksi Given, Lisa M. (ed): *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publications Inc., Thousand Oaks 2008, s. 646–650 & 659–664.

¹⁹⁹ Tieteen termipankki: Filosofia: Ontologinen relativismi. *Tieteen kansallinen termipankki (TTP)*, Helsinki 2016a. [https://tieteen termipankki.fi/wiki/Filosofia:ontologinen_relativismi], luettu 15.3.2021.

tosia²⁰⁰. Ontologialtaan relativistinen tarkastelija suhtautuukin erilaisiin tieteellisiin ehdottomiin totuusväittämiin sekä yhden, objektiivisesti totuudenmukaisen, todellisuuden esiintymiseen lähtökohtaisesti epäileväisesti, sillä hänen käsityksensä mukaan ympäröivä todellisuus saa erilaisia ilmenemismuotoja vallitsevasta kontekstista (esimerkiksi olosuhteet, aika, tilanteet, paikka, ihmiset ja kulttuuri) sekä tarkastelua toteuttavasta subjektista (esimerkiksi historia, merkitykset, arvot, normit) riippuen²⁰¹.

Täten post-positivistinen ja relativistinen ontologia pitää todellisuutta ja tiedettä objektiivisuuden ja neutraalisuuden sijaan enemmänkin luonteeltaan konstitutiivisena sekä tarkastelijansa kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa olevana. Edelleen post-positivismiin ja relativismiin nojaava tarkastelija hyväksyy myös tutkimuskohteen ja tutkijan välisen jatkuvan ja molemminsuuntaisen vuorovaikutussuhteen sekä suhtautuu lähtökohtaisesti epäileväisesti yksittäisten tieteellisten totuusväittämien ja absoluutioiden esittämiseen.

Tieteenfilosofinen epistemologia puolestaan lähestyy tarkastelussaan tiedon ja tietämisen perusteita; mitä voidaan tietää ja miten tietoa voidaan edelleen hankkia? Yhteiskuntatieteissä ja strategian tutkimuksessa erilaiset epistemologiset kysymykset liittyvät yleensä subjektin, eli havaitsijan ja toimijan, asemaan osana todellisuutta joko objektiivisena tiedon vastaanottajana tai subjektiivisena tiedon tulkitsijana, rakentajana ja tuottajana.²⁰²

Osin tutkielman ontologisista lähtökohdista johtuen tutkielma asemoikin itseään epistemologisesti reflektivistiseen tieteenfilosofiaan. Reflektivistinen epistemologia perustuu konstitutiiviseen tulkintaan tiedosta ja tietämisen mahdollisuudesta: tiedon saaminen ja edelleen siitä tietoväittämien muodostaminen tapahtuu sosiaalisena ja intersubjektiivisena prosessina. Niinpä reflektivismille ominainen konstitutiivinen tulkinta hylkääkin rationalistisen ja kausaaliajatteluun perustuvan näkemyksen tiedosta ja tietämisen mahdollisuudesta: tutkimuskohteen objektiivisen, riippumattoman ja ulkopuolisen selittävän tarkastelun sijaan tutkija on aina osa vallitsevaa

²⁰⁰ Jyväskylän yliopisto: Relativismi. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015c. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/relativismi>], luettu 15.3.2021.

²⁰¹ Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Realismi vs. relativismi eli erilaiset kielikäsitteet. *Kvali-MOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto, Tampere 2006c. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html], luettu 15.3.2021.

²⁰² Kerttusen mukaan tietämisen keskenään eriävistä tavoista voidaan tunnistaa objektivismi (merkitykset ja merkityksellinen todellisuus ovat olemassa riippumatta havaitsijasta), konstruktionismi (merkityksen ja merkityksellinen todellisuus muodostuu havaitsijan ja ympäristön vuorovaikutuksessa) ja subjektivismi (havaitsija antaa kohteelle nimen, merkityksen ja todellisuuden). Tiedon hankkimisen yleisimmistä tavoista voidaan puolestaan nimetä rationalismi (tietoa päättelemällä), empirismi (tietoa havainnoilla) sekä pragmatismi (tietoa toiminnalla). Kerttunen (2013), s. 48.

sosiaalista todellisuutta ja täten myös jatkuvassa vuorovaikutuksessa tutkimuskohteensa kanssa.²⁰³ Lisäksi reflektivistiseen epistemologiaan nojaava tutkimus voi pyrkiä myös erilaisten totuusväittämien ja absoluutioiden problematisointiin²⁰⁴.

Koska reflektivistisessä epistemologiassa tietäjää ja tietämisen kohdetta ei voida erottaa toisistaan, on myös tieto ja tutkimus itsessään, niiden neutraalin ja objektiivisen perusluonteen sijaan, aina arvolutautunutta sekä erilaisten, niin tutkijan subjektiivisten kuin laajemmasta tutkimusyhteisöstä johtuvien kollektiivisten ja institutionaalisten, merkitysten ja olettamien kuormittamaa. Reflektivistiseen epistemologiaan asemoituva tutkija ja edelleen sen lähtökohdista laadittava tutkimus joutuukin kiinnittämään huomionsa varsinaisen tutkimuskohteensa lisäksi myös omaan positioonsa tutkijana sekä tapaansa tehdä tutkimusta läpi koko tutkimusprosessin.²⁰⁵

Tutkielman tieteenfilosofinen asemointi osaksi post-positivistista ja relativistista ontologiaa sekä edelleen reflektivististä epistemologiaa ohjaa myös sen tieteenteoreettisiin traditioihin nojautumista. Tieteenfilosofisten taustaoletuksiensa sekä teoriavalintojensa johdattalemana tutkielma ankkuroituu tarkemmin osaksi ymmärtävää tieteenteoreettista traditiota sekä sen kriittistä tutkimuksellista näkökulmaa.

Yhteiskuntatieteissä tieteenteoreettisten traditioiden, selittävän ja ymmärtävän tutkimussuuntauksen, keskeisin eroavaisuus liittyy niiden vastakkaisiin näkemyksiin luonnontieteille ominaisten periaatteiden ja ihanteiden siirrettävyydestä ja sovellettavuudesta osaksi yhteiskunnallista ja ihmistieteisiin perustuvaa tieteen tekoa ja toteutettavaa tutkimusta.²⁰⁶ Ymmärtävä, eli hermeneuttinen, tiedekäsitys ja tutkimussuuntaus kyseenalaistaa luonnontieteille ominaisten luonnonlakien ja kausaalisuhteiden löytämismahdollisuuksia yhteiskunta- ja ihmistieteistä sekä suhtautuu epäilevästi luonnontieteille ominaisten tarkkojen ja määrällisten mittausmenetelmien hyödynnettävyyteen osana yhteiskuntatieteellistä tutkimusta.²⁰⁷

Puhtaan mittaamisen ja objektiivisen selittämisen sijaan hermeneuttisen tutkimussuuntauksen tavoitteena onkin kuvata, tulkita ja ymmärtää tutkimuskohteinaan olevia inhimillisestä toiminnasta ja sosiaalis-yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta johtuvia kompleksisia ilmiöitä.

²⁰³ Sipilä & Koivula (2014), s. 28–29.

²⁰⁴ Koivula, Tommi: Jälkistrukturalistinen turvallisuustutkimus - Mahdoton käsite vai käsitteellinen mahdottomuus?, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33 Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 109.

²⁰⁵ Sipilä & Koivula (2014), s. 28–29.

²⁰⁶ Ibid. s. 17.

²⁰⁷ Sillanpää, Antti: Kvantitatiivisten menetelmien vaihtoehto kansainvälisen turvallisuuden tutkimukseen, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 149.

Tutkimuskohteina olevien ilmiöiden kompleksisuuden lisäksi myös niiden havainnoijat ja tarkastelijat ovat keskenään erilaisia: niinpä myös samasta tutkimuskohteesta saatavat havainnot ja edelleen niistä tehtävät tulkinnat sekä niille annettavat merkitykset voivat olla ymmärtävässä tutkimussuuntauksessa keskenään toisistaan vahvastikin poikkeavia. Ymmärtävän tutkimuksen tulokset ovatkin tyypillisesti vahvasti riippuvaisia tutkijasta, hänen subjektiivisista lähtökohdista ja taustastaan sekä hänen laajemmasta institutionaalisesta kontekstistaan.²⁰⁸

Myös strategian, sekä laajemminkin sotatieteiden, tutkimusta voidaan kehittää laajentamalla sen keskustelua ja vuorovaikutusta muiden tieteenalojen ja tutkimustraditioiden kanssa. Esimerkkinä tästä voidaan Kerttusen mukaan käyttää jo Clausewitzin²⁰⁹ ajattelussaan harjoittamaa painotusta sodan ja politiikan välisestä vuorovaikutuksesta sekä hänen suhtautumisestaan johdonmukaisen kriittisesti niin omiin kuin myös muiden esittämiin sodankäynnin ja strategian teoreemoihin ja teoretisointiin.²¹⁰ Nykyaikaisessa strategiantutkimuksessa tutkijalla onkin, moni- ja poikkitieteisyyden tarjoamien mahdollisuuksien ohella, edessään myös spesifimpi näkökulmallinen valinta valtavirran ja kriittisen²¹¹ tutkimusorientaation välillä.

Strategian tieteenalan kriittisemmän tutkimusotteen ja näkökulman keskiössä on pyrkimys loitontua perinteisestä sota-, valtio- ja väkivaltakeskeisestä kysymyksenasettelusta sekä tätä kautta tarkastella niin itseään kuin myös tutkimuskohdettaan uusin tavoin ja tuorein silmin. Edelleen kriittiselle näkökulmalle ominaista on myös tutkimusalan vakiintuneiden konventioiden ja käytäntöjen, jos ei suora kritisointi ja kyseenalaistaminen, niin ainakin akateeminen ja älyllinen haastaminen. Kriittinen näkökulma, jonka edustajana Koivulan mukaan esimerkiksi

²⁰⁸ Sillanpää (2013), s. 149–150.

²⁰⁹ Näkemys sodan ja politiikan vahvasta dynamiikasta on yksi esimerkki myöhemmän sotataidollisen tutkijayhteisön muodostamista Clausewitzin kirjoituksiin perustuvista sodankäynnin maksimeista. Niin sanottuina Clausewitzin maksimeina pidetään hänen Sodankäynnistä -teoksessaan esittämiä teesejään sodankäynnin periaatteista, taktiikasta ja strategiasta. Tarkemmin Clausewitzin ajattelusta ja teoretisoinnista suomeksi von Clausewitz, Carl: *Sodankäynnistä [Vom Kriege, 1832]*. Art House, Helsinki 1998.

²¹⁰ Kerttunen (2013), s. 52.

²¹¹ Kriittistä tutkimussuuntausta ja näkökulmaa voidaan pitää eräänlaisena laajana terminologisena ja teoreettisena sateenvarjona toisistaan välillä radikaalistikin poikkeaville ajatusmalleille ja tavoille tehdä tutkimusta. Pirstaloituneisuudestaan ja moniäänisyydestään huolimatta kriittisestä turvallisuustutkimussuuntauksesta voidaan kuitenkin tunnistaa myös tiettyjä jaettuja perusolettamia. Esimerkiksi Krausen erittelyssä kriittisessä tutkimuksessa: 1) Keskeiset subjektit, valtiot ja turvallisuustoimijat, ovat sosiaalisia konstruktioita. 2) Subjektit ja toimijat muodostuvat ja rakentuvat poliittisten käytäntöjen kautta. 3) Maailmanpolitiikan rakenteet eivät ole muuttumattomia eivätkä määrittäviä, koska nekin ovat sosiaalisesti rakennettuja. 4) Sosiaalista maailmaa koskeva tieto ei ole objektiivista tai neutraalia, koska sosiaalista maailmaa ja sitä koskevaa tietoa ei voida erottaa toisistaan. 5) Luonnontieteellinen metodologia ei sovellu yhteiskuntatieteisiin, vaan se edellyttää enemmänkin tulkittavia menetelmiä ja metodeja. 6) Teorian tarkoitus ei ole niinkään selittäminen sekä yleistettävissä olevien kausaatioväitteiden osoittaminen ja todentaminen, vaan enemmänkin kontekstuaalisen ymmärryksen ja käytännöllisen tiedon muodostaminen. Krause, Keith: *Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of “Critical Security Studies”*. *Cooperation and Conflict Vol. 33(3), 1998*, s. 316–317; Mutimer, David: *Critical Security Studies: A Schismatic History. Contemporary Security Studies. Fourth Edition*. Allan Collins (ed.), Oxford University Press, Oxford 2016, s. 98 mukaan.

jälkistrukturalistista teoretisointia voidaan pitää, pyrkii tarkastelussaan tyypillisesti vakiintuneempien ja institutionalisoituneiden koulukuntien, traditioiden ja opinkappaleiden kritisointiin samalla korostaen tutkimuksellisen erilaisuuden ja moninaisuuden merkitystä relevantin tieteellisen tiedon ja tietämyksen tuottamisessa²¹². Ajoittaisesta institutionaalisesta jäykkyydestä ja organisatorisesta pysyvyyden ihannoinnistaan huolimatta kriittisellä tutkimuksella voidaan nähdä olevan paikkansa myös sotatieteellisen tutkimuksen piirissä. Esimerkiksi Kerttusen mukaan Sunzin maksimiin²¹³ mukainen, perinteisempää sotataidollista ajattelua edustava, vastustajan tunteminen on edelleen välttämätöntä, mutta nykyajan kompleksisessa todellisuudessa ei enää itsessään välttämättä riittävä.²¹⁴

Kriittinen tutkimuksellinen näkökulma ei ole kuitenkaan vain pelkkää vakiintuneiden teorioiden, opinkappaleiden ja totuuksien linnoituksia vastaan hyökkäämistä ja niiden murtamista, vaan siitä voidaan tunnistaa myös laajempia, tutkimusta rikastavia ja siihen lisäarvoa tuovia vaikutuksia. Kriittisen näkökulman taitavalla operationalisoinnilla oivaltava tutkija voi nostaa esille Koivulan mukaan myös kokonaan uusia kysymisen ja katsomisen tapoja tutusta ja valtavirtasuuntausten jo aiemmin laajasti tarkastelemista tutkimuskohteista: erityisesti turvallisuuden eri rajapinnoilla vaikuttavat ilmiöt ovat avoimia uusille tavoille käsittää, ymmärtää ja puhua turvallisuutta.²¹⁵ Kriittisellä näkökulmalla voidaankin parhaimmillaan luoda ja tuottaa kokonaan uusia käsitteellistämisiä, malleja ja tarkastelutapoja aiemmin alitutkittujen tai vielä uusina pidettyjen turvallisuusilmiöiden tarkasteluun. Myös Fierken mukaan, erityisesti jos tutkimuksellinen kriittisyys ymmärretään refleksiivisenä asemoitumisena omia itsestään selvinä pidettyjä ja valmiina otettuja olettamia ja konteksteja kohtaan, kriittisen tutkijakunnan ohella myös valtionhallinnon virkamiehet sekä sotilaat voisivat hyötyä kriittisempien katsantojen operationalisoinnista niin osana tutkimustaan kuin laajemmin työssään.²¹⁶

Tieteellinen tutkimus ei tapahdu kuitenkaan koskaan tyhjiössä. Esimerkiksi Jarviksen mukaan turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyvä tietämys ja tutkimus, kuten erilaiset tietorakenteet

²¹² Vastaavasti kriittiselle näkökulmalle on Koivulan mukaan ominaista myös vahva tutkimuksellinen refleksiivisyys, siis tutkimuskohteen ohella myös tutkimuksen tekemiseen sekä tutkijan tutkijuuteen kohdistuva tiedostava ja kriittinen tarkastelu. Koivula (2013), s. 111–112.

²¹³ Sunzin (vaihtoehtoisesti Sun Tzu, Sun Zi, Sun Tsu, Sun-tsu tai Sun Zhu) maksimeilla viitataan lähes 2500 vuotta sitten Kiinassa kokoelmamuotoon kirjoitetun sotataidon klassikon teeseihin sodasta sekä sodankäynnin strategiasta, taktiikasta ja psykologiasta. Yksityiskohtaisemmin Sunzin sotataidollisesta ajattelusta ja filosofiasta esimerkiksi Sun Tzu: *The Art of War, First Edition*. Oxford University Press, Oxford 1963 tai Nojosen suomeksi kääntämänä ja toimittamana Sunzi: *Sodankäynnin taito [Sunzi Bingfa]*. Gaudeamus, Helsinki 2005.

²¹⁴ Kerttunen (2013), s. 53.

²¹⁵ Koivula (2013), s. 119–120.

²¹⁶ Fierke, Karin M. (ed.): *Critical Approaches to International Security. Second Edition*. Polity, Cambridge 2015, Preface; vii–viii.

yleisemminkin, ovat aina lähtöisin ja tulevat jostakin, ovat tuotettuja ja toisinnettuja jonkun toimesta ja omaavat täten usein myös potentiaalisesti merkittäviä, joskin yleisluontoisessa tarkastelussa usein pinnan alle jääviä, yhteiskunnallisia vaikutuksia.²¹⁷ Myös turvallisuuteen liittyvä akateeminen tieto ja tieteellinen tutkimus tulisi nähdä ja ymmärtää, puhtaana sekä neutraalin informaatio- ja instrumenttiarvonsa sijaan, ennemminkin vain yhtenä esimerkkinä ympäröivää sosiaalista todellisuuttamme muodostavista, toisintavista ja uudistavista voimista.²¹⁸

Jarviksen mukaan ympäröivän maailman, vallitsevien tietorakenteiden sekä turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyvien toimijoiden, toimintojen ja seurausten kriittinen, mutta samanaikaisesti ymmärtävä tarkastelu on kuitenkin merkityksellistä ja tärkeää; vain tämän kautta pystymme löytämään siitä jotain aiemmin piilossa ollutta sekä sanomaan siitä jotain uutta, mielenkiintoista ja merkittävää. Kriittiseen tutkimussuuntaukseen asemoituminen edellyttää kuitenkin myös tutkijan itsensä preferenssien kriittistä arviointia: kritiikkimme taso sekä sen kautta löydöksiemme hyödyntämismahdollisuudet riippuvat aina osin myös muista laajemmista teoreettisista, institutionaalisista sekä poliittisista sitoumuksistamme.²¹⁹

Ymmärtävään tieteenteoreettiseen traditioon sekä sen kriittiseen tutkimukselliseen näkökulmaan asemoituva tutkimus joutuukin kohdistamaan kriittistä tarkasteluaan tutkimuskohteensa lisäksi myös itse tutkimusprosessiin sekä laajemmin sitä toteuttavan tutkijan tutkijuuteen. Ymmärtävän ja kriittisen perusnäkökuvan mukaan tutkijan ei ole mahdollista olla suhteessa tutkimuskohteeseensa ulkopuolinen tai vaikuttamaton toimija. Vastaavasti tutkimuskohteen ja siihen kohdistettavan näkökulman valinta vaikuttaa aina myös omaan tapaamme tehdä tutkimusta.²²⁰ Jokainen tutkimus muodostuu joukosta tiedostettuja ja tiedostamattomia teoreettisia ja metateoreettisia osatekijöitä sekä tutkimuskohteen tutkijaan ja edelleen tutkijan tutkimuskohteeseensa kohdentamista merkityksistä, oletuksista ja vaikutuksista.²²¹ Näkökulmaltaan kriittinen tutkija ei ole myöskään vain objektiivinen ja passiivinen tutkimuskohteensa seuraaja, vaan aktiivinen ja omasta positiostaan refleksiivisesti tietoinen suhteessa tutkimuskohteeseensa.²²²

Esimerkiksi nyt laadittavan tutkielman tapauksessa esille nousee niin tutkijan tutkimuskohteensa osallisuuteen, omaan aiempaan tutkijuuteen kuin myös tutkimusaiheen yleiseen tutkittavuuteen liittyviä kysymyksiä: Tutkimuskohteensa osallisena oleminen ja sisällä vaikuttaminen

²¹⁷ Jarvis, Lee: Conclusion. The process, practice and ethics of research, *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods*. Laura J. Shepherd (ed.), Routledge, Oxon 2013, s. 236–237.

²¹⁸ Aradau, Claudia & Ren van Munster: Poststructuralist approaches to security, *Routledge Handbook of Security Studies. Second edition*. Myriam Dunn Cavelty & Thierry Balzacq (eds.), Routledge, Oxon 2017, s. 76.

²¹⁹ Jarvis (2013), s. 242–243.

²²⁰ Sipilä & Koivula (2014), s. 9.

²²¹ Ibid. s. 18.

²²² Fierke (2015), s. 88.

erityisesti tutkijan omassa, sekä sotilasvirkaan että turvallisuusviranomaistaustaan nojaavassa tapauksessa, nostaa esille kysymyksiä ymmärtävän tutkimussuuntauksen sekä siinä kriittisen tutkimuksellisen näkökulman toteuttamismahdollisuuksista. Edelleen esiin voidaan nostaa kysymys tutkijan aiemman valtiotieteellisen tutkimustaustan vaikutuksista tutkijan tutkijuuden kehittymiselle ja nyt toteutettavalle tieteelliselle tarkastelulle.

Vastaavasti pohdittavaksi nousee myös kysymys asetettuun tutkimustehtävään ja -ongelmaan sekä niitä operationalisoiviin tutkimuskysymyksiin vastattavuudesta: voidaanko tutkielmassa muodostettuun problematisointiin ja kysymyksenasetteluun edes vastata toistaiseksi hahmotettuihin tieteenfilosofioihin, tieteenteoreettiseen traditioon sekä tutkimukselliseen näkökulmaan asemoitumisella? Lopulta esiin on syytä nostaa myös laajempi strategian tutkimuksen ja kriittisen näkökulmakatsannon yhdistämistä koskeva kysymys: Kuinka kriittistä perinteisesti ylimmän valtio- ja sotilasjohdon tietotarpeisiin vastaamiseen sekä kansainvälisen järjestelmän ja osana sitä toimivien valtioiden turvallisuuspäämäärien tavoittelun tarkasteluun mielenkiintonsa kiinnittävä strategian tutkimus voi lopulta olla? Voidaanko nyt laadittavana olevaa, lähtökohdaisesti turvallisuustutkimuksen kenttään jäsentyvää ja kriittisen näkökulman operationalisointiin pyrkivää, tutkielmaa edes relevantisti asemoida osaksi strategian tutkimusta?

Parhaimmillaan ymmärtävä tutkimus sekä siinä ilmenevä tutkijan kriittinen näkökulma voi kuitenkin aikaansaada kokonaan uudenlaista ja innovatiivista tutkimustietoa. Esimerkiksi Kerttusen mukaan ymmärtävälle ja kriittiselle tutkimukselle ominainen ”tieteenalojen, näkökulmien ja käsitteiden ennakkoluuloton muilta tieteenaloilta lainaaminen, yhdistäminen ja väänteleminen, pakkoavioliitot ja kaanonin ulkopuoliset suhteet stimuloivat mieltä ja kieltä ja saattavat synnyttää jotain uutta, vaihtoehtoista ja tarvittavaa.” Strategian tutkimusalan omaleimaisuus sekä yksittäiseen tieteenalaan kuulumattomuus voikin mahdollistaa sille myös aidosti poikkitieteellisen, jopa hybridin, tutkimusotteen operationalisoinnin.²²³ Joskus tutkimuksellisesta dynaamisuudesta ja ketterydestä on hyötyä ja koulukunnan sisäinen moniarvoisuus sekä jopa sisäiset ristiriidat ovat rikkaus, myös osana sotilasorganisaation toteuttamaa tutkimustoimintaa.

4.2 Sosiaalinen konstruktivismi turvallisuuden ymmärtämisen metateorianana

Yhteiskuntatieteiden ja strategian tutkimuksen post-positivistisiin pääteorioihin kuuluvan sosiaalisen konstruktivismin mukaan ei ole olemassa ymmärryksemme ulkopuolista ja itsenäistä materiaalista, sosiaalista tai poliittista todellisuutta²²⁴. Sosiaalisen konstruktivismin

²²³ Kerttunen (2013), s. 53.

²²⁴ Heywood, Andrew: *Politics. Fourth Edition*. Palgrave Macmillan, Hampshire 2013, s. 16.

perusajatuksen mukaan ihmiset, toimiessaan individuaaleina tai sosiaalisina ryhminä, rakentavat ympäröivän todellisuutensa ja sosiaalisen maailmansa inter-subjektiivisten tietoisuuksiensa ja konstruktioidensa sekä sosiaalisen ja kielellisen vuorovaikutuksensa perusteella²²⁵. Strategian tutkimuksessa sosiaalisen konstruktivismiin näkökulmaa on hyödynnetty valtio- ja yksilötasojen muuttuvien sekä kehittyvien uhka- ja turvallisuuskäsitysten tarkastelussa²²⁶.

Sosiaaliselle konstruktivismille on keskiössä käsitys todellisuuden sosiaalisesta muodostumisesta: Todellisuuden ymmärretään muodostuneen ja muodostuvan sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa ja olevan täten aikaan, paikkaan ja tekijöihinsä sidottu. Materiaalinen ympäröivä maailma, siis fyysinen todellisuus, on olemassa ihmisistä riippumatta, mutta sille annettavat merkitykset ovat aina erilaisia sosiaalisia rakenteita ja tulkintoja. Sosiaalinen konstruktivismi pyrkiikin rakentamaan siltaa rationalistisen ja postmodernin ajattelun välille realistisella ontologiallaan ja konstruktivistisellä epistemologiallaan.²²⁷

Sosiaalisesta konstruktivismista voidaan Agiuksen mukaan tunnistaa kolme keskeistä ontologista olettaa: Ensimmäisenä voidaan nostaa esille erilaisten ideationaalisten merkitysten ja normatiivisten rakenteiden keskeisyys ja merkittävyys materiaalisten tekijöiden rinnalla. Toiseksi erilaisilla identiteeteillä, sekä niitä rakentavilla jaetuilla ideationaalisilla merkityksillä, on keskeinen asema eri toimijoiden toiminnan ajureina: erilaiset identiteetit ja ideat ovat muodostuvien toimijuuksien keskiössä, koska ne luovat toimijoille erilaisia kilpailevia intressejä, joita tarkastelemalla pystymme muodostamaan käsityksiä toimijoiden toiminnasta ja käyttäytymisestä sekä niiden kautta edelleen tavoitteista, joihin eri toimijat toimintansa kautta pyrkivät. Kolmanneksi erilaiset sosiaaliset toimijat ja toimintaa ohjaavat ympäröivät rakenteet ovat molemminpuolisesti muodostettuja ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään: näkemys toimijoiden ja todellisuuden dualismista tarkoittaa, että ihmissuhteet ovat luonnostaan sosiaalisia ja niiden kautta me luomme ympäröivän todellisuutemme ja maailman, jossa elämme, mutta vastaavasti se samanaikaisesti vaikuttaa myös meihin.²²⁸ Sosiaalisen konstruktivismiin mukaan ympäröivä sosiaalinen todellisuus sen eri rakenteineen sekä edelleen niissä vaikuttavat intersubjektiiviset toimijat ovat siis perusluoteeltaan yhtäläisesti konstitutiivisia (*co-constitutive*).

²²⁵ Barnett, Michael: Social constructivism. *The Globalization of World Politics, An Introduction to International Relations. Seventh Edition*. John Baylis; Steve Smith, & Patricia Owens (eds.), Oxford University Press, Oxford 2017, s. 153 & Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Sosiaalinen konstruktivismi. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto, Tampere 2006d. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html], luettu 17.12.2020.

²²⁶ Sipilä & Koivula (2014), s. 21.

²²⁷ Kerttunen (2013), s. 51.

²²⁸ Agius, Christine: Social constructivism. *Contemporary Security Studies. Fourth Edition*. Allan Collins (ed.), Oxford University Press, Oxford 2016, s. 71–72.

Turvallisuustutkimuksen tapauksessa sosiaalista konstruktivismia voidaan hyödyntää turvallisuuden idean, ilmiön sekä niiden eri ilmenemismuotojen tutkimisessa²²⁹. Turvallisuutta ja sen eri johdannaisilmiöitä voidaan jäsentää ja käsittää konstruktivismiin mukaan erityisinä sosiaalisina konstruktioina, jolloin toteutettavan tarkastelun keskiöön nousevat turvallisuuden konseptin tarkoitus ja merkitys, yhteisöjen kontekstisidonnaiset turvallisuuden määritelmät ja suojelemisen arvoiset arvot, erilaiset sosiaalisesti muodostetut uhkakuvat sekä edelleen ukiin vastaimiseen hyväksyttävänä pidettävät toimintatavat.²³⁰

Konstruktivistien mukaan turvallisuus nähdäänkin osana laajempaa siihen liittyvien eri toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen perustuvana kilpailun ja neuvottelun kohteena: eri toimijat kamppailevat keskenään määrittääkseen jonkin tietyn ryhmittymän turvallisuuteen liittyvät identiteetit ja arvot ajettavan ja edistettävän poliittisen toiminnan sekä toteutettavien turvallisuustoimien perusteiden muodostamiseksi.²³¹ Sosiaalinen konstruktivismi onkin pohjimmiltaan kiinnostunut sosiaalisesta todellisuudestamme sekä erityisesti sen muodostumiseen ja kehittymiseen vaikuttavista tekijöistä²³². Konstruktivistisen näkökulman mukaan sosiaalista todellisuuttamme rakentavat ja ohjaavat erilaiset jaetut arvot, identiteetit, merkitykset ja normit nousevat turvallisuuden tutkimuksen keskiöön niiden luodessa tarvittavat rajalinjat sekä mahdolliselle että legitimiille poliittiselle ja hallinnolliselle toiminnalle.

Myös sosiaalinen konstruktivismi on kehittynyt ja jakautunut erilaisiin kilpaileviin suuntauksiin. Osana turvallisuustutkimusta sosiaalisen konstruktivismiin suuntauksista puhutaan tyypillisesti sen konventionaalisenä ja kriittisenä varianttina. Konventionaalisen konstruktivismiin mukaan sosiaalista todellisuutta määrittävät ja ohjaavat tekijät, sosiaaliset instituutiot, normit ja identiteetit, ovat perusluonteeltaan suhteellisen muuttumattomia ja vakaita²³³. Edelleen konventionaalisen konstruktivismiin tutkimuskohteet liittyvät tyypillisesti kansallisen identiteetin, sekä sen muodostumiseen vaikuttaneiden historiallisten tapahtumien ja kulttuurisen kontekstin, vaikutuksiin valtion kansainvälisen politiikan ohjaajana²³⁴. Konventionaalinen konstruktivismi hyväksyykin osin realismille ja liberalismille ominaisia käsityksiä kansainvälisen järjestelmän muuttumattomasta perusluonteesta, hyväksyy positivistisen epistemologian ja selittävän tietenteoreettisen tradition eikä ota suoraan kantaa esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen

²²⁹ Vuori (2017), s. 64.

²³⁰ McDonald, Matt: *Constructivism, Security Studies: An Introduction. Third edition.* Paul D Williams & Matt McDonald (eds.), Routledge, Oxon 2018, s. 49–50.

²³¹ Ibid. s. 58–59.

²³² Vuori (2017), s. 64.

²³³ Sipilä & Koivula (2014), s. 30.

²³⁴ McDonald (2018), s. 52–53.

kausalisuuteen.²³⁵ Esimerkkeinä konventionaalista konstruktivismia edustavista teoreetikoista voidaan nimetä Katzenstein²³⁶ ja Wendt²³⁷ heidän 1990-luvun kirjoituksineen.

Konstruktivismiin kriittinen variantti hylkää konventionaalisten konstruktivistien näkemyksen sosiaalisen todellisuuden muuttumattomasta ja stabiilista perusluonteesta. Edelleen, valtioiden kansallisten identiteettien ja niiden kansainväliseen politiikkaan tuomien vaikutusten tarkastelun sijaan, kriittinen konstruktivismi kiinnittää huomionsa enemmänkin kielen, puheaktien ja diskurssien rooliin sekä erilaisten poliittisten käytäntöjen asemaan dynaamisemman ja muutosherkemmän sosiaalisen todellisuuden sekä siihen vaikuttavien identiteettien, normien ja merkitysten tuottajina²³⁸. Esimerkkeinä kriittistä konstruktivismia edustavista 1990-luvun teoreetikoista voidaan nimetä Weldes²³⁹ ja Fierke²⁴⁰. Tässä tutkielmassa sosiaalista konstruktivismia hyödynnetään pääasiassa sen kriittisen suuntauksen näkökulmien avulla.

Sosiaalisen konstruktivismiin kriittisimmässä varianteissa huomiota kiinnitetään erityisesti kielen ja puheen valtaa tuottaviin ja toisintaviin ominaisuuksiin. Kriittisen konstruktivismiin yhtenä perusteena onkin näkemys kielen ja kielenkäytön keskeisyydestä sekä niistä johdettujen ja niiden kautta toteutettujen erilaisten kielipelien ja puheaktien asemasta voimakkaana todellisuutta luovana merkityskamppailuna ja edelleen sitä muokkaavana toimintana. Sosiaalisen konstruktivismiin kriittiset variantit nojaavatkin tarkastelussaan vahvasti esimerkiksi ranskalaisten yhteiskuntafilosofien Michel Foucaultin²⁴¹ ja Jaques Derridan²⁴² ajatuksiin ja kirjoituksiin.²⁴³

Keskeisiin kriittisiin konstruktivisteihin lukeutuvan Huysmansin mukaan kieli ei ole vain kommunikaatioväline, jota käytämme kielen ulkopuolisen todellisen maailman kuvailemiseen; kieli on enemmänkin sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutusta perustavanlaatuisesti määrittävä ja integroiva voima²⁴⁴. Kielen ja kielenkäytön sosiaalista vuorovaikutusta määrittävä luonne siirtyy

²³⁵ Sipilä & Koivula (2014), s. 30.

²³⁶ Katzenstein, Peter: *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. Columbia University Press, New York 1996.

²³⁷ Wendt, Alexander: *Social Theory of International Relations*. Cambridge Studies in International Relations: 67. Cambridge University Press, Cambridge 1999.

²³⁸ Sipilä & Koivula (2014), s. 30. Aiheesta laajemmin esimerkiksi Koivula (2013), s. 105–126.

²³⁹ Weldes, Jutta: Constructing National Interests. *European Journal of International Relations*, 2(3), 1996, s. 275–318.

²⁴⁰ Fierke, Karin: *Changing Games, Changing Strategies*. Manchester University Press, Manchester 1998.

²⁴¹ Foucaultin ajattelusta kriittiseen konstruktivismin välittyä erityisesti näkemys diskurssien keskeisyydestä sekä niiden vahvasta suhteesta vallan ja tiedon väliseen vuorovaikutukseen. Laajemmin esimerkiksi Peoples & Vaughan-Williams (2015), s. 79–81.

²⁴² Derridan kirjoituksista kriittisessä variantissa on tunnistettavissa erityisesti ajatus erilaisten tekstien todellisuutta luovasta voimasta sekä niiden keskinäisestä vuorovaikutuksen tarkastelusta erityisen kielellisen ja tekstillisen dekonstruktion avulla. Laajemmin esimerkiksi Ibid. s. 78–79.

²⁴³ Agius (2016), s. 72.

²⁴⁴ Huysmans, Jef: Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security. *Alternatives* 27, 2002, s. 44.

tätä kautta, kriittiselle konstruktivismille ominaisen näkemyksen mukaan, osaksi laajempaa sosiaalista todellisuutta ja edelleen ympäröivää maailmaa rakentavaksi ja toisintavaksi voimaksi.

Esimerkiksi Beierin²⁴⁵ kuvaamana Huysmansin²⁴⁶ näkemyksen mukaan myös turvallisuuden käsite itsessään on vahvasti arvolutautunut ja niinpä sitä pitäisi tarkastella yksittäisen termin tai konseptin sijaan enemmänkin eräänlaisena tiheänä ja sakeana merkitsijänä (*thick signifier*). Huysmansin näkemys turvallisuudesta pitää sisällään turvallisuuteen liitettävien tyypillisten analyttisten osatekijöiden (turvallisuuden luonne, kohteet, esteet, keinot ja toimijat²⁴⁷) lisäksi myös turvallisuuden tarkastelun marginaaliin jääviä asioita. Huysmansin mukaan näitä ovat muun muassa turvallisuudesta ja turvallisuusdiskursseista tyypillisesti häivyttävien merkitsijöiden (esimerkiksi turvallisuuden politisointi sekä turvallisuuden määrittäjät ja voittajat) sekä turvallisuuden marginaaliin jäävien toimijoiden (esimerkiksi turvallisuuden häviäjät sekä turvallisuuden ja turvattomuuden vahva dynamiikka) tunnistaminen ja tiedostaminen. Turvallisuuden niin sanottujen marginaalien noteeraamisen, de-naturalisoinnin ja kontekstualisoinnin jälkeen turvallisuuden laajennettu ymmärtäminen pitää Huysmansin mukaan sisällään myös näiden osaksi turvallisuutta kohdistettavaa analyysia, tarkastelua ja debattia nostamisen.²⁴⁸

Kriittinen konstruktivismi painottaakin vahvasti sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvän kielellisen puheen sekä yksittäisten puheaktien ja laajempien diskurssien konstitutiivista roolia: erilaisten diskurssien, sekä niitä määrittävien, toisintavien ja kehittävien puheaktien, nähdään olevan toimijoiden identiteettien muodostamisen lisäksi myös niiden välisiä voima- ja valtasuhteita konstituivassa asemassa. Edelleen kriittiset konstruktivistit hylkäävät positivistisen väitteen, jonka mukaan diskurssit ovat vain neutraaleja tai positiivisia tiedon muotoja.²⁴⁹ Kriittisille konstruktivisteille turvallisuuden, sekä siihen irrottamattomasti kytkeytyvän turvattomuuden, määrittäminen ei ole arvovapaata tai neutraalia toimintaa, vaan jatkuvan merkityskamppailun ilmentymää eri turvallisuustoimijoiden, sekä toisaalta myös turvallisuustoimien kohteiden, sosiaalisesta todellisuudesta muodostuvassa kentässä.

Kuten muutkin teoriat, on myös sosiaalinen konstruktivismi kohdannut teoretisointiinsa kohdistuvaa kritiikkiä. Esiin voidaan nostaa esimerkiksi konstruktivismin teoreettiseen vankuuteen

²⁴⁵ Beier, Marshall J.: *Critical Interventions: Subjects, Objects and Security. Contemporary Security Studies. Fourth Edition.* Allan Collins (ed.), Oxford University Press, Oxford 2016, s. 109–110.

²⁴⁶ Huysmans, Jef: Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier. *European Journal of International Relations* 4:2, 1998, s. 231.

²⁴⁷ Tarkemmin turvallisuuden sekä eri turvallisuusosatekijöiden kategorisoinnista esimerkiksi Korhonen (2020), s. 28 & 112.

²⁴⁸ Huysmans (1998), s. 231; Beier (2016), s. 110 mukaan.

²⁴⁹ Peoples & Vaughan-Williams (2015), s. 6.

ja täsmällisyyteen sekä positivistisen selitysvoiman vähyyteen perinteisempien realismin ja liberalismin teoriakoulukuntien kohdistama kritiikki. Toisaalta konstruktivismia, sekä erityisesti sen konventionaalista suuntausta, on kritisoitu myös sen liiallisesta rationalismista ja valtiokeskeisyydestä sekä toisaalta liian vähäisestä kriittisyydestä.²⁵⁰

Edelleen voidaan mainita erityisesti kriittiseen konstruktivismiin kohdistuva kritiikki sen teoreettisen sateenvarjon alle asemoituvien näkökulmien ja suuntausten liiallisesta moninaisuudesta, jolla kriitikkojen mukaan nähdään olevan sen legitiimiyttä ja yleistä selitysvoimaa heikentäviä vaikutuksia²⁵¹. Lisäksi konstruktivismia on kritisoitu, niin sen konventionaaliseen kuin myös kriittiseen varianttiin kohdistuen, teoriasuuntauksen loputtomasta suhteellistamisesta, kovien faktojen puuttumisesta sekä sen relativistisesta perusluonteesta johtuvasta kyvyttömyydestä esittää minkäänlaisia lopulta todennettavissa olevia väitteitä²⁵².

4.3 Turvallistamisteoria turvallisuustoimijoiden ja turvallisuuksien tarkastelussa

Turvallisuustutkimuksen kentän kriittisiin lähestymistapoihin lukeutuvan turvallistamisteorian mukaan turvallisuus ja erilaiset turvallisuusuhkat ovat sosiaalisesti rakennettuja²⁵³. Metateoreettisesti tarkasteltuna turvallistamisteoriaa voidaankin linkittää niin sosiaalisen konstruktivismiin kuin myös laajemmin kriittisen turvallisuusteorian teemoihin²⁵⁴. Turvallistamisteoriaa voidaan tulkita myös yhtenä niin sanotun postmodernin tutkimustradition ilmentymänä. Postmodernille tutkimustraditiolle, sekä tätä kautta myös turvallistamisteorialle, onkin keskiössä sen vahva anti-foundationalistisuus; tieteellinen tieto ja totuus on itsessään erilaisten diskurssien ja representaatioiden kautta syntynyttä eikä perustu mihinkään yleiseen ja yleistettävänä olevaan tiedon ja totuuden objektiiviseen, testattavaan tai perustavanlaatuiseen periaatteeseen.²⁵⁵

Turvallistamisteorian perusajatuksen mukaan erilaisia turvallisuusuhkia muodostetaan erityisen turvallistamisprosessin kautta: Turvallistaminen tapahtuu normaalista poikkeavan turvallisuuspuheen sisältävän puheaktin avulla, kun yleensä valtion eliittiin tai poliittisiin päättäjiin lukeutuva turvallisuuspuhuja määrittää jonkin tietyn poliittisen ongelman tai yhteiskunnallisen haasteen normaalista poikkeavaksi turvallisuusuhkaksi. Turvallistamisprosessia siihen sisältyvine turvallistamistekoiheen voidaan edelleen pitää onnistuneena, jos ja kun turvallisuuspuheen

²⁵⁰ Buzan, Barry & Lene Hansen (eds.): *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge University Press, Cambridge 2009, s. 196–197.

²⁵¹ Ibid. s. 197–199.

²⁵² Perheentupa (2013), s. 99.

²⁵³ Nyman, Jonna: *Securitization, Security Studies: An Introduction. Third edition*. Paul D Williams & Matt McDonald (eds.) Routledge, Oxon 2018, s. 100–101.

²⁵⁴ Koivula (2013), s. 108.

²⁵⁵ Kerttunen (2013), s. 51.

kohteena ollut suuri yleisö hyväksyy käsiteltävän asian turvallisuusagendalle ja turvallisuuden viitekehyykseen siirtämisen, siis asian turvallistamisen.²⁵⁶

Turvallistamisen hyväksyminen ja onnistuminen samalla oikeuttaa mahdollisten poikkeuksellisten turvallisuusmekanismien ja -toimien käyttöönoton turvallistamisen toteuttajalle²⁵⁷. Turvallistamisessa poliittisesti ongelmallisia tai haasteellisia asioita nostetaan esimerkiksi Silvastin mukaan erilliselle turvallisuusagendalle, jolloin niiden merkitys politiikan kohteena kasvaa²⁵⁸. Turvallistamisteoriaa voidaankin pitää esimerkkinä turvallisuustutkimuksen kentän sosiaalista konstruktivismia sekä kriittisen turvallisuustutkimuksen tutkimustraditioita yhdistävänä teoriasuuntauksena. Edelleen turvallistamista itsessään voidaan pitää hyvin vahvasti intersubjektiivisena ja sosiaalisesti rakennettuna toimintana.²⁵⁹

Myös turvallistamisteoria on alkuperäisen muodostumisensa jälkeen kehittynyt ja jakautunut erilaisiksi tutkimukselliseksi ja teoreettiseksi alasuuntauksiksi. Keskeisimpinä turvallistamisteorian haaroina voidaan tunnistaa ja nostaa esille sen Kööpenhaminan ja Pariisin koulukunnat. Turvallistamisteorian alkuperäinen ja perinteisempi Kööpenhaminan koulukunta tarkastelee turvallisuutta puheaktiteoriaan ja poikkeavaan turvallisuuspuheeseen perustuvan turvallistamisen kautta. Esimerkiksi Balzacq on kuvannut ja nimittänyt Kööpenhaminan koulukunnan toteuttamaa teoretisointia turvallistamisteorian filosofiseksi suuntaukseksi²⁶⁰.

Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnille ominainen vahvasti puheaktiteoriaan ja poikkeavaan turvallisuuspuheeseen nojaama turvallistamisen ymmärtämistapa ja näkökulma sallii kuitenkin vain rajatun tavan turvallisuuden tarkastelulle ja turvallistamisen arvioinnille: turvallistamisprosessin kohteena oleva poliittinen ongelma joko turvallistuu tai ei turvallistu, riippuen turvallistamisen kohdeyleisön ja turvallistajan välisestä dynamiikasta ja keskinäisen luottamuksen tasosta.²⁶¹ Edelleen turvallistamisteorian Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnin mielenkiinnon kohteena olevat, valtionjohdon tai poliittisen eliitin toteuttamat erityiseen turvallisuuspuheeseen nojaavat, poikkeavat ja poikkeukselliset turvallistamistoimet eivät ole myöskään tavanomaisia Suomen kaltaisessa vahvaan edustukselliseen demokratiaan nojaavassa parlamentaarisessa tasavallassa.²⁶²

²⁵⁶ Buzan et al. (1998), s. 23–27; Korhonen (2020), s. 55 mukaan.

²⁵⁷ Ibid.

²⁵⁸ Silvasti, Markus: Turvuus – kohti uutta turvallisuusymmärrystä, *Tiede ja ase: Suomen Sota-tieteellisen Seuran vuosijulkaisu. N:o 74*, Markus Silvasti (ed.), Suomen Sotatieteellinen Seura ry, Helsinki 2016, s. 274.

²⁵⁹ Koivula (2013), s. 108. Katso myös Sipilä & Koivula (2014), s. 30.

²⁶⁰ Balzacq, Thierry: *Securitization Theory. How security problems emerge and dissolve*. Routledge, Oxon 2011, s. 1.

²⁶¹ Korhonen (2020), s. 56.

²⁶² Ibid. s. 59–60.

Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnista eriytynyt turvallistamisteorian Pariisin koulu-
kunta yhdistää tarkasteluunsa erilaisia sosiologisia painotuksia ja näkökulmia. Pariisin koulu-
kunta keskittyy tarkastelemaan erilaisten tapojen, kontekstien sekä valtasuhteiden merkityksiä
ja vaikutuksia turvallisuushkien ja uhkakuvien rakentamisessa sekä niihin vastaavien turval-
listamistoimien ja -käytäntöjen muodostamisessa. Balzacqin mukaan turvallistamisteorian so-
siologista varianttia edustavan Pariisin koulukunnan teoretisoinnissa turvallistaminen ymmär-
retään, yksittäisen ja poikkeavan turvallisuuspuheaktin sijaan, enemmänkin osana jatkuvaa ja
jokapäiväistä eri turvallisuusammattilaisten sekä -instituutioiden toimintaa.²⁶³

Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian perusajatuksen mukaisesti turvallistaminen onkin
erityisten turvallisuustoimien tai poikkeuksellisen turvallisuuspuheen sijaan enemmänkin laa-
jemmalla aikajänteellä, erilaisten rutiinien kautta sekä jokapäiväisten arjen käytäntöjen välityk-
sellä tapahtuva pidempiaikainen prosessi.²⁶⁴ Valtionjohdon sekä poliittisen eliitin toteuttaman
poikkeavan turvallisuuspuheen havainnoinnin sijaan Pariisin koulukunta keskittääkin, Nyma-
nin havaintojen perusteella, huomiotaan enemmänkin erilaisten turvallisuusammattilaisten sekä
-instituutioiden (esimerkiksi asevoimat, turvallisuusviranomaiset, tiedustelutoimijat ja virka-
mieshallinto) harjoittamaan turvallisuuden määrittelyyn ja tavoitteluun osana niiden jokapäi-
väistä toimintaa.²⁶⁵ Jotta pystyisimme ymmärtämään nykyaikaisen turvallisuuden moninaisia
ilmenemismuotoja tulisi meidän, Pariisin koulukunnan teoretisoinnin mukaan, kiinnittää huo-
miomme valtionjohdon poikkeavien turvallisuuspuheiden tai poliitikkojen turvallistamistoi-
mien tarkastelun ohella myös erilaisiin arkisiin käytäntöihin, joita erilaiset turvallisuuden am-
mattilaiset osana hallintokoneistoa, kansainvälisiä järjestöjä, ajatushautomoita tai yliopistoja
työskennellessään tuottavat ja toisintavat.

Turvallistamisteorian Pariisin koulukunnan kontekstissa erilaiset turvallistamistoimet eivät ole
siis poikkeavia tai poikkeuksellisia, vaan enemmänkin arkisia, rutiininomaisia ja byrokraattisia
turvallisuushallinnon jokapäiväisiä toimia ja toimintaa. Kyseisten arjen turvallisuuteen, tai sub-
jektin positiosta riippuen turvattomuuteen, liittyvien turvallisuuskäytäntöjen voidaan nähdä pe-
rustuvan Weberiläiseen rationalisoinnin rutiineihin, turvallisuushallinnon de-politisointiin sekä
yksilöiden hallintaan tähtäävien teknologian ja valvonnan operationalisointiin.²⁶⁶ Pariisin kou-
lukunnan teoretisointi korostaakin, että turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä ja kysymyksiä voidaan

²⁶³ Balzacq (2011), s. 1–3.

²⁶⁴ Nyman (2018), s. 107; Korhonen (2020), s. 58 mukaan.

²⁶⁵ Ibid. s. 103.

²⁶⁶ Bigo, Didier & Anastassia Tsoukala: Understanding (In)security, *Terror, Insecurity and Liberty: Illiberal Prac-
tices of Liberal Regimes after 9/11*, Didier Bigo & Anastassia Tsoukala (eds.), Routledge, Abingdon 2008, s. 5.

parhaiten analysoida ja tarkastella erilaisten turvallisuustoimijoiden päivittäin tekemien, arkisten ja rutiininomaisten turvallisuuskäytäntöjen, -toimintojen sekä niihin liittyvien päätösten perusteella, jotka ovat luonteeltaan poliittisen ja poikkeavan sijaan enemmänkin de-politisoituja ja vähäpätöisiä.²⁶⁷ Turvallisuustoimijat muodostavat Pariisin koulukunnan teoretisoinnissa erityisen verkostomaisen kentän, joka määrittää turvallisuuden merkityksen, uhkaavina pidettävät haasteet ja kysymykset sekä edelleen minkälaisia ratkaisuja ja käytännön toimia muodostettuihin turvallisuushkiin vastaamiseksi tarvitaan.

Pariisin koulukunnan mukaan turvallisuus ja turvallistaminen ovat siis turvallisuustoimijoiden jokapäiväistä toimintaa, joka voi sisältää myös Kööpenhaminan koulukunnan mielenkiinnon kohteena olevia erityisiä ja poikkeavia turvallisuuspuheakteja. Dramaattisten turvallisuuspoikkeamien, hätätilojen ja poikkeuksellisten toimivaltuuksien havainnoinnin sijaan koulukunnan toteuttama tarkastelu kiinnittää kuitenkin huomionsa enemmänkin erilaisten levottomuuksien ja turvattomuuden tuntemuksien ilmenemiseen ihmisten jokapäiväisessä arjessa ja elämässä.²⁶⁸ Edelleen koulukunnan tarkastelu keskittyy Huysmansin ja Nymanin havaintojen mukaan erilaisten turvallisuustoimijoiden reagointiin, toimintoihin ja vaikutuksiin ihmisten arkipäiväiseen turvallisuuteen ja turvattomuuteen vastaamisessa²⁶⁹.

Pariisin koulukunnan pääteoreetikoihin lukeutuvan ranskalaisen akateemikko Didier Bigon ajatusten mukaan turvallisuutta voidaan parhaiten ymmärtää tarkastelemalla valtioiden turvallisuuskoneiston sekä niiden eri turvallisuustoimijoiden päivittäisiä käytäntöjä ja toimintaa. Bigon kuvaamana eri turvallisuustoimijoista koostuva turvallisuuskoneisto [*dispositif de sécurité*] muodostuu eri toimijoiden sinällään erilaisista ja erillisistä, mutta kuitenkin toisiinsa kiinteästi vuorovaikutuksessa ja yhteydessä olevista arkisista osatekijöistä (esimerkiksi tekniikka, menettelyt, lausunnot, säädökset, ympäristö sekä erilaiset symboliset ja relationaaliset tilat ja toimintatavat), jotka muokkaavat ja ohjaavat erilaisten subjektien (niin turvallisuustoimijat kuin heidän turvallisuustoimiensa kohteet) yksilöllistä ja sosiaalista käyttäytymistä.²⁷⁰

Bigo onkin kuvannut ajattelussaan turvallisuustoimijoita eräänlaisena kaaderina levottomuuden ammattilaisia (*professionals of management of unease*), jotka jakavat keskenään samanlaisia merkityksiä ja käytäntöjä sekä perustavat toimijuutensa samanlaisiin yleistajuisiin ja jaettuihin pelisääntöihin (*rules of the game*), jotka ilmenevät yli erilaisten institutionaalisten, juridisten ja

²⁶⁷ Fierke (2015), s. 119.

²⁶⁸ Huysmans, Jef: *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*. Routledge, London 2006, s. 14 & Nyman (2018), s. 107–108.

²⁶⁹ Ibid. s. 14.

²⁷⁰ Fierke (2015), s. 119.

maantieteellisten rajojen²⁷¹. Bigon teoretisoinnista voidaankin tunnistaa selkeitä kytköksiä ranskalaisen yhteiskuntasociologin Pierre Bourdieun ajatteluun: myös Bourdieun mukaan erilaisten jaettujen diskurssien ja käytäntöjen merkitykset saavat tarkoituksensa käytöstään niille ominaisten ja erityisten kontekstien sekä kentän piirissä. Kirjoituksissaan Bourdieu kuvaa tarkoittamaansa kenttää erityisenä sosiaalisena tilana, jossa erilaiset siihen liittyvät ja osallistuvat toimijat kilpailevat, kamppailevat, neuvottelevat ja vuorovaikuttavat keskenään kenttäänsä hahmottavien ja kehystävien sosiaalisten pelisääntöjen ohjaamissa ja sallimissa rajoissa.²⁷²

Bigon turvallistamiseen ja turvallisuustoimijoihin kohdistamaa teoretisointia voidaankin pitää esimerkkinä Bourdieun yhteiskunnallisen ja filosofisen ajattelun operationalisoinnista. Bigo viittaaakin kirjoituksissaan toistuvasti erityisesti Bourdieun filosofis-käsitteellisiin ajatustyökaluihin (*habitus*²⁷³, *doxa*²⁷⁴, *field*²⁷⁵ ja *capital*²⁷⁶), jotka jäsentävät erilaisten toimijoiden ja toimijuuksien muodostamien turvallisuuskenttien sosiaalista dynamiikkaa: erilaisia rutiininomaisia toimintoja ja päivittäisiä käytäntöjä, jotka edelleen määrittävät ja esittävät kentän kontekstisidonnaisia mahdollisuuksien ehtoja, toimijoiden sanomattomia mutta samalla yhteisesti jaettu merkityksiä sekä näiden muodostamiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen tarvittavien materiaalien, ideationaalisten ja diskursiivisten resurssien vuorovaikutuksessa tapahtuvaa

²⁷¹ Bigo, Didier: Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives* 27:1, 2002, s. 64–68; Bigo & Tsoukala (2008), s. 2.

²⁷² Salter, Mark B.: Introduction, *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction*. Mark B. Salter & Can E. Mutlu (eds.), Routledge, Oxon 2013a, s. 3.

²⁷³ *Habituksen* ja *doxan* käsitteiden avulla Bourdieu hahmottaa jaettua käytännöllistä ja käytännönläheistä tietoa: *habitus* viittaa käytännön tietoon, joka on sisäänkirjoitettuna yksittäisiin individuaaleihin heidän ajassa ja paikassa jakamiensa kollektiivisten kokemustensa perusteella. *Habituksena* voidaan Bourdieun mukaan myös ymmärtää erilaisia subjektiivisia, mutta samanaikaisesti jaettuja käsityksiä ja ymmärryksiä objektiivisesta kentästä. Laajemmin *habituksista* katso Buerger, Christian: Security as practice, *Routledge Handbook of Security Studies. Second edition*. Myriam Dunn Cavelty & Thierry Balzacq (eds.), Routledge, Oxon 2017, s. 129 & Salter (2013b), s. 85–86.

²⁷⁴ *Doxa* puolestaan viittaa Bourdieun ajattelussa suurempien kokoonpanojen ja verkostojen jaettuun tietoon, käytäntöihin ja toimintoihin, joita ja joiden kollektiivista ilmentymistä Bourdieu kuvailee edelleen erityisinä kenttinä. Edelleen *doxana* voidaan Bourdieun mukaan ymmärtää myös kentän eri toimijoissa vaikuttavia sekä heidän toimintaansa ohjaavia tiedostamattomia arvoja ja uskomuksia, jotka samalla kehystävät ja toisintavat tarkastelun kohteena olevaa kenttää ja toimijoiden siinä edelleen toteuttamaa toimintaa. Buerger (2015), s. 129 & Salter (2013b), s. 85–86.

²⁷⁵ Lopulta niin *habitusta* kuin *doxaa* yhdistää Bourdieun ajattelussa näkemys eri toimijoiden välisistä jaetuista arvoista, toimintatavoista ja yhteisistä pelisäännöistä verkottuneesti ja verkostomaisesti muodostuva pelikenttä *field*. Yhteiskuntasociologiseen kontekstiin johdettuna Bourdieun kuvaamalla *fieldillä* voidaan tarkoittaa yksinkertaistettuna erilaisten muodollisten ja epävirallisten jaettujen tapojen sekä käytäntöjen rajaamaa, jäsentelemää ja sääntelemää sosiaalista piiriä ja alaa. Ibid. s. 85–86.

²⁷⁶ Neljäntenä Bourdieun ajattelun avainkonseptina oleva *capital* on puolestaan eräänlaista henkistä pääomaa, josta ja jonka avulla eri toimijat kamppailevat oman kenttäänsä hallinnasta sekä omasta asemastaan siinä. *Capital* voidaan edelleen jakaa taloudelliseen, symboliseen ja kulttuuriseen pääomaan. Ibid. s. 85–86.

tuottamista.²⁷⁷ Bourdieun filosofiaan pohjautuvan Bigon teoretisoinnin mukaisesti turvallisuuskenttään ja siinä ilmeneviin turvallisuustoimijoiden toimintoihin ja käytäntöihin kohdistuvan tarkastelun keskiössä ovatkin toimijuuksiin liittyvien epävirallisen tiedon, sosiaalisten positioiden sekä eri toimijoiden välisten verkostojen tunnistaminen.

Pariisin koulukunnan perusajatuksen mukaisesti turvallistaminen on siis turvallisuusammattilaisten ja -instituutioiden arkista toimintaa turvallisuuden tavoittelemiseksi ja turvattomuuteen vastaamiseksi. Edelleen koulukunta ymmärtää turvallistamisen eri turvallisuustoimijoiden keskinäisen jatkuvan hegemonia-aseman saavuttamiseen tähtäävän institutionaalisen kamppailun tuloksena. Hegemoniakamppailun johdosta eri turvallisuustoimijoiden välille hahmottuvan turvallisuuskentän voidaankin nähdä muodostuvan konstruktivistisen perusajatuksen mukaisesti eri toimijoiden välisistä sosiaalisista suhteista ja vuorovaikutuksesta.²⁷⁸ Eri turvallisuuksien, sekä niistä vastaavien turvallisuustoimijoiden ja toimintojen, kiihtyvä yhteen kietoutuminen johtaa kasvavaan kilpailuun turvallisuuteen liittyvien ilmiöiden ja tapahtumien omistajuudesta ja turvallistamisesta. Globalisoituneesta maailmasta, sekä sen verkottuneista ja keskinäisriippuvaisista yhteiskunnista, voidaankin nykyään tunnistaa useita turvallisuutta tekeviä ja tuottavia voimia. Edelleen eri turvallisuustoimijoiden väliltä voidaan tunnistaa turvallisuudesta käytävän omistus- ja merkityskamppailun painotuksia. Joskus kyseinen turvallisuuskamppailu voi saada myös triviaaleja ja byrokraattisia ilmentymiä.²⁷⁹

Turvallisuustoimijoiden keskinäisen asemoitumisen niiden välille muodostuvassa turvallisuuskentässä voidaan nähdä määräytyvän turvallisuustoimijoiden suhteellisen painoarvon ja suhteiden keskinäisriippuvuuksien sekä edelleen niiden ajamien turvallisuusdiskurssien hegemonia-asemien välisen dynamiikan perusteella²⁸⁰. Pariisin koulukunnan ajattelua mukailien turvallisuustoimijan toteuttama onnistunut turvallistaminen vaikuttaa siis suoraan verrannollisesti myös sen asemaan, valtasuhteisiin ja toiminnalliseen painoarvoon eri toimijoiden välisessä

²⁷⁷ Bourdieu hyödynsi erityistä uhkapelimetaphora jäsentääkseen ja selventääkseen käsitteidensä välisiä suhteita: Kyseisessä metaforassa *field* muodostaa toimijoiden keskenään pelaaman pelin; pelikenttää määrittävä *doxa* on kyseisen pelin sekä eksplisiittisesti julkituodut että implisiittisesti hiljaiseen tietoon perustuvat jaetut säännöt; ja *habitus* on kokemus, jonka eri taustoista ja toimijuuksista tulevat pelaajat tuovat mukaan pelaamaansa peliin. *Capital* puolestaan toimii suhteellisena palkintona, jonka kyseisen pelin ”voittanut” toimija saa itselleen suhteessa muihin osallistuneisiin tahoihin. Turvallisuuskontekstiin vietyinä Bourdieun metaforassa erilaiset turvallisuustoimijat kamppailevat ja kilpailevat statuksen sekä resurssien muodostamista turvallisuuskenttensä materiaalis-merkityksellisistä palkinnoista ja pääomasta. Keskinäisen hegemonia-aseman saavuttamiseen tähtäävän pelinsä palkintona olevaa, sekä eri tavoin osana sitä ilmenevää, pääomaa eri turvallisuustoimijat voivat hyödyntää kenttensä edelleen hallitsemisessa, kentälleen uusien merkitysten ja rajojen asettamisessa sekä lopulta myös muiden turvallisuustoimijoiden kenttään ja sen peliin osallistumisesta poissulkemisessa. Buerger (2015), s. 129 & Salter (2013b), s. 85–86.

²⁷⁸ Bigo (2002), s. 73; Korhonen (2020), s. 59 mukaan.

²⁷⁹ Fierke (2015), s. 124.

²⁸⁰ Korhonen (2020), s. 59.

turvallisuuskentässä.²⁸¹ Turvallisuustoimijan toteuttama onnistunut turvallistamisprosessi siis edelleen vahvistaa sen ajamien seuraavien turvallisuustoimien, -diskurssien ja -käytäntöjen hegemonia-aseman tavoittelua ja mahdollista hyväksyntää osana turvallisuustoimijoiden välistä turvallisuuskenttää sitä muodostavina, toisintavina ja edelleen kehittävinä osatekijöinä.

Myös turvallistamisteoria eri variantteineen on kohdannut teoretisointiinsa kohdistuvaa kritiikkiä. Esiin voidaan nostaa esimerkiksi Kööpenhaminan turvallistamisteorian kritisointi sen liiallisesta keskittymisestä turvallistamiseen vain puheaktina samalla sivuuttaen muita turvallistamisen esimerkiksi visuaalisia ja fyysisiä tapoja²⁸². Edelleen voidaan mainita turvallistamisen kohteita, esimerkiksi turvallistamispuheaktia kohtaavan yleisön sekä turvallistamistoimien ja käytäntöjen usein marginaaliin ajettujen subjektikohteiden, koskeva aliteoretisointi eri turvallistamisteorian suuntauksissa²⁸³. Lisäksi turvallistamisteoriaa on kritisoitu sen länsi- ja eurosentrismistä sekä laajemmin teoriasuuntauksen kriittisyyden tietynasteisesta laimeudesta suhteessa muihin kriittisiin teorioihin²⁸⁴.

Turvallistamisteorian voidaan edelleen nähdä kärsivän myös tietynasteisesta vahvistusviinoumasta. Kyseinen viinouma johtuu varsinkin Kööpenhaminan koulukunnan kontekstista laadittujen analyysien painottumisesta vain onnistuneiden turvallistamistapausten tarkasteluun, joka vuorostaan on johtanut turvallistamisten tarkastelun valintaviinoumaan, jossa tarkasteltavaksi ja analysoitavaksi valitaan vain jo onnistuneita turvallistamistapauksia. Yksinkertaistettuna siis vain onnistuneiden turvallistamisten tarkastelu ei koskaan testaa itse turvallistamisteoriaa, koska tutkijat löytävät empiirisiä analyysejaan varten sen mitä he etsivät – onnistuneen ja toteutuneen turvallistamisprosessin kyllästämiä tapahtumia.²⁸⁵

4.4 Yhdistelmänä teorioista: Kriittinen sosiaalinen konstruktivismi sekä Pariisin koulukunnan turvallistamisteoria rajaturvallisuuden tarkastelussa

Rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymistä tarkastellaan tutkielmassa hyödynnettävien teorioiden tarjoamien näkökulmien avulla. Teoreettisen taustansa ja

²⁸¹ Bigo, Didier: Security. Analysing transnational professionals of (in)security in Europe, *Bourdieu in International Relations: Rethinking Key Concepts in IR*, Rebecca Adler-Nissen (ed.), Routledge, Oxon 2013, s. 114–130.

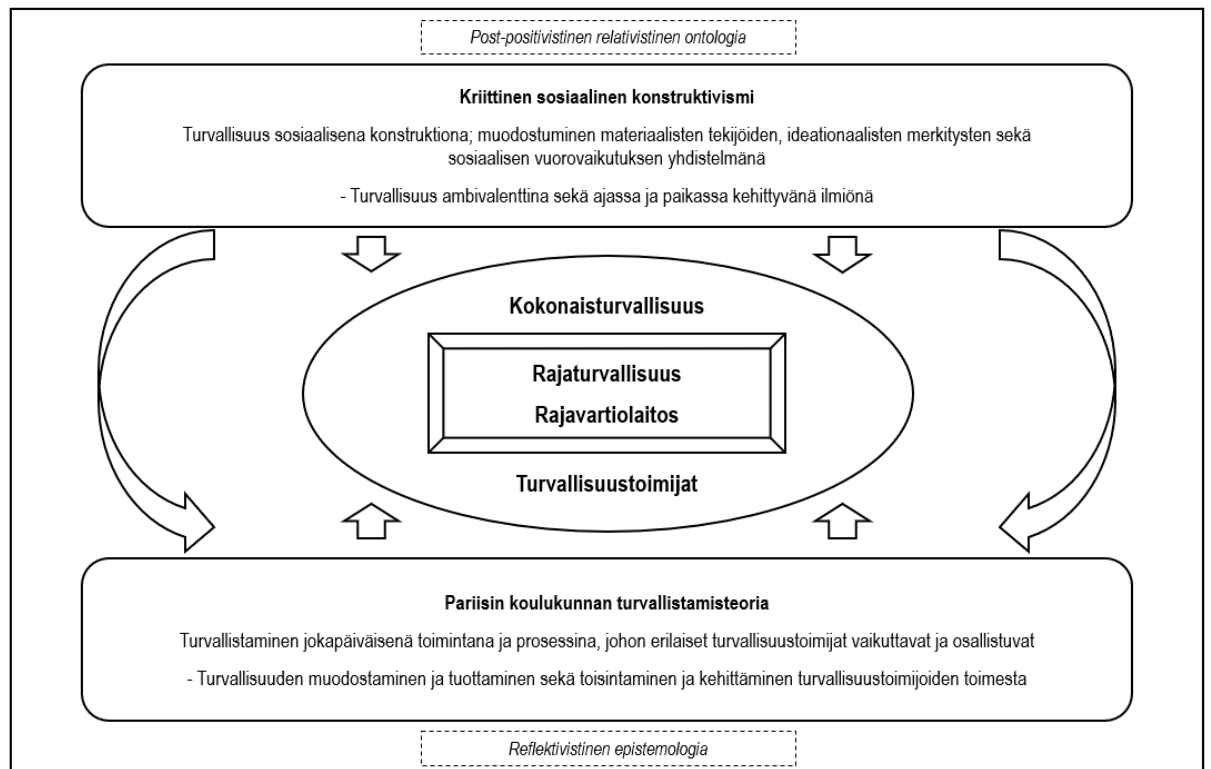
²⁸² Nyman (2018), s. 108.

²⁸³ Buzan & Hansen (2009), s. 216 & Nyman (2018), s. 110. Tarkemmin turvallistamisen kohteiden ohittamisesta esimerkiksi Roe, Paul: Actors, Audience(s) and Emergency Measures. *Security Dialogue*, Vol. 39(6), 2008, s. 615–633 & McDonald, Matt: Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, Vol. 14(4), 2008, s. 563–587.

²⁸⁴ Buzan & Hansen (2009), s. 216 & Nyman (2018), s. 110–112. Tarkemmin eurosentrismen kritiikistä esimerkiksi Hansen, Lene: The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in Copenhagen School. *Millenium*, Vol. 29(2), 2000, s. 285–306 & Wilkinson, Claire: The Copenhagen School on Tour in Kyrgyzstan: Is Securitization Theory Useable Outside Europe? *Security Dialogue*, Vol. 38(1), 2007, s. 5–25.

²⁸⁵ Nyman, Jonna: Securitization theory, *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods*. Laura J. Shepherd (ed.), Routledge, Oxon 2013, s. 61.

viitekehüksensä, sekä niiden edelleen tutkimusaiheen tarkasteluun tuomien näkökulmiensa ja rajaustensa, osalta tutkielma nojaa kahteen turvallisuustutkimuksen teoriaperinteeseen; kriittiseen sosiaaliseen konstruktivismiin, jota hyödynnetään tutkielmassa sen metateoriana turvallisuuden yleistason tarkastelussa ja ymmärtämisessä sekä Pariisin koulukunnan turvallistamisteoriaan, jonka avulla tutkielma erittelee ja arvioi rajaturvallisuutta sekä siihen liittyviä diskursseja ja käytäntöjä. Hyödynnettävien teorioiden näkökulmat toisaalta ohjaavat, mutta toisaalta myös rajaavat tutkielmassa toteutettavaa rajaturvallisuutta osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentävää tarkastelua.

Kuva 1: Tutkielman teoreettinen viitekehys²⁸⁶

Yllä kuvattu tutkielman teoreettinen viitekehys selventää tutkielmassa hyödynnettävien teorioiden perusteesejä sekä edelleen jäsentää niiden tarjoamia näkökulmia tutkimusaiheen tarkastelulle. Edelleen kuvattu viitekehys hahmottaa sekä tarkasteltavaa tutkimusaihetta, että koko tutkimusprosessin ympärillä olevia ja siihen kokonaisvaltaisesti vaikuttavia tutkijan itsensä ontologisia ja epistemologisia taustaoletuksia.

Tutkielmassa turvallisuutta, ja sen eri ilmentymiä, tarkastellaan sosiaalisen konstruktivismiin periaatteiden mukaisesti niiden laajemman yleistason käsittämisen ja ymmärtämisen mahdollistamiseksi: Tämän tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä sosiaalinen konstruktivismi,

²⁸⁶ Mukailleen Korhonen (2020), s. 50.

erityisesti sen kriittisestä variantista ymmärrettynä, mahdollistaa turvallisuuden eri turvallisuuskonstruktioiden, kuten raja- ja kokonaisturvallisuuden, laajemman ylätasoin tarkastelun. Turvallisuus, sekä sen erilaiset kontekstisidonnaiset abstraktiot, ymmärretään tutkielmassa ajassa ja paikassa vaihtelevina monimuotoisina ja -ulotteisina sosiaalisina konstruktiona, jotka muodostuvat eri toimijoiden materiaalisten tekijöiden, ideationaalisten merkitysten sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen kyllästäjänä yhdistelmänä.²⁸⁷

Tästä sosiaalisen konstruktivismin kriittiselle variantille ominaisesta perusajatuksesta voidaan edelleen johtaa, että vastaavasti kyseiset turvallisuuteen liittyvät käsitteet, merkitykset ja konstruktiot myös muuntuvat ja kehittyvät ajassa sekä paikassa riippuvaisista muuttujista, tekijöistä ja vuorovaikutussuhteista johtuen. Niinpä myös tutkielman tutkimusaiheena olevien turvallisuusien, raja- ja kokonaisturvallisuuden sekä niiden keskinäisen dynamiikan, voidaan nähdä kehittyvän niihin liittyvien, niiden tuottamiseen osallistuvien sekä niiden muodostamisessa turvallisuuskentissä vaikuttavien eri toimijoiden vuorovaikutuksen ja toiminnan perusteella.

Turvallistamisteorian Pariisin koulukunnan näkökulmaa ja periaatteita hyödynnetään tutkielmassa rajaturvallisuuden muodostumiseen ja kehittymiseen liittyvien turvallisuustoimijoiden kohdennetun alatasoin tarkastelun yhteydessä: Pariisin koulukunnan perusajatuksen mukaan turvallistaminen, ja edelleen turvallisuuden muodostaminen ja tuottaminen, nähdään jatkuvana toimintana ja jatkuvana prosessina, johon erilaiset turvallisuustoimijat aktiivisesti vaikuttavat ja osallistuvat. Edelleen turvallistamisteorian tarjoamien näkökulmien avulla pyritään hahmottamaan Rajavartiolaitoksen roolia ja toimijuutta yhtenä kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijoista. Käytännön turvallisuustoimintaan osallistumisellaan eri turvallisuustoimijat vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti myös omien turvallisuusien, kuten raja- ja kokonaisturvallisuuden, muodostamiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Pariisin koulukunnan näkökulmien valintaa tutkielmassa hyödynnettäväksi perustellaan suomalaisen turvallisuuskulttuurin ominaispiirteillä: valtionjohdon poikkeavien turvallisuuspuheaktien ja ylimmillä poliittisilla tasoilla tapahtuvan diskursiivisen turvallistamisen sijaan turvallisuuden tuottamisen voidaan nähdä tapahtuvan Suomessa vahvasti virkamiehistä ja viranomaisista koostuvan turvallisuushallinnon arkisten turvallisuustoimien kautta. Myös tutkielmassa tarkasteltavien turvallisuusien, raja- ja kokonaisturvallisuuden, voidaan olettaa olevan Suomen tapauksessa yksittäisen vahvan turvallisuustoimijan absoluuttisen hegemonian sijaan enemmänkin usean erillisen ja erilaisen turvallisuustoimijan verkostoituneen yhteistyön kautta merkityksensä ja vaikuttavuutensa saavuttavia konstruktiona. Kuitenkin, niin raja- kuin myös

²⁸⁷ Mukailleen Korhonen (2020), s. 50–51.

kokonaisturvallisuutta muodostavista, ylläpitävistä ja kehittävästä turvallisuustoimista ja -toimijuuksista voidaan olettaa paikallistettavan myös Pariisin koulukunnan teoretisoinnille ominaisia, turvallisuustoimijoiden välisen ja edelleen tavoiteltavan turvallisuuden määrittämiseen tähtäävän, institutionaalisen hegemoniakamppailun ilmentymiä.

Kahden, niin näkökulmiensa kuin myös tarkastelun tasojensa osalta, toisistaan poikkeavan teorian viitekehukseen yhdistämisellä pyritään aikaansaamaan laajuutta, syvyyttä sekä monitasoisuutta tutkielmassa toteutettavalle turvallisuuden eri ilmenemismuotoihin ja toimijuuksiin kohdistuvalle tarkastelulle. Lisäksi kahta erilaista teoriaa tutkielman tarkasteluun yhdistelemällä pyritään vähentämään siinä vain yhden teorian operationalisoinnista syntyvien vinouma- ja vääristymämahdollisuuksien vaikuttavuutta. Kahden keskenään erilaisen teorian osaksi tutkielman teoreettista viitekehystä yhdistämisellä voidaan olettaa saatavan siis myös tutkielman laajempaa teoriatriangulaatiota vahvistavia vaikutuksia²⁸⁸. Edelleen kahden teoriakoulukunnan näkökulmien tutkielman tarkasteluun yhdistämisen voidaan nähdä osaltaan kasvattavan myös sen kokonaistarkastelun validiteettia ja reliabiliteettia.

Rajaturvallisuus ja kokonaisturvallisuus eivät siis ole muodostuneet irrallaan tai ulkopuolella niiden sisältämien ja niitä toteuttavien turvallisuustoimijoiden ja toiminnan kohteiden vaikutuksista. Rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymisen selvittäminen edellyttääkin toisaalta rajaturvallisuutta toteuttavan Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuiden hahmottamista sekä toisaalta myös rajaturvallisuuden kehitystä ja muutosvoimia ilmentävien turvallisuusdiskurssien ja turvallisuuskäytäntöjen paikallistamista.

4.5 Teoriasidonnainen tutkimusote teorioiden ja aineiston yhdistäjänä sekä analyysin ohjaajana

Tutkielmassa hyödynnettävät teoriat, kriittinen sosiaalinen konstruktivismi sekä Pariisin koulukunnan turvallistamisteoria, yhdistetään käytettäviin tutkimusmenetelmiin teoriasidonnaista tutkimusotetta hyödyntämällä. Teoriasidonnainen tutkimusote myös kehystää ja ohjaa tutkielman analyysiprosessia, jossa tutkielman primääriaineistoa analysoidaan monivaiheisesti laadullista sisällönanalyysia ja tulkitsevaa diskurssianalyysia käyttäen.

Tutkimustehtävänsä ja -kysymystensä johdattamana tutkielma jäsentyy vahvasti kvalitatiiviseksi tutkimukseksi. Edelleen tutkittava aihealue, määritetty tutkimusongelma sekä edellä eritelty ja kuvattu teoreettinen viitekehys suuntaavat tutkielmaa kohti teoriasidonnaista tutkimusta, jossa osana tutkielmaa toteutettava empiirinen analyysi ei perustu suoraan

²⁸⁸ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki 2009, s. 145.

operationalisoitaviin teorioihin, mutta jossa niihin liittyvät kytkennät ovat kuitenkin selkeästi tunnistettavissa. Teoriasidonnaisessa tutkimuksessa, eli niin sanotussa abduktiivisen päättelyn kautta toteutettavassa aineiston lähestymistavassa, aineistosta tehtäville löydöksille ja tulkinnoille etsitään vahvistuksia ja selityksiä käytettävistä teorioista.²⁸⁹ Teoriasidonnaisen tutkimusotteen voidaankin nähdä sijoittuvan puhtaasti teoria- ja aineistolähtöisten analyysitapojen, siis deduktiivisen ja induktiivisen tutkimusotteen, välimaastoon: teoriasidonnaisessa analyysissä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon merkitys ja vaikutus, mutta se ei ole niinkään valikoitua teoriaa testaava, vaan enemmänkin uusia ajatuskulkuja ja -uria aukova, jolloin ajattelu- ja analyysiprosessissa vaihtelevat sekä aineistolähtöisyys että teoriaan pohjautuvat valmiit mallit.²⁹⁰

Teoriasidonnaisen tutkimusotteen mukaisesti toteutetussa analyysissä tutkijan ajattelua ohjaavat siis vuoroin teoria ja aineisto. Eskolan mukaan teoriasidonnaista tutkimusotetta hyödyntävä analyysiprosessi voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti, mutta lopuksi aineiston analyysin perusteella muodostetut havainnot sidotaan käytettävään ja hyödynnettävään teoriaan²⁹¹. Tuomen ja Sarajärven mukaan analyysin toteuttamisen yhteydessä hyödynnettävät analyysiyksiköt nousevat usein esiin tarkasteltavasta aineistosta, mutta niiden tulkintaa ja ryhmittelyä ohjaa hyödynnettävä teoria²⁹². Teoriasidonnaisen tutkimusotteen mukaisessa tutkimuksessa analyysiprosessin alkuvaiheessa painottuvat siis tutkimusaineistosta tehdyt havainnot ja merkitykset, kun taas analyysin loppuvaiheessa korostuu teorioiden merkitys aineistosta tehtyjen havaintojen tulkinnan jäsentäjinä ja ohjaajina. Teoriasidonnaista tutkimusotetta, sekä sen ilmentämää abduktiivista päättelytapaa, voidaankin Kerttusen mukaan luonnehtia myös luovana päättelytapana, jossa tutkimuksen aihealueesta pyritään sanomaan jotain merkityksellistä tai mielenkiintoista muodostetun tutkimusasetelman, valitun teoreettisen viitekehyksen sekä käytössä olevan tutkimusaineiston antamien viitteiden perusteella²⁹³.

²⁸⁹ Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Aineisto ja teorialähtöisyys. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere 2006a. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html], luettu 17.12.2020 & Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki 2002, s. 99. Myös esimerkiksi Kerttusen mukaan abduktiiviseen päättelyyn perustuvaa tutkimusotetta voidaan pitää verrattain luontevana juuri strategian tutkimuksen tarpeisiin, tutkimussuuntauksessa käytettävissä olevan tyyppillisen tutkimusaineiston luonteesta ja rajallisuudesta johtuen. Kerttunen (2014), s. 11.

²⁹⁰ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 98–99; Korhonen (2020), s. 63 mukaan.

²⁹¹ Eskola, Jari: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta, *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, Juhani Aaltola & Raine Valli (eds.), PS-kustannus, Jyväskylä 2001, s. 133–157.

²⁹² Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 98–99.

²⁹³ Kerttunen (2014), s. 11.

5 MENETELMÄT TUTKIMUSAINEISTON ANALYSOINNIN TYÖVÄLINEINÄ

Luvussa muodostetaan ja kuvataan tutkielman menetelmällinen apparaatti. Toteutettava tarkastelu aloitetaan tutkielmassa hyödynnettävien tutkimusmenetelmien, laadullisen sisällönanalyysin sekä tulkitsevan diskurssianalyysin, yleistason esittelyllä. Tutkimusmenetelmien yleisen erittelyn jälkeen kuvataan niiden osana tutkielman monivaiheista analyysiprosessia soveltaminen. Menetelmien tutkielmassa soveltamisen kuvaamisen jälkeen ne liitetään osaksi tutkielman teoreettisen viitekehyksen tuomia näkökulmia, siis edelleen tutkielman teoreettis-menetelmälliseksi apparaatiksi.

Lisäksi luvussa kuvataan toteutettavan analyysiprosessin yksityiskohtainen ja vaiheistettu toimeenpaneminen tutkielman tutkimusasetelman muodostamisen avulla. Luku päättyy tutkielmassa analysoitavan primääriaineiston esittelyyn: Miten voimme hahmottaa Rajavartiolaitoksen toimijuutta yhtenä kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijoista ja minkälaisia viitteitä rajaturvallisuutta kehystävistä ja kehittävästä turvallisuusdiskursseista ja -käytännöistä pystymme paikallistamaan erilaisia rajaturvallisuuteen liittyviä strategioita, asiakirjoja sekä kirjoituksia tarkastelemalla?

5.1 Laadullinen sisällönanalyysi laajemman tekstiaineiston käsittelyssä

Tutkimusongelmansa ja -kysymystensä sekä muodostetun teoreettisen viitekehyksensä perusteella tutkielma jäsentyy menetelmällisesti vahvasti kvalitatiiviseksi, eli laadulliseksi, tutkimukseksi. Laadullisten tutkimusmenetelmien operationalisoinnille tyypillisellä tavalla tutkielmaa ja siinä toteutettavaa tarkastelua yhdistää pyrkimys ymmärtää syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti tutkittavaa ilmiötä²⁹⁴.

Tutkielman analyysiprosessin voisi toteuttaa yhtä tutkimusmenetelmää, esimerkiksi vain sisällönanalyysia tai diskurssianalyysia, hyödyntämällä, mutta se saattaisi heikentää tutkielman empiirisen analyysiosion selitysvoimaa sekä edelleen tutkielman laajempaa luotettavuutta. Esimerkiksi Mutlun ja Salterin mukaan yhtenä juuri diskurssianalyysin yleisesti tunnistetuista haasteista on tutkijan subjektiivisuudesta, tunnistamattomista ontologisista ja epistemologisista lähtökohdista sekä tutkittavan aihealueen kontekstin ja käytänteiden tuntemattomuudesta johtuva analyysin vinoumahdollisuuksien muodostuminen. Näiden vaikuttavuutta voidaan heidän mukaansa vähentää pohjustamalla toteutettavaa diskurssianalyysia erillisellä systemaattisesti toteutetulla sisällönanalyysilla, jonka avulla selvitetään esimerkiksi tiettyjen teksteissä

²⁹⁴ Sipilä & Koivula (2014), s. 46.

ilmenevien käsitteiden ja teemojen dominanssi ja toistuvuus, mahdollisten metaforisten kieli-
kuvien pysyvyys sekä kielellisten tai visuaalisten käytäntöjen kehittäminen ennen varsinaisten
aineistossa vaikuttavien diskurssien paikallistamista, hahmottamista ja arviointia.²⁹⁵ Edelleen
kahden keskenään erilaisen tekstillisen analyysimenetelmän hyödyntämiselle vahvennetaan
tutkielman yleistä validiteettia ja reliabiliteettia metodologisen ja menetelmällisen triangulaa-
tion peruseriaatteiden mukaisesti.²⁹⁶

Tutkimussuuntauksensa, sekä edellä tehtyjen ja esitettyjen havaintojen, perusteella tutkielman
primääriaineiston käsittelyyn valikoituu siis laadullinen sisällönanalyysi, jossa tutkimusaineis-
toa analysoidaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen. Laadullisen sisällönanalyysin
avulla laajemmasta tekstiaineistosta pyritään muodostamaan tiivistetty kuvaus, joka kyt-
kee aineiston analyysistä muodostuvat havainnot ja tulokset tutkittavan ilmiön laajempaan kon-
tekstiin.²⁹⁷ Edelleen tutkielman primääriaineistoon kohdistettavalla laadullisella sisällönanalyysillä
vahvistetaan tutkijan tutkimusaihetta koskevaa esiyymmärrystä analyysiprosessin seu-
raavassa vaiheessa toteutettavaa ja luonteeltaan tulkitsevampaa diskurssianalyysia varten. Eril-
lisen tiedonintressinsä ohella laadullinen sisällönanalyysi toimii siis myös tutkielmassa toteu-
tettavan tulkitsevan diskurssianalyysin formaalimpana esivaiheena.

Ymmärtävään tutkimussuuntaukseen asemoituvan fenomenologis-hermeneuttisen perinteen
mukaisesti toteutetulla laadullisella sisällönanalyysillä tarkastellaan laajempaa tutkimusaineis-
toa asetetuista tutkimuskysymyksistä johdettujen näkökulmien avulla. Tämän jälkeen tiivistä-
vän esikarsinnan läpikäyneestä aineistosta pyritään paikallistamaan, tutkijan esiyymmärrykseen
ja tulkinnan synteisiin perustuen, tarkastelun kohteena olevista yksittäisistä merkityksistä muo-
dostuvia laajempia kokonaisuuksia. Esikarsinnan läpikäynyt aineisto siis jaotellaan, esimer-
kiksi luokittelun, teemoittelun ja tyypittelyn keinoin, tutkimuksen tiedonintresseistä muodoste-
tun analyysirungon mukaan erilaisiin osakokonaisuuksiin, joista luodaan tutkielman synteesi-
vaiheessa uusi laajempi kokonaisuus, siis tuodaan tähän asti erillään tarkastellut merkityskoko-
naisuudet taas rikastettuna takaisin yhteen.²⁹⁸

Myös laadullinen sisällönanalyysi on vastaanottanut tutkijakunnasta kumpuavaa metodologista
ja menetelmällistä kritiikkiä. Laadullista sisällönanalyysia eri variaatioineen on kritisoitu esi-
merkiksi menetelmän mitäänsanomattomuudesta ja epäselvyydestä johtuen: jokainen

²⁹⁵ Mutlu, Can E. & Mark B. Salter: The discursive turn. Introduction, *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction*. Mark B. Salter & Can E. Mutlu (eds.), Routledge, Oxon 2013, s. 115–116.

²⁹⁶ Tuomi & Sarajärvi (2009), s. 142–149.

²⁹⁷ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 105; Korhonen (2020), s. 64 mukaan.

²⁹⁸ Ibid. s. 102–103.

tekstiaineistoon kohdistettava sisällönanalyysi on johdettavissa ja muokattavissa tekijänsä tarpeiden mukaisesti, eikä laadullisesta sisällönanalyysistä ole olemassa oikeaa tai valmista arkityyppiä²⁹⁹. Laadullisen sisällönanalyysin onnistuminen onkin riippuvainen pitkälti sitä menetelmällisesti operationalisoivan tutkijan oivaltavuudesta.

Laadullista sisällönanalyysia on kritisoitu myös sen avulla toteutettujen tutkimusten analyysiprosessin tietynasteiseen keskeneräisyyteen liittyen: tutkimuksessa hyödynnetyn laadullisen sisällönanalyysin avulla pystytään usein toteamaan, mitä analyysin kohteena olleessa aineistossa sanotaan, mutta aineistosta tehtyjen havaintojen edelleen tulkitseminen ja tutkielman johdopäätöksiin johtaminen jää usein keskeneräiseksi. Analyysin perusteella uudelleen järjestetty tutkimusaineisto siis ikään kuin esitetään suoraan tutkimuksen tuloksina.³⁰⁰

Edelleen laadullisen sisällönanalyysin onnistuminen on suuresti riippuvainen menetelmän hyödyntämisen sekä sen avulla toteutettavan analyysiprosessin yksityiskohtaisesti auki kirjoittamisesta ja perustelemisesta: laadullisessa sisällönanalyysissa hyödynnettävän analyysirungon muodostaminen, analyysiprosessissa hyödynnettävien analyysiyksiköiden tunnistaminen sekä näitä koskevan prosessin ja perustelujen systemaattisesti kuvaaminen nouseekin usein onnistuneen sisällönanalyysitutkimuksen keskiöön.³⁰¹

Edellä kuvatusta menetelmäkriitikistä kumpuavat kysymykset pätevät myös osana tätä tutkielmaa toteutettavaan laadulliseen sisällönanalyysiin. Edelleen niihin on kuitenkin pyritty osana tutkielman laadintaa jo ennakoivasti vastaamaan. Tutkielman empiirisen osion osana toteutettavaa laadullista sisällönanalyysia ohjaava analyysirunko sen eri analyysiyksiköineen on pyritty kuvamaan mahdollisimman yksinkertaisesti ja selkeästi. Myös varsinaisen laadullisen sisällönanalyysin käytännön toteutuksen erittelyyn ja esittelyyn on kiinnitetty tutkielmassa erityistä huomiota. Vastaavasti myöskään laadullisen sisällönanalyysin hyödyntäminen ei pääty vain sen avulla saatavien tutkimushavaintojen suoraan esittelyyn; ennemminkin ne luovat pohjan sekä lähtökohdat myöhemmin tutkielman synteesiluvussa toteutettavalle tulkinnalle sekä edelleen analyysiprosessin seuraavassa vaiheessa toteutettavalle tulkitsevalle diskurssianalyysille.

²⁹⁹ Vuori, Jaana: Laadullinen sisällönanalyysi. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere 2021. [<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>], luettu 15.8.2021. Myös Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 100.

³⁰⁰ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 101.

³⁰¹ Ibid. s. 110 & 113.

5.2 Diskurssianalyysi turvallisuusdiskurssien hahmottamisessa ja turvallisuuskäytäntöjen paikallistamisessa

Tutkielman rajaturvallisuuden dynamiikkaa ja kehittymistä käsittelevissä analyysiosioissa hyödynnetään myös diskurssianalyysin keinoja. Diskurssianalyysissa otetaan analyysimenetelmän lähtökohdaksi sen taustateoriana toimivan sosiaalisen konstruktivismin mukaisesti kieli ja kielen seurauksia ja merkityksiä tuottava sekä laajemmin todellisuutta luova luonne³⁰². Esimerkiksi Sipilän ja Koivulan mukaan diskurssianalyysia voidaan hyödyntää strategian tutkimuksen ilmiömaailman tarkastelussa puheen ja merkitysten tuottamisen kautta: Diskurssianalyttisessä tarkastelussa mielenkiinnon kohteena ovat kielen käyttö sekä siihen liittyvät kontekstit, toiminta, funktiot, käytännöt sekä niiden kautta eri sosiaalisten merkitysten tuottamisen tavat. Puhe, sanat sekä niistä edelleen muodostuvat tekstit ymmärretään teoiksi, joilla on ilmeisen informaatioarvonsa lisäksi usein myös poliittisia seurauksia.³⁰³

Konstruktivistiseen teoretisointiin pohjautuvan diskurssianalyysin perusajatuksen mukaan konteksti, jossa kieltä käytetään, antaa sen sanoille ja lauseille omat erityiset merkityksensä. Kielen avulla tuotetut merkityssystemit ovat siis parhaiten ymmärrettävissä niiden asiayhteyksien ja tilanteiden kautta, joissa ne kulloinkin tarkasteluhetkellä esiintyvät.³⁰⁴ Käyttäessämme kieltä ja tekstiä me, niiden kuvailevuuden ohella, samalla konstruoimme, eli merkityksellistämme, ilmaisumme ja puhuntamme vuorovaikutuksen kohteet³⁰⁵. Diskurssianalyysissa pyritäänkin hahmottamaan ja paikallistamaan juuri näitä erilaisia merkityksellistämisen kiteytymiä eli diskurssseja, niiden taustalla vaikuttavia laajempia konteksteja ja verkostoja sekä edelleen niitä toisintavavia tavoitehakuisen argumentoinnin tapoja³⁰⁶.

Esimerkiksi Foucaultin mukaan diskurssilla voidaan tarkoittaa ja viitata kiteytyneisiin, kulttuurisesti jaettuihin merkityksellistämisen muotoihin ja tapoihin, jotka muokkaavat puhunnan kohdetta. Foucaultin mukaan diskurssit ovat siis kielenkäytössä ilmeneviä, tarkasteluhetken ja -paikan aikakauden, tilanteen ja tapojen kiteyttäviä ymmärryksiä vallitsevasta ja ympäröivästä

³⁰² Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Diskurssianalyysi. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere 2006b. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html], luettu 17.12.2020.

³⁰³ Sipilä & Koivula (2014), s. 56.

³⁰⁴ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006b).

³⁰⁵ Jokinen, Arja; Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere 1993, s. 18.

³⁰⁶ Jyväskylän yliopisto: Diskurssianalyysi. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015a. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/diskurssianalyysi>], luettu 17.12.2020.

sosiaalisesta todellisuudesta.³⁰⁷ Erityisesti kriittisen diskurssianalyysin kehittämiseen merkittävästi vaikuttanut englantilainen kielitieteilijä Norman Fairclough esittää diskurssille kaksi erillistä merkitystä: Ensimmäisen, vahvasti kielitieteissä käytetyn, näkemyksen mukaan diskurssi nähdään ja ymmärretään sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena, eli ihmisten toimintana erilaisissa tilanteissa. Toisen, jälkistrukturalistisen yhteiskuntatieteellisen, näkemyksen mukaan diskurssi käsitetään ja ymmärretään todellisuuden sosiaalisena konstruktiona sekä erityisen todellisuuteen liittyvän sekä sitä rakentavan ja toisintavan tiedon muotona.³⁰⁸

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tarkastellaan siis niitä kielellisiä prosesseja, joissa ja joiden kautta yhteinen sosiaalinen todellisuus rakentuu, tuotetaan ja tehdään näkyväksi. Kielenkäyttöä tarkastellaan tekemisenä, joka sekä muotoutuu sosiaalisissa prosesseissa että muodostaa sosiaalista todellisuutta. Esimerkiksi Pynnösen mukaan jo kielenkäyttö itsessään rakentaa erityisiä tieto- ja uskomusjärjestelmiä, subjektiivisia ja kollektiivisia identiteettejä sekä sosiaalisia suhteita. Diskurssien kautta muodostuvat merkitykset rakentuvat, säilyvät ja muuntuvat tai muuttuvat vain ihmisten keskinäisessä toiminnassa eli puheissa, kirjoituksissa ja muussa symbolisessa vuorovaikutuksessa: merkitykset siis muodostuvat suhteessa ja erotuksena toisiinsa. Diskurssianalyttikkojen tehtävänä onkin Pynnösen mukaan tutkia, miten toimijat tekevät asioita kielenkäytöllään ymmärrettäväksi sekä tarkastella diskurssin ja todellisuuden välistä suhdetta.³⁰⁹

Juuri kieli, toiminta ja tilanne sekä näiden välinen vuorovaikutus ovat diskurssitutkimuksen keskeisintä aluetta: Pynnösen mukaan diskurssitutkimus onkin tiivistetysti tutkimusta ja teoretisointia kielen ja sen käyttämisen sekä todellisuuden, maailman ja tilanteisen toiminnan välisestä suhteesta.³¹⁰ Diskurssit siis luovat kuvailemalla ja tuottavat kiinnittämällä kuvaamansa merkityksen väliaikaisesti osaksi laajempaa kontekstia. Tämä antaa meille edelleen mahdollisuuden ymmärtää ympäröivää todellisuutta ja maailmaa paikallistamalla ja tarkastelemalla

³⁰⁷ Jokinen, Arja; Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere 1999, s. 71. Jokisen et al. mukaan diskurssianalyttinen viitekehys rakentuuinkin tyypillisesti viidestä erilaisesta teoreettisesta lähtökohta-oletuksesta: 1) Oletus kielen käytön sosiaalisesta todellisuutta rakentavasta luonteesta. 2) Oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta. 3) Oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta. 4) Oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemiin. 5) Oletus kielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Jokinen et al. (1993), s. 17–18. Tarkemmin diskurssianalyysin teoreettisista lähtökohdista ja oletamista esimerkiksi Jokinen, Arja; Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käytännöt*. Vastapaino, Tampere 2016, s. 25–50.

³⁰⁸ Fairclough, Norman; Virpi Blom & Kaarina Hazard: *Miten Media Puhuu*. Vastapaino, Tampere 1997, s. 31; Känä, Kai: *Diskurssianalyysi tiedusteluanalyysin lähestymistapana: Venäjän Syyrian operaation diskursiivinen tarkastelu*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017, s. 16–17 mukaan.

³⁰⁹ Pynnönen, Anu: *Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2013, s. 9.

³¹⁰ Ibid. s. 5.

siihen liittyviä ja kytkeytyviä diskursseja. Tässä mielessä diskurssit siis luovat ja muodostavat myös todellisuutta; ne ovat siis luonteeltaan deskriptiivisen lisäksi samanaikaisesti myös performatiivisia.³¹¹ Pynnösen mukaan diskurssianalyysi onkin ennen muuta yritys jäljittää tekstien, diskurssikäytäntöjen sekä niiden sosiokulttuuristen merkitysten ja vaikutusten välisiä systemaattisia yhteyksiä³¹².

Diskurssianalyysia voidaan siis pitää joko laajempina metodologisena suuntauksena tai spesifimpänä tutkimusmenetelmänä, jonka tarkoituksena on analysoida puhuttuja, kirjoitus pohjaisia tai mitä tahansa muita merkittäviä semioottisia merkkejä, jotka luovat ja tuovat merkityksen ja tarkoituksen ympäröivälle sosiaaliselle maailmallemme.³¹³ Tutkimus- ja analyysimenetelmänä diskurssianalyysi onkin äärimmäisen monikäyttöinen ja johdettavissa sekä sovellettavissa mitä moninaisempiin tutkimusasetelmiin ja -aineistoihin. Diskurssianalyysin moninaisuuden käsittelyn ja käsittämisen helpottamiseksi voidaan esimerkiksi Mutlun ja Salterin mukaan tunnistaa siihen liittyen kolme erilaista diskurssianalyyttistä tutkimusstrategiaa, jotka keskittävät toisistaan eriyvän tarkastelunsa tutkimuskohteen sekä siihen liittyvien diskurssien *jatkuvuuteen, muutokseen tai repeämään*³¹⁴. Näitä diskursseissa paikallistettavissa olevia jatkuvuuksia, muutoksia ja repeämiä voidaan toteutettavan diskurssianalyysin sisällä havainnoida ja arvioida

³¹¹ Åhäll, Linda: *Poststructuralism, Security Studies: An Introduction. Third edition.* Paul D Williams & Matt McDonald (eds.), Routledge, Oxon 2018, s. 90.

³¹² Pynnönen (2013), s. 13.

³¹³ Esimerkiksi Foucault kuvasi jo vuonna 1972, kuinka ”tehtävämme ei ole enää pitää diskursseja vain yksinkertaisina kohteeseen, sisältöön tai esitykseen viittaavina merkkijoukkoina vaan käytäntöinä, jotka järjestelmällisesti ja systemaattisesti muodostavat ja toisintavat puhuntansa kohteet”. Laajemmin Foucaultin alkuperäisestä ajattelusta diskursseihin liittyen esimerkiksi Foucault, Michel: *The Order of Discourse, Untying the Text: A Post-Structuralist Reader.* Robert Young (ed.), Routledge, New York 1981.

³¹⁴ Diskurssien *jatkuvuuksiin* huomionsa keskittävän *plastisen diskurssianalyysin* tarkoituksena on hahmottaa ja havainnoida aineistosta ilmenevien erilaisten kielimerkkien ja -kuvien rakentamista, identiteettien toistuvuutta tai tietyn metaforisen skeeman pysyvyyttä. Plastinen diskurssianalyysi pyrkii usein tunnistamaan erityisiä aineistosta nousevia metanarratiiveja ja hegemonisia diskursseja sekä ilmentymiä niiden vahvistamisesta ja toisintamisesta esimerkiksi erilaisten uhkien muodostamisen tai viholliskuvien vakiinnuttamisen avulla. Diskurssien *muutoksiin* havainnointinsa kohdistavan *elastisen diskurssianalyysin* tarkoituksena on kartoittaa ja tunnistaa ajan yli tapahtuvia muutoksia ja transformaatiota diskursseja muodostavien merkkien, kielikuvien ja metaforisten skeemojen välillä. Elastinen diskurssianalyysi kiinnittää huomionsa erityisten kielellisten skeemojen syntymiseen, muutokseen tai hajoamiseen liittyvien diskurssien jäljittämiseen esimerkiksi turvallistamisteorialle tyypillisen turvallistamisaktin paikallistamisen tai turvallisuuskäsityksen muutoksen hahmottamisen avulla. Diskurssien *repeämiin ja rikkoutumisiin* huomionsa kiinnittävä *geneologinen diskurssianalyysi* pyrkii paikallistamaan erilaisia valtakurssien ulkopuolelle ja varjoon jääviä hiljaisuuksia, katkoksia, syrjäytyneitä ääniä tai alistettuja tietoja. Geneologinen diskurssianalyysi nostaakin tarkastelunsa keskiöön erityisesti diskurssien muutoshetkissä kadonneita tai sivuun työnnettyjä merkityksiä, kielikuvia ja metaforisia skeemoja. Mutlu & Salter (2013), s. 113–114.

esimerkiksi diskurssianalyttiselle tarkastelulle ominaisten, Derridan ajattelusta lähtöisin olevien, *dekonstruktion*³¹⁵ sekä *intertekstuaalisuuden*³¹⁶ kaltaisten, menetelmällisten työkalujen avulla.

Kaikille diskurssianalyttisille lähestymistavoille on kuitenkin yhteistä käsitys diskurssien keskeisestä roolista materiaalisen todellisuuden luomisessa: diskurssien kautta eri säännöt, identiteetit, kontekstit, arvot ja toimintatavat realisoituvat, ja näiden kautta puolestaan määrittyvät erilaiset sosiaaliset käytännöt³¹⁷. Pynnösen mukaan diskurssianalyysin eri lähestymistavoista voidaan tunnistaa toteutettavan analyysin tason ja syvyyden (esimerkiksi tutkimuksen

³¹⁵ Derridan mukaan kieli on vastakkaisista merkityspareista ja niiden keskinäisistä eroavaisuuksista muodostuva merkkijärjestelmä, jossa yksittäinen sana tai merkitys ei perustu niinkään sen omaan olemukseen, vaan enemmänkin sarjaan vastakkainasetteluita ja rinnastuksia (*juxtapositions*), joissa käsiteltävää sekä itselle parempaa ja etuoikeutettua merkitystä (*self*) kuvataan, määritetään ja arvotetaan suhteessa sen vastakkaiseen, sekä yleensä jollain tavalla poikkeavaan ja ”huonompaan”, diskursiivisen vastinparin muodostavaan toiseen (*other*). Kyseisten merkitysparien kielestä ja teksteistä tunnistaminen sekä niiden, tyypillisesti kriittinen, tarkasteleminen on esimerkki Derridan tarkoittamasta kielellisestä dekonstruktiosta. Derrida (1976 & 1978) sekä Laclau & Mouffe (1985); Hansen (2006), s. 19 mukaan. Tekstin purkaminen, siitä hahmotettavien diskurssien dekonstruktio sekä edelleen sitä seuraava diskursiivisten merkitysten rekonstruktio ovat erityisiä kielellisiä interventioita: Pynnösen mukaan kielellinen dekonstruktio voidaan toimeenpanna poimimalla tekstistä tutkimuskohteen kuvaamisessa käytettyjä sanoja ja ilmauksia (*self*) sekä edelleen paikallistamalla aineistosta näiden vastinpareja (*other*). Diskursiivinen rekonstruktio voidaan puolestaan toteuttaa kirjoittamalla tekstiä uudelleen näitä vaihtoehtoisia ilmauksia käyttäen. Diskurssiin kohdistettava systemaattinen dekonstruktio voikin Pynnösen mukaan tuoda uutta valoa tekstien monitulkintaisuuteen sekä samalla kyseenalaistaa siinä itsestäänselvyyksinä tai vaihtoehtoisina totuuksina esitettyjä asioita (esimerkiksi haluttu tulkinta, piiloviestit tai tekstin sisäiset ristiriitaisuudet). Dekonstruktion perusajatuksena onkin, että analysoitava teksti kertoo aina yhtä paljon myös siitä, mistä se ei kerro (ns. *toiseus*, *otherness*). Pynnönen (2013), s. 15–16.

³¹⁶ Derridan mukaan tekstit ovat samanaikaisesti ainutlaatuisia ja yhtenäisiä: kukin teksti luo oman kuvauksen todellisuudesta, kulttuurista ja identiteetistä, kutoo sarjan erilaistumisia ja rinnastuksia sekä yhdistää ne paikallisesti, ajallisesti ja eettisesti osaksi laajempaa kontekstiaan. Silti jokaisen yksittäisen tekstin jäljittelemättömyys sijaitsee osana laajempaa jaettua tekstiavaruutta; kaikki tekstit viittaavat, joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti, aiempiin kirjoituksiin, ja näin tehdessään sekä perustavat ja vahvistavat omaa lukemaansa, että tulevat välittäjiksi muiden kirjoitusten merkitykselle ja asemalle. Tekstin merkitys ei siis koskaan tule täysin tekstistä itsestään, vaan se on aina osin muiden aikaisempien kirjoitusten lukemien ja tulkintojen tulosta: tekstit siis hyödyntävät toisia kirjoituksia identiteettinsä ja sanomiensa rakentamisessa sekä j rakentavat omaa tekstillistä auktoriteettiaan lukemalla ja mainitsemalla toisten aiempia kirjoituksia. Derridan teoretisointia jatkokehittäneen Hansenin mukaan tekstin viitatessa vanhempiin kirjoituksiin, se rakentaa legitimitietin omalle luennalleen, mutta samalla rekonstruoi ja toistaa myös vanhempien kirjoitusten klassista asemaa. Sen sijaan, että uudet tekstit katsotaan riippuvaisiksi vanhemmista kirjoituksista, on intertekstuaalisuus siis syytä ymmärtää Hansenin mukaan enemmänkin moleminpuolisena tekstillisenä vuorovaikutuksena, jossa yksi teksti saa legitimiymyden lainaamalla ja toinen vahvistaa aiempaa legitimiymyttään tullessaan lainatuksi. Mikään lainaus tai alkuperäisen kirjoituksen uudelleentulkinta ei ole kuitenkaan koskaan täydellinen kopio alkuperäisestä, joten alkuperäisten kirjoitusten merkitys luetaan, toisintetaan ja edelleen uudelleen luetaan aina uusien tekstien kautta. Jopa aiemman kirjoituksen suora lainaus sijaitsee siis Hansenin mukaan aina uudessa tekstikontekstissa, jossa se on rekonstruoituna, eikä merkitystä siis koskaan siirretä saumattomasti yhdestä tekstistä toiseen. Hansen (2006), s. 55–57. Intertekstuaalisuuteen liittyvästä teoretisoinnista laajemmin esimerkiksi Kristeva, Julia: *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. Columbia University Press, New York 1980.

³¹⁷ Pynnönen (2013), s. 30.

lähtöoletukset, tavoitteet, tutkimusote ja tutkijan positioituminen) mukaan *tekstuaalinen*³¹⁸, *tulkitseva* ja *kriittinen*³¹⁹ lähestymistapa. Tässä tutkielmassa diskurssianalyysi tullaan toteuttamaan seuraavassa tarkemmin esiteltävästä menetelmätradition tulkitsevasta suuntauksesta.

Puhtaan tekstuaalisen ja kriittisen diskurssianalyysin välistä voidaan tunnistaa Pynnösen mukaan myös kolmas, niin sanottu tulkitsevan diskurssianalyysin muoto. Tekstin sisälle tarkastellussaan liikkuvan tulkitsevan diskurssianalyysin keskiössä ovat erilaiset käytännöt ja prosessit, joissa ja joiden kautta sosiaalista todellisuutta tuotetaan ja ylläpidetään. Tulkitsevassa diskurssianalyysissä pyritään paikallistamaan ja tunnistamaan sellaisia yleisempiä diskursseja, joissa ja joiden kautta tuotetaan, ylläpidetään sekä toisinnetaan erilaisia jaettuun merkityksiä ja tulkintoja. Tulkitsevan analyysin tavoitteena onkin Pynnösen mukaan hahmottaa diskurssin muotoutuminen ja kuvata se, millaiseksi se jonkin ilmiön edelleen tuottaa. Tulkitsevassa diskurssianalyysissä tutkija asemoikin itseään tulkitsijan asemaan; tutkija ja aineisto käyvät keskenään jatkuvaa keskustelua, jossa tutkija puhuttaa aineistoaan valitsemansa tutkimuksellisen lähestymistavan kautta. Tulkitsevasta perusluonteestaan huolimatta analyysin perusta on kuitenkin vahvasti aineistossa ja myös tulkinnan perustan on löydyttävä sieltä.³²⁰

Tulkitseva analyysi ei Pynnösen mukaan kuitenkaan perustu vain tutkijan subjektivistiseen näkemykseen aineistosta, vaan se sijoittaa tekstin osaksi muita aihealuetta ilmentäviä tekstejä (*intertekstuaalisuus*) sekä osaksi niissä ilmenevää diskurssia ja diskursseja (*interdiskursiivisuus*). Aineistosta hahmotettavat diskurssit luovat siis edelleen kehyksiä tutkijan toteuttamalle laajemmalle tulkinnalle. Tulkitsevassa diskurssianalyysissä tulkinta tapahtuukin vahvasti erilaisia konteksteja vasten. Analysoitavien tekstien, sekä niistä paikallistettavien diskurssien, tulkinnat

³¹⁸ Tekstin tasossa liikkuva tekstuaalinen diskurssianalyysi kohdistuu Pynnösen mukaan sekä tekstien merkityksiin että näiden muotoon: kirjoitusten tekstuaaliseen analysointiin kuuluu niin perinteisiä lingvistisiä analyysimuotoja kuin myös tekstin virkkeitä laajemmalle tasolle järjestymisen tarkasteleminen. Tekstuaalisessa lähestymistavassa tekstien laajemman kontekstin merkitys on kuitenkin tyypillisesti verrattain vähäinen. Edelleen myös tekstin tai puheen tuottajien tarkoituksien tai positioiden arvioiminen ja kuvaaminen voi jäädä tekstuaalisessa analyysissä helposti vähälle huomiolle. Haasteeksi tekstuaalisessa analyysissä voikin Pynnösen mukaan olla siirtyminen lingvistiseltä tasolta ja tekstillisestä materiaalista niiden takana vaikuttavien sekä edelleen niitä määrittelevien voimien eli diskurssien laajempaan tarkasteluun. Pynnönen (2013), s. 25–26.

³¹⁹ Tekstin taakse ja alle liikkuva kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee sosiaalisen vallan ja sen väärinkäytön ilmentymiä sekä dominoinnin ja epätasa-arvoisuuden synnyttämistä, ylläpitämistä ja vastustamista tekstin ja puheen avulla erilaisissa sosiaalisissa ja yhteiskunnallisissa konteksteissa. Kriittisen tarkastelun avulla voidaan nähdä ja edelleen paljastaa miten diskurssien avulla voidaan rakentaa valtaa ja vahvistaa instituutioita esimerkiksi erilaisten itsestäänselvyyksinä pidettävien ymmärrysten ja eri toimijoita suosivien ja syrjäyttävien merkitysten viestimisen kautta. Pynnösen mukaan kriittinen diskurssianalyysi pyrkiikin osoittamaan, miten erilaiset diskursiiviset käytännöt, tapahtumat ja tekstit syntyvät, muokkautuvat ja kehittyvät valtasuhteiden sekä hegemonia-aseman tavoittelun perusteella. Samalla pyritään osoittamaan, miten diskurssien ja vallan välinen suhde toimii vallan ja hegemonian luojana. Kriittisellä diskurssianalyysillä voidaankin tunnistaa olevan myös vahvoja valta-asemassa olevia kritisioivia sekä marginaaleissa eläville äänettömille tilaa antavia normatiivisia ja emansipatorisia piirteitä. Ibid. s. 28–30.

³²⁰ Ibid. s. 27.

rakentuvat Pynnösen mukaan suhteessa laajempiin konteksteihin ja tätä kautta tietyt tulkinnat niistä muodostuvat tarkasteltavissa konteksteissa valideimmiksi kuin toiset. Tulkitsevassa diskurssianalyysissä kontekstien koko ja syvyys on edelleen merkittävästi suurempi kuin tekstuaalisessa analyysissä: mikrosta siirrytään vähitellen kohti makroa, eli yhteiskunnallista, sosiaalista, kulttuurista ja historiallista kontekstia, johon tekstit, sekä niistä hahmotettavat diskurssit ja käytännöt, edelleen linkittyvät ja peilautuvat.³²¹

Tulkitsevassa diskurssianalyysissä tarkastelun mielenkiinto onkin aineistosta havainnoitavien diskurssien lisäksi niiden ylläpitämässä ja muovaamassa laajemmassa sosiaalisessa todellisuudessa. Tulkitsevalle diskurssianalyysille ominainen logiikka perustuukin vahvasti konstruktivistiseen ja konstitutiiviseen ajatteluun: tulkitsevaan analyysiin perustuva tutkimus pyrkii selvittämään ja ymmärtämään, miten laajemmat diskursiiviset kontekstit ovat syntyneet ja kehittyneet sekä mitä ne edelleen mahdollistavat. Pynnönen toteaaakin, että tulkitsevassa analyysissä ei aina oteta suoraan huomioon vallan näkökulmaa eikä sen positio ole välttämättä normatiivisesti valtapositiota kritisoiva ja laajempaa emansipaatiota tavoitteleva.³²²

Diskurssianalyttisen lähestymistavan valinnan ja erittelyn jälkeen voidaan tarkastelu siirtää analyysin käytännön toteuttamiseen. Pynnösen mukaan diskurssianalyysin toteuttamista voidaan tarkastella eräänlaisena näkökulmallisesti ja tulkinnallisesti syvenevänä prosessina, jossa eri diskurssianalyttiset lähestymistavat (tekstuaalinen-tulkitseva-kriittinen) kytkeytyvät kerroksittain ja vaiheittain toisiinsa. Erilaisia diskurssianalyysin lähestymistapoja kannattaakin kytkeä toisiinsa, koska niiden yhdisteleminen toteutetussa tarkastelussa lisää myös koko analyysiprosessin systemaattisuutta: edeltävä, ja tarkastelun usein käynnistävä, tekstuaalisempi analyysivaihe antaa perusteet ja ainekset sitä seuraavaan tulkitsevampaan ja/tai kriittisempään analyysivaiheeseen. Näin, Pynnösen mukaan, esimerkiksi tekstuaalisen³²³ analyysivaiheen

³²¹ Pynnönen (2013), s. 27–28.

³²² Ibid. s. 28.

³²³ Diskurssianalyttisen analyysiprosessin käynnistävän tekstuaalisen, tekstin tasossa liikkuvan, analyysin alkuvaiheessa tutkijan suhde aineistoon on Pynnösen mukaan analyttinen ja analyysissä hyödynnetään empirististä ja havainnoivaa otetta: tutkija lukee aineistoa ja tekee huomioita sen sisällöstä, rakenteesta, järjestyksestä sekä siitä tunnistettavista kielellisistä tekijöistä. Diskurssianalyysin tekstuaalisessa vaiheessa diskurssien osatekijöiden hahmottamisen ohella myös teksti itsessään on tarkastelun polttopisteessä: analysoitavassa aineistossa käytettävät sanat, ilmaukset, lauseet, virkkeet, metaforat sekä selonteot nousevat toteutettavan tarkastelun mielenkiinnon keskiöön. Sen sijaan analysoitaviin teksteihin liittyvä laajempi konteksti on usein sivuasemassa. Tutkijan tekstuaalisessa analyysissään tekemät johtopäätökset (esimerkiksi erilaiset aineiston luokittelut, teemoittelu ja tyypittelyt) voivat vahvistaa analyysiin tulkitsevuutta; kuitenkin tekstuaalisen analyysivaiheen tutkimusote on Pynnösen mukaan tyypillisesti enemmänkin neutraali ja siinä tehtävät johtopäätökset myöhempiä analyysivaiheita objektivisempia. Diskurssianalyysin ensimmäisen, tekstuaalisen analyysivaiheen tuloksena voi Pynnösen mukaan syntyä esimerkiksi tekstin perusrakenteen, sen kantavien teemojen ja ominaisuuksien luokittelu, jonka perusteella voidaan kuvata sitä, mitä tarkasteltavasta ilmiöstä sanotaan ja miten siitä puhutaan. Aineistosta hahmotettava diskurssi voidaan siten osatekijöiltään ja perusolemukseltaan tunnistaa sekä sen yleisimpiä tunnusmerkkejä myös kuvata. Ibid. s. 32–33.

havaintoihin pohjautuvat ja edelleen tulkitsevan diskurssianalyysin kautta muodostetut diskursiiviset representaatiot voivat synnyttää tarpeen myös kriittisemmälle³²⁴ tarkastelulle.³²⁵

Vaiheittain ja kerroksittain toteutetun diskurssianalyysin toinen taso on luonteeltaan tulkitseva ja pyrkii ymmärtämään tekstiä ja siitä havaittavia diskursseja analyysiprosessin tekstuaalista ensivaihetta laajemmin. Aineistosta tunnistettujen diskurssien ymmärtäminen kohdistuu Pynnösen mukaan erityisesti niihin merkityksiin, käytäntöihin ja vaikutuksiin, joita teksteillä ja niistä havaittavilla diskursseilla on konteksteissaan: tulkitsevan analyysivaiheen kohteena oleva aineisto asetetaan tilanteiseen, intertekstuaaliseen ja laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiinsa ja sen eri merkitykset peilautuvat sekä aineistoon että edelleen aineistosta takaisin kontekstiin. Tulkitsevan analyysin tuloksena syntyykin Pynnösen mukaan tyypillisesti erilaisia diskursiivisia representaatioita, jotka kertovat minkälaiseksi jokin ilmiö tekstin ja diskurssin kautta tehdään ja kehittyy. Toisessa analyysivaiheessa tutkijan ote on luonteeltaan vahvan tulkitseva, mutta samanaikaisesti myös refleksiivinen: myös hänen omat valintansa vaikuttavat siihen, millainen tulkinta, monista vaihtoehtoista tulkintamahdollisuuksista, analysoitavasta aineistosta, siitä hahmotettavista diskursseista sekä edelleen niiden laajemmassa kontekstissaan muodostamista diskursiivisista representaatioista muodostuu.³²⁶

Diskurssianalyysin yksi-, kaksi-, kolme- tai monivaiheisuutta ei kuitenkaan pidä Pynnösen mukaan tulkita normatiivisena tutkijaa rajaavana ja velvoittavana totuutena: kunkin diskurssianalyttisen tutkimuksen tekijän ja tutkimuskohteen tulee määrittellä se, miten tutkimus ja osana sitä toteutettava analyysiprosessi lopulta toteutetaan.³²⁷ Tässä tutkielmassa toteutettavasta diskurssianalyysistä voidaan tunnistaa niin tekstuaaliselle kuin myös tulkitsevalle lähestymistavalle ominaisia piirteitä: tekstuaalista analyysia edustaa tutkielman analyysiprosessin ensimmäisessä vaiheessa toteutettava laadullinen sisällönanalyysi, kun taas analyysiprosessin toisen ja kolmannen vaiheen diskurssianalyysi on luonteeltaan ja tyypiltään vahvan tulkitseva.

³²⁴ Tutkimusintressin niin vaatiessa voidaan diskurssianalyysissa edetä Pynnösen mukaan myös kolmanteen, kriittisen diskurssianalyysin vaiheeseen, jossa aineistosta nousseet diskurssit ja edelleen niiden laajempiin konteksteihinsä asemoidut ja peilatut representaatiot kyseenalaistetaan, asetetaan erilaisten vallan ja vaikuttamisen konteksteihin sekä alistetaan normatiiviselle tarkastelulle. Pynnösen havaintojen mukaan kriittinen analyysivaihe on erityisen tärkeää, jos aiemmissa vaiheissa tehtyjen havaintojen mukaan jotkin diskurssit ja niiden representaatiot ovat luonteeltaan vahvan dominoivia ja ikään kuin tekevät toisenlaiset tulkinnat ja vaihtoehdot mahdottomiksi. Kriittisessä analyysivaiheessa aineiston vaikenivat äänet ja marginaaliin työnnettyt diskurssit nostetaan esiin ja pyritään murtamaan se, mikä aiemmissa analyysivaiheissa näyttää muodostuvan itsestään selväksi ja luonnolliseksi. Kriittisessä analyysivaiheessa tutkijan ote on Pynnösen mukaan kriittinen, normatiivinen ja jopa emansipatorinen: diskurssien muuttamisen ohella analyysin tavoitteena voi olla myös laajemman sosiaalisen muutoksen käynnistäminen ja aikaansaaminen. Pynnönen (2013), s. 33.

³²⁵ Ibid. s. 31–33.

³²⁶ Ibid. s. 33.

³²⁷ Ibid.

Kielen, kielellisten merkitysten sekä edelleen niitä ilmentävien diskurssien ollessa samanaikaisesti sosiaalista ja poliittista, tulee meidän kiinnittää huomiotamme myös omiin valintoihimme osana tutkimusprosessiamme sekä olla refleksiivisiä omasta asemasta ja roolistamme tutkijana. Tutkimuksellisiin valintoihin sekä tutkijan refleksiivisyyteen liittyvien havaintojen tunnistaminen ja huomioiminen on keskeistä myös, tai ehkä ennemminkin erityisesti, kriittisemmässä turvallisuustutkimuksessa sekä sen perinteitä ilmentävien tutkimusmenetelmien operationalisoinnissa.³²⁸ Pynnönen toteaaakin, että erityisesti kriittisen tutkijan täytyy aktiivisesti reflektoida omaa tulkintaansa sekä sitä, miten pitkälle meneviä tulkintoja tutkimusaiheesta tai sitä käsittelevän tutkimusaineiston diskursseista voidaan ylipäätään perustellusti tehdä.³²⁹

Diskurssianalyysin tapauksessa erilaisten vakiintuneiden tekniikoiden vähyys ja menetelmän operationalisointitapojen puuttuminen aiheuttavat Pynnösen mukaan sen, että tutkijan on kustomoitava analyysinsa, perusteltava valintansa sekä kuvattava tutkimuksensa monia muita menetelmätapoja yksityiskohtaisemmin. Myöskään diskurssianalyysin käytännön toteuttaminen ei ole aina yksinkertaista ja selkeää: diskurssin mikro- ja makrotason, sekä niiden edustamien kontekstien, välillä liikkuminen ei ole helppoa, koska niiden lähtökohdat ovat Pynnösen mukaan toisistaan vahvasti poikkeavia.³³⁰ Diskurssianalyysi testaakin, juuri avoimuutensa ja toteutustapojensa vaihtoehtoisuuden vuoksi, tutkijan asiantuntijuutta ja luovuutta³³¹.

Tutkimuskohteen ohella myös tutkijan omalla taustalla on keskeisiä vaikutuksia tutkimuksen rajauksiin ja valintoihin. Pynnösen mukaan diskurssianalyysia toteuttava tutkija on myös itse alisteinen eri diskursseille, jonka vuoksi hänen oman tutkijapositionsa sekä osallisuutensa tutkimuksessa tunnistaminen, kuvaaminen ja reflektointi on ensiarvoisen tärkeää: Tutkijan positio ja institutionaalinen rooli vaikuttavat esimerkiksi tutkimuksen aineistovalintoihin, lähestymistapoihin sekä tutkimuksellisiin rajauksiin. Myös tutkijan henkilökohtaiset kokemukset, elämänhistoria sekä yhteiskunnallinen asema vaikuttavat aineistosta tunnistettavien asioiden tarkastelutapaan sekä edelleen niistä tehtäviin tulkintoihin. Pynnösen mukaan myös tutkijat osallistuvat itse erilaisten diskurssien konstruointiin ja toisintamiseen käyttäessään kieltä, kirjoittaessaan tekstejä sekä laatiessaan tutkimustöitään.³³²

Analyysitapana ja tutkimusmenetelmänä myös diskurssianalyysiin on kohdistettu tutkijakunnasta kumpuavaa metodologista ja menetelmällistä kritiikkiä. Diskurssianalyysia on kritisoitu

³²⁸ Mutlu & Salter (2013), s. 118.

³²⁹ Pynnönen (2013), s. 35.

³³⁰ Ibid. s. 31.

³³¹ Sipilä & Koivula (2014), s. 57.

³³² Pynnönen (2013), s. 26.

esimerkiksi sen systemaattisuuden puutteeseen sekä vahvojen refleksiivisyysvaatimusten käytännön diskurssianalyttisissä tutkimuksissa täyttämättömyyteen liittyen. Pynnösen mukaan diskurssianalyysin mahdollisia riskejä ovat myös vahva taipumus reduktionismiin, käsitteellinen ylikuormittaminen sekä erityinen diskurssien kolonisointi³³³.

Edellä kuvatut tutkijan refleksiivisyysvaatimukset sekä menetelmällinen kritiikki pätevät myös osana tätä tutkielmaa toteutettavaan tulkitsevaan diskurssianalyysiin. Kuitenkin myös niihin on pyritty osana tutkielman laadintaa jo ennakoivasti reagoimaan. Tutkielman empiirisen osion osana toimeenpantavan tulkitsevan diskurssianalyysin käytännön toteutuksen esittelyyn ja erittelyyn on kiinnitetty erityistä huomiota. Edelleen diskurssianalyysin osana tutkielmaa hyödyntäminen ei pääty vain sen avulla saatavien tutkimushavaintojen suoraan tutkimustuloksina esittämiseen; ne toimivat enemmänkin pohjana sekä lähtökohtina myöhemmin tutkielman synteesiluvussa toteutettavalle tulkinnalle. Vastaavasti tutkijan refleksiivisyyteen kohdistuvaa tarkastelua ja pohdintaa on toteutettu ja toteutetaan läpi koko tutkielman ja tutkimusprosessin.

Diskurssianalyysin perustuminen konstitutiivisempaan analyysitapaan, joka eroaa perusteeseiltään ”kovemmasta” tai ”tieteellisemmästä” kausaalista analyysitavasta, ei tee siitä kuitenkaan automaattisesti vähemmän täsmällistä ja ei-merkittävää.³³⁴ Kriittisen näkökulmatradition penneys kausaalisuhteiden keskeisyyden tunnustamisessa ei siis ole niinkään puute ja virhe kriittisiin tutkimusmenetelmiin nojaavan ymmärtävän turvallisuustutkimuksen suunnittelussa, vaan enemmänkin ontologinen ja epistemologinen valinta, joka korostaa erilaisten ideoiden, identiteettien sekä sosiaalisten subjektien rakennetta ja merkitystä turvallisuuspoliittisten kysymysten tarkastelussa ja edelleen niiden erilaisiin turvallisuushaasteisiin vastaamisessa³³⁵.

Diskurssianalyysia toteuttava tutkija ei tavoittelekaan tulkinnoilleen tyypillisesti kvantitatiivisiin menetelmiin perustuvalla kausaalitutkimukselle ominaisten universaalien faktojen ja totuuksien statusta. Diskurssit eivät yleisestikään Pynnösen mukaan pakkaudu vain tiettyyn tekstiin tai tekstijoukkoon, eikä diskursseja voida koskaan tutkia kokonaisuudessaan: tutkija voi jäljittää niistä vain johtolankoja riippumatta siitä, miten paljon aineistoa kerätään, analysoidaan ja tulkitaan. Tällöin kriittiseen näkökulmakatsantoon nojautuva ja diskurssianalyysia

³³³ Reduktionismilla voidaan Pynnösen mukaan tarkoittaa liiallista yksinkertaistamista ja tiivistämistä. Ylikuormittamisella tarkoitetaan puolestaan diskurssin liian laajaa määrittelyä, jolloin siitä tulee haasteellista käyttää ja sen merkitysten sekä vaikutusten tutkiminen ja arviointi vaikeutuu. Diskurssien kolonisoinnilla voidaan Pynnösen mukaan tarkoittaa diskurssin käsitteen laajentamisesta johtuvaa sen keskeisten osatekijöiden hämärtymistä ja niiden tunnistamisen (esimerkiksi vaihtoehtoiset selitykset, kulttuuriset tekijät) hankaloitumista, jolloin laajennettu diskurssi tavallaan alistaa ja kolonisoit muut vaihtoehtoiset merkitykset osaksi itseään. Pynnönen (2013), s. 34.

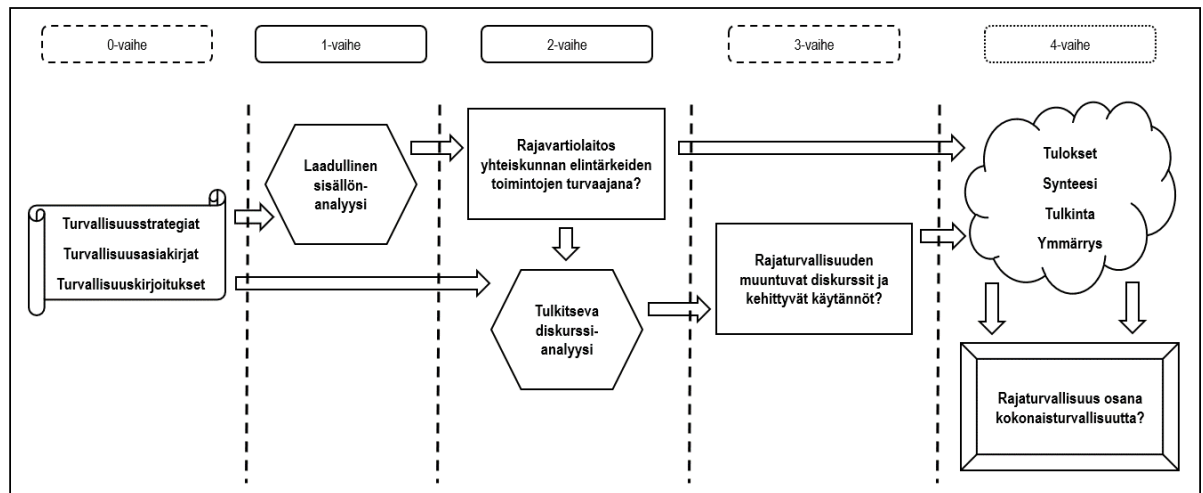
³³⁴ Hansen (2006), s. 28.

³³⁵ Ibid. s. 5; Fierke (2015), s. 87 mukaan.

operationalisoiva ymmärtävä tutkimusprojekti on aina ja tietoisesti sekä vajaa että keskeneräinen. Diskurssianalyysin tulkinnallinen luonne tarkoittaa sitä, ettei sen tavoitteena edes ole pyrkiä selittämään kaikkea tutkimuskohteestaan, vaan ennemminkin kuvata, tulkita ja tätä kautta luoda edelleen käsitys ja ymmärrys siitä, miten ihmiset käyttävät kieltä ja minkälaisia vaikutuksia tällä kielenkäytöllä voi olla ympäröivään sosiaaliseen todellisuuteemme.³³⁶

5.3 Menetelmien soveltamisesta tutkimusasetelman muodostamiseen

Tutkielman analyysiprosessi toteutetaan kahta eri tutkimusmenetelmää, laadullista sisällönanalyysia ja tulkitseva diskurssianalyysia, monivaiheisesti yhdistelemällä. Laadullisella sisällönanalyysilla jäsennetään Rajavartiolaitoksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen osallistumisesta muodostuvaa kokonaisturvallisuustoimijuutta. Tulkitsevalla diskurssi-analyysilla puolestaan hahmotetaan erilaisia rajaturvallisuuskursseja ja -käytäntöjä sekä pyritään jäsentämään niiden rajaturvallisuuden kehittymiseen tuomia vaikutuksia. Analyysiprosessilla muodostetut tutkimushavainnot alistetaan edelleen tutkielman teoreettisen viitekehyksen näkökulmista toteutettavalle tarkastelulle. Tutkielman analyysiprosessin tuloksia ja viitekehyksen näkökulmia synteetisomaisesti yhdistämällä ja edelleen tulkitsemalla muodostetaan ymmärrys Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuudesta, rajaturvallisuuden kehitymisestä ja muutoksesta sekä lopulta näiden yhdistelmänä, tutkielman tutkimusongelmaan vastaamiseksi, hahmotetaan rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentyminen.

Kuva 2: Tutkielman tutkimusasetelma³³⁷

Yllä kuvattu tutkielman tutkimusasetelma jäsentää ja selventää tutkielmassa hyödynnettäväksi suunniteltujen eri tutkimusmenetelmien keskinäistä suhdetta ja vuorovaikutusta osana

³³⁶ Pynnönen (2013), s. 35.

³³⁷ Mukailen Korhonen (2020), s. 62.

tutkielman monivaiheista analyysiprosessia. Edelleen kuvattu tutkimusasetelma jäsentää tutkijan oman ajattelun painotuksia ja vaikutuksia analyysiprosessin eri vaiheissa.

Varsinaista analyysiprosessia pohjustavassa ”0-vaiheessa” esitellään tutkielmassa analysoitava primääriaineisto. Tutkielman primääriaineisto koostuu rajaturvallisuuteen liittyvistä strategioista, rajaturvallisuusasiakirjoista sekä kokonaisturvallisuuden kontekstissa laadituista rajaturvallisuutta käsittelevistä kirjoituksista. Analyysiprosessin 0-vaihe toteutetaan tutkielman varsinaista analyysiprosessia pohjustavassa sekä siihen johdattelevassa alaluvussa 5.4.

Analyysiprosessin ensimmäisessä vaiheessa kohdistetaan laadullinen sisällönanalyysi analysoitavana olevaan rajaturvallisuusaineistoon. Analyysin ensimmäisen vaiheen muodostavan laadullisen sisällönanalyysin tarkoituksena on jäsentää Rajavartiolaitoksen toimijuutta kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijana. Kokonaisturvallisuuteen liittyvää toimijuutta voidaan mallintaa sen toiminnan ja toimintojen kokonaisturvallisuuden tuottamiseen tuomia vaikutuksia tarkastelemalla. Tutkielmassa kokonaisturvallisuuden tuottaminen ymmärretään sen käytännön operationalisointina, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen (johtaminen, kansainvälinen ja EU-toiminta, puolustuskyky, sisäinen turvallisuus, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys) turvaamisena. Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden hahmottamiseksi siis tarkastellaan ja arvioidaan Rajavartiolaitoksen osallistumista eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen.

Tutkielmassa toteutettavaa laadullista sisällönanalyysia ohjaava analyysirunko muodostettiin kokonaisturvallisuuden tuottamisen toiminnallisesta operationalisoinnista, siis yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta. Tutkielman analyysiprosessin ensimmäisen vaiheen muodostavassa laadullisessa sisällönanalyysissa tarkasteltavasta aineistosta paikallistettavat kirjaukset luokitellaan, teemoitellaan ja tyypitellään yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen muodostaman analyysirungon mukaisesti, jolloin primääriaineistosta pyritään hahmottamaan ilmentymiä Rajavartiolaitoksen osallistumisesta kunkin yhteiskunnan elintärkeän toiminnon turvaamiseen. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen osallistumisen, sekä tätä kautta muodostuvan Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden, selvittämällä vastataan tutkielman ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen. Analyysiprosessin ensimmäisen vaiheen havainnot esitellään tutkielman alaluvussa 6.1.

Analyysiprosessin toisessa vaiheessa toteutettavalla tulkitsevalla diskurssianalyysillä hahmotetaan rajaturvallisuutta kehystäviä ja kehittäviä turvallisuusdiskursseja ja -käytäntöjä tutkielman ajalliselta tarkastelujaksolta. Tutkijan taustahypoteesin mukaan ajanjaksolle jäsenyneet systemisesti vaikuttaneet turvallisuusilmiöt (vuoden 2015 siirtolaisuusilmiö, vuonna 2020

käynnistynyt laajamittainen ja pitkäkestoinen sisärajavaltvonta sekä viimeisimpänä myös Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan) ovat luoneet osaltaan kehityspaineita myös rajaturvallisuudelle. Turvallistamisteorian Pariisin koulukunnan teoretisoinnin mukaisesti voidaan edelleen olettaa, että rajaturvallisuuden pääasiallisena turvallisuustoimijana myös Rajavartioloaitos on pyrkinyt kehittämään toimijuuttaan sekä sitä jäsentävää rajaturvallisuuteen liittyvää ymmärrystään kuvattuihin turvallisuusilmiöihin ja niiden aikaansaamiin vaikutuksiin parhaimmalla mahdollisella tavalla vastaavaksi.

Rajaturvallisuuteen liittyvien turvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen hahmottamisella pyritään siis havainnoimaan painotuseroja sekä mahdollisia kehityskulkuja rajaturvallisuuden 2010-luvun puolivälin ja 2020-luvun alun tilanteen ja ilmentymisen välillä. Rajaturvallisuuteen liittyvien turvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen painotuserojen ja kehityskulkujen muutosta arvioimalla voidaan edelleen hahmottaa rajaturvallisuuden kehittymistä tarkasteltavan ajanjakson kuluessa. Rajaturvallisuutta muodostavien, kehystävien ja kehittävien turvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen paikallistamisella, hahmottamisella ja kartoittamisella selvitetään 2020-luvun vaihteen rajaturvallisuuden luonnetta sekä vastataan tutkielman toiseen alatutkimuskysymykseen. Analyysiprosessin toisessa vaiheessa toteutettavan tulkitsevan diskurssianalyysin pohjalta muodostettavat kolmannen vaiheen havainnot, rajaturvallisuusdiskurssit ja -käytännöt sekä niissä havaittavat muutokset, esitellään tutkielman alaluvussa 6.2.

Analyysiprosessin neljäs vaihe yhdistää sen aiempien vaiheiden havaintoja. Edelleen neljännessä vaiheessa analyysiprosessin aiempien vaiheiden havainnot alistetaan tutkielman teoreettisen viitekehyksen näkökulmista toteutettavalle tarkastelulle. Analyysin neljännen vaiheen tarkoituksena on aiempien vaiheiden havaintojen synteessin sekä teoreettisen viitekehyksen näkökulmien kautta toteutettavan tulkinnan yhdistelmänä muodostaa tutkijalle ymmärrys rajaturvallisuudesta osana kokonaisturvallisuutta. Edelleen analyysin neljännellä vaiheella vastataan tutkielman päätutkimuskysymykseen. Analyysiprosessin neljännen vaiheen toteutus ja tulokset esitellään yksityiskohtaisemmin tutkielman synteesi- ja yhteenvetoluvussa 7.

Kahta keskenään näkökulmallisesti poikkeavaa analyysimenetelmää yhdistelemällä pyritään vahventamaan tutkielman analyysiprosessin yleistä selitysvoimaa. Vastaavasti kahden erilaisen analyysimenetelmän yhdistämisellä tavoitellaan osaltaan analyysiprosessissa ilmenevien vinouma- ja vääristymämahdollisuuksien vaikuttavuuden vähentämistä. Lisäksi kahden, myös tiedonintresseiltään toisistaan poikkeavan, tekstianalyysimuodon ketjuttamisella voidaan olettaa päästävän myös monipuolisempien sekä vivahderikkaampien löydösten tutkimusaineistosta paikallistamiseen. Edelleen kahden erilaisen analyysimenetelmän, laadullisen sisällönanalyysin sekä tulkitsevan diskurssianalyysin, ketjutetulla yhdistämisellä pyritään tutkielman analyysiin

liittyvän menetelmätriangulaation systemaattiseen vahvistamiseen³³⁸. Lisäksi kahden analyysimenetelmän tutkielman tarkasteluun yhdistämisen voidaan nähdä osaltaan vahventavan myös sen empiirisen osion yleistä validiteettia ja reliabiliteettia.

Kuvattujen menetelmien vaiheittain ketjutettuina operationalisoinnin voidaan nähdä soveltuvan hyvin erilaisten turvallisuustoimijuuksien, -diskurssien ja -käytäntöjen tarkasteluun. Laadullisen sisällönanalyysin avulla tutkimusaineistoista voidaan etsiä ja eritellä tutkimusaiheelle ja -ongelmalle keskeisiä merkityksiä, tulkitsevan diskurssianalyysin keinoin puolestaan analysoidaan ja tarkastellaan, miten näitä merkityksiä on aineistoissa tuotettu³³⁹. Sosiaalisen konstruktivismin perusajatuksen mukaisesti sanoilla ja merkityksillä, sekä niitä ilmentävillä diskursseilla ja käytännöillä, on todellisuutta luovaa ja muokkaavaa voimaa; ei ehkä vähiten Maslow'n tarvehierarkian perustuksina olevissa turvallisuuden tarpeisiin liittyvissä kysymyksissä³⁴⁰.

5.4 Kohti aineiston analyysia: rajaturvallisuusstrategiat, -asiakirjat ja -kirjoitukset toimijuuksien muodostajina ja turvallisuuksien kehittäjinä?

Tutkielman teoreettisten näkökulmien ja menetelmällisten valintojen esittelyn sekä edelleen niistä muodostetun tutkielman teoreettis-menetelmällisen apparaatin ja tutkimusasetelman erittelyn jälkeen voidaan tarkastelu kohdistaa tutkielmassa analysoitavaan primääriaineistoon. Primääriaineiston osalta voidaan tunnistaa ja nimetä joukko keskeisimpiä rajaturvallisuutta käsitteleviä strategiapapereita, rajaturvallisuustoimintaa ohjaavia asiakirjoja sekä rajaturvallisuutta kokonaisturvallisuuden kontekstissa tarkastelevia kirjoituksia.

Analysoitavien strategiapapereiden osalta voidaan nimetä voimassa olevat Rajavartiolaitoksen strategia 2027³⁴¹ ja Suomen kansallinen rajaturvallisuusstrategia 2018-2021³⁴². Voimassa olevien strategiapapereiden lisäksi analyysiprosessiin sisällytetään edellinen Rajavartiolaitoksen strategia 2022³⁴³ rajaturvallisuuden ja Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden kehityskulkuja hahmottavan sekä edelleen niihin viime vuosien turvallisuusilmiöiden vaikutuksia arvioivan tarkastelun mahdollistamiseksi.

³³⁸ Tuomi & Sarajärvi (2009), s. 145.

³³⁹ Tuomi & Sarajärvi (2002), s. 105–106.

³⁴⁰ Maslow, Abraham: A Theory of Human Motivation. *Psychological Review* 50:4, s. 370–396. [<https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>], luettu 17.12.2020.

³⁴¹ Rajavartiolaitos (2017).

³⁴² Rajavartiolaitos: *National Integrated Border Management Strategy 2018–2021*. Rajavartiolaitos, Helsinki 2018.

³⁴³ Rajavartiolaitos: *Rajavartiolaitoksen strategia 2022*. Rajavartiolaitos, Helsinki 2012.

Rajaturvallisuutta käsittelevien kansallisten strategiapapereiden lisäksi tutkielman analyysiosiossa tarkastellaan rajaturvallisuuden käytäntöjä ja toimia ohjaavia ylikansallisia asiakirjoja. Kyseistä aineistoluokkaa tutkielman analyysiprosessissa edustavat Schengenin rajasäännöstö³⁴⁴, sitä operationalisoiva Schengenin käsikirja³⁴⁵ sekä edelleen niitä tulkitseva Euroopan yhdennehtyn rajaturvallisuuden strategia³⁴⁶, jotka konsolidoituina yhteiseurooppalaisina rajaturvallisuutta käsittelevinä sopimuksina ja rajaturvallisuuden hallintaa ohjaavina asiakirjoina edustavat myös rajaturvallisuuden sekä rajaturvallisuuteen liittyvien jaettujen toimintojen ja käytäntöjen kansainvälistä ulottuvuutta.

Kansallisten strategiapapereiden ohella ylikansallisten rajaturvallisuutta käsittelevien asiakirjojen osaksi tutkielmassa analysoitavaa aineistoa sisällyttämistä perustellaan Suomessa ilmenevän kansallisen ja ylikansallisen rajaturvallisuuden vahvalla dynamiikalla: Suomen kansallinen rajaturvallisuus on vuoden 1995 EU-jäsenyyden ja vuoden 1996 Schengen-sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen ollut osa laajempaa yhteiseurooppalaista rajaturvallisuutta. Vastaavasti myös yhteiseurooppalaisen rajaturvallisuuden hallinta on implementoituna täysimääräisesti osaksi Suomen kansallista rajaturvallisuusjärjestelmää. Niinpä lainsäädännöllisesti tyypillisesti toisistaan erillään olevan kansallisen ja ylikansallisen ulottuvuuden tasot muodostavatkin, Suomen ja Euroopan rajaturvallisuuden tapauksessa, toisiinsa erottamattomasti kytköksissä olevan kokonaisuuden.³⁴⁷ Tämä puoltaa myös ylikansallista rajaturvallisuuden säätelyä käsittelevän valikoidun asiakirjamateriaalin osaksi tutkielman primääriaineistoa sisällyttämistä.

Rajaturvallisuusstrategioiden ja -asiakirjojen ohella tutkielman analyysiosiossa tarkastellaan erilaisia kokonaisturvallisuuden kontekstissa laadittuja Rajavartiolaitoksen ylimmän johdon kirjoituksia. Niiden analysoiminen on tutkielman tutkimustehtävään vastaamisen kannalta relevanttia, koska ne, jo kontekstistaan johtuen, asemoivat ja tarkastelevat rajaturvallisuutta osana kokonaisturvallisuutta. Kirjoitusten osaksi analysoitavaa primääriaineistoa sisällyttäminen on perusteltavissa myös Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden ja organisaatiokulttuurin ominaispiirteistä johtuen: Hallintorakenteeltaan sotilaallisesti järjestettynä turvallisuusorganisaationa Rajavartiolaitoksen johdon puheenvuorojen voidaan nähdä vaikuttavan vähintään epäsuorasti rajaturvallisuuden sosiaalisten rakenteiden, rajaturvallisuuskulttuurin ja

³⁴⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/399, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, *henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta unionin säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstö) (kodifikaatio)*.

³⁴⁵ Euroopan komissio: Komission suositus, annettu 8.10.2019, *rajoilla suoritettavia henkilötarkastuksia varten laaditusta, jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten käyttöön tarkoitetusta yhteisestä rajavartijan käsikirjasta (Schengen-käsikirjasta) ja 6 päivänä marraskuuta 2006 annetun komission suosituksen K(2006) 5186 korvaamisesta*.

³⁴⁶ Frontex (2019).

³⁴⁷ Janson (2014), s. 43–44, 51 & 214–215.

rajaturvallisuustoimijuuden, sekä niitä edelleen muodostavien rajaturvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen, kehittämiseen. Esimerkiksi Janzonin mukaan rajaturvallisuuden sosiaalisia rakenteita (diskursseja, merkityksiä, malleja, toimintoja ja käytäntöjä) tuotetaan erityisen rajaturvallisuuspuheen kautta, joka kommunikoi edelleen mielekästä, merkitsevää ja tavoiteltavaa rajaturvallisuutta.³⁴⁸

Rajaturvallisuutta kokonaisturvallisuuden kontekstissa käsittelevien tekstien osalta tutkielman analyysiosiossa tarkastellaan seuraavia Rajavartiolaitoksen päälliköiden kirjoituksia:

- Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: *Rajavartiolaitos - Hybridiorganisaatio*, 11.8.2015³⁴⁹
- Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: *Aivan rajalla*, 13.7.2016³⁵⁰
- Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: *Kokonaisturvallisuus supisuomalaisena yhteistoimintamallina turvallisuushaasteiden kohtaamiseksi*, 28.6.2018³⁵¹
- Laitinen, Ilkka, kenraaliluutnantti: *Rajavartiolain päivitys 2019 - yhdessä varautumista hybridiuhkiin*, 19.6.2019³⁵²
- Kostamovaara, Pasi, kenraaliluutnantti: *Rajaturvallisuutta poikkeusoloissa*, 18.6.2020³⁵³

Erilaisten virallisten rajaturvallisuusstrategioiden, rajaturvallisuusasiakirjojen sekä kokonaisturvallisuuden kontekstissa laadittujen rajaturvallisuuskirjoitusten voidaan nähdä soveltuvan hyvin tutkielman tutkimuskysymyksiin ja -ongelmaan vastaamiseksi analysoitavaksi primääriaineistoksi. Kuitenkin, ymmärtävälle tieteentraditiolle ja kriittiselle tutkimusnäkökulmalle ominaisella tavalla, niiden osalta tulee myös tiedostaa ja tunnistaa kyseisten dokumenttien instrumentaalinen arvo ja institutionaalinen konteksti sekä edelleen niiden aineiston analysointiin tuomat luonnollisuuden ja vaihtoehtottomuuden vaikutukset. Esimerkiksi Kerttusen mukaan

³⁴⁸ Janzon (2014), s. 121.

³⁴⁹ Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Rajavartiolaitos - Hybridiorganisaatio. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto*, 11.8.2015. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2015. [<https://turvallisuuskomitea.fi/rajavartiolaitos-hybridiorganisaatio/>], luettu 19.3.2021.

³⁵⁰ Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Aivan rajalla. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto*, 13.7.2016. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2016. [<https://turvallisuuskomitea.fi/aivan-rajalla/>], luettu 19.3.2021.

³⁵¹ Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Kokonaisturvallisuus supisuomalaisena yhteistoimintamallina turvallisuushaasteiden kohtaamiseksi. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto* 28.6.2018. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2018. [<https://turvallisuuskomitea.fi/kokonaisturvallisuus-supisuomalaisena-yhteistoimintamallina-turvallisuushaasteiden-kohtaamiseksi/>], luettu 19.3.2021.

³⁵² Laitinen, Ilkka, kenraaliluutnantti: Rajavartiolain päivitys 2019 – yhdessä varautumista hybridiuhkiin. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto* 19.6.2019. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2019. [<https://turvallisuuskomitea.fi/rajavartiolain-paivitys-2019-yhdessa-varautumista-hybridiuhkiin/>], luettu 19.3.2021.

³⁵³ Kostamovaara, Pasi, kenraaliluutnantti: Rajaturvallisuutta poikkeusoloissa. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto*, 18.6.2020. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2020. [<https://turvallisuuskomitea.fi/rajaturvallisuutta-poikkeusoloissa/>], luettu 19.3.2021.

erilaisissa virallisissa poliittisissa selonteoissa sekä turvallisuus- ja sotilasstrategioissa kuvatut ratkaisut pyritään esittämään usein, tieteellisen näköiseen argumentointitapaan nojaamalla, keskevinä ja vaihtoehdottomina totuuksina. Kuitenkin ne ovat aina myös poliittisia valintoja ja linjavetoja; poliittinen ja sotilaallinen valta tuottavat, omistavat sekä toisintavat yleisesti hyväksyttynä esittämänsä tiedon.³⁵⁴

Tutkielman primääriaineistoa oltaisiin voitu laajentaa myös nyt hyödynnettävien tekstimuotoisten virallislähteiden ulkopuolelle. Esimerkiksi laadullisen sisällönanalyysin keinoin analysoitavan tekstipohjaisen aineiston täydentäminen valikoiduilla asiantuntijahaastatteluilta olisi varmasti rikastanut ja syventänyt Rajavartiolaitoksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen osallistumisesta muodostuvaan kokonaisturvallisuustoimijuuteen kohdistettavaa tarkastelua. Vastaavasti myös kokonaan rajaturvallisuuden ja Rajavartiolaitoksen virallislähteiden ulkopuolisen, mahdollisesti jopa rajaturvallisuuden epäilevästi ja kriittisesti suhtautuvan, aineiston osaksi toteutettavaa tulkitsevaa diskurssianalyysia sisällyttäminen olisi varmasti lisännyt sen monipuolisuutta ja vivahderikkautta mahdollistaen samalla kriittisemmälle diskurssianalyysille ominaisen rajaturvallisuuden vastadiskursseihin ja marginaaleihin kohdistuvan tarkastelun.

Kuten tutkielman teoria- ja menetelmävalintojen tapauksessa, on tutkija joutunut toteuttamaan tiettyjä, tutkielman laadintaan käytössä olleen aikaresurssin rajallisuudesta johtuneita, tutkimuksellisia rajauksia ja valintoja myös tutkielmaan valikoituneen primääriaineiston määrittämisen yhteydessä. Näillä valinnoilla ja rajauksilla voidaan nähdä olevan myös tiettyjä tutkielman yleistä luotettavuutta ja pätevyyttä heikentäviä vaikutuksia. Kuitenkin, tutkielman tiedonintressin ollessa nimenomaisesti Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuutta, rajaturvallisuuden muutosta ja kehitystä sekä edelleen rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymistä koskevan turvallisuustoimijälähtöisen ”virallisen” ymmärryksen hahmottamisessa, voidaan myös pelkästään tekstimuotoisiin virallislähteisiin kohdistettavalla analyytisellä, kysyvällä ja kyseenalaistavalla tarkastelulla nähdä pystyttävän vastaamaan riittävällä tasolla asetettua tutkimusongelmaa operationalisoiviin tutkimuskysymyksiin.

³⁵⁴ Kerttunen (2013), s. 41.

6 ANALYYSI: RAJAVARTIOLAITOKSEN TURVALLISUUSTOIMIJUUDEN MUODOSTUMISESTA JA RAJATURVALLISUUDEN MUUTOKSESTA

Luvussa esitellään tutkielman primääriaineistoon kohdistetun monivaiheisen analyysiprosessin käytännön toteutus ja kulku sekä siinä, eri analyysimenetelmien operationalisoinnin kautta, muodostetut keskeisimmät havainnot niiden tiivistetyssä muodossaan.

6.1 Rajavartiolaitos yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana

Seuraavassa kuvataan, kuinka tutkimuksessa primääriaineistona käytetty rajaturvallisuutta koskeva tekstimateriaali analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkielman primääriaineistona käytettyjen rajaturvallisuusstrategioiden, -asiakirjojen sekä -kirjoitusten analysoiminen aloitettiin lukemalla ne läpi silmäilevällä otteella. Näin muodostettiin yleiskäsitys niiden keskeisestä sisällöstä. Tämän jälkeen aineistosta nousseet tutkielman aihealueen kannalta kiinnostavat, eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista tutkijan esiymmärryksen perusteella ilmentävät, kirjaukset kerättiin erilleen ja taulukoitiin seuraavassa kuvattua jatkoanalyysia varten. Tutkielman tutkimusasetelmassa kuvatus analyysiprosessin ensimmäisen vaiheen muodostavalla laadullisella sisällönanalyysillä selvitettiin, *miten Rajavartiolaitos osallistuu kokonaisturvallisuuden tuottamista ilmentävien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen 2020-luvulle tultaessa?*

Varsinaisen laadullisen sisällönanalyysin ensimmäisessä osavaiheessa aineistosta poimitut kirjaukset jaoteltiin alustavasti sen mukaan, minkä elintärkeän toiminnon turvaamisen alueelle ne tutkijan esiymmärryksen perusteella jäsenyisivät. Alustavan toimintokohtaisen jaottelun jälkeen kirjauksista muodostettiin edelleen pelkistettyjä ja tiivistettyjä tekstillisiä ilmauksia. Kyseiset tiivistetyt ilmaukset luokiteltiin edelleen tutkijan tulkintaan pohjaten elintärkeiden toimintojen alaluokkina toimivien 57:n hallintoalakohtaisen strategisen tehtävän perusteella.

Sisällönanalyysin toisessa osavaiheessa strategisista tehtävistä koostuvat tiivistettyjen ilmauksien alaluokat yhdisteltiin takaisin analyysin yläluokkina toimiviin, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen muodostamiin, teemoihin sen mukaan, minkä seitsemän elintärkeän toiminnon alalle ne lopulta strategisten tehtävien konteksteissaan jäsenyivät. Tämän vuoksi analyysin toisessa osavaiheessa tehtiin myös joitain korjauksia tutkijan esiymmärryksen perusteella laadittuun aineistosta poimittujen kirjausten alustavaan jaotteluun. Tehdyt korjaukset perustuivat strategisiin tehtäviin luokiteltujen tiivistettyjen ilmauksien jäsentymiseen lopulta jonkin toisen, alkuperäisestä jaottelusta poikkeavan, elintärkeän toiminnon muodostaman teeman alalle.

Analyysin kolmannessa ja viimeisessä osavaiheessa strategisten tehtävien mukaan luokitellut ja edelleen elintärkeisiin toimintoihin teemoitellut yksittäiset pelkistetyt tekstilliset ilmaukset yhdisteltiin tyyppitelteen Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuutta aineistokohtaisesti tulkitseviksi osakuvauksiksi. Muodostetut turvallisuustoimijuuden osakuvaukset toimivat siis edelleen tutkielman analyysin pääluokkien osatekijöinä. Aineiston ensimmäisen tyyppittelykierroksen perusteella tutkijalle muodostui, tarkasteltavasta yhteiskunnan elintärkeästä toiminnosta riippuen, 3-11 erillistä osatyypikuvausta Rajavartiolaitoksen eri yhteiskunnan elintärkeän toiminnon turvaamiseen liittyvästä turvallisuustoimijuudesta. Analyysin kolmannen osavaiheen lopuksi aineistokohtaiset osatoimijuuskuvaukset yhdisteltiin edelleen kunkin elintärkeän toiminnon mukaan yhdeksi tiivistetyksi turvallisuustoimijuuskuvaukseksi.

Seuraavassa kuvataan toteutetun laadullisen sisällönanalyysin tuloksena muodostetut hahmotelmat Rajavartiolaitoksen kunkin yhteiskunnan elintärkeän toiminnon turvaamiseen osallistumista. Toteutetun laadullisen sisällönanalyysin lopputuloksena esitettävät, tutkijan tulkitsevan yhdistelyn perusteella muodostetut, Rajavartiolaitoksen toimintokohtaiset turvallisuustoimijuuskuvaukset esitellään edelleen niiden tiivistetyssä aineistoluokkakohtaisessa muodossaan tutkielman aluvuussa 6.1.8 olevassa taulukossa 1.

6.1.1 Johtaminen

”Rajavartiolaitos tuottaa poliittisen päätöksenteon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta arvokasta tilannetietoa ja kehitysarvioita.”³⁵⁵

Johtamisen elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin yksittäisiä Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsenyivät johtamisen elintärkeän toiminnon alalla edelleen sen *valtion ylimmän johdon toimintaedellytysten turvaamista sekä valtion ylimmän johdon tilannekuvan ylläpitämistä* käsittelevien strategisten tehtävien alueille.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat raja-alueita ja rajaturvallisuutta koskevan tilannekuvan merkitystä. Tilannekuvan merkitystä korostetaan monitahoisesti, toisaalta Rajavartiolaitoksen tehokkaan toiminnan mahdollistamisessa³⁵⁶ sekä toisaalta myös sen valtionjohdolle ja poliittiselle päätöksentekokyvyille tuoman lisäarvon kannalta³⁵⁷. Lisäksi toimijuudessa korostetaan eri turvallisuustoimijoiden yhteisen kokonaistilannekuvan sekä edelleen siitä muodostuvan jaetun

³⁵⁵ Rajavartiolaitos (2012), s. 5.

³⁵⁶ Kaukanen (2015).

³⁵⁷ Rajavartiolaitos (2012), s. 5 & Rajavartiolaitos (2017), s. 6.

tilanneymmärryksen merkitystä uusiin, myös rajaturvallisuuteen kohdistuviin, hybridiuhkiin vastaamisessa³⁵⁸.

6.1.2 Kansainvälinen ja EU-toiminta

*“Finland is a cooperative and internationally recognised actor in the field of border management, contributing effectively to the security of the European Union...Finland contributes to the common European border management and builds European best practices together with other Member States.”*³⁵⁹

Kansainvälisen ja EU-toiminnan elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin useita Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsenyivät kansainvälisen ja EU-toiminnan elintärkeän toiminnon alalla edelleen sen *Suomen toiminta Euroopan unionissa; EU-asioiden kansallisen valmistelun ja käsittelyn, yhteisvastuun sekä keskinäisen avunannon turvaaminen sekä yhteyksien ja yhteistyön kehittäminen ulkovaltojen ja keskeisten kansainvälisten toimijoiden kanssa* käsittelevien strategisten tehtävien alueille.

Turvallisuustoimijuuden ilmentymissä korostuvat toisaalta Rajavartiolaitoksen ylikansallinen (Euroopan yhdenmetyt rajaturvallisuus) rajaturvallisuusyhteistyö EU- ja Schengen-jäsenmaiden kanssa³⁶⁰ sekä toisaalta Rajavartiolaitoksen kansainvälinen rajaturvallisuusyhteistyö ja rajavartiointiyhteistoiminta (kahden- ja monenvälinen raja- ja rannikkovartiointitoiminta) lähtökohtaisesti kolmansien maiden kanssa toteutettavan yhdyshenkilötoiminnan sekä pääsääntöisesti Venäjän kanssa toimeenpantavan rajavartiointiyhteistyön kautta³⁶¹.

Kansainvälisen ja ylikansallisen rajaturvallisuuteen ja rannikkovartiointiin liittyvän korkean tason yhteistyön ohella aineistosta havaitut ilmentymät korostavat kansallisen ja ylikansallisen tason eri turvallisuusviranomaisten, toimielinten, virastojen, järjestöjen sekä muiden turvallisuustoimijoiden yhteistoiminnan kehittämistä niin horisontaalisesti kuin vertikaalisesti. Turvallisuustoimijoiden tiivistettävällä yhteistoiminnalla nähdään saavutettavan lisäarvoa niin EU:n rajaturvallisuuden ja merellisen turvallisuuden kuin myös yhteisten ja avointen mutta

³⁵⁸ Rajavartiolaitos (2017), s. 6 & Kaukanen (2018).

³⁵⁹ Rajavartiolaitos (2018), s. 2.

³⁶⁰ Rajavartiolaitos (2012), s. 5–6 & 9, Rajavartiolaitos (2017), s. 7, Rajavartiolaitos (2018), s. 2 & Frontex (2019), s. 9–11 & 19.

³⁶¹ Rajavartiolaitos (2012), s. 5, 7 & 9–10, Rajavartiolaitos (2017), s. 6 & 11, Rajavartiolaitos (2018), s. 10 & 12–14 & Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399, 17 artikla, kohta 3.

samanaikaisesti hyvin valvottujen ja turvallisten eurooppalaisten turvallisuusrajojen edelleen kehittämisessä³⁶².

Edelleen aineistosta paikallistetut kokonaisturvallisuustoimijuuden ilmentymät korostavat Rajavartiolaitoksen asemaa kansallisesti, ylikansallisesti ja kansainvälisesti arvostettuna, ammattitaitoisena ja yhteistyökykyisenä rajaturvallisuuden ja merellisen turvallisuuden turvallisuustoimijana, joka osallistuu aktiivisesti Euroopan yhdenmetyt rajaturvallisuuden ylläpitämiseen³⁶³. Lisäksi tunnistetut ilmentymät korostavat Rajavartiolaitoksen aktiivista roolia myös Euroopan yhdenmetyt rajaturvallisuuden kehittämisessä niin rajaturvallisuus- ja rannikkovartiointitoimintojen kuin myös niihin liittyvien parhaiden käytäntöjen osalta³⁶⁴. Rajavartiolaitoksen kuvataan osallistuvan myös laajempien EU:n rajaturvallisuuden ja merellisen turvallisuuden asiakokonaisuuksien edistämiseen³⁶⁵.

6.1.3 Puolustuskyky

*”Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.”*³⁶⁶

Puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin muutamia Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsentyvät puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon alalla kokonaisuudessaan sen *Suomen sotilaallista puolustamista* käsittelevän strategisen tehtävän alueelle.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat toisaalta Rajavartiolaitoksen yleisen turvallisuustoimijuuden monialaisuutta³⁶⁷ sekä toisaalta, erityisesti sotilaalliseen maanpuolustukseen ja puolustusvalmiuteen liittyen, Rajavartiolaitoksen hyvää toimintakykyä ja korkeaa valmiutta erilaisin turvallisuusympäristön häiriötilanteisiin vastaamisessa³⁶⁸. Kansallisessa

³⁶² Rajavartiolaitos (2012), s. 5–6 & 10, Rajavartiolaitos (2017), s. 7 & 11, Rajavartiolaitos (2018), s. 8–9, 12 & 14, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/399, 16 artikla, kohta 3 & Frontex (2019), s. 8, 11–13, 16 & 20.

³⁶³ Rajavartiolaitos (2012), s. 4–5 & 9, Rajavartiolaitos (2017), s. 6–7 & 11, Rajavartiolaitos (2018), s. 2 & 11–12 & Kaukanen (2016).

³⁶⁴ Rajavartiolaitos (2012), s. 5 & 10, Rajavartiolaitos (2017), s. 6–7 & 11 & Rajavartiolaitos (2018), s. 2, 7, & 10–12.

³⁶⁵ Rajavartiolaitos (2012), s. 5–6, Rajavartiolaitos (2017), s. 7 & 11 & Rajavartiolaitos (2018), s. 5, 7 & 13.

³⁶⁶ Rajavartiolaitos (2017), s. 4.

³⁶⁷ Rajavartiolaitos (2012), s. 4, Rajavartiolaitos (2017), s. 5, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2018).

³⁶⁸ Rajavartiolaitos (2012), s. 5, Rajavartiolaitos (2017), s. 4, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2016).

rajaturvallisuusratkaisussamme samanaikaisesti sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden uhkiin varautumisen nähdään edellyttävän Rajavartiolaitokselta erityistä osaamista ja monialaista valmiutta.

6.1.4 Sisäinen turvallisuus

”Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla...Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa...Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.”³⁶⁹

Sisäisen turvallisuuden elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin laaja-alaisesti Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsentyivät sisäisen turvallisuuden elintärkeän toiminnon alalla pääosin sen *rajaturvallisuuden varmistamista* käsittelevän strategisen tehtävän alueelle. Kuitenkin sisäisen turvallisuuden elintärkeään toimintoon linkittyviä ilmentymiä paikallistettiin edelleen myös *meripelastustoimen suorituskyvyn varmistamisen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen, ympäristövahinkojen torjunnan ja ennaltaehkäisyyn, kemikaaliuhkiin varautumisen* sekä *pelastustoimen ylläpidon* strategisten tehtävien alueilta.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat toisaalta Rajavartiolaitoksen yleisen turvallisuustoimijuuden monialaisuutta sekä toisaalta sen jäsentymistä useiden turvallisuusulottuvuuksien ja -tasojen alueille³⁷⁰. Rajavartiolaitoksen kuvataan toimivan ydinalueinaan olevien rajaturvallisuus- ja meripelastustehtävien ohella laaja-alaisesti myös muiden sisäisen turvallisuuden toimintojen aloilla sekä muita sisäisen turvallisuuden viranomaisia tehtävissään tukevana turvallisuustoimijana: Rajavartiolaitoksen kuvataan osallistuvan monipuolisesti rajaseutujen ja harvaan asuttujen alueiden poliisi-, pelastus- ja ensivastetoimintaan sekä erilaisiin muihin valvonta- ja tarkastustehtäviin³⁷¹. Rajavartiolaitoksen muiden viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden päävastuulla olevien turvallisuustehtävien suorittamiseen osallistumisella kuvataan vahvistettavan tehokkaasti raja-alueiden ja saariston asukkaiden jokapäiväistä arjen turvallisuutta³⁷².

³⁶⁹ Rajavartiolaitos (2017), s. 4.

³⁷⁰ Rajavartiolaitos (2017), s. 4–5, Rajavartiolaitos (2018), s. 4, Frontex (2019), s. 20, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2018).

³⁷¹ Rajavartiolaitos (2012), s. 5 & 7, Rajavartiolaitos (2017), s. 4 & Kaukanen (2016).

³⁷² Rajavartiolaitos (2012), s. 4–5, Rajavartiolaitos (2017), s. 4, Rajavartiolaitos (2018), s. 5 & Kaukanen (2016).

Sisäistä turvallisuutta vahvistava Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus jäsentyy vahvimmin rajaturvallisuuden vahvistamisen, merialueen turvallisuuden varmentamisen sekä ajallisesti viimeisimmissä ilmentymissään myös ympäristöturvallisuuden ja merellisen ympäristön suojelun aloille³⁷³. Myös ulkorajat ylittävän, yhteistyössä muiden lainvalvonta- ja esitutkintaviranomaisten kanssa toteutettavan, vakavan rikollisuuden torjunnan ja tutkinnan kuvataan olevan keskiössä nykyaikaisten, luonteeltaan globaalien ja liikkuvuudeltaan eri turvallisuusrajoja ylittävien, rajaturvallisuusuhkien hallinnassa³⁷⁴. Niin kansallisella kuin myös ylikansallisella tasolla ilmenevän sisäisen turvallisuuden turvallisuustoimijoiden entisestään syvennettävän viranomaisyhteistyön merkitystä korostetaan vahvasti uusien turvallisuusrajoja ylittävien turvallisuusuhkien torjunnassa³⁷⁵.

6.1.5 Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus

“Fluent traffic is an aspect that has an impact on the fluent flow of goods and on other dimensions beyond the scope of the IBM.”³⁷⁶

Talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin muutamia Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsentyvät talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden elintärkeän toiminnon alalla edelleen sen *taloudellisten voimavarojen hankkimisen ja kohdentamisen sekä henkilövoimavarojen varmistamisen, liikenne- ja viestintäverkkojen turvallisuuden ja toimintavarmuuden varmistamisen sekä Suomen huoltovarmuuteen ja ulkomaankauppaan liittyvien kuljetusten jatkuvuuden varmistamisen* strategisten tehtävien alueille.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat samanaikaisesti sujuvan ja turvallisen rajanylitysliikenteen (matkustajat, tavarat, palvelut, tieto) laajempia taloudellisia merkityksiä: sujuvalla ja turvallisella rajaliikenteellä nähdään olevan myös rajaturvallisuuden ulkopuolisia vaikutuksia³⁷⁷. Aineistossa korostetaan erilaisten teknologisten innovaatioiden merkitystä rajatarkastustoiminnan kehittämisessä sekä rajanylityspaikkojen infrastruktuurin ja niihin kytkeytyvien

³⁷³ Rajavartiolaitos (2012), s. 4–5, Rajavartiolaitos (2017), s. 4 & 6–7, Rajavartiolaitos (2018), s. 2, 5 & 9–10 & Kaukanen (2018).

³⁷⁴ Rajavartiolaitos (2012), s. 4–5, Rajavartiolaitos (2017), s. 4, 6 & 9, Rajavartiolaitos (2018), s. 2, 5, 8, 9 & 12, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399, 13 artikla, kohta 1, Frontex (2019), s. 13, 17, 31 & 44, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2016).

³⁷⁵ Rajavartiolaitos (2012), s. 5, Rajavartiolaitos (2017), s. 6–7, Rajavartiolaitos (2018), s. 12, Komission suositus, annettu 8.10.2019, LIITE - Rajavartijan käsikirja, s. 3 & 80 kohta 14, Frontex (2019), s. 14, 41, 80 & 86, Kaukanen (2015), Kaukanen (2018) & Laitinen (2019).

³⁷⁶ Rajavartiolaitos (2018), s. 7.

³⁷⁷ Rajavartiolaitos (2012), s. 8 & Rajavartiolaitos (2018), s. 7–8.

liikenneväylien uudistamisessa³⁷⁸. Rajanylityspaikkojen kehittämällä mahdollistetaan toisaalta sujuva rajanylitysliikenne ja toisaalta rajaturvallisuuden vahvistaminen uusien teknologioiden käyttöönotolla. Turvallinen ja sujuva rajaliikenne edistää osaltaan myös talouden, ulkomaankaupan ja huoltovarmuuden resilienssiä.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat edelleen Rajavartiolaitoksen resurssien ja voimavarojen joustavan käytön ja kohdentamisen mahdollistamaa toiminnan tehokkuutta sekä toiminnallisten painopisteiden luomiskykyä, jolla pystytään vastaamaan nopeasti vallitsevan raja- ja turvallisuustilanteen muutoksiin³⁷⁹. Henkilöstön, kaluston, teknologian sekä muiden voimavarojen joustavalla käytöllä tehostetaan suoraan myös Rajavartiolaitoksen yleistä reagoitukykyä ja valmiutta. Erilasten rajaturvallisuuteen liittyvien kyvykkyyksien joustava kohdentamiskyky mahdollistaa osaltaan sujuvan ja turvallisen rajanylitysliikenteen, jolla voidaan todeta olevan merkitystä myös laajempiin talous- ja huoltovarmuuskysymyksiin vastaamisessa.

6.1.6 Väestön toimintakyky ja palvelut

”Rajavartiolaitoksen toiminta lisää monipuolisesti ihmisten jokapäiväistä turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.”³⁸⁰

Väestön toimintakyvyn ja palveluiden elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin yksittäisiä Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsenyivät väestön toimintakyvyn ja palveluiden elintärkeän toiminnon alalla kokonaisuudessaan sen *sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamisen* strategisen tehtävän alueelle.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat Rajavartiolaitoksen merkitystä harvaan asuttujen alueiden, rajaseutujen sekä saariston asukkaiden jokapäiväisen arjen turvallisuuden tuottajana³⁸¹. Edelleen aineistosta on tunnistettavissa vahva yhteys rajaturvallisuuden ja terveysturvallisuuden välillä: rajaturvallisuuden sekä eri turvallisuusrajoilla tehtävien toimenpiteiden nähdään osaltaan suojaavan ja turvaavan myös laajempaa terveysturvallisuutta³⁸².

³⁷⁸ Rajavartiolaitos (2012), s. 5, Rajavartiolaitos (2018), s. 7–8 & Komission suositus, annettu 8.10.2019, LIITE - Rajavartijan käsikirja, s. 89, kohta 1.1.

³⁷⁹ Rajavartiolaitos (2012), s. 5–6, Rajavartiolaitos (2017), s. 6 & Rajavartiolaitos (2018), s. 7 & 10.

³⁸⁰ Rajavartiolaitos (2012), s. 4.

³⁸¹ Ibid.

³⁸² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399, 2 artikla, kohta 21.

6.1.7 Henkinen kriisinkestävyys

”Rajavartiolaitos tunnetaan avoimena ja arvojensa mukaisena turvallisuusviranomaisena. Viestinnän ajoitus ja kohdentuminen tukevat kansalaisten turvallisuuden tunnetta ja Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamista kaikissa oloissa.”³⁸³

Henkisen kriisinkestävyiden elintärkeän toiminnon osalta analysoidusta aineistosta paikallistettiin yksittäisiä Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuteen liittyviä ilmentymiä. Aineistossa havaitut ilmentymät jäsenyivät henkisen kriisinkestävyiden elintärkeän toiminnon alalla kokonaisuudessaan sen viestinnän strategisen tehtävän alueelle.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat Rajavartiolaitoksen viestinnän merkitystä rajaturvallisuuden ylläpitämisen takaamisessa, mutta toisaalta myös kansalaisten turvallisuudentunteen, sekä tätä kautta myös laajemman henkisen kriisinkestävyiden, vahvistamisessa. Rajavartiolaitoksen vallitsevasta rajatilanteesta ja turvallisuustoimijuudestaan viestimisen halutaan olevan avointa, vuorovaikutuksellista ja reaaliaikaisuuteen tähtäävää³⁸⁴. Erityisesti Rajavartiolaitoksen valmiusviestinnän nähdään vahvistavan osaltaan kansalaisten turvallisuuden tunnetta³⁸⁵. Monitasoisesti ja reaaliaikaisesti toteutetun viestinnän merkitys tunnistetaan erityisesti poikkeavien ja laaja-alaisten rajatilanteiden, kuten vuonna 2020 käynnistyneen laajamittaisen sisärajojen valvontaoperaation, onnistuneen hallinnan tapauksissa³⁸⁶.

6.1.8 Rajavartiolaitos yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana

Rajavartiolaitoksen voidaan nähdä omaavan osatoimijuutta kaikkien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana. Alla olevaan taulukkoon 1. on koostettuna primääriaineistoon kohdistetun laadullisen sisällönanalyysin ensivaiheen havaintojen pohjalta muodostetut Rajavartiolaitoksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen ilmentymien kiteymät. Taulukossa aineistoluokittain esitetyt tiivistetyt toimijuuskuvaukset toimivat lähtökohtina tutkielman alaluvussa 7.1 toteutettavalle Rajavartiolaitoksen elintärkeiden toimintojen turvaamiseen sekä edelleen kokonaisturvallisuustoimijuuteen kohdistuvalle tulkitsevalle tarkastelulle.

³⁸³ Rajavartiolaitos (2017), s. 7.

³⁸⁴ Rajavartiolaitos (2012), s. 6 & 11.

³⁸⁵ Rajavartiolaitos (2017), s. 7 & 11.

³⁸⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399, 34 artikla & Kostamovaara (2020).

Taulukko 1: Rajavartiolaitos yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana?

Rajavartiolaitos yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana	Kansalliset rajaturvallisuusstrategiat	Ylikansalliset rajaturvallisuusasiakirjat	Kokonaisturvallisuuskirjoitukset
Johtaminen	Rajavartiolaitos valtionjohdon, poliittisen päätöksenteon ja yhteiskunnan turvallisuustilannekuvan muodostajana.	-	Rajavartiolaitos yhteistyökykyisenä hybridiuhkien torjuna.
Kansainvälinen ja EU-toiminta	Rajavartiolaitos kansallisesti, ylikansallisesti ja kansainvälisesti arvostetuna Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden ja merellisen turvallisuuden sekä rajaturvallisuus- ja rannikkovartiointitoimintojen kehittäjänä.	Turvallisuustoimijoiden horisontaalisen ja vertikaalisen yhteistyön tiivistäminen Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden kehittämisen keskiössä.	Rajavartiolaitos korkeatasoisena eurooppalaisena turvallisuustoimijana.
Puolustuskyky	Rajavartiolaitos korkean valmiuden sekä nopean toimeenpanokyvyn omaavana yhteiskunnan häiriötilojen ja poikkeusolojen turvaajana sekä valtakunnan puolustajana.	-	Rajavartiolaitos sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen kohdistuviin, tai niiden rajamaastossa häilyviin, moninaisiin turvallisuusuuhkiin vastaavana valmiusorganisaationa ja kokonaisturvallisuustoimijana.
Sisäinen turvallisuus	Rajavartiolaitos ammattitaitoisena, luotettavana ja yhteistyökykyisenä rajaturvallisuuden, merellisen turvallisuuden sekä yhteiskunnan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinnan turvallisuusviranomaisena. Rajavartiolaitos eri turvallisuusrajojen vartijana sekä valtion, yhteiskunnan, ihmisten ja ympäristön turvaajana. Rajavartiolaitos harvaan asuttujen alueiden, rajaseutujen ja saariston asukkaiden turvallisuuden monialaisena vahvistajana sekä merellisen ympäristön suojelejana.	Euroopan yhdennetyllä rajaturvallisuudella suojataan yleistä järjestystä, sisäistä turvallisuutta, kansanterveyttä ja kansainvälisiä suhteita. Tehokas ulkorajavalvonta on keskeinen osa Euroopan sisäistä turvallisuutta ja vapaan liikkuvuuden turvaamista; ulkorajoilla torjutaan niin terrorismia ja rikollisuutta kuin myös kyber-, terveys- ja hybridiuhkia.	Rajavartiolaitos sisäisen- ja ulkoisen turvallisuuden alueille ja niiden rajapinnassa Suomen (ja Euroopan unionin) ulkorajalla, rajanylityspaikoilla ja raja-alueilla sekä rannikolla ja saaristossa toimivana kokonaisturvallisuustoimijana.

<p>Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus</p>	<p>Rajavartiolaitos rajanylityspaikkojen infrastruktuurin ja rajaturvallisuusteknologioiden kehittäjänä sekä taloutta, ulkomaankauppaa ja huoltovarmuuden resilienssiä vahvistavan turvallisen ja sujuvan rajaliikenteen mahdollistajana.</p>	<p>Euroopan yhteistä rajaturvallisuutta vahvennetaan ja rajaliikennettä sujuvoitetaan rajanylityspaikkojen teknisen infrastruktuurin kehittämällä.</p>	<p>-</p>
<p>Väestön toimintakyky ja palvelut</p>	<p>Rajavartiolaitos monialaisena HARVA-alueiden, rajaseutujen ja saariston asukkaiden turvallisuuspalveluiden tuottajana.</p>	<p>Rajaturvallisuus on osa terveysturvallisuuden suojaamista.</p>	<p>-</p>
<p>Henkinen kriisinkestävyys</p>	<p>Rajavartiolaitos avoimena, vuorovaikutuksellisena ja reaaliaikaisena valmiusviestijänä sekä kansalaisten turvallisuuden tunteen vahvistajana.</p>	<p>Viestinnän merkitys korostuu laaja-alaisten ja poikkeavien rajaturvallisuustoimien, kuten sisärajovalvonnan, palauttamisessa.</p>	<p>Rajavartiolaitos reaaliaikaisena sisärajovalvonnasta viestijänä.</p>
<p>Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot</p>	<p>Rajavartiolaitos monialaisena yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana, rajaseutujen ja saariston asukkaiden turvallisuuspalveluiden tuottajana sekä kansalaisten turvallisuuden tunteen vahvistajana.</p>		

6.2 Rajaturvallisuusdiskurssit ja -käytännöt rajaturvallisuuden muodostajina, kehystäjinä ja kehittäjinä

Seuraavassa kuvataan, kuinka tutkielman primääriaineisto analysoitiin tulkitsevan diskurssi-analyysin keinoin. Tutkielman primääriaineistona käytettyjen rajaturvallisuusstrategioiden, -asiakirjojen sekä -kirjoitusten analysoiminen aloitettiin lukemalla ne läpi toisen kerran tulkitsevammalla otteella. Aineiston tulkitsevemmän läpilukukerran yhteydessä siitä paikallistettiin sekä rajaturvallisuuden ymmärtämistä että sen edelleen kehittämistä koskevia tekstillisiä kirjauksia. Tämän jälkeen nämä aineistosta tunnistetut rajaturvallisuuden ymmärtämistä ja kehittämistä koskevat kirjaukset kerättiin ja taulukoitiin erikseen analyysiprosessin seuraavia, luonteeltaan syvempiä ja tulkitsevampia analyysivaiheita varten. Tutkielman tutkimusasetelmassa kuvatun analyysiprosessin toisen vaiheen muodostavalla tulkitsevalla diskurssianalyysillä selvitettiin, *minkälaisilla turvallisuusdiskursseilla ja -käytännöillä rajaturvallisuutta on pyritty muodostamaan, kehystämään ja kehittämään vuosina 2015-2020?*

Tulkitsevan diskurssianalyysin ensimmäisessä osavaiheessa aineistosta tunnistetut kirjaukset jaoteltiin alustavasti sen mukaan liittyvätkö ne enemmän rajaturvallisuutta koskevaan ideatioonaaliseen ymmärrykseen vai sen käytännön operationalisoinnin, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, tavoittelemiseen ja kehittämiseen. Toteutetun alustavan jaottelun jälkeen kirjauksista muodostettiin pelkistettyjä ja tiivistettyjä tekstillisiä lausumia. Kyseisistä tiivistetyistä lausumista muodostettiin edelleen tulkitsevampia osakuvauksia: Rajaturvallisuuden ymmärtämisen tapauksessa lausumista muodostettiin erityisiä merkityksellistämisen kiteymiä, joilla pyrittiin vastaamaan kysymykseen, *minkälaisia piirteitä rajaturvallisuuteen liitetään?* Rajaturvallisuuden ylläpitämisen kehittämisen tapauksessa lausumista muodostettiin erityisiä rajaturvallisuustoimia, joilla pyrittiin vastaamaan kysymykseen, *minkälaisilla toimenpiteillä rajaturvallisuutta ylläpidetään?*

Diskurssianalyysin toisessa osavaiheessa aineistosta tutkijan alustavan esiymmärryksen kautta muodostettuja rajaturvallisuutta koskevia merkityksellistämisen kiteymiä ja rajaturvallisuustoimia lähdettiin yhdistämään vahvemmin tulkitsevalla otteella. Rajaturvallisuuden ymmärtämistä koskevista merkityksellistämisen kiteymistä muodostettiin yhdistellen erityisiä rajaturvallisuutta koskevia osadiskursseja, joiden tuli vastata kysymykseen, *minkälaista rajaturvallisuus on?* Rajaturvallisuuden ylläpitämisen kehittämistä koskevista rajaturvallisuustoimista muodostettiin yhdistellen erityisiä rajaturvallisuustoimintoja, joiden tuli vastata kysymykseen, *miten rajaturvallisuutta ylläpidetään ja kehitetään?* Diskurssianalyysin toisen osavaiheen lopputuloksena tutkijalle muodostui 21 rajaturvallisuuden osadiskurssia sekä 21 rajaturvallisuuden ylläpitämisen kehittämiseen liittyvää rajaturvallisuustoimintoa.

Analyysin kolmannessa ja viimeisessä osavaiheessa aiemmin muodostettuja osadiskursseja ja rajaturvallisuustoimintoja lähdettiin yhdistämään laajemmiksi ja yleisemmiksi kokonaisuuksiksi vahvasti kontekstisidonnaisella otteella. Rajaturvallisuuden osadiskursseja yhdisteltiin edelleen erityisiksi kokonaisvaltaisemmiksi rajaturvallisuusdiskursseiksi, joiden tuli vastata kysymyksiin, *mitä rajaturvallisuus on ja miten rajaturvallisuus ymmärretään?* Rajaturvallisuuden ylläpitämisen kehittämistä koskevista rajaturvallisuustoiminnoista muodostettiin yhdistel- len erityisiä laajempia rajaturvallisuuskäytäntöjä, joiden tuli vastata kysymykseen, *mitä raja- turvallisuuden kehittäminen edellyttää?* Diskurssianalyysin kolmannen vaiheen lopputuloksena tutkijalle muodostui kolme rajaturvallisuuden ymmärtämiseen liittyvää rajaturvallisuusdiskurs- sia sekä neljä rajaturvallisuuden kehittämiseen liittyvää rajaturvallisuuskäytäntöä.

Tulkitsevan diskurssianalyysin loppuvaiheessa muodostetuista rajaturvallisuusdiskursseista ja -käytännöistä pyrittiin hahmottamaan edelleen niiden laajemmalle rajaturvallisuudelle, sitä kos- kevalle ymmärtämistavalle sekä niiden edelleen kehittämislle tuomia vaikutuksia. Lisäksi ana- lyysivaiheessa havainnoitiin muodostettujen diskurssien ja käytäntöjen ilmaantuvuudessa ta- pahtuneita muutoksia niiden keskinäistä asemaa (*vahva-normaali-heikko*) ja esiintyvyyttä (*ylei- nen-toistuva-harvinainen*) tutkimusaineistokohtaisesti ja edelleen ajallisesti kaksijakoisesti tar- kastelemalla.

Seuraavassa esitellään toteutetun tulkitsevan diskurssianalyysin tuloksena muodostetut ku- vaukset hahmotetuista rajaturvallisuusdiskursseista ja -käytännöistä. Tutkijan monivaiheisen analyysiprosessin yhdistelyn perusteella muodostetut rajaturvallisuusdiskurssit ja -käytännöt, sekä edelleen niiden intensiteetissä ja hallitsevuudessa tutkijan tulkinnan mukaan tapahtuneet muutokset, esitellään niiden tiivistetyssä muodossaan tutkielman alaluvussa 6.2.3 olevassa tau- lukossa 2.

6.2.1 Rajaturvallisuusdiskursseista

”Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suo- men turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ul- korajoilla. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Raja- vartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.”³⁸⁷

Diskurssianalyysin kohteena olleesta aineistosta tunnistettiin laaja-alaisesti erilaisia rajaturval- lisuutta käsitteleviä kirjauksia. Näistä rajaturvallisuutta käsittelevistä lausumista johdettuja

³⁸⁷ Rajavartiolaitos (2017), s. 4.

tekstillisiä merkityksellistämisen kiteymiä pystyttiin edelleen yhdistelemään erilaisiksi rajaturvallisuutta kuvaaviksi ja käsitteleviksi rajaturvallisuusdiskursseiksi.

Ensinnä rajaturvallisuuden nähdään omaavan useita poikkeavia ja osin keskenään jännitteisiä erityispiirteitä. Yhtäältä rajaturvallisuuden tekstillisissä kuvauksissa korostetaan sitä kansallisesti toteuttavalle sotilasorganisaatiolle ominaista tehokkuusmaksimiä (rajaturvallisuuden luotettavuus, uskottavuus, korkeatasoisuus)³⁸⁸. Toisaalta aineistosta tunnistetut rajaturvallisuuden ilmentymät välittävät kuvaa myös raja-alueiden yleisviranomais- ja pelastustoimijuudesta kumpuavasta Rajavartiolaitoksen toiminnan ihmisläheisyydestä ja palveluroolista (kansalaisten arjen turvallisuuden monialainen ja jokapäiväinen vahventaminen)³⁸⁹. Kolmantena aineistosta nousevana läpileikkaavana osadiskurssina voidaan tunnistaa erittäin vahva rajaturvallisuuden tuottamiseen osallistuvien viranomaisten ja turvallisuustoimijoiden yhteistyöpainotus³⁹⁰. Näistä *kansallisen rajaturvallisuuden luonteeseen ja ominaispiirteisiin* liittyvistä merkityksellistämisen kiteytymistä johdettuja osadiskursseja voidaan edelleen yhdistettynä kuvata *jännitteisen rajaturvallisuuden yhteistyödiskurssina*.

Toiseksi rajaturvallisuuden toiminnallisen vaikuttavuuden nähdään olevan monipuolista. Rajaturvallisuuden nähdään toimivan niin perinteisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuden alueilla kuin myös niiden välisillä uudemmilla rajapinnoilla. Edelleen rajaturvallisuuden kuvataan omaavan vaikuttavuutta niin kansalliselle, ylikansalliselle kuin myös kansainväliselle tasolle.³⁹¹ Rajaturvallisuudella kuvataan vastattavan monialaisesti niin perinteisiin (rajat ylittävä rikollisuus ja sotilaalliset uhkat) kuin myös uudempiin (terrorismi sekä kyber-, terveys- ja hybridiuhat) turvallisuusilmiöihin³⁹². Edelleen nykyaikaisen rajaturvallisuuden yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi kuvataan yhteiskunnan turvaaminen kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa³⁹³. Näistä *kansallisen rajaturvallisuuden toiminnalliseen monipuolisuuteen* liittyvistä merkityksellistämisen kiteytymistä johdettuja osadiskursseja voidaan edelleen yhdistettynä kuvata *monialaisen rajaturvallisuuden vaikuttavuusdiskurssina*.

Viimeisimpänä aineistosta nousee esille rajaturvallisuuteen ja nykyaikaisiin turvallisuusrajoihin liittyvä vahva, sekä ideationaalisesti että toiminnallisesti ilmenevä, dualismi: rajaturvallisuuden kehittämisellä ja vahventamisella nähdään saavutettavan samanaikaisesti sekä sujuvan

³⁸⁸ Rajavartiolaitos (2012), s. 4 & 6, Rajavartiolaitos (2017), s. 4 & Rajavartiolaitos (2018), s. 5 & 12–13.

³⁸⁹ Rajavartiolaitos (2012), s. 4, Rajavartiolaitos (2017), s. 4 & Rajavartiolaitos (2018), s. 5.

³⁹⁰ Rajavartiolaitos (2012), s. 4, Rajavartiolaitos (2018), s. 12–13, Komission suositus, annettu 8.10.2019, LIITE - Rajavartijan käsikirja, s. 80, kohta 14, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2016).

³⁹¹ Rajavartiolaitos (2017), s. 5, Frontex (2019), s. 17, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2018).

³⁹² Frontex (2019), s. 17, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2016).

³⁹³ Rajavartiolaitos (2017), s. 4 & Kaukanen (2018).

rajaliikenteen maksimoiminen että turvallisten rajojen ja vakaan rajatilanteen takaaminen.³⁹⁴ Näistä *nykyaikaisen ja tulevaisuuden rajaturvallisuuden ominaisuuksia* käsittelevistä merkityksellistämisen kiteytymistä johdettuja osadiskursseja voidaan edelleen yhdistettynä kuvata *rajaturvallisuuden ja turvallisuusrajojen dualismidiskurssina*.

6.2.2 Rajaturvallisuuskäytännöistä

*“The implementation of IBM in Finland takes into consideration state-of-the art technology, and the latest analytical tools and operational concepts such as intelligence-led policing. The aim is to further develop a cost-effective and high-performing harmonised national IBM system.”*³⁹⁵

Edellä hahmotettujen rajaturvallisuuskäytännöiden ohella aineistosta tunnistettiin laaja-alaisesti myös erilaisia rajaturvallisuuden tavoittelua ja kehittämistä kuvaavia tekstillisiä kirjauksia. Näistä rajaturvallisuuden toteuttamista käsittelevistä lausumista muodostettuja rajaturvallisuustoimia pystyttiin edelleen yhdistelemään erilaisiksi rajaturvallisuuden tavoittelua kuvaaviksi ja kehittämistä käsitteleviksi rajaturvallisuuskäytännöiksi.

Rajavartiolaitoksen toiminnan, sekä sitä edelleen ilmentävän kansallisen rajaturvallisuuden ymmärtämistavan, kuvataan aineistossa kehittyvän ja kehitettävän entistä monialaisempaan suuntaan. Erilaisia rajaturvallisuuteen liittyviä muutos- ja kehityskohteita voidaan tunnistaa laaja-alaisesti niin toimintaa ohjaavan lainsäädännön³⁹⁶, uusien käyttöön otettavien kyvykkyyksien ja teknologisten innovaatioiden³⁹⁷ kuin myös edelleen näiden mahdollistamien uusien käytännön rajaturvallisuustoimien³⁹⁸ osalta. Rajaturvallisuuskäytännöksi vietyinä näitä *kotimaisen rajaturvallisuuden kehittymisen* toiminnallisia ilmentymiä voidaan yhdisteltynä kuvata *kansallisen rajaturvallisuuden monialaistumisena*.

Kansallisen rajaturvallisuuden monialaistumisen ohella aineistosta tehdyt havainnot korostavat myös Euroopan yhdenmetyksen rajaturvallisuuden edelleen kehittämis-, integrointi- ja harmonisointipyrkimyksiä. Suomen ja Rajavartiolaitoksen kuvataan olevan aktiivinen ja yhteistyölähtöinen toimija niin EU:n yhteisen raja- ja meripolitiikan edistämisen, rajaturvallisuus- ja

³⁹⁴ Rajavartiolaitos (2018), s. 7, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399, LIITE VI, kohta 1.1.1. & Frontex (2019), s. 8, 20 & 44.

³⁹⁵ Rajavartiolaitos (2018), s. 2.

³⁹⁶ Rajavartiolaitos (2017), s. 9, Rajavartiolaitos (2018), s. 7–8, Kaukanen (2015), Kaukanen (2016), Kaukanen (2018) & Laitinen (2019).

³⁹⁷ Rajavartiolaitos (2017), s. 6–7, Rajavartiolaitos (2018), s. 2, 4, 7–8, Kaukanen (2015) & Kaukanen (2018).

³⁹⁸ Rajavartiolaitos (2018), s. 9–10, Kaukanen (2015), Kaukanen (2016), Kaukanen (2018) & Kostamovaara (2020).

rannikkovartiointitoimintojen sekä niistä johdettujen parhaiden käytäntöjen kehittämisen, kuin myös erilaisiin Frontexin rajaturvallisuusoperaatioihin osallistumisen aloilla³⁹⁹. Uusien teknologioiden sekä jaettujen tietokantojen ja -järjestelmien yhteistä käyttöönottoa korostetaan vahvasti yhdenmetyyn rajaturvallisuuden kehittämisessä⁴⁰⁰. Rajaturvallisuuskäytännöksi vietynä näitä *ylikansallisen rajaturvallisuuden muutoksen* toiminnallisia ilmentymiä voidaan yhdisteltynä kuvata *Euroopan yhdenmetyyn rajaturvallisuuden kokonaisvaltaisena kehittämisenä*.

Aineistosta tehdyt havainnot korostavat edelleen teknologian ja tiedon keskeistä merkitystä niin kansallisen kuin myös ylikansallisen rajaturvallisuuden kehittämisessä. Rajaturvallisuuden luonteen kuvataan teknologisoituvan ja tietoistuvan tulevaisuudessa. Uusien rajaturvallisuusteknologioiden (automatisaatio, biometriikka, mobilisaatio) käyttöönottamisella⁴⁰¹ sekä tietoon perustuvan rajaturvallisuuden hallinnan (ennakointi, tilanneymmärrys, jaetut tietojärjestelmät ja -kannat) vahventamisella⁴⁰² kuvataan rajaturvallisuudessa tapahtunutta ja tapahtuvaa pidemmän aikavälin siirtymää aiemmasta maantieteellisten rajojen staattisesta vartioinnista ja valvonnasta kohti nykyistä ja tulevaa rajat ylittävien virtausten suodattamista ja hallintaa.⁴⁰³ Rajaturvallisuuskäytännöksi vietynä näitä *rajaturvallisuuden ymmärtämisen ja toteutustapojen laajentumisen* toiminnallisia ilmentymiä voidaan yhdisteltynä kuvata *rajaturvallisuuden hallinnan teknologisoitumisena ja tietoistumisena*.

Myös rajaturvallisuuden toteuttamiseen osallistuvien moninaisten toimijoiden yhteistyön tiivistämistarpeet nousevat aineistosta vahvasti esille. Rajaturvallisuuden edelleen kehittämisen kuvataan edellyttävän niin operatiivisten turvallisuustoimijoiden kuin poliittisten päätöksentekijöiden yhteistyön tiivistämistä sekä kansallisella että ylikansallisella tasolla⁴⁰⁴. Erityisesti rajaturvallisuutta haastavien uusien turvallisuusuhkien (terrorismi sekä kyber-, terveys- ja hybridiuhkat) kohtaamisen nähdään edellyttävän turvallisuustoimijoiden korostunutta yhteistyötä⁴⁰⁵. Rajaturvallisuuskäytännöksi vietynä näitä *yhteisen ja osallistavan rajaturvallisuuden* toiminnallisia ilmentymiä voidaan yhdisteltynä kuvata *monitasoisten rajaturvallisuustoimijoiden yhteistyön horisontaalisena ja vertikaalisena tiivistämisenä*.

³⁹⁹ Rajavartiolaitos (2012), s. 5–6, Rajavartiolaitos (2017), s. 7, Rajavartiolaitos (2018), s. 2 & 8, Frontex (2019), s. 11, Kaukanen (2016) & Kaukanen (2018).

⁴⁰⁰ Rajavartiolaitos (2012), s. 5–6, Rajavartiolaitos (2017), s. 7, Rajavartiolaitos (2018), s. 8 & Kaukanen (2016).

⁴⁰¹ Rajavartiolaitos (2012), s. 5 & 8, Rajavartiolaitos (2017), s. 6 & 9, Rajavartiolaitos (2018), s. 2, 4 & 6–8, Komission suositus, annettu 8.10.2019, LIITE - Rajavartijan käsikirja, s. 89, kohta 1.1 & s. 107, kohta 2.6 & Kaukanen (2015).

⁴⁰² Rajavartiolaitos (2017), s. 9, Rajavartiolaitos (2018), s. 2, 4 & 8 & Frontex (2019), s. 18 & 46.

⁴⁰³ Rajavartiolaitos (2018), s. 2, Komission suositus, annettu 8.10.2019, LIITE - Rajavartijan käsikirja, s. 81–82, kohta 16 & Frontex (2019), s. 60.

⁴⁰⁴ Frontex (2019), s. 8 & 16, Kaukanen (2018) & Laitinen (2019).

⁴⁰⁵ Kaukanen (2015), Kaukanen (2018) & Laitinen (2019).

6.2.3 Muuntuvat diskurssit ja kehittyvät käytännöt rajaturvallisuuden ajureina

Rajaturvallisuuden voidaan nähdä olevan tietynasteisten muutosvoimien kohteena niin kansallisen ja ylikansallisen ymmärryksensä kuin myös rajaturvallisuuden tavoitteluun liittyvien käytännön toimiensa kehittämisen osalta. Alla olevaan taulukkoon 2. on koostettuna tiivistettyyn primääriaineistoon kohdistetun tulkitsevan diskurssianalyysin ensivaiheen havaintojen pohjalta tunnistettujen ja muodostettujen rajaturvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen kiteymiä. Taulukossa esitetyt tiivistetyt rajaturvallisuusdiskurssien ja -käytäntöjen kiteymät toimivat lähtökohdina tutkielman alaluvussa 7.2 toteutettavalle rajaturvallisuuden muutosvoimiin kohdistuvalle synteesinomaiselle ja tulkitsevammalle tarkastelulle.

Taulukko 2: Muuntuvat diskurssit ja kehittyvät käytännöt rajaturvallisuuden ajureina?

Rajaturvallisuuden muutosvoimat	Rajaturvallisuus ennen? (2012-2016)	Rajaturvallisuus nyt? (2017-2020)
Rajaturvallisuusdiskurssit (<i>asema/intensiteetti</i>)	Monialaisen rajaturvallisuuden vaikuttavuusdiskurssi (<i>vahva</i>) Jännitteisen rajaturvallisuuden yhteistyödiskurssi (<i>normaali</i>) Rajaturvallisuuden ja turvallisuusrajojen dualismidiskurssi (<i>heikko</i>)	Jännitteisen rajaturvallisuuden yhteistyödiskurssi (<i>vahva</i>) Monialaisen rajaturvallisuuden vaikuttavuusdiskurssi (<i>normaali</i>) Rajaturvallisuuden ja turvallisuusrajojen dualismidiskurssi (<i>normaali</i>)
Rajaturvallisuuskäytännöt (<i>esiintyvyys/hallitsevuus</i>)	Kansallisen rajaturvallisuuden monialaistuminen (<i>yleinen</i>) Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden kokonaisvaltainen kehittäminen (<i>toistuva</i>) Rajaturvallisuuden hallinnan teknologisoituminen ja tietoisuminen (<i>toistuva</i>) Monitasoisten rajaturvallisuustoimijoiden yhteistyön horisontaalinen ja vertikaalinen tiivistäminen (<i>harvinainen</i>)	Rajaturvallisuuden hallinnan teknologisoituminen ja tietoisuminen (<i>yleinen</i>) Kansallisen rajaturvallisuuden monialaistuminen (<i>yleinen</i>) Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden kokonaisvaltainen kehittäminen (<i>toistuva</i>) Monitasoisten rajaturvallisuustoimijoiden yhteistyön horisontaalinen ja vertikaalinen tiivistäminen (<i>toistuva</i>)
Rajaturvallisuuden diskurssien ja käytäntöjen kehitys	Rajaturvallisuus sisäisesti jännitteisenä ja ulkoisesti yhteistyöhakuisena, vaikuttavuudeltaan monialaisena sekä luonteeltaan dualistisena turvallisuushankkeena. Rajaturvallisuuden teknologisoituvaa ja tietoisuutta monialaistuminen sekä yhteistyölähtöinen ja yhdennetty kehittäminen.	

7 SYNTEESI JA YHTEENVETO: RAJAVARTIOLAITOS JA RAJATURVALLISUUS OSANA KOKONAISTURVALLISUUTTA

Luvussa muodostetaan synteesi toteutetun tutkimusaineiston analyysin havaintojen sekä tutkielman teoreettisen viitekehyksen teorioiden näkökulmien yhdistelmänä. Synteesissä toteutetavan analyysin ja teorioiden yhdistelmän tulkinnan perusteella luodaan valmius tutkielman alaja päätutkimuskysymyksiin vastaamiseen.

7.1 Rajavartiolaitos yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaajana ja kokonaisturvallisuustoimijana?

Analysoidusta aineistosta paikallistettiin laaja-alaisesti ilmentymiä Rajavartiolaitoksen eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen osatoimijuuksista. Yksittäisiä turvallisuustoimijuuden ilmentymiä paikallistettiin kaikkien elintärkeiden toimintojen osalta, mutta vahvimmin Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus jäsenyytään toteutetun analyysin perusteella sisäisen turvallisuuden elintärkeän toiminnon alueelle. Edelleen Rajavartiolaitoksen toimijuutta on tunnistettavissa erityisesti kansainvälisen ja EU-toiminnan sekä puolustuskyvyn elintärkeiden toimintojen turvaamisen alueilta.

Maantieteelliset rajat ja raja-alueet, sekä niillä valtakunnanrajojen vartioinnin kautta toteutuva valtiollisen suvereniteetin ilmaiseminen, linkittyvät jo perusominaisuuksiensa osalta vahvasti osaksi kansainvälistä toimintaa. Edelleen, viimeistään Suomen EU-jäsenyyden myötä, kansallinen rajaturvallisuutemme on kytkeytynyt kiinteästi ja vahvasti myös osaksi EU-toimintaa. Myös Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuus ilmenee vahvasti juuri kansainvälisen ja EU-toiminnan elintärkeän toiminnon alueella. Analysoidut kansalliset rajastrategiat painottavat Rajavartiolaitoksen asemaa kansallisesti, ylikansallisesti ja kansainvälisesti arvostettuna Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden ja merellisen turvallisuuden, rajaturvallisuus- ja rannikkovartiointitoimintojen sekä edelleen niihin liittyvien parhaiden käytäntöjen kehittäjänä.

Ylikansalliset rajaturvallisuusasiakirjat nostavat esille rajaturvallisuustyöhön osallistuvien turvallisuustoimijoiden horisontaalisen ja vertikaalisen yhteistyön tiivistämisen merkityksen Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden edelleen kehittämisessä. Tämän voidaan nähdä ilmentävän toisaalta ylikansallisen rajaturvallisuuden komplisoitumiseen vastaamista eri tasoilla vaikuttavien sekä Euroopan ulkorajojen valvontaan eri tavoin kytkeytyvien turvallisuustoimijoiden (rajaturvallisuusviranomaiset, poliitikot, maahanmuutto- ja tulliviranomaiset sekä erilaiset kolmannen ja neljännen sektorin järjestötoimijat) yhteistyön tiivistämisellä. Toisaalta painotuksesta voidaan tunnistaa myös piirteitä eurooppalaisen yhdennetyn rajaturvallisuuden sisäisistä yhtenäistämispyrkimyksistä: ollakseen aidosti yhteistä ja yhdennettyä, sekä tätä kautta osa

laajempaa yhteisen Euroopan ideaa, tulevat sekä Euroopan rajaturvallisuus että sitä kansallisesti toteuttavat rajaturvallisuustoimijat kohtaamaan tulevaisuudessaakin vahvoja toimintaansa kohdistuvia sekä sitä kasvavissa määrin ohjaavia ylikansallisia harmonisointipyrkimyksiä.

Myös analysoidut kokonaisturvallisuuskirjoitukset korostavat Rajavartiolaitoksen merkittävyyttä korkeatasoisena eurooppalaisena rajaturvallisuustoimijana. Niin kansallisten rajastrategioiden kuin myös kokonaisturvallisuuskirjoitusten aineistoluokista voidaan hahmottaa jaettu näkemys kansallisen rajaturvallisuusjärjestelmän korkeatasoisuuden korostamisesta niin ylikansallisen kuin myös kansainvälisen tason verrokkien osalta. Suomen rajaturvallisuuden ja sitä kansallisesti toteuttavan Rajavartiolaitoksen halutaan pysyvän jatkossakin yhtenä Euroopan yhdenmisen rajaturvallisuuden mallimaista. Tämän nähdään mahdollistavan myös eurooppalaisen rajaturvallisuusjärjestelmän sekä laajemman Euroopan yhdenmisen rajaturvallisuuden edelleen kehittämisen parhaiden kansallisten käytäntöjen mukaisesti.

Edellä kuvattuja aineistoluokkakohtaisia havaintoja yhdistellen Rajavartiolaitos näyttäytyy kokonaisturvallisuustoimijuudeltaan arvostettuna ja korkeatasoisena, sekä aktiivisesti Euroopan yhdenmistä rajaturvallisuutta kehittävänä kansainvälisen ja EU-toiminnan elintärkeän toiminnon turvaajana.

Suomalainen rajaturvallisuuden ymmärtämistapa ei kuitenkaan rajoitu vain kansainväliseen toimintaan ja sisäiseen turvallisuuteen, vaan siitä on tunnistettavissa vahvoja historiallisia ja kulttuurisia konnotaatiota myös ulkoisen turvallisuuden ja sotilaallisen toiminnan piireistä. Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus on paikallistettavissa täten myös puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon alueelta. Analysoidut kansalliset rajastrategiat painottavat Rajavartiolaitoksen roolia korkean valmiuden ja nopean toimeenpanokyvyn omaavana yhteiskunnan eri häiriötilojen ja poikkeusolojen turvaajana sekä valtakunnan puolustajana yhdessä Puolustusvoimien kanssa. Tästä voidaan päätellä Rajavartiolaitoksen asemaa, sen organisaatorakenteesta ja alueellisesta sijoittumisesta johtuen sekä historiatapahtumiin peilattuna, yhtenä Suomen puolustusjärjestelmän keskeisistä osatoimijoista. Edelleen puolustuskyvyn elintärkeään toimintoon liittyvä Rajavartiolaitoksen toimijuus jäsentyy ja toteuttaa itseään jo normaalioloissa sotilaallisen hallintorakenteensa, maastorajalla sekä merialueella toteutettavan alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen sekä asevelvollisille annettavan koulutuksen kautta.

On huomionarvoista, että Rajavartiolaitoksen puolustuskyvyn elintärkeään toimintoon liittyvästä toimijuudesta ei tunnistettu mainintoja ylikansallisten rajaturvallisuusasiakirjojen aineistoluokasta. Tämän voidaan nähdä korostavan Suomalaisen rajaturvallisuusymmärryksen poikkeavuutta ylikansalliseen eurooppalaiseen rajaturvallisuuteen verrattuna: Ylikansallisesti

rajaturvallisuus liitetään vahvasti sisäisen turvallisuuden alalle, kun taas Suomessa rajaturvallisuus sekä sitä toteuttava Rajavartiolaitos omaavat toimijuutta ja tehtäviä myös ulkoisen turvallisuuden alueella. Tästä rajaturvallisuuden kansallisesta ominaispiirteestä johtuen erilaiset puolustusvalmiuteen ja sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvät tehtävät sekä edelleen niitä ilmentävä toimijuus ovat keskeinen osa Rajavartiolaitoksen organisaatiokulttuuria sekä edelleen siitä kumpuavaa laajempaa rajaturvallisuusymmärrystämme. Kuitenkaan ylikansallisella tasolla tästä kansallisen rajaturvallisuutemme poikkeavasta ominaispiirteestä ei juuri viestitä. Rajavartiolaitoksen ulkoisen turvallisuusulottuvuuden painotusten osalta voitaneen perustellusti puhua jopa eräänlaisesta kansallisen rajaturvallisuusymmärryksemme erityispiirteestä.

Analysoidut kokonaisturvallisuuskirjoitukset korostavat puolestaan Rajavartiolaitoksen merkittävyyttä niin sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen kohdistuviin, kuin myös niiden rajamaastossa häilyviin, moninaiisiin turvallisuusuhkiin vastaavana valmiusorganisaationa ja kokonaisturvallisuustoimijana. Tämä voidaan tulkita ilmentävän näkemystä Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden monialaisuudesta: päätehtävälueenaan olevan rajaturvallisuuteen liittyvän ydintoimijuutensa ohella Rajavartiolaitos omaa merkittävää osatoimijuutta niin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen (poliisitoimi; sisäinen turvallisuus) kuin myös puolustusvalmiuden takaamisen (sotilaallinen maanpuolustus; ulkoinen turvallisuus) aloilta samanaikaisesti sekä poliisia että Puolustusvoimia tukevana turvallisuusviranomaisena.

Edellä kuvattuja aineistoluokkakohtaisia havaintoja yhdistellen *puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon turvaajana Rajavartiolaitos näyttäytyy tehokkaana ja toimeenpanokykyisenä valmiusorganisaationa, joka omaa kyvykkyyksiä ja kokonaisturvallisuustoimijuutta niin perinteisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden uhkakuvien kuin myös uudempien, turvallisuusulottuvuuksia yhdistävien ja yhteen kietovien kompleksisempien turvallisuusuhkien torjunnassa.*

Selkeimmin Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuus voidaan kuitenkin tunnistaa sisäisen turvallisuuden elintärkeän toiminnon turvaamisen alueelta. Analysoidut kansalliset rajastrategiat luovat kuvaa Rajavartiolaitoksesta ammattitaitoisena, luotettavana ja yhteistyökykyisenä rajaturvallisuuden ja merellisen turvallisuuden toimijana sekä kyvykkäänä erilaisten yhteiskunnan häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinnan turvallisuusviranomaisena. Edelleen rajastrategiat hahmottavat Rajavartiolaitosta eri turvallisuusrajojen vartijana sekä valtion, yhteiskunnan, ihmisten ja ympäristön turvaajana. Lisäksi Rajavartiolaitosta kuvataan harvaan asuttujen alueiden, rajaseutujen ja saariston asukkaiden turvallisuuden monialaisena vahvistajana sekä merellisen ympäristön suojelijana. Havaintojen voidaankin nähdä ilmentävän Rajavartiolaitoksen toimijuuden ja toiminnan monialaisuutta yhtenä kansallisen sisäisen turvallisuuden turvallisuustoimijana. Rajaturvallisuuden ylläpitämiseen keskittyvän ydintoimijuutensa lisäksi

Rajavartiolaitos osallistuu Suomessa laaja-alaisesti eri viranomaistoimintojen ja turvallisuuspalveluiden kansalaisille tuottamiseen yhdessä usean eri päävastuullisen sisäisen turvallisuuden turvallisuustoimijan kanssa.

Myös ylikansalliset rajaturvallisuusasiakirjat korostavat rajaturvallisuuden aikaansaamia, eri turvallisuusrajojen välittömän vaikutuspiirin ulkopuolille jäsenyviä, vaikutuksia. Euroopan yhdennetyllä rajaturvallisuudella kuvataan suojattavan niin yleistä järjestystä, kansanterveyttä kuin myös kansainvälisiä suhteita. Edelleen tehokkaan ulkorajavalvonnan nähdään olevan keskeinen osa Euroopan sisäistä turvallisuutta ja vapaan liikkuvuuden turvaamista; ulkorajoilla kuvataan torjuttavan niin terrorismia ja rikollisuutta kuin myös erilaisia kyber-, terveys- ja hybridiuhkia. Tämän voidaan nähdä ilmentävän myös ylikansallista eurooppalaista rajaturvallisuutta koskevan ymmärryksen monipuolistumista. Edelleen havainnot korostavat kansallisen ja ylikansallisen rajaturvallisuuden vahvaa dualistista luonnetta: Rajavartiolaitoksen toteuttama kansallisen rajaturvallisuuden ylläpitäminen ja Suomen sisäisestä turvallisuudesta huolehtiminen on samanaikaisesti osa laajempaa, ylikansallista ja eurooppalaista rajaturvallisuutta. Kansallis-ylikansallisella rajaturvallisuudellamme voidaankin nähdä olevan useita liitännäisvaikutuksia niin muiden turvallisuuksien aloille kuin myös uudempien turvallisuusuhkien torjuntaan.

Analysoidut kokonaisturvallisuuskirjoitukset korostavat puolestaan Rajavartiolaitoksen toiminnallista monialaisuutta kansallisen ja ylikansallisen rajaturvallisuuden konteksteissa. Rajavartiolaitos kuvataan merkittävänä sisäisen- ja ulkoisen turvallisuuden alueilla sekä niiden rajapinnoilla Suomen (ja Euroopan unionin) ulkorajalla, rajanylityspaikoilla sekä rannikolla ja saaristossa toimivana kokonaisturvallisuustoimijana. Havaintojen voidaan nähdä ilmentävän ja vahvistavan kuvaa Rajavartiolaitoksen rajaturvallisuustoimijuuden moniulotteisuudesta. Sisäisen turvallisuuden elintärkeää toimintoa turvaava rajaturvallisuus, sekä sitä Suomessa toteutava ja ylläpitävä Rajavartiolaitos, toimivat ja vaikuttavat samanaikaisesti usealla turvallisuuden tasolla ja ulottuvuudessa. Rajavartiolaitoksen monialaisen sisäisen turvallisuuden toimijuuden kuvataan omaavan laaja-alaista vaikuttavuutta niin sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuden kuin myös kansallisen ja ylikansallisen turvallisuuden tason alueilla.

Edellä kuvattuja aineistoluokkakohtaisia havaintoja yhdistellen *Rajavartiolaitos näyttäytyy kokonaisturvallisuustoimijuudeltaan monialaisena, vaikuttavuudeltaan moniulotteisena sekä samanaikaisesti usealla eri tasolla operoivana sisäisen turvallisuuden elintärkeän toiminnon turvaajana.*

Toteutetun laadullisen sisällönanalyysin havaintojen synteetinomainen tulkinta korostaa Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuudessa ilmenevää dynamiikkaa ja jännitettä samanaikaisesti

realisoituvien kovien ja pehmeiden turvallisuustoimien toteuttamisessa. Edelleen, näiden samanaikaisesti Rajavartiolaitoksen toimijuudessa ilmentyminen ohjaa ja vaikuttaa osaltaan myös rajaturvallisuutta koskevan kansallisen ymmärryksemme muodostumiseen.

Rajavartiolaitoksen kovasta kokonaisturvallisuustoimijuudesta voidaan osoittaa ja nostaa esille havainto siinä samanaikaisesti ilmenevästä turvallisuustoimien kolminaisuudesta (sisäinen- ja ulkoinen turvallisuus sekä niiden välille erillään jäsentyvä, mutta samanaikaisesti niihin molempiin vaikuttava rajaturvallisuus) kansallisen rajaturvallisuusymmärryksen viitekehyksessä toteutettavien toimintojen ja niitä toteuttavan toimijuuden eri turvallisuusulottuvuuksien aloille jäsentymisessään. Tunnistettua Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden kolminaisuutta voidaan pitää perusratkaisultaan poikkeavana ja yksittäiselle turvallisuustoimijalle epätyypillisenä. Kuitenkin nykyaikaiseen komplisoituvaan turvallisuusympäristöön ja sen yhteen kietoutuvaan uhkakehitykseen peilattuna Rajavartiolaitoksen kovan kokonaisturvallisuustoimijuuden toiminnallista kolminaisuutta voidaan pitää toimivana ratkaisuna esimerkiksi järjestäytyneeseen rajat ylittävään rikollisuuteen, laaja-alaiseen vaikuttamiseen tai hybridisodankäynnin kaltaisiin nykyaikaisiin turvallisuusuhkiin vastaamisessa.

Toteutetun analyysin havaintojen tulkinnasta nousee kuitenkin samanaikaisesti esille myös käsitys kansalliseen rajaturvallisuuteen kytkeytyvästä pehmeämmästä kokonaisturvallisuustoimijuudesta. Tässä yhteydessä Rajavartiolaitoksesta piiryy kuva erilaisten pelastus- ja ensivastepalveluiden tuottajana, merellisen ympäristön suojelijana ja meripelastustoimen järjestäjänä, rajaseutujen ja saariston asukkaiden auttajana sekä kansalaisten turvallisuuden tunteen vahvistajana. Tämän Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden pehmeämmän osa-alueen voidaan nähdä myös tasapainottavan aiemmin kuvattua kovaa kokonaisturvallisuustoimijuutta, joka osaltaan luo ylimääräisen ominaispiirteen myös nykyaikaiseen rajaturvallisuuden kansalliseen ymmärtämistapaamme.

Turvallisuusympäristön kiihtyvistä muutoksesta johtuen myös siihen vastaavaan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen kohdistuu useita muutosvoimia. Tässä tutkielmassa Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuutta on hahmotettu sen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, sekä tätä kautta laajempaan kokonaisturvallisuuden tuottamiseen, osallistumisen välityksellä. Toteutetun analyysin ja synteessin perusteella Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuudessa havaittuja sekä edelleen sen muuntumiseen ja kehittymiseen vaikuttavia muutosvoimia voidaan jäsentää esimerkiksi tutkielman teorioiden, kriittisen sosiaalisen konstruktivismiin sekä Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian, näkökulmien avulla.

Turvallisuusympäristön muutoksen nopeus sekä turvallisuusuhkien yhteen kietoutumisen kiihdyvä luonne edellyttävät myös niihin vastaavilta turvallisuuden ymmärtämisen ja tavoittelun toimijuuksilta, käytännöiltä ja tavoilta ajassa ja paikassa kehittymistä. Esimerkiksi rajaturvallisuuden, sekä sitä toteuttavan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden, voidaan nähdä, kriittiselle sosiaaliselle konstruktivismille ominaisen näkemyksen mukaisesti, elävän, muuntuvan sekä edelleen kehittyvän niihin ulkopuolelta kohdistuvien turvallisuusympäristön poikkeavista tapahtumista johtuvien muutosvoimien vaikutuksista. Niin Eurooppaan kohdistuva siirtolaisilmiö, globaali COVID-19 -pandemia kuin myös viimeisimpänä Venäjän Ukrainaan kohdistama sotilaallinen hyökkäys luovat muutos- ja kehityspaineita niin rajaturvallisuutta koskevalle ymmärrykselle kuin sitä käytännössä toteuttavalle Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuudelle.

Pelkkä ulkoisiin muutosvoimiin reaktiivisesti vastaaminen luo kuitenkin liian yksioikoisen kuvan rajaturvallisuutta toteuttavan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden kehittymisestä. Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuutta koskevat muutokset voidaan, turvallisuusympäristön ulkoisiin muutosvoimiin reagoimisen ohella, jäljittää ja yhdistää myös Rajavartiolaitoksen sisäiseen, rajaturvallisuuden ymmärtämiseen sekä sen tavoittelun tapojen kehittämiseen kohdistuvaan ja proaktiivisuuteen pyrkivään, kehitystyöhön. Rajaturvallisuuden sekä sitä ilmentävän turvallisuustoimijuuden sisäistä toimijälähtöistä kehitystyötä voidaan hahmottaa lyhyesti esimerkiksi tutkielman aiemman, Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden muodostavien keskeisimpien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen viitekehyksestä toteutetun sekä edelleen Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian näkökulmiin linkittyvän, tarkastelun perusteella.

Sisäisen turvallisuuden elintärkeään toimintoon linkittyvän Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden kehittäminen voidaan yhdistää laajempaan kansallisen rajaturvallisuuden käytäntöjen monialaistumiseen. Muiden viranomais- ja turvallisuustoimijoiden poistuessa rajaseuduilta sekä saaristo- ja rannikkoalueilta, ja niiden turvallisuustoiminnan keskittyessä vahvemmin kasvukeskuksiin, on sekä resurssitietoista että kansalaisten turvallisuuspalveluiden takaamisen kannalta tarkoituksenmukaista kasvattaa ja monialaistaa juuri Rajavartiolaitoksen kyseisillä alueilla vaikuttavaa sisäisen turvallisuuden toimijuutta. Toisaalta Rajavartiolaitoksen sisäisen turvallisuuden toimintoa koskevan turvallisuustoimijuuden monialaistuvasta kehittämisestä voidaan tunnistaa myös turvallisuustoimijoiden väliseen hegemoniakamppailun liittyviä, Rajavartiolaitoksen merkittävyyden ja vaikuttavuuden korostamiseen pyrkiviä, ilmentymiä.

Rajavartiolaitoksen kansainvälisen ja EU-toiminnan turvallisuustoimijuuden kehittäminen on puolestaan kytkettävissä sekä laajempaan globalisaatiokehitykseen että sitä rajaturvallisuuden saralla ilmentäviin ylikansallisesta ja yhdenmennyksestä eurooppalaisesta rajaturvallisuudesta

jäsenmaiden kansallisiin rajaturvallisuusjärjestelmiin kohdistuviin harmonisointipyrkimyksiin. Toisaalta toimeenpantavaa kehittämistyötä voidaan lähteä kytkemään myös Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden merkittävyyden vahvistamisen tavoitteluun kansallisen kentän ohella myös ylikansallisesta piiristä: Rajavartiolaitoksen verkostomaisten ylikansallis-kansainvälisten kytkösten edelleen vahventamisen voidaan nähdä lisäävän osaltaan sen merkittävyyttä ja vaikuttavuutta myös kansallisten turvallisuustoimijoiden kentässä.

Puolustuskyvyn elintärkeän toiminnon turvallisuustoimijuuden osalta Rajavartiolaitos on selvästi tukevassa roolissa eikä, toiminnon päävastuullisen turvallisuustoimijan hegemonia-aseman institutionaalista kiistattomuudesta johtuen, pyri sitä aktiivisesti haastamaan tai muuttamaan. Kuitenkin Rajavartiolaitoksen kyseisen elintärkeän toiminnon turvaamiseen liittyvän toimijuuden edelleen kehittäminen nähdään merkittävänä ja tärkeänä siitä välittömästi ja välillisesti saatavissa olevista hyödyistä riippumatta. Voimmekin tunnistaa, turvallisuustoimijoiden turvallisuuskentän hallintaan ja siinä hegemonia-aseman saavuttamiseen tähtäävästä resurssi-, hallinto- ja toimintapolitiikkakamppailusta huolimatta, tiettyjä turvallisuuden aloja ja piirejä, joissa turvallisuustoimijoiden yhdessä tekeminen ja yhteen hiileen puhaltaminen, jaetuista strategisen turvallisuuskulttuurin piirteistä sekä kansallisista historiakokemuksista johtuen, näyttäytyy yksittäisiä turvallisuustoimijakohtaisia merkittävyys-, vaikuttavuus- tai resurssihyötyjä suurempana kokonaisuutena.

7.2 Kehittyvä rajaturvallisuus muutoksessa?

Analysoidusta aineistosta paikallistettiin useita rajaturvallisuuden diskursiivista luonnetta käsitteleviä tekstillisiä lausumia. Näitä rajaturvallisuuden merkityksellistämisen kiteymiä pystyttiin edelleen yhdistelemään rajaturvallisuutta käsitteleviksi osadiskursseiksi ja lopulta erityisesti rajaturvallisuusdiskursseiksi. Aineistosta hahmotetut kolme rajaturvallisuusdiskurssia kuvasivat toisaalta *sisäisesti osin jännitteisen rajaturvallisuuden yhteistyölähtöisyyttä*, toisaalta *rajaturvallisuuden monialaista vaikuttavuutta* sekä toisaalta myös erityistä *rajaturvallisuuden toiminnallisen ulottuvuuden dualistista luonnetta turvallisuusrajojen vakauden sekä rajat ylittävän liikenteen sujuvuuden välillä*.

Aineistosta hahmotetun *jännitteisen rajaturvallisuuden yhteistyödiskurssin* voidaan nähdä ilmentävän rajaturvallisuuskäsityksessämme sisäänkirjoitettuna olevia sisäisiä jännitteitä, mutta samanaikaisesti sen ulkoisesti vahvaa yhteistyölähtöisyyden pyrkimystä. Rajaturvallisuuden sisäisen jännitteisyyden voidaan nähdä perustuvan sen kansallisesti ymmärtämisen monialaisuuteen: rajaturvallisuutemme on samanaikaisesti kovan turvallisuuden kyllästävä turvallisuuksien rajojen valvontaa, yleisen järjestyksen turvaamista ja ylläpitoa, alueellisen koskemattomuuden valvontaa, turvaamista ja puolustusvalmiutta sekä äärimmilleen vietyinä myös valtakunnan

sotilaallista puolustamista. Edelleen rajaturvallisuusymmärryksessämme korostuu vahvasti sotilasorganisaatiolle ominaisen tehokkuusimperatiivin (toiminnan luotettavuus, uskottavuus, korkeatasoisuus) tavoittelemisen. Kuitenkin samanaikaisesti rajaturvallisuuteen liittyy ja siitä on tunnistettavissa myös pehmeämpiä piirteitä: rajaturvallisuutemme on merellisen ympäristön suojelua ja meripelastusta, rajaseutujen ja saariston asukkaiden auttamista sekä kansalaisten turvallisuuden tunteen vahvistamista.

Rajaturvallisuuden ulkoinen yhteistyölähtöisyys voidaan puolestaan kytkeä toisaalta sekä turvallisuusrajojen ja raja-alueiden yleisiin ominaispiirteisiin että myös suomalaisen viranomaiskulttuurin perusluonteeseen. Niin fyysiset raja-alueet kuin myös niillä itseään ilmentävät eri turvallisuusrajat ovat monipuolisten intressien kohteita ja moninaisten toimijuuksien vaikutus-alueita. Niinpä myös eri raja-alueilla ja rajoilla ilmenevän turvallisuuden on oltava luonteeltaan korostuneen yhteistyöhakuista, jotta se pystyisi vastaamaan tähän sekä ominaispiirteidensä että toimijuuksiensa aikaansaamaan kompleksisuuteen. Edelleen rajaturvallisuuden yhteistyölähtöisyyttä voidaan linkittää laajemmin Suomen turvallisuustoimijoiden suhteelliseen pienikokoisuuteen sekä niiden vähäresurssisuuden käytännön sanelemaan pakkoon. Rajaturvallisuuden vahvasta yhteistyölähtöisyydestä viestimisestä huolimatta hahmotettuun diskurssiin on kuitenkin sisäänkirjoitettuna myös viesti Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden ensisijaisuuden korostamisesta rajaturvallisuuteen liittyvissä kansallisissa kysymyksissä. Tämän voidaan nähdä ilmentävän rajaturvallisuuden muodostaman turvallisuuskentän hegemoniseen omistajuuteen tähtääviä, sekä osaltaan myös osaksi laajempaa turvallisuustoimijoiden välistä resurssikamppailua kytkeytyviä pyrkimyksiä.

Tutkielman ajallisen tarkastelujakson alkuvaiheessa diskurssi näyttäytyy asemaltaan normaalina, mutta sen loppuun tultaessa diskurssi nousee intensiteetiltään vahvaksi. Kyseisen diskurssin intensiteetin muutosta käsittelevä havainto voidaan kytkeä Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuudessa tunnistettuun laajempaan rajaturvallisuuden monipuolistumisen ilmiöön. Tarkastelujakson aikana rajaturvallisuus on kohdannut ja vastannut niin uusiin ja poikkeaviin ulkoisiin systeemitason ilmiöihin (rajaturvallisuus sekä Eurooppaan kohdistuvaan siirtolaisuuteen että COVID-19 -pandemiaan vastaajana) kuin myös rajaturvallisuuteen kohdistuvan sisäisen ymmärryksen monialaistumiseen (rajaturvallisuuden laajentuminen niin merellisen ympäristön suojeluun kuin myös kompleksisten hybridiuhkien torjuntaan). Edelleen rajaturvallisuuden ymmärtämisen muutoksen voidaan nähdä johtavan myös sen alalla toteutettavan yhteistyön intensiteetin ja merkityksen kasvuun: varsinkin uudempien turvallisuusuhkien kompleksisuuden kohtaaminen ja niiden monitasoisuuden hallinta edellyttää, laajemmassakin mielessä tarkasteltuna, niihin vastaavien turvallisuustoimijoiden välisen yhteistyön tiivistämistä.

Myös aineistosta tunnistettu *monialaisen rajaturvallisuuden vaikuttavuusdiskurssi* voidaan linkittää kansallisessa rajaturvallisuudessa sekä siihen liittyvässä ymmärryksessä viime vuosien aikana tapahtuneeseen toiminnalliseen monipuolistumiseen. Edelleen diskurssi voidaan kytkeä laajempaan rajoissa tapahtuneeseen ylikansalliseen muutokseen: erilaisia rajoja ja turvallisuusrajojen hallintaa koskeva ymmärrys on kehittynyt vuosien saatossa fyysisten maantieteellisten rajojen staattisesta vartioinnista kohti monialaisten, yksittäiseen paikkaan sitomattomien ja luonteeltaan liikennevirtojen mukana liikkuvien, turvallisuusrajojen hallintaa. Diskurssin voidaan nähdä ilmentävän myös rajaturvallisuuden monialaistumisen lisääntymistä. Kansallisessa kontekstissämme rajaturvallisuuden voidaan nähdä kytkeytyvän samanaikaisesti sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen, vaikuttavan niin kansallisesti, ylikansallisesti kuin myös kansainvälisesti sekä pitävän sisällään niin kovan kuin myös pehmeän turvallisuuden toimintoja.

Myös rajaturvallisuuden vaikuttavuusdiskurssia voidaan lähteä kytkemään osaksi laajempaa turvallisuustoimijoiden välisen hegemoniakamppailun ilmiötä. Diskurssilla voidaan nähdä hahmottavan viestiä rajaturvallisuuden, ja rajaturvallisuustoimijoiden, potentiaalisen merkityksen kasvua monialaisiin, niin perinteisiin (rajat ylittävän rikollisuuden torjunta, valtakunnanrajojen vartioiminen sekä suvereniteetin koskemattomuuden ja loukkaamattomuuden turvaaminen) kuin myös uudempiin (terrorismi-, hybridi- ja terveysturvallisuushkat), turvallisuusilmiöihin vastaamisessaan. Edelleen niin rajaturvallisuuden monialaisuuden kuin myös siihen liittyvän Rajavartiolaitoksen valmiuden ja kyvykkyyksien eri yhteiskunnan turvallisuustilanteissa korostamisen voidaan nähdä osaltaan lisäävän sen suhteellista merkittävyyttä ja painoarvoa kotimaisen turvallisuushallinnon ja -toimijoiden kentässä.

Tutkielman tarkastelujakson alussa diskurssi näyttäytyy intensiteetiltään vahvana, mutta sen loppuun tultaessa diskurssi palaa asemaltaan normaaliksi. Tämän voidaan osaltaan nähdä kuvaavan rajaturvallisuuden joustavuutta siihen kohdistuviin, niin toiminnallisiin kuin myös ideationaalisiin, muutosvoimiin vastaamisessaan. Kansalliseen rajaturvallisuuteemme sisäänrakennetun monialaisuuden voidaan nähdä tuottavan sille myös tietynasteista resilienssiä sekä edelleen tämän mahdollistamaa sopeutumisen- ja mukautumiskykyä niin rajaturvallisuuden kohtaamiin sisäisiin muutosvoimiin kuin myös sitä haastaviin uudenlaisiin ulkoisiin turvallisuusilmiöihin vastaamisessaan.

Aineistosta tunnistetulla kolmannella *rajaturvallisuuden ja turvallisuusrajojen dualismidiskurssilla* tarkoitetaan rajaturvallisuutta sekä sen ylläpitämistä ja kehittämistä koskevassa nykyaikaisessa ymmärryksessä ilmenevää dualistista ja keskinäisriippuvaista luonnetta rajojen turvaamisen ja hallinnan sekä rajat ylittävän liikenteen sujuvuuden välillä. Tämä ilmentää rajaturvallisuutta koskevassa ymmärryksessä tapahtunutta muutosta hermeettisten rajojen

suojaamisesta ja vartioinnista kohti niiden ylittävän liikenteen kontrollointia ja valvontaa. Edelleen havaitusta diskurssista voidaan tunnistaa myös perustavanlaatuisempi rajaturvallisuutta koskeva ideationaalinen kehityskulku ja muutos kohti rajat ylittävien virtausten teknologia- ja tietoperustaista hallintaa. Toisaalta diskurssilla voidaan nähdä myös vahvistettavan rajaturvallisuuden teknokratiakehitystä kohti entistä yksityiskohtaisempaa ja rajoittavampaa rajat ylittävien ihmisten kontrolloimisen ja valvonnan tarvetta. Perustellaanko siis normaalista poikkeavien rajaturvallisuustoimien toteuttamisen ja uusien rajaturvallisuusteknologioiden käyttöönottamisen kiihtyvää tarvetta jatkossa entistä vahvemmin juuri rajaliikenteen sujuvoittamisen ja rajanylitysten turvallisuuden yleisen vahvistamisen vaatimuksilla?

Tutkielman tarkastelujakson alussa diskurssi näyttäytyy asemaltaan heikkona, mutta sen loppuun tultaessa diskurssi nousee intensiteetiltään normaaliksi. Tämän voidaan nähdä kuvaavan kansallisen rajaturvallisuuden tietoistumisen ja teknologisoitumisen muutosvoimien merkityksen kasvua tutkielman ajallisella tarkastelujaksolla. Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden kehittämisen sekä sen myötä myös kansallisesti kasvavissa määrin käyttöön otettavien uusien rajaturvallisuusteknologioiden sekä jaettujen tietojärjestelmien ja -kantojen merkitys tulee vaikuttamaan myös kansallisen rajaturvallisuuden teknokratisoitumiseen sitä edelleen vahvistavalla ja kiihdyttävällä tavalla. Rajaturvallisuus näyttäytyykin siis kasvavissa määrin erityisenä teknologian ja tiedon lisääntyvän hyödyntämisen mahdollistamana suodattimena ja välittäjänä erilaisten kansallisten, alueellisten ja globaalien piirien välillä.

Toteutetun tulkitsevan diskurssianalyysin keinoin analysoidusta aineistosta paikallistettiin myös laaja-alaisesti rajaturvallisuuden käytännön toteuttamisen kehittymistä käsitteleviä tekstillisiä lausumia. Näitä rajaturvallisuuden toteuttamisen kehittämistä kuvaavia rajaturvallisuustoimia pystyttiin edelleen yhdistämään erityisiksi rajaturvallisuustoiminnoiksi ja -käytännöiksi. Aineistosta hahmotetut neljä rajaturvallisuuskäytäntöä muodostavat kuvan *rajaturvallisuuden hallinnan teknologisoitumisesta ja tietoistumisesta, kansallisen rajaturvallisuuden monialaisuudesta, Euroopan yhdennetyn rajaturvallisuuden kokonaisvaltaisesta kehittämisestä sekä monitasoisten rajaturvallisuustoimijoiden yhteistyön horisontaalisesta ja vertikaalisesta tiivistämisestä*.

Rajaturvallisuuden hallinnan teknologisoituminen ja tietoistuminen näyttäytyy vaikuttavuudeltaan merkittävänä käytäntönä niin kansallisen kuin myös ylikansallisen rajaturvallisuuden osalta. Käytännön voidaan nähdä ilmentävän rajaturvallisuuden kehittymiseen liittyvää ja kytkeytyvää maailmanlaajuista megatrendiä: globalisoituvan ja jopa kohti tietynasteista rajattomuutta kehittyvän maailman aikaansaamaan rajanylitysliikenteen kasvuun ja rajat ylittävien virtausten voimakkuuden lisääntymiseen ollaan vastattu pääasiassa uusien tietoon ja

teknologiaan perustuvien rajaturvallisuusinnovaatioiden käyttöönotolla. Tämän rajaturvallisuuden teknokraattisuuden lisääntyminen on todennettavissa niin kansallisen kuin ylikansallisen rajaturvallisuusulottuvuuden osalta.

Jo tutkielman tarkastelujakson alkuvaiheessa käytäntö näyttäytyy esiintyvyydeltään toistuvana, mutta sen loppuun tultaessa käytäntö nousee hallitsevuudeltaan yleiseksi. Tämän puolestaan voidaan nähdä kuvaavan Euroopan yhdenmetyt rajaturvallisuuden teknologiaan ja tietoon perustuvien käytäntöjen kansallisen implementoinnin ja käyttöönoton kiihtymistä. Edelleen kyseessä voidaan nähdä olevan osin myös kansallisten ratkaisujen voimaan saattaminen kasvavaan rajanylitysliikenteeseen vastaamiseksi. Käytännön esiintyvyyden yleistymisen voidaan nähdä ilmentävän osaltaan myös laajempaa rajaturvallisuuden ymmärtämistavassa tapahtunutta muutosta: niin kansallinen kuin myös ylikansallinen rajaturvallisuusymmärrys on läpikäymässä perustavanlaatuaista siirtymää fyysisten rajojen staattisesta vartioinnista kohti niitä ylittävien virtausten teknologia- ja tietoperustaista suodattamista ja hallintaa.

Rajaturvallisuuden toiminnallinen monialaistuminen nousee esille erityisesti kansallisessa rajaturvallisuuskontekstissa. Käytäntö ilmentää osaltaan niin kansallisen rajaturvallisuuden uusia toiminnallisia ulottuvuuksia kuin myös rajaturvallisuuteen linkitettyjen komplisoituvien uhkakuvioiden ja poikkeavien turvallisuusilmiöiden merkittävyyden kasvua ja vaikuttavuuden lisääntymistä. Niin Eurooppaan kohdistuva siirtolaisuusilmiö, COVID-19 pandemia kuin myös erilaiset uudet hybridiuhkat haastavat osaltaan perinteisiä käsityksiä rajoista ja rajaturvallisuudesta. Vastaavasti kansallisen rajaturvallisuuden toiminnallinen monialaistuminen ja siitä edelleen aktiivisesti viestiminen voidaan liittää myös Pariisin koulukunnan teoretisoinnille ominaiseen näkemykseen turvallisuustoimijoiden pyrkimyksistä oman asemansa ja merkittävyytensä osana turvallisuuskenttäänsä vahventamiseen.

Käytäntö näyttäytyy esiintyvyydeltään ja hallitsevuudeltaan yleisenä läpi koko tutkielman tarkastelujakson. Tämän voidaan nähdä kuvaavan kansallisen rajaturvallisuuden jatkuvaa, niin toiminnallista kuin myös ideationaalista, monipuolistumista läpi tutkielman ajallisen tarkastelun. Rajaturvallisuuden monialaistumisen voidaan arvioida jatkuvan myös tulevaisuudessa, niin turvallisuusilmiöiden yleisestä ja ylikansallisesta komplisoitumisesta kuin myös kansallisesta Rajavartiolaitoksen toiminnallisen merkittävyyden rajaseudulla sekä saaristo- ja rannikkoalueella kasvusta johtuen.

Mielenkiintoisena havaintona voidaan nostaa esille kansallisen rajaturvallisuuden monialaistumisen vaikutukset myös ylikansalliseen rajaturvallisuuden ymmärtämistapaan. Esimerkiksi Suomen tapauksessa merellinen raja- ja aluevalvonta, meripelastustoimi sekä viimeisimpänä

myös merellisen ympäristön suojele ja ympäristöonnettomuuksien torjuminen ovat jo pitkään kuuluneet Rajavartiolaitoksen toimintaan sekä tätä kautta myös osaksi kansallista rajaturvallisuusymmärrystämme. Aiemmin tutkielmassa sivuttuja eurooppalaisia rannikkovartiostotoimintoja ollaan kuitenkin vasta viime aikoina lähdetty asemoimaan tiiviimmin ja voimakkaammin Euroopan yhdenmukaisen rajaturvallisuuden merellisten ilmenemismuotojen yhteyteen. Voitaissiinko siis ajatella, että suomalainen rajaturvallisuuden ja rannikkovartiostotoiminnan onnistunut ideationaalinen yhdistäminen on toiminut yhtenä esimerkkinä ja suuntaviivana sekä edelleen kansalliselta ylikansalliselle tasolle vietyä parhaana käytäntönä myös laajemmän ylikansallisen eurooppalaisen rajaturvallisuusymmärryksen kehittymisen osalta?

Euroopan yhdenmukaisen rajaturvallisuuden kokonaisvaltaisen kehittämisen käytäntö ilmentää osaltaan eurooppalaisen ylikansallisen rajaturvallisuuden harmonisointi- ja regulaatiopyrkimyksiä. Aineistosta tunnistettu ylikansallista rajaturvallisuutta käsittelevä käytäntö ilmentää osaltaan 2000-luvun yhteiseurooppalaisen rajaturvallisuushankkeen kiihtyvää intensiteettiä sekä toisaalta sen eri jäsenmaiden kansallisille rajaturvallisuustoimijoille mukanaan tuomia kasvavia vaateita ja vaikutuksia. Kansallisesti tarkasteltuna, Suomen omatessa edelleen eräänlaisen rajaturvallisuuden mallimaan aseman Euroopassa, tämän voidaan toisaalta nähdä tarjoavan myös erityisiä mahdollisuuksia ja uusia vaikutuskanavia kansallisen rajaturvallisuusjärjestelmämme parhaiden käytänteiden osaksi laajempaa eurooppalaista rajaturvallisuusymmärrystä viemiseksi. Kansallisen rajaturvallisuuden aktiivinen ja innovatiivinen kehittäminen voidaan nähdä parhaimmillaan aikaansaavan kehitystä ja muutoksia myös laajemmissa ylikansallisissa rajaturvallisuuden ymmärrys- ja toteutustavoissa.

Käytäntö näyttäytyy esiintyvyydeltään ja hallitsevuudeltaan toistuvana läpi koko tutkielman tarkastelujakson. Käytännön toistuvuuden voidaan nähdä kuvaavan sekä Euroopan yhdenmukaisen rajaturvallisuuden idean että toisaalta sitä käytännössä ilmentävän eurooppalaisen rajaturvallisuusjärjestelmän yleistä hyväksyttävyyttä myös kansallisen rajaturvallisuutemme kontekstissa. Kuitenkin samanaikaisesti rajaturvallisuutta koskevan kansallisen käsityksemme nähdään omaavan myös keskeisiä eurooppalaiseen rajaturvallisuusymmärrykseen kuulumattomia osia. Erityisesti puolustuskykyyn ja sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvät tehtävä- ja toimintokokonaisuudet ovat verrattain harvinaisia eurooppalaisten rajaturvallisuustoimijoiden kentässä, ja niinpä myös eurooppalainen yhdenmukaisen rajaturvallisuuden ymmärtämistapa jäsentää itseään vahvasti sisäisen turvallisuuden piiriin.

Myös *monitasoisten rajaturvallisuustoimijoiden yhteistyön horisontaalinen ja vertikaalinen tiivistäminen* nousee esille niin kansallisen kuin myös ylikansallisen rajaturvallisuuden osalta. Käytännön voidaan nähdä ilmentävän vastausta laajempaan, turvallisuusympäristön

ennakoitavuuden heikentymisestä kumpuavaan, rajaturvallisuuden kohdistuvien turvallisuusuhkien ja -ilmiöiden komplisoitumiskehitykseen. Uudempien rajaturvallisuusuhkien (esimerkiksi terrorismi sekä kyber-, hybridi- ja terveysturvallisuusuhkat) vaikuttavuuden monialaistuminen ei mahdollista niihin tehokkaasti vastaamista ainoastaan ja vain yksittäisen turvallisuus-toimijan resurssi- ja toimivaltakehyksiä kasvattamalla.

Ennemmin kehityskulkuna voidaan nähdä olevan uusien rajaturvallisuusuhkien kohtaaminen ja hallitseminen eri turvallisuustoimijoiden monitasoisen yhteistyön syventämisen avulla. Turvallisuustoimijoiden yhteistyön tiivistämisellä vahvistetaan samanaikaisesti niistä kumpuaava kokonaisresilienssiä, jonka voidaan nähdä edesauttavan myös vielä toistaiseksi tuntemattomien ja tunnistamatta olevien turvallisuuteen liittyvien ilmiöiden ja uhkien kohtaamista. Edelleen onnistuessaan turvallisuustoimijoiden yhteistyön syventäminen, niin kansallisen kuin myös ylikansallisen tason osalta, voi auttaa meitä osaltaan hallinnonalojen muodostamien sijojen rajojen ylittämässä sekä edelleen niiden väliin jäävien mahdollisten sokeiden pisteiden tunnistamisessa.

Tutkielman tarkastelujakson alkuvaiheessa käytäntö näyttäytyy esiintyvyydeltään verrattain harvinaisena, mutta sen loppuun tultaessa käytäntö nousee hallitsevuudeltaan toistuvaksi. Tämän yhteistyökäytännön intensiteetti muutoksen voidaan nähdä kuvaavan osaltaan rajaturvallisuuden liittyvässä turvallisuusympäristössä ja uhkakehityksessä tapahtunutta muutosta: 2020-luvun rajaturvallisuus joutuu kohtaamaan ja vastaamaan, niin kansallisten kuin myös ylikansallisten ilmenemismuotojensa osalta, kokonaan uudenvälisiin, intensiteetiltään kompleksisempiin ja vaikuttavuudeltaan monialaisempiin turvallisuusilmiöihin. Edelleen niin rajaturvallisuus kuin myös sitä Suomessa toteuttava ja ylläpitävä Rajavartiolaitos ovat joutuneet muuttamaan ymmärrystään ja kehittämään toimintaansa niin nykyisiin kuin myös tuleviin turvallisuuden haasteisiin parhaimmalla tavalla vastaaviksi.

Toteutetun analyysin ja sen havaintojen pohjalta muodostettuihin rajaturvallisuusdiskursseihin ja -käytäntöihin kohdistetun tulkitsevan synteessin perusteella rajaturvallisuus vaikuttaa olevan moninaisten ulkoisten muutosvoimien sekä edelleen niihin vastaavan sisäisen kehityksen kohteena. Tutkielmassa tunnistetut rajaturvallisuusdiskurssit muodostavat kuvan samanaikaisesti *sisäisesti jännitteisestä, mutta ulkoisesti korostuneen yhteistyöhakuisesta, vaikuttavuudeltaan monialaisesta sekä luonteeltaan vahvan dualistisesta kansallisen rajaturvallisuuden ymmärrystavasta*. Tutkielmassa havaitut, vahvasti rajaturvallisuuden ylikansalliseen hallintaan kytkettävissä olevat, rajaturvallisuuskäytännöt puolestaan ohjaavat kansallista rajaturvallisuuttamme kohti sen *teknologisoituvaa ja tietoisuvaa monipuolistumista sekä yhteistyölähtöistä ja yhdennettyä kehittämistä*.

Rajaturvallisuuteen kohdistuvat ulkoiset muutosvoimat, sekä edelleen niihin vastaava rajaturvallisuuden sisäinen kehittäminen, ilmentävät osaltaan myös rajaturvallisuuden liittyvässä ymmärryksessä tapahtuvaa laajempaa muutosta. Tutkielmassa kuvatun kriittisen sosiaalisen konstruktivismiin teoriakoulukunnan näkemysten mukaisesti turvallisuus sekä siihen liittyvät erilaiset konstruktiot eivät ole luonteeltaan pysyviä ja muuntumattomia, vaan muuttuvat ja kehittyvät niihin kohdistuvien materiaalistien voimien, ideationaalisten merkitysten sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen johdosta.

Rajaturvallisuuteen kohdistuvat, sekä tutkielmassa tunnistettujen nykyaikaisten rajaturvallisuusdiskurssien edelleen ilmentämät, ulkoiset muutosvoimat kuvaavat ja osoittavat osaltaan kyseistä konstruktivistista näkemystä. Rajaturvallisuus ei ole olemukseltaan staattista ja yhteismitallista, vaan muuntuu sekä kehittyy ajassa ja paikassa vaihtelevien ajureiden ja muutosvoimien vaikutuksesta. Myös rajaturvallisuudelle, sekä edelleen rajaturvallisuuden ylläpitämiselle, asetettavat odotukset ja velvoitteet elävät laajemman yhteiskunnallisen kehityksen mukana. Tämä haastaa osaltaan myös rajaturvallisuuteen osallistuvia turvallisuustoimijoita asettaen kokonaan uudenlaisia vaateita ja velvoitteita heidän rajaturvallisuuden käytännön toteuttamiselle ja tavoittelulle.

Rajaturvallisuuteen kohdistuviin ulkoisiin muutosvoimiin vastaaminen edellyttää rajaturvallisuustoimijoilta niin rajaturvallisuuden käytännön toimintatapojen kuin myös siihen liittyvän laajemman ymmärryksen sisäistä kehittämistä. Tutkielmassa kuvatun Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian mukaisesti eri turvallisuustoimijat vaikuttavat sekä suoraan että välillisesti myös omien turvallisuuskiensä muodostamiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen omien viitekehyksiensä turvallisuustoimintaan osallistumisellaan. Kansallisessa kontekstissa rajaturvallisuuden liittyvä päävastuu on osoitettu Rajavartiolaitokselle. Edelleen täten myös velvoitteet rajaturvallisuuden kehittämiseksi ovat kansallisesti sekä osoitettuna että lähtöisin juuri Rajavartiolaitoksen toiminnasta. Rajaturvallisuuteen kohdistuvat, tutkielmassa tunnistettujen nykyaikaisten rajaturvallisuuskäytäntöjen ilmentämät, ulkoisista muutosvoimista lähtöisin olevat sisäiset kehitystoimet kuvaavat ja osoittavat osaltaan kyseistä Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian variantin sosiologisen turvallistamisen näkemystä.

Jonkin turvallisuuden osa-alueen vahvasta, jopa hegemonisesta, turvallisuustoimijuudesta juontuva turvallisuuden omistajuus voi olla samanaikaisesti sekä uhka että mahdollisuus. Pahimmillaan vahvasta turvallisuuden omistajuudesta voi seurata tietynasteista institutionaalisen pysyvyyden ihannointia, tai jopa nurkkakuntaisuutta, joka voi johtaa vaikeuksiin uusien toimintatapojen kehittämisessä ja innovaatioiden käyttöönotossa. Kuitenkin samanaikaisesti turvallisuuden liittyvä vahva omistajuus voi, yhteistyölähtöiseen ja osallistavaan

toimintakulttuurin yhdistettynä, luoda myös edellytyksiä ja kasvualustaa kokonaan uudelleenlaisille, aiempia hallinnonalojen siiloja ja rajoja ylittävälle, turvallisuustoiminnan ajatusmalleille. Systemi voi, ja sen myös tulisi, olla suurempi kuin vain osiensa summa. Emergenssin tavoittelulle on paikkansa, myös turvallisuushallinnon ja -toimijoiden kontekstiin vietyä.

7.3 Rajaturvallisuus osana kokonaisturvallisuutta?

Rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymisen hahmottaminen toteutetaan seuraavassa kolmivaiheisesti. Ensimmäisenä arvioidaan rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymistä terminologisesti (rajaturvallisuuden etymologia ja idea) tarkasteltuna. Toiseksi tarkastelu laajennetaan rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta toiminnallisesti (rajaturvallisuuden empiria ja käytäntö) jäsentymiseen. Lopulta kyseisten osatarkastelujen, sekä tutkielman aiempien analyysi- ja synteesivaiheiden havaintojen ja tulosten, yhdistelmänä muodostetaan ja kuvataan rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta tutkielman kokonaistarkastelun perusteella realisoituminen.

Terminologisesti tarkasteltuna *kokonaisturvallisuutta* voidaan käsittää toisaalta toteutettavien turvallisuustoimien tavoitteellisena tilana, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu: kokonaisturvallisuuden hallintaan eli yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseen luetaan kuuluvan tutkielmassa esitetyn mukaisesti uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen. Toisaalta erityisesti kokonaisturvallisuuden toiminnalliseen ymmärrystapaan liitetään vahvasti käsityksen kehityksessä toteutettavien turvallisuustoimien yhteistoimintaperusteisuudesta: kokonaisturvallisuuden viitekehityksessä toteutettava ennakoiva varautuminen, turvallisuuspoikkeamien hallinta sekä edelleen niistä palautuminen kuvataan toteutettavan viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. *Rajaturvallisuutta* voidaan puolestaan määritelmällisesti hahmottaa tilana, jossa on minimoitu valtakunnanrajan ja Euroopan unionin ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkomisen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat sekä tehty rajanylityksestä mahdollisimman turvallista. Myös rajaturvallisuuden määritelmästä on tutkielman tarkastelussa osoitetun mukaisesti tunnistettavissa sen kehityksessä toteutettavien turvallisuustoimien vahva yhteistyölähtöisyys.

Määritelmällisesti kokonaisturvallisuus ilmentääkin holistista ja yhteistyöperustaista käsitystä turvallisuudesta. Edelleen se kytketään vahvasti juuri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kokonaisvaltaiseen turvaamiseen niin niihin liittyvän ennakoivan varautumisen, niiden erilaisissa häiriötilanteissa suojaamisen sekä edelleen niiden turvallisuuspoikkeamista toipumisen ja palautumisen osalta. Rajaturvallisuuden yleinen määritelmä puolestaan liittyy sen kehityksessä

toteutettavan turvallisuustoiminnan vahvasti valtakunnanrajan vartiointiin, ulkorajaa koskevien kansallis-ylikansallisten säädösten valvontaan sekä turvallisuusrajojen ylitse kulkevien virtausten hallintaan. Rajaturvallisuuden määritelmä voidaan siis kytkeä vahvasti sekä maantieteellisten rajojen ja raja-alueiden sijaintiin että niillä ja niiden ylitse tapahtuvan toiminnan kontrollointiin ja valvontaan. Edelleen määritelmällisesti rajaturvallisuudesta nousee esille käsitys myös vahvasta turvallisuusrajojen hallinnan ja suojaamisen elementistä: kaiken valtakunnanrajan ylitse tapahtuvan toiminnan sekä varsinaisen rajanylittämisen tapahtuman halutaan olevan sekä vahvasti säänneltyä ja kontrolloitua että turvallista ja sujuvaa kaikille siinä ilmeneville ja sen kehyksessä toteutettavaan toimintaan osallistuville toimijoille ja tahoille.

Terminologis-etymologisesti tarkasteltuna *osana kokonaisturvallisuutta rajaturvallisuus jäsenyytensä eräänlaisena turvallisuuden moninaisille rajapinnoille sijoittuneena valtionrajan ylittävien virtausten hallintarakenteena*. Edelleen *rajaturvallisuus näyttäytyy yhtenä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisena, ja tätä kautta kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi, ulkokehällä vaikuttavana suodattimena. Valtakunnanrajoille ja raja-alueille itseään asemoiva ja määrittävä rajaturvallisuus osaltaan tukee ja mahdollistaa Suomen kansallisen turvallisuuden vahvistamiseen tähtäävien yhteistyöperustaisten kokonaisturvallisuustoimien toteuttamista*.

Toiminnallisesti tarkasteltuna kokonaisturvallisuudessa on kyse tutkielmassa kuvatun mukaisesti yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta. Edelleen kokonaisturvallisuuden toiminnalliseen ulottuvuuteen voidaan liittää ennakoivan varautumisen ja valmiuden, sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden suojaamisen, väestön terveyden ja toimintakyvyn turvaamisen sekä huoltovarmuuden ja kyberturvallisuuden kaltaisia hallinnonaloja läpileikkaavia ja usean turvallisuustoimijan vastuualueille jäsenyviä toimintokokonaisuuksia. Lisäksi myös kansalaisten turvallisuudentunteen vahvistaminen sekä laajemman yhteiskunnan resilienssin kasvattaminen voidaan lukea kokonaisturvallisuuden toiminnallisen ulottuvuuden toimintoihin.

Rajaturvallisuuden toiminnallinen operationalisointi voidaan puolestaan yksinkertaisimmillaan jäsentää rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, jolla tarkoitetaan tutkielmassa kuvatun mukaisesti niitä kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus. Myös siis toiminnallisesti tarkasteltuna rajaturvallisuus asemoi ja jäsentää itseään vahvasti maantieteellisen valtakunnanrajan, sekä sitä ilmentävien paikkaan sitomattomien ja luonteeltaan liikkuvien turvallisuusrajojen, valvontaan, kontrollointiin ja hallintaan.

Tutkielmassa esitetyn mukaisesti nykyaikainen rajaturvallisuus on kuitenkin myös paljon muuta, kuin vain puhtaasti fyysisen valtakunnanrajan vartiointiin sekä sen ylittävien virtausten kontrollointiin ja hallintaan sidottuja toimenpiteitä. Suomessa rajaturvallisuuteen liittyvä päävastuu on osoitettu kansallisesti Rajavartiolaitokselle. Rajavartiolaitoksen ollessa rajaturvallisuuden päävastuullinen turvallisuustoimija, voidaan myös Rajavartiolaitoksen kaiken toiminnan nähdä lopulta tähtäävän rajaturvallisuuden tavoittelemiseen, vahventamiseen ja ylläpitämiseen. Näin ollen myös Rajavartiolaitoksen välittömän valtakunnanrajan vartioinnin ja turvallisuusrajojen hallinnan ulkopuolisen toiminnan voidaan katsoa olevan liitettävissä ja linkitettävissä rajaturvallisuuteen ja sen ylläpitämiseen. Täten esimerkiksi Rajavartiolaitoksen tehtäviin lukeutuvien rajaseutujen ja saariston ensivaste- ja pelastuspalveluiden tuottamisen, meripelastustoimen johtamisen ja merellisen ympäristön suojelun, rajat ylittävän rikollisuuden torjunnan sekä sotilaallisen maanpuolustuksen ja puolustusvalmiuden ylläpidon voidaan nähdä olevan, rajojen valvontaa ja rajatarkastuksia vastaavalla tavalla, osaltaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseen ja vahvistamiseen sekä tätä kautta turvallisuutta eri rajoille ja raja-alueille tuottamiseen tähtäviä rajaturvallisuustoimia.

Yllä esitetty rajaturvallisuuden laajennettu tulkintatapa kasvattaa osaltaan myös sen toiminnallista merkittävyyttä osana kokonaisturvallisuutta. Toiminnallis-empiirisesti tarkasteltuna *osana kokonaisturvallisuutta rajaturvallisuus jäsentyy vaikuttavuudeltaan monialaisena ja -tasoisena eri turvallisuusrajojen ja raja-alueiden turvallisuustilanteen vahventamiseen, erilaisten rajat ylittävien virtausten hallintaan sekä rajoihin kohdistuvilta ja kytkeytyviltä moninaisilta turvallisuusuhilta suojaamiseen tähtäävänä toimintokokonaisuutena.*

Rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymistä voidaan tarkastella niiden määritelmällisen ja toiminnallisen osaulottuvuuden ohella myös tutkielman analyysiprosessin tulosten, hahmotettujen Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden sekä rajaturvallisuuden 2020-luvun ilmenemisen, yksityiskohtaisemman tulkinnan valossa.

Tutkielmassa hahmotettu Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus näyttäytyy toiminoiltaan laaja-alaisena ja vaikuttavuudeltaan monitasoisena toimijuuskokonaisuutena. Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus ilmentää itseään monialaisesti niin sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuden kuin myös niiden välille jäsentyvän rajaturvallisuuden alueilla. Edelleen Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus omaa monitasoista vaikuttavuutta niin kansallisella, ylikansallisella kuin myös kansainvälisellä tasolla. Lisäksi Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuudesta voidaan tunnistaa siinä ilmenevä tietynasteinen sisäinen jännitteisyys samanaikaisesti realisoituvien kovien ja pehmeiden turvallisuuden toimintojen ja toimijuuksien välillä.

Tutkielmassa kuvatun mukaisesti myös kansallista rajaturvallisuutta koskeva ymmärrys ja sen käytännön toteuttamistavat ovat erilaisten muutosvoimien kohteina. 2020-luvun vaihteen rajaturvallisuus näyttäytyikin vaikuttavuudeltaan moniulotteisena ja -tasoisena turvallisuushankkeena. Edelleen nykyaikaisen rajaturvallisuuden luonteessa korostuvat sen teknologisoitua ja tietoistua yhdenmety kehittäminen. Lisäksi 2020-luvun rajaturvallisuuden toimintatapoja leimaa niiden vahva yhteistyöperustaisuus niin kansallisen kuin myös ylikansallisen tason osalta.

Rajavartiolaitoksen monialainen kokonaisturvallisuustoimijuus, sekä toimijuuden kautta realisoitua teknologisoitua, tietoistua ja yhteistyöperustainen rajaturvallisuus, osallistuu kaikkien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, mutta ilmentää itseään erityisesti sisäisen turvallisuuden, kansainvälisen ja EU-toiminnan sekä puolustuskyvyn toimintojen alueilla. Osana kokonaisturvallisuutta rajaturvallisuus näyttäytyikin eräänlaisena sen ulkokehille jäsenyvänä verkostomaisena ja verkottuneena turvallisuusapparaattina, joka suodattaa ja kontrolloi erilaisia rajat ylittäviä virtauksia tuottaen samalla turvallisuutta erilaisille raja-alueille ja rajoille. Maantieteellisesti rajaturvallisuuden ilmentyminen osana kokonaisturvallisuutta jäsenyy pääasiassa fyysiselle ja maantieteelliselle valtakunnanrajalle, sen läheisyydessä ja ympärillä oleville raja-alueille, sekä edelleen niillä valtiollisen suvereniteetin hallintaa eri rajaturvallisuustoimien toteuttamisen kautta ilmentävillä paikkaan sitomattomille ja luonteeltaan liikkuville turvallisuusrajoille. Kuitenkin uudempien ilmenemismuotojensa osalta rajaturvallisuus näyttäytyy monipuolisesti osana kokonaisturvallisuutta myös perinteisen rajaturvallisuusymmärryksen ilmenemisalueiden ulkopuolella.

Osana kokonaisturvallisuutta rajaturvallisuus ilmentääkin itseään niin sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuden alueilla, kuin myös niiden välisillä rajapinnoilla. Edelleen rajaturvallisuus omaa vaikuttavuutta niin kansallisella, ylikansallisella kuin myös kansainvälisellä turvallisuusympäristön tasolla. Lisäksi käytännön toimintojensa osalta rajaturvallisuus realisoituu osana kokonaisturvallisuutta niin erilaisten kovien kuin myös pehmeiden, raja-alueiden ja turvallisuusrajojen turvallisuuden lisäämiseen tähtäävien, moninaisten rajaturvallisuustoimien kautta. Rajaturvallisuus osallistuu ja vaikuttaa monialaisesti kokonaisturvallisuuden tuottamista konkretisoivien eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, ilmentäen itseään erityisesti sisäisen turvallisuuden, kansainvälisen ja EU-toiminnan sekä puolustuskyvyn elintärkeiden toimintojen alueilla.

8 PÄÄTÄNTÄ: JOHTOPÄÄTÖKSET, REFLEKTIO JA POHDINTA

”Jos ajatellaan Rajavartiolaitoksen tulevaisuutta turvallisuusorganisaationa, niin uskon, että kaltaisellemme organisaatiolle on kysyntää tulevaisuudessakin.

Olemme suvereneja EU:n ulkorajojen valvoja, olemme ulkorajoilla lainvalvontaviranomaisena kaikilla toimivaltuuksilla, olemme maanpuolustajia ja sotilaita, ammattimaisia sellaisia.

Olemme pelastajia, ammattimaisia pelastajia. Olemme luonnonsuojelijoita, rajaseudun ja saariston asukkaiden auttajia.”⁴⁰⁶

Luvussa toteutetaan tutkielman johtopäätösten lopullinen koostaminen ja esittely, tutkielman ja tutkimusprosessin arviointi sekä tutkielman päättävä pohdinta. Päätäntä aloitetaan tutkielman keskeisimpien johtopäätösten esittelyllä sekä edelleen niiden ajankohtaiseen rajaturvallisuus- ja kokonaisturvallisuustutkimukseen peilaamisella. Päätäntäluku jatkuu tutkielman, sekä tutkimusprosessin, validiteetin ja reliabiliteetin arvioinnilla sekä tutkijan oman tutkijuutensa reflektioon kohdistuvalla kriittisellä tarkastelulla. Luku päättyy tutkimusprosessin aikana esiin nousseiden jatkotutkimusaiheiden esittelyyn sekä koko tutkielman päättävään pohdintaan.

8.1 Johtopäätökset

Tutkielman tutkimustehtävänä ja tarkoituksena oli selvittää rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymistä. Edelleen tutkielman tutkimusintresseissä oli muodostaa käsitys Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuudesta sekä hahmottaa, rajaturvallisuuden viime vuosien kehityskulkujen perusteella, kuvaa 2020-luvun vaihteen rajaturvallisuudesta.

Tutkielman ensimmäisenä alatutkimuskysymyksenä oli: *Minkälainen on Rajavartiolaitoksen toimijuus kokonaisturvallisuuden turvallisuustoimijana?* Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen vastaamisen tarkoituksena oli selvittää, miten Rajavartiolaitos osallistuu kokonaisturvallisuuden tuottamista ilmentävien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen 2020-luvulle tultaessa? Tutkielmassa hahmotetun Rajavartiolaitoksen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen osallistumisen perusteella *Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuutta voidaan kuvata toiminnoiltaan (sisäinen- ja ulkoinen turvallisuus sekä niiden välille jäsentyvä, mutta molempiin samanaikaisesti vaikuttava rajaturvallisuus) monialaisena ja vaikuttavuudeltaan (kansallinen, ylikansallinen ja kansainvälinen taso) monitasoisena sekä sisäisesti osin jännitteisenä (samanaikainen kovan ja pehmeän turvallisuuden toimijuus; sotilasorganisaatio siviilihallinnossa) toimijuuskokonaisuutena.*

⁴⁰⁶ Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Takana 40 vuoden ura Rajalla. Rajavartiolaitoksen päällikön jäähyväishaastattelu. *Rajamme vartijat* 3/2018, 2018, s. 5–11.

Näkemyksellään kansalliseen rajaturvallisuuteen sisäkirjoitetusta ja edelleen siinä sisäisesti ilmenevästä jännitteisyydestä on yhtenevä Heiskanen⁴⁰⁷ ja Janzonin⁴⁰⁸ tutkimushavaintojen kanssa. Edelleen esimerkiksi Lindblom ja Castrén⁴⁰⁹ ovat tehneet vastaavan huomion rajaturvallisuuden kiinteistä kytköksistä nykyaikaisen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden yhteen kietoutuneeseen luonteeseen. Vastaavasti Laine⁴¹⁰ korostaa yleisemmällä tasolla sekä kovan ja pehmeän että sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välisten yhteyksien ja keskinäisriippuvuuksien tiivistyvää olemusta. Tutkielmassa osoitetun mukaisesti niin Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuus kuin myös rajaturvallisuuden kehittyvät ominaispiirteet sekä ilmentävät että myös osaltaan pyrkivät vastaamaan eri turvallisuuksien kiihtyvään yhteen kietoutumisen ilmiöön.

Tutkielman toisena alatutkimuskysymyksenä oli: *Minkälaista on 2020-luvun vaihteen rajaturvallisuus?* Toisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisilla turvallisuusdiskursseilla ja -käytännöillä rajaturvallisuutta on pyritty muodostamaan, kehystämään ja kehittämään vuosina 2015-2020? Tutkielman analyysiprosessissa paikallistettuja diskursseja ja käytäntöjä synteetinisomaisesti yhdistelleen tulkinnan valossa *2020-luvun vaihteen rajaturvallisuus näyttää vaikuttavuudeltaan moniulotteisena ja -tasoisena, luonteeltaan teknologisoitavana ja tietoisuvana sekä toimintatavoiltaan vahvasti yhteistyöperustaisuuden kautta viestittävä, erilaisten rajat ylittävien virtausten hallintaan ja kontrollointiin kohdistuvana sekä turvallisuutta raja-alueille ja turvallisuusrajoille tuottavana, verkostomaisena kansallis-ylikansallisena turvallisuushankkeena.*

Vastaavan havainnon rajaturvallisuuden teknologisoituvasta ja tietoisuvasta luonteesta, tosin laajemman eurooppalaisen rajaturvallisuuden viitekehiksestä tarkasteltuna, ovat artikkeleissaan tehneet esimerkiksi Bigo⁴¹¹, Horii⁴¹² sekä Tazzioli⁴¹³. Edelleen esimerkiksi Kähönen⁴¹⁴ on nostanut esille huomion rajaturvallisuuden, sekä sitä Suomessa toteuttavan Rajavartiolaitoksen toiminnastaan viestimisen, vahvasta yhteistyöperustaisuudesta. Kähösen ohella myös

⁴⁰⁷ Heiskanen (2013), s. 701–734.

⁴⁰⁸ Janzon (2014), s. 210–217.

⁴⁰⁹ Lindblom & Castrén (2021), s. 88.

⁴¹⁰ Laine, Jussi P.: Confusing compass point of human security – Finnish perspectives, *Remapping Security on Europe's Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 115–137.

⁴¹¹ Bigo, Didier: The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/Navy – border guards/police – database analysts. *Security Dialogue Vol. 45(3)*, 2014, s. 209–225.

⁴¹² Horii, Satoko: The effect of Frontex's risk analysis on the European border controls. *European Politics and Society Vol. 17, No. 2*, 2016, s. 242–258.

⁴¹³ Tazzioli, Martina: Spy, track and archive: The temporality of visibility in Eurosur and Jora. *Security Dialogue Vol. 49(4)*, 2018, s. 272–288.

⁴¹⁴ Kähönen, Aappo: The geography of threat perceptions of Russian borders, *Remapping Security on Europe's Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 100–114.

Heiskanen⁴¹⁵ ja Janzonin⁴¹⁶ tutkimustulokset korostavat rajaturvallisuudesta viestimässä ilmeviä vahvoja yhteistyöperustaisuuden painotuksia. Vastaavasti myös Wagner⁴¹⁷ painottaa teoksessaan eri rajaturvallisuustoimijoiden sekä rajaturvallisuuteen kytkeytyvien tahojen välisen yhteistyön korostuvaa merkitystä eurooppalaisen rajaturvallisuuden edelleen kehittämisessä.

Tutkielman tavoitteena ja tehtävänä, sekä edelleen niiden operationalisointina muodostettuna päätutkimuskysymyksenä, oli selvittää, *miten rajaturvallisuus jäsentyy osaksi kokonaisturvallisuutta?* Tutkielman päätutkimuskysymykseen, sekä välillisesti myös tutkielman tutkimusongelmaan, vastattiin tutkielman kahden alatutkimuskysymyksen tuloksia yhdistelemällä, sekä edelleen niitä synteetisomaisesti jatkotulkitsemalla: *Rajavartiolaitoksen kokonaisturvallisuustoimijuuden määrittämisen sekä 2020-luvun rajaturvallisuuden luonteen hahmottamisen jälkeen voitiin edelleen johtaa, muodostaa ja tulkita käsitys rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymisestä. Osana kokonaisturvallisuutta rajaturvallisuus ilmeneekin niin perinteisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuusulottuvuuden alueilla, kuin myös niiden välisillä uudemmilla rajapinnoilla, vaikuttaen kansallisella, ylikansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä realisoituen erilaisten, niin kovien kuin myös pehmeiden, rajaturvallisuustoimien kautta. Rajaturvallisuus, sekä sitä Suomessa päävastuullisesti toteuttava Rajavartiolaitos, osallistuu laaja-alaisesti kokonaisturvallisuuden tuottamiseen ja osana sitä eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, ilmentäen itseään erityisesti sisäisen turvallisuuden, kansainvälisen ja EU-toiminnan sekä puolustuskyvyn elintärkeiden toimintojen alueilla.*

Tutkielmassa toimeenpantua raja- ja kokonaisturvallisuutta tutkimuksellisesti yhdistelevää tarkastelua ei ole aiemmin vastaavalla tavalla toteutettu. Tämän vuoksi myöskään tutkielman pääkysymykseen vastaamisen osuvuutta ja siinä edelleen tutkijan onnistumista ei voida suhteessa aiempaan tutkimukseen vastaavalla tavalla arvioida. Niinpä tutkielman pääkysymykseen, sekä tätä kautta myös sen laajempaan tutkimusongelmaan ja -tehtävään, vastaamiseksi hahmotetun, muodostetun ja edelleen edellä kuvatun rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta realisoitumisen arvioiminen, sekä myös sen älyllisesti haastaminen ja tieteellisesti kritisointi, jätetäänkin tulevien tutkimusten vastuulle.

8.2 Tutkielman validiteetista ja reliabiliteetista sekä tutkijan reflektiosta

Ennen tutkielman pätevyuden ja luotettavuuden arviointiin kohdistettavaa varsinaista tarkastelua voidaan lyhyesti sivuta edellä esitettyjen tutkielman johtopäätösten ja tutkimustulosten

⁴¹⁵ Heiskanen (2013), s. 300–337 & 483–568.

⁴¹⁶ Janzon (2014), s. 220–223.

⁴¹⁷ Wagner, Johann: *Border Management in Transformation : Transnational Threats and Security Policies of European States*. Springer, Cham 2021, s. 357–360.

hyödynnettävyyttä ja yleistettävyyttä. Monipuolisesti ja perusteellisesti toteutetusta kokonaistarkastelustaan huolimatta, tai ehkä osin myös siitä johtuen, tutkielman tulosten muodostaminen ja esitleminen jäivät osin jäsenitelemättömiksi. Erityisesti tutkielman pääkysymyksen käsittely, ja edelleen siihen tutkielmassa vastaaminen, jäi lopulta sisällöllisesti jokseenkin pinnalliseksi ja suppeaksi. Tutkielmassa toteutettu kokonaistarkastelu oli lopulta luonteeltaan verrattain teoreettinen, joka osaltaan laskee siinä tehtyjen tutkimushavaintojen ja -tulosten osaksi käytännön turvallisuustoimintaa johtamisen mahdollisuuksia. Edellä kuvattujen tekijöiden voidaan katsoa vähentäneen tutkielman tulosten yleistä hyödynnettävyyttä.

Edelleen tutkimustulosten laajempaa yleistettävyyttä rajaa osaltaan tutkielmassa muodostetun tutkimusasetelman, sekä osana sitä toteutetun analyysiprosessin, vahva subjektiivisuus: Osana ymmärtävää tutkimussuuntausta laadittu tutkielma ja muodostettu tutkimusasetelma on aina ainutkertainen ja vahvasti tekijänsä näköinen konstruktio eikä siitä saatujen tutkimustulosten perusteella voida tehdä kovinkaan helposti laajoja yleistyksiä. Toinen tutkija, vastaavan kaltaisen tutkimusasetelman operationalisoinnista ja samanlaisen primääriaineiston hyödyntämisestä huolimatta, olisi todennäköisesti päätenyt nyt esitetyistä tutkimushavainnoista ja -tuloksista poikkeavaan lopputulokseen.

Edellä esitetyistä käytännön hyödynnettävyys- ja yleistettävyyshaasteistaan huolimatta laadittu tutkielma luo osaltaan uutta pohjaa ja perustaa raja- ja kokonaisturvallisuutta yhdistävälle jatkotutkimukselle. Edelleen se osaltaan myös monipuolistaa ja täydentää aiempaa, niin rajaturvallisuuteen kuin myös kokonaisturvallisuuteen kohdistuvaa, erillistutkimusta. Myös tutkijan tutkielmansa alussa esittämä taustahypoteesi, turvallisuusympäristön poikkeavat ilmiöt Rajavartiolaitoksen toiminnan ja rajaturvallisuuden ymmärtämisen muutoksen katalyytteina, pystyttiin tutkielmassa toteutetun tarkastelun perusteella havainnoimaan ja todentamaan vähintäänkin osin paikkansa pitäväksi.

Suorien empiiristen, ja edelleen osaksi käytännön rajaturvallisuustoimintaa vietävissä olevien, hyötyjensä sekä tutkijan omaan ammatilliseen rajaturvallisuustoimijuuteen tuoman lisäarvonsa sijaan laaditun tutkielman merkittävimmät hyödyt liittyvät ehkä ennemminkin siinä toteutetun kokonaistarkastelun mahdollisiin tieteellisiin ansioihin. Nyt esitettyjen tutkimustulosten hyödynnettävyyden ja yleistettävyyden tarkempi arvioiminen jätetäänkin laajemman tiedeyhteisön vastuulle. Seuraavassa esitetään, tähän johdattelevana katsauksena, tutkielman luotettavuuteen sekä tutkijan omaan tutkijuuteensa kohdistama kriittinen tarkastelu.

Varsinaista tutkimuksen luotettavuuden arviointia voidaan lähestyä esimerkiksi validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden avulla. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen uskottavuutta ja siinä

hyödynnettyjen analyysimittarien pätevyyttä, siis onko tutkimuksessa lopulta tarkasteltu ja mitattu sitä, mitä siinä olisi pitänyt tutkia. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen analyysiprosessin johdonmukaisuutta sekä osana sitä saatujen mittaustulosten toistettavuutta.⁴¹⁸ Kyseisten termien hyödyntäminen tutkimusten luotettavuuden arvioinnissa onkin tyypillistä erityisesti kvantitatiivisen tutkimusperinteen sekä sitä edustavien määrällisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntävien tutkimusten alalla.

Suora määrällisen validiteetin ja reliabiliteetin arvioiminen kvalitatiiviseen tutkimusperinteseen lukeutuvan tutkimuksen osalta on kuitenkin jossain määrin ongelmallista. Niinpä tyypiltään laadullisen tutkimuksen, jota nyt laadittu tutkielmakin vahvasti edustaa, kokonaisluotettavuuden arvioinnissa onkin mielekkäämpää tukeutua validiteetin ja reliabiliteetin kvalitatiivisiin tulkintatapoihin: Tutkimuksen laadullisen validiteetin, siis sen yleisen pätevyyden, arvioinnissa voidaankin huomio kiinnittää esimerkiksi tutkimuksen laadulliseen perusteellisuuteen sekä siinä toteutettavan tarkastelun loogisuuteen. Edelleen myös tutkimuksen yleinen uskottavuus sekä siinä toteutetun tieteellisen argumentoinnin vakuuttavuus voidaan nostaa sen laadullisen validiteetin arvioinnin keskiöön.⁴¹⁹

Laaditussa tutkielmassa on kiinnitetty erityistä huomiota sen laadullisen validiteetin vahvistamiseen. Tutkielmassa toteutetusta, rajaturvallisuutta osaksi kokonaisturvallisuutta asemoivasta, tarkastelusta on pyritty muodostamaan esitystavaltaan systemaattinen ja perusteellinen kokonaisuus. Myös tutkielman punaisen langan vahvistamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Tällä on pyritty tietoisesti vahventamaan tutkielmassa toteutetun laaja-alaisen ja moniulotteisen tarkastelun loogisuutta. Edelleen tutkielman tarkastelu on pyritty toteuttamaan, niin vahvuuksiensa kuin myös heikkouksiensa esiin tuomisen osalta, tieteellisen argumentaation yleisten periaatteiden mukaisesti. Osaksi tutkielmaa muodostetulla tutkimusasetelmalla sekä sitä tukevalla ja kehystävällä teoreettis-menetelmällisellä apparaatilla on pystytty vastaamaan onnistuneesti asetettuun tutkimusongelmaan sekä edelleen siitä operationalisoituihin tutkimuskysymyksiin.

Vastaavasti tutkimuksen laadullisen reliabiliteetin, siis sen yleisen luotettavuuden, arvioinnin osalta voidaan esiin nostaa toteutetun tarkastelun laadullisen yleistettävyyden sekä edelleen

⁴¹⁸ Tuomi & Sarajärvi (2009), s. 136 & Jyväskylän yliopisto: Tutkimuksen toteuttaminen. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015d. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#tutkimustulosten-luotettavuus>], luettu 21.2.2022; Korhonen (2020), s. 120 mukaan.

⁴¹⁹ Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Validiteetti. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampere 2006f. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html], luettu 21.2.2022; Korhonen (2020), s. 121 mukaan.

siinä muodostettujen tutkimustulosten yleisen hyödynnettävyyden arvioiminen⁴²⁰. Lisäksi laadulliseen reliabiliteettiin voidaan katsoa kuuluvan tutkimusprosessin muodostaman laajemman kokonaisuuden, sekä osana sitä toteutettujen spesifimpien empiiristen analyysi-, synteesi- ja tulkintavaiheiden, yleisen johdonmukaisuuden ja uskottavuuden arvioiminen⁴²¹.

Myös tutkielman laadullisen reliabiliteetin vahvistamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota. Erityisesti tutkielman johdanto- ja päätäntöosiot on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman yksinkertaiseen ja selkeään esitysmuotoon niiden hyödynnettävyyden lisäämisen sekä edelleen niiden laajemmalle kritiikille alistamisen mahdollistamiseksi. Myös tutkielman tutkimusasetelma (*turvallisuuden X ideationaalisen-toiminnallinen ilmeneminen osana laajempaa turvallisuutta Y*), sekä osana sitä muodostettu monimenetelmällinen ja -vaiheinen analyysiprosessi on pyritty kuvaamaan mahdollisimman perusteellisesti ja selkeästi niiden yleistettävyyden ja siirrettävyyden vahvistamiseksi. Vastaavasti tutkielman empiirisen osion auki kirjoittamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota: niin tutkielman analyysiprosessin (analyysirunko ja -yksiköt sekä käytännön toteutus), synteesivaiheen (lähtökohdat analyysistä, teoreettinen rikastaminen) kuin myös tulkinta- ja johtopäätösosion (tutkimuskysymyksiin sekä ajantasaiseen tutkimukseen toistuva peilaaminen) osalta. Tällä on pyritty vahventamaan tutkimusprosessin selkeyttä ja johdonmukaisuutta sekä tätä kautta lisäämään myös tutkielman laajempaa uskottavuutta.

Tutkielman validiteetin ja reliabiliteetin vahventamispyrkimyksistä, sekä hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden⁴²² noudattamisesta, huolimatta tutkielmasta voidaan tunnistaa ja nostaa esille myös heikkouksia ja puutteita niihin kohdistettavan kritiikin mahdollistamiseksi. Esiin, sekä edelleen toteutettavan kriittisen tarkastelun kohteiksi, voidaan nimetä niin tutkielman teoreettisiin ja menetelmällisiin ratkaisuihin, tutkijan aiempaan tutkimukseen ja tutkijuuteen kuin myös tutkijan tutkimuskohteeseensa asemoitumiseen, sekä edelleen tämän tutkijan näkökulmalliseen kriittisyyteen tuomia vaikutuksia, käsitteleviä asiakokonaisuuksia.

Kritiikkiä voidaan kohdistaa ensinnäkin tutkielmassa tehtyihin teoreettisiin ja menetelmällisiin valintoihin. Esiin voidaan nostaa esimerkiksi toteutetun teoreettisen asemoinnin, kriittisen sosiaalisen konstruktivismin ja Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian, yleinen soveltuvuus muodostetun tutkimusongelman tarkastelemiseen. Varsinkin sosiaalisen konstruktivismin

⁴²⁰ Tuomi & Sarajarvi (2009), s. 136–139 & Hiltunen, Leena: *Validiteetti ja reliabiliteetti*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2009. [http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf], luettu 21.2.2022; Korhonen (2020), s. 123 mukaan.

⁴²¹ Anttila, Pirkko: *Laadullinen reliabiliteetti. Tutkimuksen taito ja tiedon hankinta*. Metodix Oy, Helsinki 2014. [<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimuksen-taito-ja-tiedon-hankinta/>], luettu 21.2.2022.

⁴²² Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK): *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*. Krista Varantola, Veikko Launis, Markku Helin, Sanna Kaisa Spoof & Sanna Jäppinen (eds.), Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki 2012.

kriittisen variantin erittely ja esitleminen, sekä edelleen sen käytännön hyödyntäminen tutkimuskohteen tarkastelussa, jäi tutkielmassa osin puutteelliseksi ja vajaaksi. Kuitenkin sen voidaan nähdä lunastaneen paikkansa tutkielman viitekehyyksen metateoreettisena katsantona, jonka kautta tutkielmassa tarkasteltuja turvallisuuksia, raja- ja kokonaisturvallisuutta, sekä niissä tapahtuvaa muutosta, on pystytty onnistuneesti tarkastelemaan.

Kritiikkiä voidaan kohdistaa myös Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian tutkielmassa hyödyntämisessä onnistumiseen. Erityisesti turvallistamisteorian erittely ja esittely, sekä edelleen osaksi tutkielman teoreettista viitekehystä asemoiminen, jäi osin jäsenitelemättömäksi ja sekavaksi. Vastaavasti kuitenkin turvallistamisteorian sosiologisen variantin käytännön operationalisoinnissa onnistuttiin vähintäänkin kohtalaisesti: Pariisin koulukunnan turvallistamisteorian perusteeseihin (turvallistaminen turvallisuustoimijoiden jokapäiväisenä toimintana; turvallisuuden tuottaminen ja kehittäminen turvallisuustoimijoiden toimenpitein) asemoitumisella pystyttiin onnistuneesti havainnoimaan Rajavartiolaitoksen toiminnasta ja toimijuudesta edelleen rajaturvallisuuden laajempaan muutokseen ja kehittämiseen tuomia vaikutuksia. Lisäksi, turvallistamisteorian näkökulmasta toteutetulla tutkielman analyysiprosessin havaintojen rikastamisen ja tulkinnan avulla, tutkielmassa pystyttiin paikallistamaan myös rajaturvallisuuteen liittyvien turvallisuustoimijoiden turvallisuuskiensä hallintaan sekä niistä käytävään merkitys-, määritys- ja hegemoniakamppailuun kytkettävissä olevia ilmentymiä.

Myös tutkielmassa toteutettuihin menetelmävalintoihin voidaan kohdistaa oikeutettua kritiikkiä. Erityisesti ensimmäisenä aineiston analyysimenetelmänä hyödynnetyn laadullisen sisällönanalyysin menetelmäkuvaus jäi sisällöllisesti verrattain suppeaksi ja vajaaksi. Myös laadulliseen sisällönanalyysiin kohdistettu menetelmällinen kritiikki jäi toteutukseltaan varsin pinnalliseksi. Kuitenkin varsinaisessa laadullisen sisällönanalyysin toteutuksessa onnistuttiin vähintään kohtalaisesti. Lisäksi toteutetun sisällönanalyysin niin yleistason analyysirungon ja -yksiköiden kuvaamiseen kuin myös sen käytännön toteutuksen yksityiskohtaiseen esittelyyn kiinnitettiin erityistä huomiota. Tämän voidaan nähdä kompensoineen ainakin osin analyysimenetelmän yleisesittelyssä ilmenneitä heikkouksia. Lopulta laadullinen sisällönanalyysi kyettiin kuitenkin toteuttamaan tutkielman tutkimusasetelman mukaisesti ja sen avulla pystyttiin paikallistamaan laaja-alaisesti Rajavartiolaitoksen eri yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen osallistumisen ilmentymiä. Laadullisella sisällönanalyysillä pystyttiin siis vastaamaan sille tutkielman tutkimusasetelmassa asetettuihin tiedonintresseihin.

Myöskään tulkitsevan diskurssianalyysin analyysiprosessin toisena analyysimenetelmänä hyödyntäminen ei toteutunut tutkielmassa ongelmattomasti. Aiheellista kritiikkiä voidaan kohdistaa erityisesti diskurssianalyysin osalta toteutettuun menetelmäkuvaukseen, joka tutkielmassa

esitettyssä muodossaan jäi osin jäsentelemättömäksi ja rikkonaiseksi kokonaisuudeksi. Diskurssianalyysin yleisen menetelmäkuvauksen kypsymättömyyttä pystyttiin kuitenkin ainakin osin kompensoimaan sen käytännön operationalisoinnin yleisellä ja yksityiskohtaisella erittelyllä. Edelleen tutkielmassa toteutetulla tulkitsevalla diskurssianalyysillä pystyttiin paikallistamaan useita erilaisia rajaturvallisuuden muodostamiseen, kehystämiseen ja kehittämiseen liittyviä rajaturvallisuusdiskursseja ja -käytäntöjä. Myös tulkitsevamman diskurssianalyysimenetelmän operationalisoinnilla pystyttiin siis vastaamaan sille tutkielman tutkimusasetelmassa osoitettuihin vaatimuksiin. Kuitenkin tutkijan lopullinen onnistuminen tulkitsevan diskurssianalyysin toteutuksessa, sekä edelleen sen kautta toteutuneiden rajaturvallisuuden diskursiivisten representaatioiden muodostamisessa, jätetään tiedeyhteisön arvioitavaksi.

Eri näkökulmistaan ja tiedonintresseistään huolimatta tutkielmassa hyödynnetyt tekstianalyysimenetelmät ovat sekä aineisto- että toteutuslähtökohdiltaan verrattain samankaltaisia. Tällä voidaan nähdä olevan sekä tutkielman vaativuusastetta että edelleen sen tulosten selitysvoimaa laskevia vaikutuksia. Monipuolisemman menetelmäapparaatin muodostamiseksi tutkielmassa oltaisiin voitu päätyä myös toisenlaisiin menetelmäratkaisuihin. Laaditun laadullisen tekstianalyysin rikastaminen ja täydentäminen esimerkiksi määrälliseen aineistoon kohdistettavalla tilastollisella analyysillä tai valikoiduilla asiantuntijahaastatteluilta olisi monipuolistanut tutkielman analyysiprosessia sekä tuonut osaksi sitä myös uniikkia ja muuten ei-saatavissa olevaa aineistoa. Edelleen tällä oltaisiin pystytty luomaan myös kokonaan toisenlaista syvyyttä ja vi vahderikkautta tutkielman empiirisen osion muodostamaan kokonaisuuteen.

Kuitenkin myös toisenlaisten analyysimenetelmien tutkielmassa operationalisointia voidaan perustellusti haastaa: Tutkimusprosessin alkuvaiheessa toteutetussa aineisto- ja kirjallisuuskatsauksessa ei pystytty paikallistamaan sellaista määrällistä aineistoa, jonka keräämisellä ja analysoinnilla oltaisiin voitu relevantisti vastata tutkielman tutkimustehtävään, -ongelmaan ja -kysymyksiin. Vastaavasti niin määrällisten kyselyiden kuin laadullista aineistoa tuottavien haastattelumenetelmien tutkielmassa hyödyntämättömyyteen päädyttiin puhtaasti tutkimustyön laadintaan käytössä olleen aikaresurssin rajallisuudesta johtuen. Tämä oli selkeä tutkijan itsensä tekemä tutkimuksellinen valinta, jolla on toki voinut olla edelleen tutkielman yleistä pätevyyttä ja uskottavuutta heikentäviä vaikutuksia.

Tutkielman teoreettis-menetelmälliseen kokonaisuuteen kohdistettava kritiikki voidaan päättää lyhyellä triangulaation tutkielmassa toteutumiseen kohdistuvalla tarkastelulla. Yksittäisiin teorioihin ja menetelmiin, sekä niiden osana tutkielmaa operationalisointiin, kohdistuvan osatarkastelun ohella on relevanttia, ja ehkäpä moniteoreettisen ja -menetelmällisen tutkielman tapauksessa jopa erityisenkin merkittävää, arvioida myös tutkielman teoria- ja

menetelmätriangulaation, sekä edelleen niiden yhdistelmänä muodostuvan laajemman tutkimuksellisen monitriangulaation⁴²³, tutkielmassa onnistumista.

Kahden, niin näkökulmiensa kuin myös tarkastelun tasojensa osalta, toisistaan poikkeavan teorian viitekehykseen yhdistämällä pyrittiin luomaan monitasoisuutta tutkielmassa toteutetulle rajaturvallisuuteen kohdistuvalle tarkastelulle. Tässä myös onnistuttiin tutkijan reflektion perusteella ainakin osin: Kriittisen sosiaalisen konstruktivismiin näkökulmiin nojautumisen avulla pystyttiin todella hahmottamaan rajaturvallisuudessa tapahtuneita muutoksia. Pariisin koulukunnan turvallistamisteoria puolestaan mahdollisti kyseisten muutosten tunnistamisen ja jäljittämisen osaksi turvallisuustoimijoiden, tutkielman tapauksessa siis Rajavartiolaitoksen, käytännön turvallisuustoimintaa. Kahden eri teorian lähtökohdista ja näkökulmista toteutetulla tulokinnalla pystyttiin siis laajentamaan ja syventämään tutkielmassa toteutettua tarkastelua.

Vastaavasti kahta keskenään näkökulmallisesti poikkeavaa analyysimenetelmää yhdistelemällä pyrittiin vahventamaan tutkielman analyysiprosessin yleistä selvitysvoimaa. Edelleen kahden erilaisen analyysimenetelmän yhdistämällä pystyttiin osaltaan vähentämään analyysiprosessissa ilmenevien vinouma- ja vääristymämahdollisuuksien vaikuttavuutta. Laadullisen sisälönanalyysin sekä tulkitsevan diskurssianalyysin vaiheistetun yhdistämisen voidaan siis todeta vahvistaneen tutkielman menetelmätriangulaatiota. Lisäksi kahden, myös tiedonintresseiltään keskenään erilaisen, tekstianalyysimuodon ketjuttamisen voidaan nähdä osaltaan mahdollistaneen tutkielman aineistosta vivahderikkaampien löydösten paikallistamisen. Tämä on puolestaan vahvistanut analyysiprosessin avulla tuotettua pohjaa tutkielman teoreettisten näkökulmien avulla toteutetulle tutkimushavaintoja rikastaneelle tulkinnalle. Toisin sanoen tutkielman useaa teoriaa ja menetelmää tarkasteluunsa yhdistäneillä ratkaisuilla on pystytty ainakin osin vahventamaan, menetelmä- ja teoriatriangulaation vahvistamisen ohella, myös niiden yhdistelmänä syntyvää tutkimuksellista monitriangulaatiota.

Teoria-, menetelmä- sekä edelleen niiden yhdistelmänä muodostuvan monitriangulaation tutkielmassa kuvaamisen ohella on tarkastelussa sivuttava myös lyhyesti muutamia tutkimukselliseen triangulaatioon liittyviä yleisiä haasteita. Esimerkiksi Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan mukaan eri teorioiden ja menetelmien taustalla vaikuttavat, keskenään erilaisiin tieteenfilosofiin perustuvat, ristiriitaiset todellisuus-, tieto- ja ihmiskäsitykset voivat tehdä myös tietyistä

⁴²³ Tuomen ja Sarajärven mukaan, alun perin Denzin ajattelusta johdettuna, kahta triangulaation päätyyppiä, teoria- ja menetelmätriangulaatiota, yhdistelevän monitriangulaation vahventamispyrkimyksillä voidaan osaltaan vahvistaa myös koko tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Tuomi & Sarajärvi (2009), s. 143–146; Korhonen (2020), s. 121 mukaan.

teorioista ja menetelmistä keskenään vaikeasti yhteensovittettavia⁴²⁴. Laaditussa tutkielmassa tätä on pyritty välttämään tutkimusprosessin, sekä laajemmin tutkijan ajattelun, taustalla vaikuttavien todellisuuden ja tietoon liittyvien perusolettamien tunnistamisella. Edelleen näitä taustaolettamia on myös asemoitu ja johdettu osaksi tutkielman tieteenfilosofisia lähtökohtia sekä tieteenteoreettista traditiota ja tutkimuksellista näkökulmaa. Vastaavasti myös tutkielmassa hyödynnetyt teoriat ja menetelmät pyrittiin ankkuroimaan ja kiinnittämään riittävällä tavalla, tutkijan tieteellistä argumentointia hyödyntäen, osaksi tunnistettuja tieteenfilosofisia lähtökohtia. Tällä on pyritty poissulkemaan lähtökohdiltaan ristiriitaisten teoria- ja menetelmävalintojen tutkielmassa tekeminen.

Vastaavasti usean teorian sekä menetelmän osana tutkimusta hyödyntäminen voi helposti johtaa sen sisällölliseen laajenemiseen sekä pahimmillaan jopa siinä toteutetun tarkastelun hallitsemattomaan paisumiseen. Myös esimerkiksi Eskolan ja Suorannan mukaan harkitsemattomasti ja hallitsemattomasti toteutettu tutkimuksellinen triangulaatioiloittelu voi pahimmillaan johtaa teoreettis-empiirisiin käsiteellisiin epätarkkuuksiin, tutkimuksen sisäisiin ristiriitoihin ja epäjohdonmukaisuuksiin sekä yleiseen teoriattomaan tietoaamiseen⁴²⁵. Riski tälle on ilmeinen erityisesti opinnäytteinä tehtyjen tutkimustöiden tapauksessa, jossa riittävän teoreettisen ja menetelmällisen tietämyksen kuvaaminen sekä esitleminen on osa niissä tapahtuvaa oppimisen ja osaamisen mittaamista. Kyseinen havainto voidaan todentaa paikkansapitäväksi myös nyt laaditun tutkielman osalta. Usean teorian ja menetelmän yhdistäminen, varsinkin tutkijan niitä koskevan aiemman esiyymmärryksen ja osaamisen tapauksessa, on johtanut tutkielmassa toteutetun teoreettis-menetelmällisen tarkastelun ajoittaiseen hallitsemattomuuteen ja rönsyilyyn. Tällä voidaan katsoa olevan tutkielman muodostaman kokonaisuuden koheesiota ja koherenssia ajoittain heikentäviä vaikutuksia.

Tutkielman teoreettisten ja menetelmällisten valintojen osuvuuden, sekä niitä yhdistävissä triangulaatiopyrkimyksissä onnistumisen, ohella kritiikkiä voidaan kohdentaa myös tutkijan aiempaan tutkimustaustaan sekä edelleen sen pohjalta muodostuvaan tutkijuuteen. Nyt laaditusta tutkielmasta voidaan tunnistaa useita samankaltaisuuksia ja yhtymäkohtia, niin tutkimusasetelmansa kuin hyödynnetyn teoria- ja menetelmäkehityksensä osalta, tutkijan aiemmin Turun yliopistoon laatiman kokonaisturvallisuutta käsitelleen valtiotieteellisen tutkielman kanssa.

⁴²⁴ Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Triangulaatio. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampere 2006e. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html], luettu 23.2.2022; Korhonen (2020), s. 122 mukaan.

⁴²⁵ Eskola, Jari & Suoranta Juha: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere 1998, s. 71; Korhonen (2020), s. 122 mukaan.

Edelleen jo aiemmin tutkijan tutkimusintressinä ollut kokonaisturvallisuus on vahvasti läsnä myös nyt laaditussa tutkielmassa, tosin muodostetun tutkimusasetelman mukaisesti enemmänkin taustana ja referenttinä nyt tarkastelun kohteena olleelle rajaturvallisuudelle. Kuvattuja tutkimuksellisia yhtymäkohtia ja samankaltaisuuksia voitaisiin pitää erityisen ongelmallisina, erityisesti jos tutkija olisi pyrkinyt niitä aktiivisesti peittelemään ja piilottelemaan.

Kuitenkin, lähes päinvastoin, tutkijan aiempi tutkimustausta ja tutkijuus on tuotu aktiivisesti esille ja ilmi koko tutkimusprosessin ajan; niin tutkielman laadinnan, sen laadintaan saadun ohjauksen kuin myös niitä yhdistäneen seminaarityöskentelyn yhteydessä. Vastaavasti, jo ensimmäisestä tutkimussuunnitelmavedoksestaan lähtien, tutkija on tietoisesti pyrkinyt toteuttamaan nyt laaditun tutkielman eräänlaisena aiemmalle valtiotieteellisestä tutkielmasta kumuloituneelle tietopohjalle itseään asemoivana ja rakentavana jatkotutkimushankkeena. Tutkijan reflektion mukaan aiempaan tietopohjaan ja esiyymmärrykseen vahvasti nojaamisesta muodostuneet tutkimukselliset yhtymäkohdat ovat itseasiassa enemmänkin mahdollistaneet, erityisesti käytössä olleeseen rajalliseen aikaresurssiin suhteutettuna, toteutetussa tarkastelussaan yksityiskohtaisen sekä vivahderikkaan tieteellisen tutkielmakokonaisuuden laadinnan.⁴²⁶

Viimeiseksi reflektointia voidaan kohdistaa tutkielmassa toteutetussa näkökulmallisessa positioitumisessa onnistumiseen. Myös tutkielman strategiantutkimuksen kriittisempään katsantoon asemoitunut näkökulmavalinta, sekä siinä edelleen tutkijan onnistuminen, on syytä asettaa reflektointikohteeksi: Voiko valtion sotilasvirassa palveleva ja turvallisuusviranomaistaustan omaava tutkija, erityisesti tutkiessaan omaa hallinnonalaansa sekä siinä ilmeneviä turvallisuustoimijuuksia ja -konstruktioita, koskaan edes pystyä tosissaan kriittisen tutkimusotteen toteuttamiseen? Edelleen, voidaanko perusolemukseltaan perinteisesti ylimmän valtio- ja sotilasjohdon tietotarpeisiin vastaavan sekä lähtökohdiltaan vahvasti valtion turvallisuuspäämäärien tavoitteluun tarkastelussaan kiinnittyvän strategian tutkimuksen piirissä edes tehdä ja toteuttaa ”aidosti” kriittistä tutkimusta?

Vastaus edellä esitettyihin kysymyksiin kiteytynee lopulta käsitykseen sekä yleisen kriittisyyden että kriittisen tutkimuksen ja tutkijuuden ymmärtämistavoista: Onko aito tutkimuksellinen

⁴²⁶ Voidaankin perustellusti kysyä, että olisiko tutkielman kokonaisvaltainen tarkastelu ollut edes saavutettavissa, jos siihen olisi pyritty pakottamalla muodostamaan kokonaan toisenlaiseen tieteelliseen problematisointiin pohjautuva tutkimusasetelma? Oltaisiinko tutkielman tutkimusprosessia siltikään pystytty pitämään väkijäisesti erillään tutkijan aiemmasta tutkimustaustasta ja tutkijuudesta? Jo tieteellisen tiedon yleisestä kumuloitumisesta sekä tieteen itseään korjaavuudesta johtuen kaikki tutkimus perustaa ja rakentaa itseään sekä nojautuu aina aiemmin tehtyyn tutkimukseen. Vastaavasti myös tutkijan tutkijuus perustuu ja perustaa itseään aina hänen aiempaan elämänhistoriaan ja -kokemuksiinsa. Näiden kiistäminen, sekä edelleen keinotekoisesti tutkimuksen tekemisessä vältteleminen, ilmentäisi älyllistä epärehellisyttä ja olisi sekä ajatuksellisesti köyhää että tieteellisesti kyseenalaista ja tekopyhää.

kriittisyys vain ja ainoastaan normatiiviseen tutkimusotteeseen täysimääräisesti ripustautumista sekä laajemman inhimillisen vapautumisen ja emansipaation tutkimustyön kautta tavoittelua? Vai voidaanko tieteellisenä kriittisyytenä ehkä ymmärtää jo pelkkä tutkimuksellinen analyttisyys sekä myös omien, tutkimuksen tekotapoihin ja tutkijuuteen, liittyvien ennakko-olettamien tunnistaminen? Totuus lienee jossakin näiden välimaastossa olevaa. Ehkäpä lopulta tieteellinen kriittisyys onkin samanaikaisesti sekä molempia näitä että myös paljon niiden välille jäävää; siis vahvasti kontekstisidonnaista ja subjektiperustaista tutkimuksellisesti tiedostavaa toimintaa, mutta ennen kaikkea yleistä analyttistä, kysyvää ja kyseenalaistavaa tapaa tehdä tutkimusta. Edellä kuvattu havainto kriittisyydestä pätee myös nyt laaditun tutkielman tapauksessa, niin sen ymmärtävän tutkimusotteen operationalisointipyrkimysten kuin myös tutkijan vahvan, läpi tutkimusprosessin toteutetun, itsereflektion tapauksessa.

Tutkielmassa toteutettu, rajaturvallisuutta osana kokonaisturvallisuutta jäsentävä, tarkastelu pyrittiin ulottamaan siihen liittyvien ilmeisimpien havaintojen muodostamaa pintaa syvemmälle. Edelleen tehdyille tutkimushavainnoille pyrittiin paikallistamaan ja muodostamaan, niiden suoran hyväksymisen sijaan, myös vaihtoehtoisia selitysmalleja. Pelkän rajaturvallisuuden selittämisen sijaan sitä siis pyrittiin myös aktiivisesti ymmärtämään. Ymmärtävään tieteenteoreettiseen traditioon asemoituminen tekee tutkijan tutkimuskohteensa sisällä olemisesta perusteltua ja joissain tapauksissa jopa tavoiteltavaa. Edelleen, erityisesti nyt laaditun tutkielman tapauksessa, tutkimuskohteina olleiden Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuden hahmottamisen sekä rajaturvallisuuden muutoksen ja kehittymisen kartoittamisen voidaan nähdä jopa edellyttävän tietynasteista rajaturvallisuuteen liittyvää esiyymmärrystä ja osallisuutta.

Rajaturvallisuutta, niin kuin mitä tahansa muutakin turvallisuuden alaa, voidaan luonnollisesti tarkastella ja tutkia myös kokonaan sen ulkopuolisesta tutkijuudesta käsin. Tämän voidaan kuitenkin nähdä hankaloittavan erityisesti tutkimuskohteen muutokseen liittyvien vivahde-erojen hahmottamista sekä edelleen niiden taustalla vaikuttavien kulttuuristen osatekijöiden tunnistamista. Tutkijan oman rajaturvallisuustoimijuuden voidaan siis nähdä myös hyödyttäneen ja rikastaneen tutkielman laadintaa, erityisesti sen synteisiin ja tulkintaan liittyvien osioiden osalta. Sikäli kun tutkimuksellinen kriittisyys ymmärretäänkin analyttisenä tutkimusotteena, kysyvänä ja kyseenalaistavana mielenkiintona sekä pintaa syvemmälle pyrkivänä tarkasteluna, voidaan tutkijan oman reflektion perusteella tämän tutkimuksellisen kriittisyyden osa-alueen katsoa laaditussa tutkielmassa ainakin osin saavutetuksi.

Edelleen myös tutkijan omat tutkimushavainnot, sekä tutkimuskohteeseensa kohdistuva tutkijuus, asetettiin tiedostavasta itsereflektiosta kumpuavan tutkimuksellisen kritiikin kohteiksi. Tutkielmassa tehtyjen tutkimushavaintojen ja johtopäätösten osalta tarkasteltiin myös niiden

vaihtoehtoisia selitysmalleja ja tulkintatapoja, niin osaksi tutkielmaa muodostetun teoreettisen viitekehyyksen kuin myös tutkijan oman valtiotieteellisestä tutkimustaustasta kumpuavan tutkijuuden avulla. Vastaavasti myös tutkijan oma, osaksi tutkimuskohdettaan asemoituminen sekä siitä kumpuava tutkimuksellinen esiymmärrys, niin niiden vahvuuksineen kuin myös heikkouksineen, on tuotu tutkielman tarkastelussa selvästi esille. Kuitenkin, kuten tutkielman teoria- ja menetelmävalintojen sekä tutkijan aiemman tutkimuksen ja tutkijuuden vaikutusten osalta, jätetään myös tutkielmassa hyödynnetyn kriittisen näkökulman onnistumisen tarkempi arvioiminen laajemman tiedeyhteisön puntaroitavaksi. Voitaneen kuitenkin todeta, että myös turvallisuustutkimukselle sen kriittisine katsantoineen on paikkansa strategian tutkimuksen laajemman sateenvarjon alla; ymmärretään se sitten joko strategian tutkimuksen kriittisenä varianttina tai vain yhtenä nykyaikaisena tapana tehdä ja toteuttaa monimuotoista strategian tutkimusta.

Lopulta kokonaisvastuu tutkimustyön laadintaan liittyvästä hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, tutkijan tutkimustaustasta ja tutkijuudesta kumpuavasta tutkimuksellisesta rehellisyydestä ja vilpittömyydestä sekä validiteetin ja reliabiliteetin periaatteiden tutkimustyössä toteutumisesta on tutkijalla itsellään. Myös laadittuun tutkielmaan liittyvät mahdolliset sisällölliset epätarkkuudet, puutteet ja laiminlyönnit ovat tutkijan itsensä vastuulla. Tutkielman onnistumisen arviointi, edellä kuvattujen tutkijan itsereflektioon perustuvien alkusanojen saattelemana, jätetään puolestaan tutkielman lukijoista muodostuvan laajemman tiedeyhteisön harteille. Lopullinen vastuu tutkielman muodostamasta kokonaisuudesta, sen kaikkine vahvuuksineen ja heikkouksineen sekä mahdollisine ansioineen, on lopulta vain ja ainoastaan tutkijalla itsellään.

8.3 Jatkotutkimusaiheet ja pohdinta

Tutkimusprosessin yhteydessä tunnistettiin muutamia mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Ajankohtaisuutensa osalta tutkijan reflektiossa nousee esille COVID-19 -pandemian sekä edelleen Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen muodostamien laajempien tutkimuksellisten aihekehysten tuominen rajaturvallisuuteen sekä Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen kohdistuvaan tarkasteluun. Vastaavasti myös nyt toteutetun, rajaturvallisuutta osana kokonaisuutena jäsentäneen, tutkielman johtopäätöksiin ja tuloksiin pohjautuva sekä edelleen niitä jatkokehittävä tutkimushanke voisi olla mielenkiintoista toteuttaa.

Tutkielman laadinnan aikana edelleen käynnissä olevaan COVID-19 -pandemiaan liittyvät erilaiset jatkotutkimusaiheet nousevat tutkijan reflektiossa vahvasti esille. Rajaturvallisuuden ja Rajavartiolaitoksen erilaisten terveysturvallisuushkien torjuntaan osallistumiseen, toteutumiseen ja vaikuttavuuteen kohdistuva tarkastelu olisi merkittävä tutkimusaihe, jonka tuloksilla voisi olla vaikuttavuutta myös laajemman kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin

kehyksessä toteutettavan viranomais- ja turvallisuustoimijayhteistyön edelleen kehittämisessä. Vastaavasti esiin voidaan nostaa myös laajempi ja yleisempi terveysturvallisuutta osaksi kokonaisturvallisuutta yhteensovittavan tutkimusaiheen tarkastelun tarpeellisuus.

Toisena ajankohtaisena jatkotutkimusaiheiden kokonaisuutena nousee tutkijan reflektiossa esille erilaisten puolustusvalmiuteen ja sotilaalliseen maanpuolustukseen rajaturvallisuutta ja Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuutta tarkastelussaan yhdistävät tutkimushankkeet. Voisi olla mielenkiintoista hahmottaa ja tutkia esimerkiksi kansalliseen rajaturvallisuuskulttuurimme ja sitä käytännössä operationalisoivaan Rajavartiolaitoksen turvallisuustoimijuuteen sisälle rakennettuja ulkoista turvallisuutta ja sotilaallisten uhkien torjuntaa koskevia jaettuja kulttuurisia merkityksiä, ideoita, perinteitä, tapoja ja käytäntöjä. Käytännönläheisempänä tutkimusaiheena voidaan nostaa esille ulkoisen turvallisuuden osatoimijuutta kansallisessa rajaturvallisuudessamme ilmentävän, sotilaalliseen maanpuolustukseen sekä asevelvollisten kouluttamiseen osallistumista koskevan, Rajavartiolaitoksen strategisen viestinnän ja kommunikoinnin tarkasteleminen.

Näiden laajempien tutkimusaihekokonaisuuksien ohella voisi olla mielenkiintoista jatkaa nyt laaditussa tutkielmassa toteutettua tarkastelua rajaturvallisuuden osaksi kokonaisturvallisuutta jäsentymisestä. Esimerkiksi nyt laaditun tutkielman pohjalta toimeenpantava haastattelututkimus valikoidulle Rajavartiolaitoksen alue- ja keskushallintotason johtohenkilöstölle voisi tuoda uutta syvyyttä ja laajuutta nyt tutkielmassa toteutetulle tutkimusaiheen varsin yleistasoiselle tarkastelulle. Edelleen luonteeltaan soveltavammalla ja tulkitsevammalla haastattelututkimuksella voisi olla mahdollista muodostaa myös kokonaan uudelleenlaiseen tietämykseen perustuvaa näkemystä sekä vivahderikkaampaa kokonaiskuvaa rajaturvallisuuden ja kokonaisturvallisuuden välisen dynamiikan, sekä laajemmin Rajavartiolaitoksen toteuttaman viranomais- ja turvallisuustoimijayhteistyön, nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Suomi on aina ollut, ja tulee myös aina olemaan, rajamaa⁴²⁷. Täten niin valtakunnan rajamme kuin myös siihen liittyviin erilaisiin rajaamisiin kytkeytyvät moninaiset merkitykset ja toimitukset tulevat jatkossakin olemaan poikkeuksellisen mielenkiinnon kohteita. Vaikka tutkielmassa osoitetun mukaisesti erilaiset valtakuntien väliset rajat, sekä niiden turvaamisen kautta toimeenpantavat eri rajaamiset, ovatkin moninaisten, niin ulkoisten kuin myös sisäisten, muutosvoimien kohteena, ei niiden pohjimmaisessa perusluonteessa ole lopulta kuitenkaan tapahtunut suuria muutoksia. Määritämme edelleen erilaisten rajojen sekä niistä kumpuavien

⁴²⁷ Laitinen & Huhtinen (2021), s. 196.

sosiopoliittisten ja -kulttuuristen rajaamisten kautta myös itseämme sekä laajempaa kollektiivista itseyttämme ja kansallista identiteettiämme; yleensä suhteessa näiden rajojen toisella puolella olevaan, ja tyypillisesti meistä itsestämme jollain tavalla poikkeavaan, toiseen⁴²⁸. Itärajaisuuteemme kytkeytyvät ja kiinnittyvät moninaiset merkitykset vaikuttavat edelleen perustavanlaatuisesti myös laajemman kansallisen strategisen kulttuurimme osatekijöinä.

Viime aikojen tapahtumien valossa tämä rajoihimme kytkeytyvän itseyden ja sen toisella puolella olevan toiseuden dynamiikka on kokemassa voimakasta takaumaa sekä tekemässä vahvaa paluuta jo menneisyyteen jääneinä pitämiimme aikoihin. Aggressiivinen geopolitiikka sekä sotilaallisen voiman Euroopassa käyttäminen ovat tehneet paluun todellisuuteemme. Turvallisuusympäristössämme on tapahtunut perustavanlaatuinen ja peruuttamaton muutos, jonka niin välittömät kuin myös välilliset seuraukset tulevat vaikuttamaan keskuudessamme pitkään. Kylmän sijasta näemme lähialueellamme tällä kertaa myös kuumaa sotaa.

Maantieteellisestä raja-alueellisuudestamme johtuen erilaisten rajoihimme liittyvien turvallisuustoimien, rajojemme suvereniteetin vartioinnin ja rajoihimme liittyvän turvallisuuden hallinnan, merkitys tulee lähitulevaisuudessa korostumaan: suhteessa arvaamattomaan itään Suomi on aina ollut, ja tulee myös jatkossakin olemaan, etulinjassa⁴²⁹. Varautumisen, huoltovarmuuden ja valmiussuunnittelun kaltaiset teemat tulevat hallitsemaan laajempaa yhteiskunnallista keskusteluumme myös tulevaisuudessa. Näillä on jälleen uusia vaikutuksia ja vaateita niin rajaturvallisuutta koskevaan ymmärrykseemme kuin myös sitä toteuttaviin toimijuuksiin. Ajankohtaisuudestaan johtuen rajaturvallisuutemme selkeämpi osaksi valtion, yhteiskunnan ja kansalaisten kokonaisturvallisuutta asemoiminen voisi palvella osaltaan myös laajemman kansallisen turvallisuutemme vahvistamista.

Lopulta rajaturvallisuutemme, sekä sitä kansallisesti monialaisesti ylläpitävä ja tuottava Rajavartiolaitos, toimii ja operoi siten kuin sen ollaan haluttu vaikuttavan: vartioiden sekä turvaten rajojemme suvereniteettia ja koskemattomuutta, halliten, kontrolloiden ja valvoen erilaisia rajojamme ylittäviä virtauksia sekä torjuen rajoihin ja raja-alueisiimme kohdistuvia turvallisuusuhkia; siis tuottaen rajoja turvallisuudelle ja turvallisuutta rajoille.

⁴²⁸ Laine, Jussi P.; Ilkka Liikanen & James W. Scott: Introduction. Changing dimension of the Northern European security environment, *Remapping Security on Europe's Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 6–7.

⁴²⁹ Pohjonen, Juha: *Rajarauhaa Suomen ja Euroopan puolesta. Rajavartiolaitos 1991-2009*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 2009, s. 193.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIAINIESTO

Euroopan komissio: Komission suositus, annettu 8.10.2019, *rajoilla suoritettavia henkilötarkastuksia varten laaditusta, jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten käyttöön tarkoitusta yhteisestä rajavartijan käsikirjasta (Schengen-käsikirjasta) ja 6 päivänä marraskuuta 2006 annetun komission suosituksen K(2006) 5186 korvaamisesta.*

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2016, *henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta unionin säännöstöstä (Schengenin rajäsäätö) (kodifikaatio).*

Frontex: *Technical and Operational Strategy for European Integrated Border Management.* European Border and Coast Guard Agency (Frontex), Warsaw 2019.

Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Aivan rajalla. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto, 13.7.2016.* Turvallisuuskomitea, Helsinki 2016. [<https://turvallisuuskomitea.fi/aivan-rajalla/>], luettu 19.3.2021.

Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Kokonaisturvallisuus supisuomalaisena yhteistoimintamallina turvallisuushaasteiden kohtaamiseksi. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto, 28.6.2018.* Turvallisuuskomitea, Helsinki 2018. [<https://turvallisuuskomitea.fi/kokonaisturvallisuus-supisuomalaisena-yhteistoimintamallina-turvallisuushaasteiden-kohtaamiseksi/>], luettu 19.3.2021.

Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Rajavartiolaitos - Hybridioorganisaatio. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto, 11.8.2015.* Turvallisuuskomitea, Helsinki 2015. [<https://turvallisuuskomitea.fi/rajavartiolaitos-hybridioorganisaatio/>], luettu 19.3.2021.

Kostamovaara, Pasi, kenraaliluutnantti: Rajaturvallisuutta poikkeusoloissa. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto, 18.6.2020.* Turvallisuuskomitea, Helsinki 2020. [<https://turvallisuuskomitea.fi/rajaturvallisuutta-poikkeusoloissa/>], luettu 19.3.2021.

Laitinen, Ilkka, kenraaliluutnantti: Rajavartiolain päivitys 2019 – yhdessä varautumista hybridiuhkiin. *Turvallisuuskomitean blogiarkisto, 19.6.2019.* Turvallisuuskomitea, Helsinki 2019. [<https://turvallisuuskomitea.fi/rajavartiolain-paivitys-2019-yhdessa-varautumista-hybridiuhiin/>], luettu 19.3.2021.

Rajavartiolaitos: *National Integrated Border Management Strategy 2018-2021*. Rajavartiolaitos, Helsinki 2018.

Rajavartiolaitos: *Rajavartiolaitoksen strategia 2022*. Rajavartiolaitos, Helsinki 2012.

Rajavartiolaitos: *Rajavartiolaitoksen strategia 2027*. Rajavartiolaitos, Helsinki 2017.

1. JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

1.2 Muiden viranomaisten asiakirjat

1.3 Opinnäytteet

Ahokas, Jussi: *Suomalaisen kokonaisturvallisuuden turvallistaminen kylmän sodan jälkeen*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

Castrén, Joonas: *Eurooppalaisen raja- ja merivartioston rajaturvallisuustoiminnot uhkakuvien rajapinnoilla*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

Hirvi, Mikko: *Alueiden poikkihallinnollisen tilannekäsityksen muodostaminen*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017.

Kivenjuuri, Tomi: *Vaikuttavuuden arviointi viranomaisyhteistyön suunnittelu- ja valmistelu-prosessissa*. Esiupseerikurssin tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2010.

Korhonen, Oskari: *Kohti yhteistä turvallisuutta? Kokonaisturvallisuus Suomen turvallisuuspolitiikan ja turvallisuuskäsityksen laajentajana*. Valtiotieteellinen pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto, Turku 2020.

Kurvinen, Janne: *Euroopan unionin rajaturvallisuus – raja turvallisuutena vai turvallisuus rajana?* Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2011.

Källman, Simon: *Hybridiuhat ja Suomen puolustuksen uskottavuus*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2019.

Känä, Kai: *Diskurssianalyysi tiedusteluanalyysin lähestymistapana: Venäjän Syyrian operaation diskursiivinen tarkastelu*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017.

Lahtinen, Jouni: *Rajaturvallisuus 2020*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2008.

Leminen, Mikko: *Turvallisuusalan viranomaisyhteistyön tiivistäminen*. Sotatieteellinen pro gradu -tutkielma, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2009.

Piira, Sami: *Kansallisen huoltovarmuuden resilienssiys kokonaisturvallisuuden kentällä*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2015.

Riissanen, Urpo: *Rajaturvallisuus - ilmiö, strategia ja turvallistaminen*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2009.

Turunen, Jorma: *Rajaturvallisuuden haasteet Euroopan unionissa 2020-luvulla*. Sotatieteellinen diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2011.

1.4 Ohjesäännöt

1.5 Haastattelut

1.6 Muut julkaisemattomat lähteet

2. JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Branders, Minna: *Kokonainen Turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Tampereen yliopisto, Tampere 2016.

Heiskanen, Markus: *Rajakeisarin uudet (v)aatteet. Käsitemanalyysi rajaturvallisuudesta*. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi 2013.

Janzon, Max: *Realizing border security culture in Finland (and Europe)*. Unigrafia, Helsinki 2014.

Kivelä, Juhani: *Hiljainen hälytys : yhteiskunnan häiriötilanteiden hallinnan tila vuosina 2012-2014*. Unigrafia, Helsinki 2016.

Valtonen, Vesa: *Turvallisuustoimijoiden yhteistyö operatiivis-taktisesta näkökulmasta*. Julkaisu-sarja 1, n:o 3. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2010.

2.2 Kirjallisuus

Aaltola, Juhani & Raine Valli (eds.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus, Jyväskylä 2001.

Aaltola, Mika; Boris Kuznetsov, Andris Sprūds, & Elizabete Vizgunova (eds.): *Societal Security in the Baltic Sea region: Expertise Mapping and Raising Policy Relevance*. Latvian Institute of International Affairs, Riga 2018.

Adler-Nissen, Rebecca (ed.): *Bourdieu in International Relations: Rethinking Key Concepts in IR*. Routledge, Oxon 2013.

Balzacq, Thierry: *Securitization Theory. How security problems emerge and dissolve*. Routledge, Oxon 2011.

Baylis, John; Steve Smith & Patricia Owens (eds.): *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations. Seventh Edition*. Oxford University Press, Oxford 2017.

Bigo, Didier & Anastassia Tsoukala (eds.): *Terror, Insecurity and Liberty: Illiberal Practices of Liberal Regimes after 9/11*. Routledge, Abingdon 2008.

Buzan, Barry & Lene Hansen (eds.): *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge University Press, Cambridge 2009.

Buzan, Barry; Ole Wæver & Jaap de Wilde: *Security. A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Boulder-London 1998.

von Clausewitz, Carl: *Sodankäynnistä [Vom Kriege, 1832]*. Art House, Helsinki 1998.

Collins, Alan (ed.): *Contemporary Security Studies. Fourth Edition*. Oxford University Press, Oxford 2016.

Dunn Cavelty, Myriam & Thierry Balzacq (eds.): *Routledge Handbook of Security Studies. Second edition*. Routledge, Oxon 2017.

Eskola, Jari & Suoranta Juha: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere 1998.

Fairclough, Norman; Virpi Blom, & Kaarina Hazard: *Miten Media Puhuu*. Vastapaino, Tampere 1997.

Fierke, Karin M.: *Changing Games, Changing Strategies*. Manchester University Press, Manchester 1998.

Fierke, Karin M. (ed.): *Critical Approaches to International Security. Second Edition*. Polity, Cambridge 2015.

Given, Lisa M. (ed): *The SAGE Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publications Inc., Thousand Oaks 2008.

Hansen, Lene: *Security as Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War*. Routledge, Oxon 2006.

Heywood, Andrew (ed.): *Politics. Fourth Edition*. Palgrave Macmillan, Hampshire 2013.

Huysmans, Jef: *The Politics of Insecurity: Fear, Migration and Asylum in the EU*. Routledge, London 2006.

Jokinen, Arja; Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere 1999.

Jokinen; Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käytännöt*. Vastapaino, Tampere 2016.

Jokinen, Arja; Kirsi Juhila & Eero Suoninen: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere 1993.

Katzenstein, Peter: *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*. Columbia University Press, New York 1996.

Kelstrup, Morton & Michael C. Williams (eds.): *International Relations Theory and the Politics of European Integration*. Routledge, London 2000.

Kristeva, Julia: *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. Columbia University Press, New York 1980.

Laine, Jussi P.; Ilkka Liikanen & James W. Scott: *Remapping Security on Europe's Northern Borders*. Routledge, Oxon 2021.

Laitinen, Kari & Aki-Mauri Huhtinen: *Kansallinen turvallisuus murroksessa*. Docendo Oy, Jyväskylä 2021.

Larsson, Sebastian & Mark Rhinard (eds.): *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence*. Routledge, Oxon 2021.

Linnéll, Jarno; Klaus Majewski & Mirva Salminen: *Kyberturvallisuus*. Docendo Oy, Jyväskylä 2014.

Peoples, Columba & Nick Vaughan-Williams (eds.): *Critical Security Studies. An Introduction. 2nd Edition*. Routledge, London 2015.

Pohjonen, Juha: *Rajarauhaa Suomen ja Euroopan puolesta. Rajavartiolaitos 1991-2009*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 2009.

Salter, Mark B. & Can E. Mutlu (eds.): *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction*. Routledge, Oxon 2013.

Sanastokeskus TSK: *Kokonaisturvallisuuden sanasto*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2017.

Shepherd, Laura J. (ed.): *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods*. Routledge, London 2013.

Sipilä Joonas & Tommi Koivula: *Kuinka strategiaa tutkitaan. 2. uudistettu painos*. Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 2: Tutkimuselosteita No 52, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014.

Sivonen, Pekka (ed.): *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013.

Sun Tzu: *The Art of War, First Edition*. Oxford University Press, Oxford 1963.

Sunzi: *Sodankäynnin taito [Sunzi Bingfa]*. Gaudeamus, Helsinki 2005.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki 2002.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki 2009.

Turvallisuuskomitea: *Turvallinen Suomi 2018. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2018.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK): Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa, *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012*. Krista Varantola, Veikko Launis, Markku Helin, Sanna Kaisa Spoof & Sanna Jäppinen (eds.), Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki 2012.

Wagner, Johann: *Border Management in Transformation : Transnational Threats and Security Policies of European States*. Springer, Cham 2021.

Wendt, Alexander: *Social Theory of International Relations*. Cambridge Studies in International Relations: 67. Cambridge University Press, Cambridge 1999.

Williams, Paul D. & Matt McDonald (eds.): *Security Studies: An Introduction. Third edition*. Routledge, Oxon 2018.

Young, Robert (ed.): *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*. Routledge, New York 1981.

2.3 Artikkelit

Aaltola, Mika; Andris Sprūds, & Elizabete Vizgunova: Concluding Remarks : Differences and Similarities, Sub-regional Approaches and Prospects of Societal Security in the Baltic Sea region, *Societal Security in the Baltic Sea region: Expertise Mapping and Raising Policy Relevance*. Mika Aaltola; Boris Kuznetsov, Andris Sprūds & Elizabete Vizgunova (eds.). Latvian Institute of International Affairs, Riga 2018, s. 244–263.

Aaltola, Mika & Tapio Juntunen: Nordic Model Meets Resilience – Finnish Strategy for Societal Security, *Societal Security in the Baltic Sea region: Expertise Mapping and Raising Policy Relevance*. Mika Aaltola; Boris Kuznetsov, Andris Sprūds, & Elizabete Vizgunova (eds.). Latvian Institute of International Affairs, Riga 2018, s. 26–42.

Agius, Christine: Social constructivism. *Contemporary Security Studies. Fourth Edition*. Allan Collins (ed.), Oxford University Press, Oxford 2016, s. 70–86.

Aradau, Claudia & Ren van Munster: Poststructuralist approaches to security, *Routledge Handbook of Security Studies. Second edition*. Myriam Dunn Cavelty & Thierry Balzacq (eds.), Routledge, Oxon 2017, s. 75–84.

Barnett, Michael: Social constructivism. The Globalization of World Politics, *An Introduction to International Relations. Seventh Edition*. John Baylis; Steve Smith, & Patricia Owens (eds.), Oxford University Press, Oxford 2017, s. 144–158.

Beier, Marshall J.: Critical Interventions: Subjects, Objects and Security. *Contemporary Security Studies. Fourth Edition*. Allan Collins (ed.), Oxford University Press, Oxford 2016, s. 108–121.

Bigo, Didier: Security. Analysing transnational professionals of (in)security in Europe, *Bourdieu in International Relations: Rethinking Key Concepts in IR*, Rebecca Adler-Nissen (ed.), Routledge, Oxon 2013, s. 114–130.

Bigo, Didier: Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives 27:1, 2002*, s. 63–92.

Bigo, Didier: The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/Navy – border guards/police – database analysts. *Security Dialogue Vol. 45(3), 2014*, s. 209–225.

Bigo, Didier: When Two Become One : Internal and External Securitisations in Europe, *International Relations Theory and the Politics of European Integration*, Morton Kelstrup & Michael C. Williams (eds.), Routledge, London 2000, s. 171–204.

Bigo, Didier & Anastassia Tsoukala: Understanding (In)security, *Terror, Insecurity and Liberty: Illiberal Practices of Liberal Regimes after 9/11*, Didier Bigo & Anastassia Tsoukala (eds.), Routledge, Abingdon 2008, s. 1–9.

Blombergs, Fred: Realismi ja strategian tutkimus, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 5–38.

Buerger, Christian: Security as practice, *Routledge Handbook of Security Studies. Second edition*. Myriam Dunn Cavelty & Thierry Balzacq (eds.), Routledge, Oxon 2017, s. 126–135.

Eskola, Jari: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta, *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, Juhani Aaltola & Raine Valli (eds.), PS-kustannus, Jyväskylä 2001, s. 133–157.

Foucault, Michel: The Order of Discourse, *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*. Robert Young (ed.), Routledge, New York 1981, s. 51–78.

Hansen, Lene: The Little Mermaid's Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in Copenhagen School. *Millenium, Vol. 29(2), 2000*, s. 285–306.

Horii, Satoko: The effect of Frontex's risk analysis on the European border controls. *European Politics and Society Vol. 17, No. 2, 2016*, s. 242–258.

Huysmans, Jef: Defining Social Constructivism in Security Studies: The Normative Dilemma of Writing Security. *Alternatives 27:1, 2002*, s. 41–62.

Huysmans, Jef: Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier. *European Journal of International Relations 4:2, 1998*, s. 226–255.

Hyvönen, Ari-Elmeri & Tapio Juntunen: From “spiritual defence” to robust resilience in the Finnish comprehensive security model, *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence*. Sebastian Larson & Mark Rhinard (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 154–178.

Jarvis, Lee: Conclusion. The process, practice and ethics of research, *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods*. Laura J. Shepherd (ed.), Routledge, Oxon 2013, s. 236–247.

Kaukanen, Jaakko, kenraaliluutnantti: Takana 40 vuoden ura Rajalla. Rajavartiolaitoksen päällikön jäähyväishaastattelu. *Rajamme vartijat 3/2018, 2018*, s. 5–11.

Kerttunen, Mika: Sotilasstrategia: Sotilasstrategian tutkimuksen perusteista, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 39–58.

Kielenniva, Jani: Johdanto. *Turvallinen Suomi 2018. Tietoja Suomen kokonaisturvallisuudesta*. Turvallisuuskomitea (ed.), Helsinki: Turvallisuuskomitea, Helsinki 2018, s. 7–14.

Koivula, Tommi: Jälkistrukturalistinen turvallisuustutkimus - Mahdoton käsite vai käsitteellinen mahdottomuus?, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 105–125.

Krause, Keith: Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of “Critical Security Studies”. *Cooperation and Conflict Vol. 33(3), 1998*, s. 298–333.

Kähönen, Aappo: The geography of threat perceptions of Russian borders, *Remapping Security on Europe’s Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 100–114.

Laine, Jussi P.: Confusing compass point of human security – Finnish perspectives, *Remapping Security on Europe’s Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 115–137.

Laine, Jussi P.; Ilkka Liikanen & James W. Scott: Introduction. Changing dimension of the Northern European security environment, *Remapping Security on Europe’s Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 1–17.

Laitinen, Ilkka, kenraaliluutnantti: Marssi jatkuu! *Rajamme vartijat 3/2018, 2018*, s. 3.

Larsson, Sebastian & Mark Rhinard: Introduction. Comparing and conceptualizing Nordic societal security, *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence*. Sebastian Larson & Mark Rhinard (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 3–21.

Lindblom, Sari & Joonas Castrén: Implementation of European Union security strategies in the context of Integrated Border Management, *Remapping Security on Europe’s Northern Borders*. Jussi P. Laine, Ilkka Liikanen & James W. Scott (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 85–99.

McDonald, Matt: Constructivisms, *Security Studies: An Introduction. Third edition*. Paul D Williams & Matt McDonald (eds.), Routledge, Oxon 2018, s. 48–59.

McDonald, Matt: Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations, Vol. 14(4), 2008*, s. 563–587.

Mutimer, David: Critical Security Studies: A Schismatic History. *Contemporary Security Studies. Fourth Edition*. Allan Collins (ed.), Oxford University Press, Oxford 2016, s. 87–107.

Mutlu, Can E. & Mark B. Salter: The discursive turn. Introduction, *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction*. Mark B. Salter & Can E. Mutlu (eds.), Routledge, Oxon 2013, s. 113–120.

Neumann, Iver B. & Heikka, Henrikki: Grand Strategy, Strategic Culture, Practice - the social roots of Nordic defence, *Cooperation and Conflict Vol. (40)1, 2005*, s. 5–23.

Nyman, Jonna: Securitization, *Security Studies: An Introduction. Third edition.* Paul D Williams & Matt McDonald (eds.), Routledge, Oxon 2018, s. 100–113.

Nyman, Jonna: Securitization theory, *Critical Approaches to Security: An introduction to theories and methods.* Laura J. Shepherd (ed.), Routledge, Oxon 2013, s. 51–62.

Åhäll, Linda: Poststructuralism, *Security Studies: An Introduction. Third edition.* Paul D Williams & Matt McDonald (eds.), Routledge, Oxon 2018, s. 86–99.

Perheentupa, Christian: Konstruktivismi, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen.* Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 91–104.

Pynnönen, Anu: *Diskurssianalyysi: tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen.* Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2013.

Roe, Paul: Actors, Audience(s) and Emergency Measures. *Security Dialogue, Vol. 39(6), 2008,* s. 615–633.

Salter, Mark B.: Introduction, *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction.* Mark B. Salter & Can E. Mutlu (eds.), Routledge, Oxon 2013a, s. 1–14.

Salter, Mark B.: The practice turn. Introduction, *Research Methods in Critical Security Studies. An introduction.* Mark B. Salter & Can E. Mutlu (eds.), Routledge, Oxon 2013b, s. 85–92.

Sillanpää, Antti: Kvantitatiivisten menetelmien vaihtoehto kansainvälisen turvallisuuden tutkimukseen, *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen.* Pekka Sivonen (ed.), Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2013, s. 149–170.

Silvasti, Markus: Turvuus – kohti uutta turvallisuusymmärrystä, *Tiede ja ase: Suomen Sotatieteellisen Seuran vuosijulkaisu. N:o 74,* Markus Silvasti (ed.), Suomen Sotatieteellinen Seura ry, Helsinki 2016, s. 265–299.

Tazzioli, Martina: Spy, track and archive: The temporality of visibility in Eurosur and Jora. *Security Dialogue Vol. 49(4), 2018,* s. 272–288.

Valtonen, Vesa & Minna Branders: Tracing the Finnish Comprehensive Security Model, *Nordic Societal Security. Convergence and Divergence.* Sebastian Larson & Mark Rhinard (eds.). Routledge, Oxon 2021, s. 91–108.

Vuori, Juha: Constructivism and Securitization Studies, *Routledge Handbook of Security Studies. Second edition*. Myriam Dunn Cavelty & Thierry Balzacq (eds.), Routledge, Oxon 2017, s. 93–106.

Walters, William: Mapping Schengenland: Denaturalising the Border. *Environment and Planning D: Society and Space Vol 20(5), 2002*, s. 564–580.

Weldes, Jutta: Constructing National Interests. *European Journal of International Relations, Vol. 2(3), 1996*, s. 275–318.

Wilkinson, Claire: The Copenhagen School on Tour in Kyrgyzstan: Is Securitization Theory Useable Outside Europe? *Security Dialogue, Vol. 38(1), 2007*, s. 5–25.

2.4 Lehdet

2.5 Lait ja asetukset

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2019/1896, annettu 13 päivänä marraskuuta 2019, *eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta sekä asetusten (EU) N:o 1052/2013 ja (EU) 2016/1624 kumoamisesta*.

Meripelastuslaki 1145/2001.

Pelastuslaki 379/2011.

Rajavartiolaki 578/2005.

Valtioneuvoston asetukset Turvallisuuskomiteasta 77/2013.

2.6 Viranomaisten julkaisut

Frontex: *The role of Frontex in European Coast Guard Functions*. Frontex, Warsaw 2018.

Puolustusministeriö: *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 27.11.2003*. Puolustusministeriö, Helsinki 2003.

Puolustusministeriö: *Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 23.11.2006*. Puolustusministeriö, Helsinki 2006.

Sisäministeriö: *Kansallinen riskiarvio 2018*. Sisäministeriön julkaisuja 2019:5. Sisäministeriö, Helsinki 2019.

Sisäministeriö: *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta*. Sisäministeriön julkaisu 8/2016. Sisäministeriö, Helsinki 2016.

Turvallisuuskomitea: *Yhteiskunnan turvallisuusstrategia*. Turvallisuuskomitea, Helsinki 2017.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta*. Valtioneuvosto, Helsinki 2012.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:78. Valtioneuvosto, Helsinki 2021b.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48. Valtioneuvosto, Helsinki 2021a.

Valtioneuvosto: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:30. Valtioneuvosto, Helsinki 2020.

Valtioneuvoston kanslia: *Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2009. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2009.

Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2017.

Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2016.

Valtioneuvoston kanslia: *Varautuminen ja kokonaisturvallisuus. Komiteamietintö*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 21/2010. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2010.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunta: *Kansallisen turvallisuuden vaikutusten arviointi*. Harriet Lonka, Kari Laitinen, Anssi Keinänen, Susanna Wähä, Aki-Mauri Huhtinen & Jyri Paasonen (eds.). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:28. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki 2020.

2.7 Muut julkaistut lähteet

Anttila, Pirkko: Laadullinen reliabiliteetti. *Tutkimuksen taito ja tiedon hankinta*. Metodix Oy, Helsinki 2014. [<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>], luettu 21.2.2022.

European Commission: *Migration and Home Affairs. European integrated border management*. European Commission, Brussel. [https://ec.europa.eu/home-affairs/content/european-integrated-border-management_en], luettu 7.9.2021.

Frontex: *European Cooperation on Coast Guard Functions*. Frontex, Warsaw 2021. [<https://frontex.europa.eu/we-support/european-cooperation-on-coast-guard-functions/>], luettu 7.9.2021.

Frontex: *Mikä Frontex on?* Frontex, Varsova 2021. [<https://frontex.europa.eu/fi/meista/mika-frontex-on-/>], luettu 7.9.2021.

Frontex: *Our Mission*. Frontex, Warsaw 2021. [<https://frontex.europa.eu/about-frontex/our-mission/>], luettu 7.9.2021.

Hiltunen, Leena: *Validiteetti ja reliabiliteetti*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2009. [http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf], luettu 21.2.2022.

Jyväskylän yliopisto: Diskurssianalyysi. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015a. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/diskurssianalyysi>], luettu 17.12.2020.

Jyväskylän yliopisto: Positivismi. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015b. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/positivismi>], luettu 15.3.2021.

Jyväskylän yliopisto: Relativismi. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015c. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/relativismi>], luettu 15.3.2021.

Jyväskylän yliopisto: Tutkimuksen toteuttaminen. *Koppa – Menetelmäpolkuja humanisteille*. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylä 2015d. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#tutkimustulosten-luotettavuus>], luettu 21.2.2022.

Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy: Käytäntö. *Kielitoimiston sanakirja*, Helsinki 2020. [<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/käytäntö>], luettu 3.9.2021.

Maslow, Abraham: A Theory of Human Motivation. *Psychological Review* 50:4, 1943, s. 370–396. [<https://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>], luettu 17.12.2020.

Rajavartiolaitos: *Kansainvälinen yhteistyö*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/kansainvalinen-yhteistyö>], luettu 6.9.2021.

Rajavartiolaitos: *Maanpuolustus ja varusmiespalvelus*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/maanpuolustus-ja-varusmiespalvelus>], luettu 6.9.2021.

Rajavartiolaitos: *Meripelastus*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/meripelastus>], luettu 6.9.2021.

Rajavartiolaitos: *Rajatarkastukset*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/rajatarkastukset>], luettu 6.9.2021.

Rajavartiolaitos: *Rajojen valvonta*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/rajavalvonta>], luettu 6.9.2021.

Rajavartiolaitos: *Rikostorjunta*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/rikostorjunta>], luettu 6.9.2021.

Rajavartiolaitos: *Ympäristövahinkojen torjunta merialueella*. Rajavartiolaitos, Helsinki. [<https://raja.fi/ymparistovahinkojen-torjunta>], luettu 6.9.2021.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Aineisto ja teorialähtöisyys. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto, Tampere 2006a. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html], luettu 17.12.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Diskurssianalyysi. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto, Tampere 2006b. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html], luettu 17.12.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Realismi vs. relativismi eli erilaiset kielikäsitteet. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto, Tampere 2006c. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html], luettu 15.3.2021.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Sosiaalinen konstruktionismi. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto, Tampere 2006d. [https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html], luettu 17.12.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Triangulaatio. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto, Tampere 2006e. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html], luettu 23.2.2022.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka: Validiteetti. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto, Tampere 2006f. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html], luettu 21.2.2022.

Tieteen termipankki: Filosofia: Ontologinen relativismi. *Tieteen kansallinen termipankki (TTP)*, Helsinki 2016a. [https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:ontologinen_relativismi], luettu 15.3.2021.

Tieteen termipankki: Ihmistieteet: Diskurssi. *Tieteen kansallinen termipankki (TTP)*, Helsinki 2016b. [<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ihmistieteet:diskurssi>], luettu 3.9.2021.

Tieteen termipankki: Kasvatustieteet: Toimijuus. *Tieteen kansallinen termipankki (TTP)*, Helsinki 2016c. [<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:toimijuus>], luettu 3.9.2021.

Turvallisuuskomitea: *Kokonaisturvallisuus*. Turvallisuuskomitea, Helsinki. [<https://turvallisuuskomitea.fi/kokonaisturvallisuus/>], luettu 23.8.2021.

Valtioneuvoston viestintäosasto: *Periaatepäätös selkiyttää kokonaisturvallisuuden järjestelyjä ja vastuita*. Valtioneuvosto, Helsinki 2012. [https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/periaatepaatos-selkiyytaa-kokonaisturvallisuuden-jarjestelyja-ja-vastuita], luettu 23.8.2021.

Vuori, Jaana: Laadullinen sisällönanalyysi. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto, Tampere 2021. [<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>], luettu 15.8.2021.